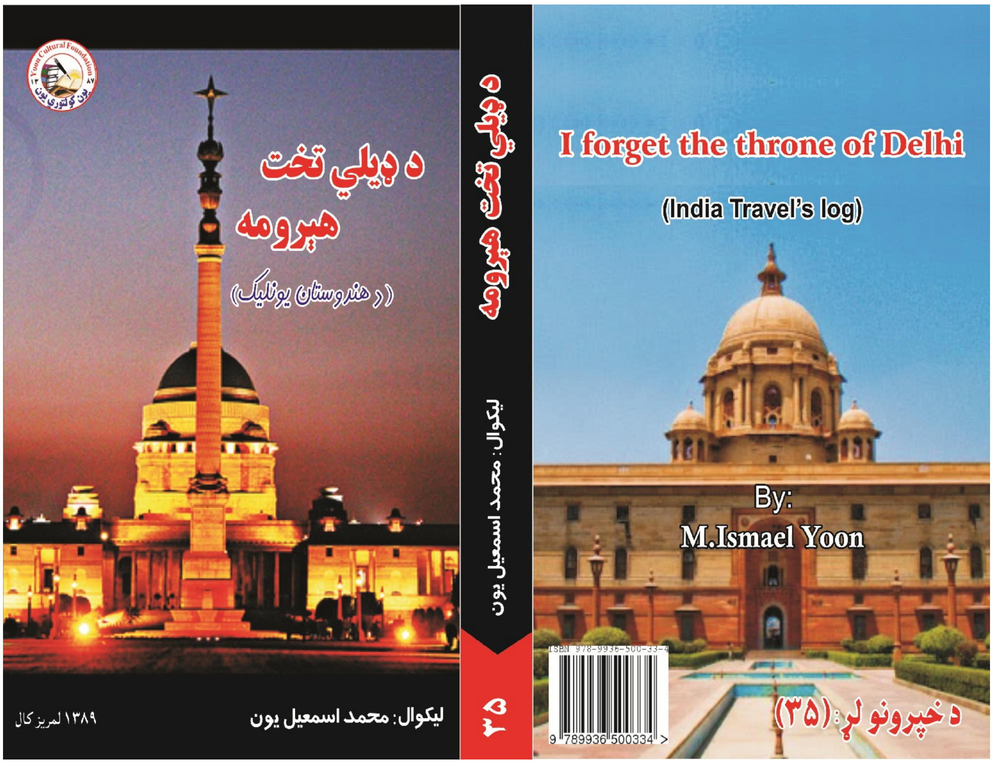

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډيلي تخت

هېرومه

(د هندوستان يونليک)

ليکوال

محمد اسمعيل يون

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	د ډيلي تخت هېرومه
ليکوال:	محمد اسمعيل يون
خپرندوی:	يون کلتوري يون
چاپشمېر:	۳۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۸۹ل کال
د ليکوال پرله پسې نومره:	(۳۵)
د خپرندوی پرله پسې نومره:	(۳۵)
کمپوز/ډيزاين:	ضياالرحمن ضيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيوليک

ګڼه	سرليک	مخ
۱	د ډيلي تخت هېرومه، خو نه هېرېږي...	۱
۲	د ډيلي تخت هېرومه (سريزه)	۲
۳	د سفر علت او ضرورت	۱۵
۴	له کابله تر ډيلي	۲۱
۵	څلور ساعته په ډيلي هوايي ډګر کې	۲۷
۶	د هوټل لومړۍ شپه	۳۲
۷	د کورس لومړۍ ورځ	۳۹
۸	يوه غرمنۍ له خان ثناالله خان سره	۴۴
۹	يوه غرمنۍ له استاد خالق رشيد سره	۴۶
۱۰	په هند کې افغان ناروغان	۴۹
۱۱	لودي ګارډن (لودي بڼ)	۵۷
۱۲	قطب مينار	۶۴
۱۳	بهايي مرکز	۷۴
۱۴	يوه غرمنۍ په ډيلي ښار کې	۸۴
۱۵	د همايون مقبره	۸۶
۱۶	ګاندي څلی	۹۰
۱۷	جامعه مليه اسلاميه	۱۰۰
۱۸	د کتابونو نړيوال نندارتون	۱۰۳
۱۹	دويم سفر (تر ډيلي بهر)	۱۱۰
۲۰	د اګرې پر لوري	۱۱۷
۲۱	د اګرې لومړۍ کتنه	۱۲۹
۲۲	يوه غرمنۍ په اګره کې	۱۳۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳	تاج محل	۱۴۰
۲۴	یوه شپه په ګرېنډ هوټل کې	۱۶۵
۲۵	له اګرې نه تر جیپوره	۱۷۱
۲۶	امبر کلا(Amber Fort)	۱۸۱
۲۷	یوه شپه په جیپور پېلس هوټل کې	۱۹۱
۲۸	سبا ناری په جیپور پېلس کې	۱۹۷
۲۹	جنتر منتر	۱۹۹
۳۰	له جیپوره تر ډیلي	۲۰۸
۳۱	غرمنۍ په جانپټي ریسورټ کې	۲۱۰
۳۲	ددې سفر نتیجه	۲۱۴
۳۳	یو ماښامی د کرکېټ په خوشالۍ کې	۲۱۸
۳۴	د اجمل خټک په یاد غونډه	۲۲۵
۳۵	د کرکېټ خوشالي او وچه مېوه	۲۳۱
۳۶	بیا هم د کرکېټ د شوق په دام کې	۲۳۵
۳۷	جامع مسجد - زوړ ډیلی	۲۳۹
۳۸	یوه غرمنۍ په کریم هوټل کې	۲۴۵
۳۹	لعل کلا یا سره کلا	۲۴۸
۴۰	څو شېبې په ګوردواره کې	۲۵۹
۴۱	د هېوادونو پېژندنه	۲۶۷
۴۲	د مذهبونو یوه بله ننداره	۲۷۶
۴۳	د پاني پت پر لوري	۲۷۹
۴۴	له ډیلي تر پاني پته	۲۸۶
۴۵	د ابراهیم لودي مزار	۲۹۶
۴۶	د بوعلي شاه قلندر زیارت	۳۰۲
۴۷	د پاني پت ډګر	۳۰۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۸	یو جنګ له دوو لید لورو	۳۱۴
۴۹	له پاني پته تر ډیلي	۳۱۸
۵۰	د خپل هېواد پېژندنه	۳۲۴
۵۱	د خواجه نظام الدین زیارت	۳۴۲
۵۲	مغول ګارډن	۲۴۹
۵۳	بوده پارک	۳۵۳
۵۴	د ال انډیا راډیو کتنه	۳۵۲
۵۵	لس مناظرې	۳۷۴
۵۲	په هند کې فرهنګي ولولې	۴۰۹
۵۷	مېلمستیاوې	۴۱۹
۵۸	بري لیکونه	۴۲۴
۵۹	په هند کې د پښتنو واده	۴۳۰
۲۰	په ډیلي کې وروستۍ ورځ	۴۴۰
۲۱	سورجني نګر بازار	۴۴۲
۲۲	خیرالمنازل مسجد	۴۴۲
۲۳	پرانه کلا	۴۴۹
۲۴	انډیا ګېټ	۴۷۲
۲۵	پلیکا بازار	۴۷۹
۲۲	په ډیلي کې وروستۍ شپه	۴۸۳
۲۷	له ډیلي نه تر کابله	۴۸۲
۲۸	د لیکوال لنډه پېژندنه	۴۹۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډیلي تخت هېرومه
خو نه هېرېږي ....

دعلامـه اقبـال شـعر او د هنـد دیـوې ملـي ترانـې پیـل دی چـې وایي:

((ساري جهان سې اچهی   هندوستان همارا))

خپل هېواد پر هر چاګران دی او هرڅوک لـه هغـه سره مینـه لـري، کله کله دغه مینه تر دې حده هم رسېږي، چې لـه ایمـان سره یـې یوشـان شـي او بایـد داسـې هـم وي، پـه دې چـې یوڅـوک او یوشی په یوه سیمه کې پیدا کېږي، هلتـه لـویېږي او هلتـه وده کوي هغه په طبیعي توګه له هم هغې سره خپل اړیکي، احساس او تر ټولو مهم خپل تخیل ملګری کوي او دا هغـه وړتیـا ده چې دیوه توکم اوټولنې نوی نسل د نویو هڅو او نویو بریاوو پر لوري بیایي .
هندوستان او د دغه هېواد خلکو او ان هغو ځواکونو چې دغه هېواد یې کلونه کلونه تر واک او ځواک لاندې و ، دا یوه وړتیا درلوده چې دلته یې د علم او قلم پر وړاندې له دښمنۍ څخه کار نه دی اخیستی، همداده چې د خلکو اندوژوند یې له انځورونو او بتانو نیولې بیا تر اوسنۍ پرمختللې تاریخ لیکنې پورې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا پټ نه دی پاتې شوی. همدا ده چې یو شمېر هندي پوهان دا هم وايي: ((زموږ خپل اندوژوند او تاریخ زموږ پر تیرو باندې انځوردی.))

د دې خبرې یوه مانا داهم ده چې دلته ددغه هېواد خلکو خپل تاریخ او ژوند یا په خپله لیکلی او یا هم نورو د دوی په باره کې څه لیکلي دي.

همدا وجه ده چې دنړۍ پرمخ داسې تاریخ او داسې ملت چې لیک او لیکنه یې درلودل، نه شته چې په هغو کې ددغه هېواد یادونه نه وي شوې؛ هرڅوک چې دلته راغلي او یا له دغې لارې تېرشوي، هغوی ددغه هېواد د ټولو ځانګړنو کیسې او افسانې هم لیکلي او هم یې په شفاهي توګه له ځان سره بېلابېلو خواوو ته لېږدولي دي. په دې ډله کې ډېرمهم یې (ابن بطوطه) او (فرانسوابرنیر) وو، چې د هند او سیمې په اړه یې لیکنې د نړیوالو لپاره په هر اړخیزه توګه د پاملرنې وړ دي.

د هند او هندو د مادي او معنوي ارزښتونو انعکاس په هر اړخیزه توګه د هر ملت او هرې ژبې په تاریخ کې یومهم څپرکی دی، خارجي سیلانیان او زایرین؛ هغوی چې دچا خبره له آدمه تردې دمه دلته راغلي او هرڅه یې دپاملرنې وړلیدلي، هغه یې په یوه ادبي ډول کې د ادب، هنر او تاریخ مینه والو ته دیوه فرهنګي میراث او یوې نادرې ډالۍ په توګه سپارلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپښتو ادب او تاریخ په زرینو پاڼو کې دهند پوهنې یولوی ځپرکی له زرګونو کلونو راپه دېخوا خوندي دی، د لویو اوحساسو لیکوالو او شاعرانو، چې پر دغې خوا رامخه شوې، دوی ددغه ګاونډي هېواد په باب یوځه خامخا ویلي دي.
خوشال ختټک په دغه برخه کې ترټولو مخکښ دی، هغه د هندپوهنې او هندپېژندنې په برخه کې داسې میراث را پرې ایښی، چې هغه اوس زموږ د دواړو ملتونو په تاریخي او فرهنګي ویاړونو کې ځانګړی ځای او اهمیت لري.
په هر ډول له هغه مهاله چې په افغانستان کې د نوي ادب او رسنیو نوی بهیر رامنځته شوی، په دغه ترڅ کې هم له خپلواک هندوستان سره، که څه هم ښکېلاک پر دوو برخو ووېشه، زموږ اړیکي همداسې پیاوړې پاتې شول او د نړدې یوې پېړۍ په اوږدو کې یې په پښتو ادب کې په اوسنۍ ځانګړې وړتیا او فورمونو کې انعکاس وموند، یوه بېلګه یې په دغه ادب کې د سفرنامو او یادښتونو لیکل وو، چې په اوسني عصر کې لومړنۍ سفرنامه دپښتو نومیالي لیکوال اوپوهاند ارواښاد صدیق الله رښتین ولیکله او په هغې کې یې د خپل یوه سفر داسې خبرې، چې دپښتنولپاره دحیرانتیا وړښکارېدې، وکښلې دا پر هغه مهال دهندوستان په اړه یوانځوریزه اوهنري خبرتیا وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دادی تر استاد رښتین وروسته دهغه پرلاره دهغه یوه بل لاروي ګران یون صاحب هم پل کېښود ، له هغو پخوانیو پلونو یې د هېرښت ګردونه پورته کړل او د خپلو سترګو لیدلی حال یې، چې زمونږ له ژوند او تاریخ او دهند له تاریخ سره تړاو لري، زمونږ په واک راکړ او دغه یونلیک (دډیلي تخت هېرومه)یې ولیکه، دغه یونلیک د بیان پر طرز او خپل ادبي خوند سربېره په زړه پورې خبرتیایي او معلوماتي برخې لري. دا یونلیک زمونږ ځوان نسل ته یوه ښکلې ډالۍ ده، چې کولای شي ددې په واسطه د هند له تاریخ او کلتور سره څه ناڅه اشنا شي او مهمه لا په کې دا چې د خپل سیاسي او ادبي تاریخ یوه ورکه خزانه په کې ومومي.

یون خپل دا یونلیک په منطقي تسلسل سره اوډلی او د ضروري معلوماتو لپاره یې ګڼو اثارو ته هم مراجعه کړې ده. دا یونلیک یوازې د سترګو لیدلی حال نه دی، بلکې د تاریخي او کره اسنادو له مخې د نن، پرون او تېر پرون یو منطقي تړون هم دی. د تېرو دریو لسیزو ناخوالو په ترڅ کې چې د خپلو او پردیو له خوا د افغانستان پر تېر ویاړمن تاریخ ډول ډول ګردونه راوړل شول او زمونږ د تاریخ دښمنانو هڅه وکړه چې تاریخي واقعیتونو ته هم بل ډول رنګ ورکړي، دا اثر د هغو پر وړاندې یو مستند ځواب دی. دا اثر زمونږ په ځوان نسل کې پر خپل ځان د باور روحیه روزي او د دوو هېوادونو او ملتونو د تاریخ مشترکات ځلوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یون صاحب ځو ځوځلي هند ته راغلی، خو داځل راتګ یی له نورو هغو سره په دې توپیر درلود، چې له یوې بریا سره مل و، هغه ددغې لیکنې په ترڅ کې په هراړخیزه توګه داسې څه دي چې ډېرې خبرې او ډېرې لیدنې په کې نوې لوستلای شئ.

نن سبا په زرګونو ځوانان په هند کې درس وایي، که دوی هر یو، یوه یوه کرښه دخپل استوګنځي په څنګ کی دافغاني ویاړونو په اړه ولیکي، نو هغه به په زرګونو کرښې شي، داسې چې له هغو څخه به زموږ خلک او زموږ نوی نسل ګرد سره خبر هم نه وي. هسې خو دکتهواز او زرمت یاران له سلګونو کلونو راهیسې د (کلکتې) او (اسام) د تودو شپو خړ ستوري په میاشتو کلونو دلته شمېري، خوډېرلږ په کې داسې دي چې بایډ ځان پر دغه خاوره باندې له خپلو ویاړونو خبرکړي، خو زموږ ځوان کول بایډ داکار ونه کړي، دوی بایډ دلته پر ډېرو شیانو ځانونه خبرکړي.

زموږ دپښتو او پښتنو دویاړونو یوه ناپښتون منتقد یومهال په یوه بحث کې په رښتینې توګه دا اعتراف وکړچې: ((که زه هندوستان ته نه وای راغلی او دلته مې دپښتنو برم، پرتم او ددوی فرهنګپالنه نه وای لیدلې او نه مې وای محسوس کړې، نو ما به تل ددوی پر وړاندې په پټو سترګو قضاوت کاوه ....))

دغو محصلینو ته په ټولیزه توګه زه تل همدغه مشوره ورکوم او

(c) ketabton.com: The Digital Library

وایم چې د زده کړې یو هدف مو باید ځان پېژندنه او دځان تاریخ پېژندنه هم وي .
یون صاحب ددغه اثرپه لیکلو سره بیا یوبېلګیز او شعوري ګام پورته کړ، په دې هیله چې ددغه اثر لوستونکي او مینه وال به یې په شعوري توګه ولولي او په شعوري توګه به دغه حرکت په هرځای کې چې وي، له یون سره بدرګه کړي .

دیون دلازیاتو بریو په هیله

په درناوي

پوهنوال دوکتورعبدالخالق رشید

نوی ډیلی -هندوستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه:

د ډيلي تخت هېرومه

«د ډيلــي تخــت هېرومــه» زمــا پــنځم یونلیــک دی، چــې درنــو لوسـتونکو تـه وړاندې کېږي، یونلیکنـه د نـورو هغـو پـه شـان کـوم داسې ادبي یا ژورنالستیک فورم نه دی چې ټاکلی شـکل، حد او برید ولري. له زریزو راهیسې د پېړیو په اوږدو کې یونلیکونه لیکل شوي، پر خپل وخت به یې دومره ارزښت درلود که نه، خو یونلیـک داسې یو شی دی، لکـه د سرو زرو پـه شـان؛ څومره چې پرې زمانـه اوړي، ارزښت او قیمت یې زیاتېږي. د چینـایي (هیـون تسـنګ) او د (ابــن بطوطــه) عــرب یونلیکونــه هغــه یونلیکونــه دي، چــې زمــوږ پــه هېواد کې د تاریخي موادو د استخراج لپاره تـرې ګټـه پورتـه کېـږي او زیاته یادونه یې کېږي. ابن بطوطه خو د هغه وخت د ګڼو اسلامي هېوادونـو د تـاریخ یـوه برخـه د تـاریخ حـافظې تـه سـپارلې ده. لکـه څنګه چې ننني زمانه موږ ته نوې او سباني نسل تـه زړه ده، دغسـې پخوانۍ زمانـه هـم پخـواني نسـل تـه نـوې او مـوږ تـه زړه ده. زمانـه د پرون، نن او سبا درې نومونه لري او همدا پړاوونه وهي. لکـه څنګـه چې پخواني یونلیکونه اوس ډېر ارزښت لري، اوسني بـه سباتـه ډېـر ارزښت ولري. د یو یونلیک ارزښت پـه دې کـې نـه دی چـې پېښـې د یو جامد تصویر په شکل ثبت کړي، بلکې سـتر ارزښـت یـې پـه دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دی چې پېښو ته خوځون ورکړي (د پېښو ویډیویي انځورنه وکړي.) ؛ پېښې داسې ثبت کړي لکه څنګه چې دي او څنګه یو بل سره تړاو لري. د یوه جامد او ویډیویي یا خوځنده تصویر ترمنځ توپیر په همدې کې دی چې جامد (بې حرکته تصویر) یوازې د یوه حالت انځورنه کوي، خو ویډیویي تصویر په یوه انځور کې د څو حالتونو انځورنه ده. په یونلیک کې مهمه خبره داده چې لیکوال د تجربو په مسلسل بهیر کې څه پیغام لېږدوي. یوه ټولنه چې د پېړیو په اوږدو کې یې د تکامل دا وروستۍ بڼه خپله کړې، د لیکوال په لومړۍ کتنه، هغه څه ډول ارزول کېږي؟ له خپلې ټولنې سره یې د هغې پرتلنه څه ډول ده؟ مشترکات او توپیرونه یې څه دي؟ ټولنه د عقایدو او افکارو د کوم مسیر او بحران له حالته تېره شوې؟ د خلکو د تفکر مجموعي ظرفیت څرنګه دی؟ کلتوري او ټولنیزو کشمکشونو، پرمختیاوو، د ټولنې په جوړښت او وده کې څومره رول لرلی دی؟ داسې ډېر مسایل شته چې د یونلیک د ظاهري جغرافیایي چاپېریال د انځورنې ترڅنګ ورته فکر په کار دی. په یونلیک کې دا هم مهمه ده چې لیکوال خپل پیغام په کومه بڼه لېږدوي؟ پیغام څرګند، شعاري او نارابطه دی که نه د ضرورت، واقعیت او عینیت له مخې د الفاظو په مناسب لباس کې؟ «د ډیلي تخت هېرومه» کې ما غوښتي چې داسې پیغامونه په کې ولېږدوم چې هم واقعیت لري، هم ربط او هم د دواړو (افغاني او هندي) ټولنو په ګټه دي. زموږ د تاریخ یوه درنه برخه په هندوستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې پرته ده، د هېواد نوي او راتلونکي نسل ته د تاریخ ددې برخې ځلول یوه اړتیا ده. هندوستان له افغانستان سره تر یوه حده مشترک او ګډ کلتور لري، هند د تحمل داسې یوه ټولنه ده چې ډېرې تاریخي تجربې یې په لمن کې راټولې شوې دي. د یوې ګڼ قومیزې، ګڼ مذهبیزې او ګڼ کلتوریزې ټولنې د ثبات او پرمختګ راز په څه کې دی؟ دغه راز ته ګوته نیول، د هغه سپړل او په خپله ټولنه کې له دې لاسته راغلو تجربو څخه په وړیا ډول ګټه اخیستل، هغه پیغام دی چې ما غوښتي په دې یونلیک کې یې په طبیعي ډول ځای پرځای کړم. دا چې زه به څومره په دې هدف کې بریالی شوی یم او دا چې د یونلیک فزیکي جغرافیه د څومره پیغامونو د ځایونو ظرفیت لري، دا هغه مسایل دي چې درانه لوستونکي به یې خپله ارزونه کوي، خو زما چې څومره وس و، په هند کې د دوه میاشتنۍ استوګنې او سفر د مهال په ګډون مې نږدې یو کال پر دې یونلیک پرله پسې کار وکړ چې دا بڼه یې خپله کړه. د یونلیک لومړنۍ او ابتدایي بڼه مې د سفر پر مهال لیکلې او لومړني معلومات مې هم د بېلابېلو کرکټرونو او راویانو له خولې لیکلي، تر کمپوز وروسته مې د ایډېټ پر وخت دا محتویات او ارقام څو ځله کره کړي، له بېلابېلو کتابونو او په انټرنېټ کې له بېلابېلو سایټونو مې ګټه پورته کړې ده. هغه اثار چې ترې ګټه پورته شوې دا دي: «د سرمحقق زلمي هېوادمل: په هند کې د پښتو ژبې او ادبیاتو د ودې او ایجاد پړاوونه، د علامه پوهاند حبیبي: د پښتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبیاتو تاریخ، د محمد هوتک: پټه خزانه، د نثار احمد صمد: د شېرشاه سوري څو کیسې، د صفیې حلیم: د بهوپال پښتانه، په کابل خپرېدونکې هند مجله، د عتیق الله پاځون: د افغانستان تاریخي اطلس، هېواد ورځپاڼه» او ځینې نور چاپي اثار. په یونلیک کې مې د اثارو سیستماتیک اخځ ځکه نه دی ورکړی چې ما له هغو اثارو څخه اکثره محتوا رانقوله کړې او دلته مې ځای کړې ده. د اړتیا وړ محتوا اکثره د اثارو په یوه یا څو مخونو کې نه وه؛ د محتوا ځینې برخې د یادو شویو اثارو د څو بېلابېلو مخونو د مانا نچوړ و، بله دا چې یونلیک د یو علمي اثر بڼه هم نه لري چې یو څوک دې ضرور له علمي میتود سره سم اخځونه هم ځای پرځای یاد کړي. تر اوسه پورې په پښتو او د افغانستان په دري ژبو کې د یونلیکونو شمېر ډېر زیات نه دی او نه ورته لکه د ځینو نورو ادبي او ژورنالستیکو فورمونو په شان څه داسې کوټلي معیارونه، اصول او قاعدې غوره شوي، چې لیکوال دې د هغو په رڼا کې حرکت وکړي، کېدی شي یو وخت داسې راشي چې ګڼ شمېر یونلیکونه ولیکل شي او بیا د هغو د لیکدود او محتوا پر بنسټ یو لړ معیارونه وضع شي او ورو ورو دا لیکني فورم هم د یو لړ مشخصو اصولو تابع شي، خو اوس چې دا یونلیک ګورئ، دې ته مخکې تر مخکې کوم شکلي معیارونه نه وو ټاکل شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې دې یونلیک ته مې ولې ((د ډیلي تخت هېرومه)) نوم ورکړی؟ دا هم یوه تاریخي ریښه لري. د پاني پت د فاتح لوی احمدشاه بابا یو ښکلی غزل دی:

ستا د عشق له وینو ډک شول ځیگرونه
ستا په لاره کې بایلي زلمي سرونه
تاته راشمه، زړگی زما فارغ شي
بې له تا مې اندېښنې د زړه ما رونه
که هر څو مې د دنیا ملکونه ډېر شي
زما به هېر نه شي دا ستا ښکلي باغونه
د ډیلي تخت هېرومه چې را یاد کړم
زما د ښکلي پښتونخوا د غرو سرونه
د رقیب د ژوند متاع به تار په تار کم
چي په تورو پښتانه کا گوزارونه
د فرید او د حمید دور به بیا شي
چي زه و کاندم په هر لوري تاختونه
که تمامه دنیا یو خوا ته بل خوا شي
زما خوښ دي ستا خالي تش ډگرونه
احمدشاه به دغه ستا قدر هېر نه کا
که و نیسي د تمام جهان ملکونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا شعر له لسیزو راهیسې زما په حافظه کې و. ډېر زیات افغانان دا شعر خوښوي. کله چې له استاد خالق رشید سره له ډیلي نه د پاني پت پر لوري روان وو، نو له استاد څخه مې وپوښتل: «دا چې احمدشاه بابا د ډیلي تر تخته د پښتونخوا د غرونو سرونو ته ترجیح ورکوي، اساسي علت یې شاید د وطني مینې او محبت عنصر وي، هر چا باندې خپل وطن ګران وي، خو ددې ترڅنګ کوم بل فرعي علت هم لري که نه؟» استاد خالق رشید موسکی شو، ویې ویل: «طبعاً لري یې» ما وویل: «استاده دا راته ووایه چې احمدشاه بابا په اوړي کې هند ته راغلی و که په ژمي کې؟ که په اوړي کې راغلی و، دلته خو اور باديږي، که دا ماته چې یو عادي سړی یم، هم د ډیلي تخت راکړي والله که ورته ټینګ شم، پاتې خو لا احمدشاه بابا. هغه وخت خو نه برېښنا وه، نه ایرکنډېشن، پر امیر او فقیر د ګرمۍ زور یو ډول تطبیقېده، زموږ د کندهار ځوانان چې کابل ته راشي، زړه یې تنګېږي پاتې خو لا هندوستان. طالبان چې به کله له کندهاره کابل ته راغلل، له جګړې څخه به نه ستړي کېدل، خو کابل کې به یې زړه تنګېده، نو د کندهار مېلې، شړومبې او غېړې به یې یادېدلې، نو که احمدشاه بابا په اوړي کې هندوستان ته راغلی وي او دلته یې بیا سوبې هم کړي وي، نو زه فکر کوم تر جګړې به هم د هند ګرمۍ زیات ځورولی وي.» استاد خالق رشید راته وویل: «کله چې پاني پت ته لاړ شو، وبه ګورې چې جګړه څه وخت پیل شوې ده؟» رښتیا هم هلته چې لاړو نو جګړه د (جولای) پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

میاشت پیل شوې وه، چې د سرطان له میاشتې سره سمون خوري او پوره درې میاشتې یې، چې ښه ګرم اوړی و، دوام کړی دی. استاد خالق رشید ته مې وویل: «دا خو ښتیا هر څه په ګرمۍ کې تېر شوي دي.» خیر په هر صورت د بابا دا شعر زما ډېر خوښېده او له هېواد سره یې د بابا د ژورې مینې انځورنه کوله، نو ځکه مې ددې شعر د تاریخي او هېوادني ارزښت له مخې د هغه د یوې مسرې نیمه برخه «د ډیلي تخت هېرومه» ددې یونلیک د عنوان په توګه غوره کړ.

لکه څنګه چې دمخه مې یادونه وکړه؛ ددې یونلیک لومړی متن مې په هند کې د خپل دوه میاشتني سفر په ترڅ کې لیکلی او بیا مې د بېلابېلو سرچینو په واسطه د یوه کال په ترڅ کې کره کړی. زما تر بیا بیا کتنې وروسته مې ګران ورور (اسد ساحل) ته چې زما د سفر ملګری و، د کتنې لپاره ورکړ، (اجمل فدایي) هم د ځینو یادونو په تازه کولو او د ځینو تصویرونو په کره کولو کې خپله مرسته وکړه، بیا مې هند کې استاد خالق رشید ته، چې هغه هم ددې یونلیک یو اساسي کرکټر دی، ولېږه، د هغه تر کتنې او سمون وروسته مې یو ځل بیا په کې څه بدلون راوست، زما تر بیا کتنې وروسته مې یو ځل بیا اسدساحل، عطاالله حیران او ښاغلي (داود سلیم) ته ورکړ، هغوی هم یو ځل بیا وکوت، وروسته مې بیا ایډېټ کړ، بیا مې ګران (وفاالرحمن وفا) ته ورکړ، هغه هم په خیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره وکوت. وفاالرحمن زما ټول اثار له یوې مخې کتلي، په ایډېټ کې اوس دومره پوخ شوی چې دی یې یوځل وګوري، نو زما زړه ایله ډاډه شي. کله چې وفاصیب وکوت نو د وروستي سمون لپاره یې بیا ماته راکړ، ما د وروستي ځل لپاره وکوت او بیا نو د چاپ پر لورې لاړ، په دې کې خو مې لا د ښاغلي ضیاء الرحمن ضیاء یادونه ونه کړه چې نه یوازې یو پوخ کمپوزر دی، بلکې یو ښه لیکوال او پوخ ایډېټر هم دی. د ضیاالرحمن ضیاء ګوتې د خدای په فضل د پښتو متن له ټایپ او سمون سره داسې روږدې شوي لکه چغل چې د غنمو پاکي له ناپاکۍ څخه بېلوي؛ هر لیکلی متن چې ده ته ورکړې په لومړي پړاو کې د یاګانو په ګډون، د (پر، له، د، په، ځیني، ځنې، په منځ، ترمنځ، سربېره، برسېره) او داسې نورې په سلګونو کلمې خو سم له لاسه پر خپل ځای سموي او کاروي. کله چې ضیاءالرحمن ضیاء په ننګرهار کې و د یو شمېر هغو لیکوالو لاس پرې ډېر ازاد و چې د زیاتې لیکنې لېوال وو، خو د ایډېټ یا سمون اوسېله یې نه لرله، کله چې ضیاءالرحمن ضیاء له جلال اباده کابل ته راغی، نو د یو شمېر لیکوالو د سواد منګی هم مات شو. زما د ټولو اثارو په کمپوز او اتومات ایډېټ کې دده پراخ زغم، لکه د نورو پورتنیو ښاغلو په شان هم د ستاینې وړ دی او هم د یادونې. له دې پورته یادونې څخه مې موخه دا وه چې زما دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یونلیک هم لاس په لاس یو دوراني یون کړی او بېرته ماته رارسېدلی دی. زه د ټولو هغو دوستانو مننداوی یم چې په مستقیم او نامستقیم ډول یې ددې اثر په بشپړاوي او چاپ کې مرسته او همکاري کړې ده. هیله لرم چې دا اثر د نړۍ په دې سیمه کې د دوو سترو ملتونو د پېژندنې په برخه کې لږ تر لږه د یوه څرک په توګه کار وکړي.

په ټوله فرهنګي مینه

پوهندوی محمد اسمعیل یون

د ۱۳۸۹ل کال د تلې ۲۵

د افغانستان د جمهوري ریاست

د ارګ ماڼۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سفر علت او ضرورت

زه په دې نړۍ کې د هغو انسانانو له جملې څخه یم، چې ډېر سفرونه کوي. ژوند خپله یو سفر دی؛ پیدا شي، پیل شي، ترسره او پناه شي. سفر د ژوند ملګری دی او ژوند د سفر. سفر په ژوند کې کېږي او ژوند په سفر کې. زما دا دریم ځل دی چې هندوستان ته ځم؛ دوه ځله له خپلې مېرمنې سره د هغې د ناروغۍ د علاج په خاطر او دا دریېم ځل بیا بل ډول (ښوونیز) سفر و. په تېرو اوو اتو کلونو کې ټولنیزو، سیاسي او د ژوند نورو بوختیاوو داسې سره سرګردانه کړی یم، چې یوه ورځ دمه هم راته ډېر غنیمت ګڼل کېږي. له هغې ورځې چې زه (د جمهوري ریاست د امنیت شورا دفتر کې د فرهنګي چارو مسول) په توګه دنده اجرا کوم، د نورو سیاسي بوختیاوو ترڅنګ مې خپل اساسي فرهنګي کار ته هم کار ویلای دی. کله چې زه دې دفتر ته راغلم، نو په لومړي سر کې اکثرو (ارګمپشتو) مامورینو زما د کار هرکلی وکړ. د هېواد په کچه مې یو څو ملي کارونه ترسره کړل، چې هم یې د جمهور رئیس پام ځانته راواړوه او هم یې ولسي ګټه څرګنده وه. دې پرمختګونو ورو ورو زما د نورو کارونو او ملي پلانونو پر وړاندې خنډونه راوټوکول. کله چې ما د خپلو ټولنیزو او ملي کارونو پر وړاندې خنډونه په خپلو سترګو ولیدل او خپل وس مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره پرتله کړ، د خنډونو او وس انډول مې برابر نه و، نو د خپل کار مسیر مې بدل کړ، ومې غوښتل همغه هدفونه له بلې لارې ترسره کړم؛ هسې خو هم زما آر مسلک او کار فرهنګي هڅې دي، نو دا زما لپاره لا یو ښه چانس شو چې که څوک مې د نورو سیاسي او ملي کارونو ځرګند مخالفت او ممانعت کوي، نو د فرهنګي کارونو او خدمتونو مخالفت ته خو په ځرګند ډول هېڅ دلیل او منطق نه شي برابرولای.

د فرهنګي کار لپاره مې یوه ستراتیژي جوړه کړه: یو هغه فرهنګي کارونه وو چې دولتي او نادولتي وو او یا د نورو فرهنګیانو د کارونو لپاره کار و، هغو ته مې د دفتر کاري مهالوېش جوړ کړ او بل هغه فرهنګي کارونه وو، چې ما د تېرو شلو کلونو په بهیر کې کړي وو، د هغو بیا انسجام او انتظام ته ډېره اړتیا وه؛ د تېرو لیکلو چاپي او ناچاپ اثارو اوډنه، منظمونه او بیا چاپ، ددې لپاره مې هم یو پلان جوړ کړ، خپل ملګري: (وفاالرحمن وفا) او (ضیاءالرحمن ضیاء) دواړه مې په کې شریک کړل، کارونه مو هم سره ووېشل، د شلو کلونو په بهیر کې مې خپل ټول چاپي او ناچاپ اثار، متفرقه، نوې او پخوانۍ لیکنې ټول سره راټول کړل، ډلبندي مې کړل، پر کمپوز، سمون او چاپ مو پیل وکړ.

دوه نیم کاله مې په پرله پسې ډول پر دې پروژه کار وکړ، ان تر دې چې پر دې مهال کوم چېرته پر سفر هم تللم، نو د کتابونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

توري به راسره وو، په الوتکه کې به مې توري لوستل او ليکنې به مې سمولې.

په مجموعي ډول مې په کتابي سايز تر (۳۵) زره مخونو زيات

په کابل سرينا هوټل کې د کتابونو د مخکتنې غونډه

ايډېټ وکړ، دې کار نو زه او زما ملګري له ذهني پلوه ښه ستړي کړو. کله چې ټول (۳۳) واړه کتابونه چاپ شول او په کابل سرينا هوټل کې د هغو د پرانيستې غونډه جوړه شوه، نو تر هغه وروسته مې ځان داسې احساس کړ، لکه يو لوی غر مې چې له اوږو پورته شوی وي.

په کابل سرينا هوټل کې د کتابونو د مخکتنې غونډې کې د ځينو کورنيو او بهرنيو مېلمنو ترڅنګ، په کابل کې د هند سفارت د سياسي چارو مسول ښاغلي جي پي سنګ(J.p.singh)

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم ګډون کړی و. هغه بیا یو وخت ماته د هند په سفارت کې د کتابونو د مبارکۍ ترڅنګ وویل: ((ډېر زیات کار دې کړی، هر کله که هندوستان ته د تفریح لپاره تللې، نو زه دې په خدمت کې یم، د سفر ټول امکانات زه برابروم.)) ښاغلي سنګ ته مې وویل: ((هند ته خو ځم، خو دا چې څه وخت به لاړ شم دا به وخت ته وګورو.)) هغه وویل: ((غرېبه ستا له خوا وي. که کورنۍ دې هم بیایې، مورږ به د وېزې ټول امکانات برابر کړو.))

د (۱۳۸۸ل)کال په (وري) کې مې بیا له ښاغلي جي پي سنګ سره ناسته وکړه، هغه وخت د جمهوري ریاست د ټاکنو اوازې شوې، نو ځکه مې سفر پاتې شو، په دې کې څو میاشتې تېرې شوې، خو وخت برابر نه شو، بیا مې پرېکړه وکړه چې د جمهوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

رياست د ټاکنو پر دويمه ورځ به ځم، دا ټاکنې هم وشوې، خو دا انتخابات هم پر يو بل جنجال واوښتل، بيا مې وويل، کله چې وروستۍ نتيجه اعلان شوه، پر همغه ورځ به ځم، نتيجه چې اعلان شوه د دويم پړاو مسله په کې مطرح شوه، دا يو بل جنجال شو، خو هغه جنجال هم په پای کې په يو بل ډول حل شو، خو تر هغه وروسته هم شرايط همداسې پسې سختېدل. په پای کې مې غوڅه فيصله وکړه چې دا ځل هر څه کېږي ځم به. ښاغلي جي پي سنګ ته مې وويل: ((دداسې يو کورس زمينه برابره کړه چې هم درس ولولم، هم استراحت وکړم او هم مې په فکر کې يو څه تغير راشي.))

هغه وويل: ((د IT او انګليش کمونيکشن په برخه کې کورسونه لرو، د دوو مياشتو زيات و کم وخت لپاره دي.)) ما وويل: ((همدا انګليسي ژبه تعقيبوم.))

د (۱۳۸۸ل) کال د (عقرب) مياشت وه، له دفتره مې يو غوښتنليک ترتيب کړ او جمهور رئيس سره مې د ملاقات زمينه برابره کړه. ولسمشر ته مې وويل: ((ډېر ستړی شوی يم، غواړم د څه وخت لپاره هند ته لاړ شم، هم به يو لنډ مهالی کورس ولولم او هم به لږ دمه وکړم.)) هغه راته وويل: ((څه غواړې؟)) ما وويل: ((اجازه غواړم.)) هغه په غوښتنليک کې د امنيت شورا دفتر ته وليکل: ((د هندوستان هېواد ته د لنډ مهالي کورس لپاره اجازه ورکړئ او تر بېرته راتګ پورې يې په دفتر کې ټول حقوق خوندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان اسلامي جمهوریت
دملي امنیت شورا دفتر
د فرهنګي چارو ریاست

نېټه	وړاندیز	حکم
	د افغانستان د اسلامي جمهوریت د جمهوري ریاست محترم مقام ته! زه پوهندوی محمد اسمعیل یون د ملي امنیت شورا د دفتر د فرهنګي چارو رئیس، غواړم د هندوستان هېواد ته د یوه لنډ مهالي کورس لپاره لاړ شم، زه هیله لرم نوموړي کورس ته د تګ لپاره اجازه راکړئ او هم هیله من یم په همدې ټاکلې موده کې د ملي امنیت شورا په دفتر کې زما ټول دفتري حقوق خوندي وساتل شي. په درنښت پوهندوی محمد اسمعیل یون د ملي امنیت شورا دفتر د فرهنګي چارو رئیس	وکتل شو! د ملي امنیت شورا دفتر ته! د هندوستان هېواد ته د لنډ مهالې زده کړې لپاره پوهندوی محمد اسمعیل یون ته د تګ اجازه ورکړئ او د زده کړې پر مهال یې دفتري حقوق خوندي وساتئ! حامد کرزی د افغانستان د اسلامي جمهوریت جمهور رئیس

وساتئ!.)) دا حکم یې امضا کړ او بېرته یې راکړ، ما ترې پر خپل وخت منته وکړه.

د ژوند متواترې ستړیاوې او د انګلیسي ژبې د زده کړې ضرورت ددې سبب شو چې په پای کې دې سفر ته لاره اواره شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کابله تر ډهلي

د (۲۰۱۰م)کال د جنورۍ پر (۲) او د (۱۳۸۸ل)کال د مرغومي پر (۱۲) مه نېټه د الوتکې ټکېټ او د سفر نور لوازم تیول برابر شول. زما د سفر ملګري (اسدالله ساحل) چې (د افغانستان د علومو اکاډمۍ د سیمه ییزو مطالعاتو په مرکز) کې کار کوي، د سفر تخنیکي امکانات تیول برابر کړي وو. پر همدې ورځ له اسدالله ساحل او ثناالله خان تسل سره په کابل کې د وچې مېوې منډه یي ته ورغلو، نږدې (۳۰) کیلو وچه مېوه مو، چې ممیز، توت، متاک (چارمغز) بادام، پسته او نور په کې شامل وو، واخیستل. له افغانستانه چې څوک هندوستان ته ځي، نو تر وچې مېوې بله ښه ډالۍ نه شته، چې هلته یې یار و دوست ته ورکړي. د شپې مې په خپل بیک کې د سفر تیول ضروري شیان کېښودل. اسدالله ساحل سره مې په زړو مکروریانو؛ زموږ د کور مخې پارکینګ کې د سهار پر شپږو بجو وعده کېښوده، ساحل هم ټیک پر شپږو بجو راغی، له هغه ځایه د هوایي ډګر پر لوري وخوځېدو، شپږ نیمې بجې هلته ورسېدو،ان تر اصلي وختـه لا دمخه ورسېدو. څرنګه چې زما موټر هوایي ډګر ته د ننوتو کارت درلود، نو د کابل نړیوال هوایي ډګر د ترمینل تر وره پورې په اسانۍ سره لاړو. د ډګر له پولیسو مو وپوښتل: چېرته لاړ شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی وویل: ((نوي ترمینل ته لاړ شئ!)) له هغه ځایه په دوو دربو دقیقو پلي مزله ترمینل ته ورسېدو. دا لومړی ځل و چې نوي ترمینل ته لاړم، که څه هم د جوړېدو له پیل او پای څخه یې ښه خبر وم، خو له دې ترمینله مې الوتنه نه وه کړې. کله چې ترمینل ته داخل شوم، نو زړه مې خوشاله شو، یو نوی عصري ترمینل چې د وخت ټولې اړتیاوې یې په پام کې نیولې دي. سړی چې (سړی) وي او په خپل هېواد کې دا ډول ابادي وګوري، نو زړه یې باغ باغ شي. که څه هم دا ترمینل د مساحت او وسایلو له پلوه د نړۍ د

د کابل د نړیوال هوايي ډګر نوی ترمینل

پرمختللو هېوادونو له ترمینلونو سره سیالي نه شي کولای، خو زموږ د هوايي ډګر له زاړه ترمینل سره یې ډېر زیات توپیر درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغـه راز د منځنـۍ اسـيا او د دربيمـې نـړۍ د نـورو هېوادونـو د هـوايي ډګرونـو تـر ترمينلونـو کـه ښـه نـه و ، نـو خـراب هـم نـه و. دا ترمينـل د جاپـان هېـواد پـه (۳۵) مليونـو ډالـرو وړيـا مرسـتې جـوړ شـوی دی. (۲۰) متره سور او (۳۷۰۰) متره اوږدوالی لري.

د ترمينل پاکي او صفايي خورا زياتـه وه، امنيتـي چارې يـې د يـوې خصوصـي امنيتـي کمپنـۍ پـر غـاړه وې. زمـوږ بيکونـه يـې د چک له سکېنر ماشينه تېر کړل. ځينې بيکونه يې تر چک ماشينه وروسته بيا راسپړل او يو يو شی يې بيا چکاوه. زمـوږ بيکونـه يـې هم همدې پروسې ته کېښودل، موږ نو خپـل شـيان پـه بيکونـو کـې داسې منظم ايښـي وو، چـې لټـون او تلاشـۍ يـې نظـم تـه ښـه زيـان اړولای شو، خو موږ بيا هم د همدې ډول تلاشۍ پـه بـاب هـېڅ ونـه ويل. مخکې تر دې چې زما او د اسد ساحل بيکونـه دې حالـت تـه لاړ شي، له امنيتي مسولينو څخه د يو تن، چې مخابره يې په لاس کې وه، پر ما سترګې ولګېدې، راغـی ماسره يـې ښـه ګـرم سـتړې مشي وکړل، ماته يې وويـل: ((يـون صـيب چېرتـه ځـې؟)) مـا وويـل: ((هند ته))، ويـل يـې: ((بيکونه دې چېرته دي؟)) مـا ويـل: ((هغـه دي؛ دويـم ځـل تلاشـۍ تـه منتظـر يـو)) سملاسـي يـې زمـوږ بيکونـه راواخيستل، هغوی تـه يـې وويـل: ((د يـون صـيب بيکونـه دي.)) ان تر هغه ځايه يې موږ بدرګه کړو چې هلته بيکونه تلل کېږي، تسـمه ترې تاوېږي او مارک يا نښه پرې وهل کېږي. موږ ترې مننه وکړه، خو د نامه پوښتنه مې ترې ځکه ونه کړه چې هغـه بـه ويـل ماتاسـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره دومره مرسته وکړه او ته مې لا په نامه هم نه پېژنې. خپل غټ بیکونه مو هلته تسلیم کړل او خپله له وړو وړو کځوړو سره د ترمینل دویم پوړ ته پورته شو، هلته یو ځل بیا وروستی چک و او له سکېنر ماشینه تېرېدل، دا نو بیا همغسې له نړیوال معیار سره برابره تلاشي وه؛ دا ماشین هېڅ او سپنیز شی نه شي زغملای، تر هغې تلاشۍ هم تېر شو او هغه هال ته لاړو چې ټول مسافرین په کې د الوتنې لپاره انتظار باسي.

په هال کې ډېر وخت منتظر پاتې شو، خو د ټلېفون دې کور ودان وي، یوازې یې پرېښودو؛ دقیقه پر دقیقه به زنګونه راتلل، ما هم دا وخت غنیمت وګاڼه، ځینو هغو دوستانو ته چې دا ډېر وخت ورسره په تماس کې نه وم پاتې شوی، هغو ته مې زنګونه ووهل، د حال واحوال پوښتنه مې وکړه. د هند په سفارت کې مې ښاغلي جي پي سنګ (J.p.singh) ته، چې ددې سفر په برابرولو کې یې مرسته کړې وه، هم یو میسېج (پیغام) ورولېږه او مننه مې ترې وکړه. ساعت یوولس بجې شو، خو بیاهم د الوتنې پته ونه لګېده، په هال کې د مسافرینو په منځ کې یو شمېر داسې مسافرین هم وو، چې زه یې پېژندلم، ځینو به ستړې مشې راکړل، د حال پوښتنه به یې وکړه او ځینو بیا د سیاسي او ټولنیزو حالاتو د بدلون په باب پوښتنې کولې. ما به هم ورسره خپلې اندېښنې او معلومات شریکول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ډېر اوږده انتظار وروسته، څه کم دولس بجې وې چې الوتکې ته د ورختو جوګه شو. تر معمول چک وروسته الوتکې ته

د هند د هوایي لیکې یوه الوتکه

پورته شو او پر خپلې څوکۍ کېناستو. زه او اسد ساحل څنګ په څنګ پر څوکیو کېناستو. د الوتکې ستوارډیستانو په الوتکه کې د سفر شرایط، د احتمالي خطر په حالت کې له بېړنیو دروازو څخه د وتلو لارې چارې او د ضرورت پر وخت له اکسیجن څخه ګټه اخیستنه تشریح کړل.

هندي ستوارډیستانې هغومره ښکلې نه وې، لکه د ځینو نورو هېوادونو د هوایي شرکتونو خدمې چې ګورې. په هند کې چې کومې ښکلې او بیا ډېرې ښکلې نجونې پیدا شي، نو له فلمونو او ډرامو څخه نه وزګارېږي، ایله د فلمي کمپنیو اړتیاوې پوره کړي، تر هوایي شرکتونو یې ډېر کم څرک رارسېږي. زموږ د افغاني شرکتونو ستوارډیستانې تر هندي هغو ښکلې او پاکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکاري. (انډين ايرلاين) (د اريانا افغان هوايي شرکت) ته په خدماتو کې تقريباً نږدې دی. ډېر څرګند توپير په کې نه ليدل

کېږي، خو دا دواړه هوايي شرکتونه د نړۍ له پرمختللو هوايي شرکتونو سره د سيالۍ جوګه نه دي. غرمنۍ مو په الوتکه کې وخوړه، د افغانستان پر وخت نږدې يوه نيمه او د هند پر وخت نږدې دوه نيمې بجې وې چې ډيلي هوايي ډګر ته ورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور ساعته په ډيلي هوايي ډګر کې

کله چې الوتکه د ډيلي پر هوايي ډګر کښته شوه، نو له ميده ميده باران سره سپين ګردونه او د سپينو وريځو يو ځپه هم راورسېدل. دې ډول ګرد ته په هند کې فوګ (Fog) وايي چې په لس متري کې دې هم څوک نه ښکاري، د الوتکې پيلوټ اعلان وکړ: ((د هوا د خرابۍ له امله تاسو همدلته په الوتکه کې پاتې کېږئ او کله چې موږ ته د هوايي ډګر د لارښوونکو له خوا معلومات راکړل شول، بيا به تاسو ته اعلان وکړو او د ترمينل مخې ته به ځو.)) پر ما باندې چې د غرمې ډوډۍ تر خوراک وروسته ضرور خوب راځي، دا وخت مې د ځان لپاره غنيمت وګاڼه او زموږ د يوه کليوال په اصطلاح ((د خوب ګېر مې ولګاوه))؛ (نږدې نيم ساعت) به ويده شوی وم، چې بېرته مې سترګې وغړولې، همغه خرک او همغه درک و، بيا مې اخوا دېخوا په الوتکه کې پر ايښودل شويو مجلو لږ وخت تېر کړ، خو الوتکه له ځايه د خوځېدو نه وه، په الوتکه کې چې دې هر چاته کتل له تندي يې د ناراحتۍ احساس له ورايه ښکارېده، چا به خپله خوله وازه کړه، ساه به يې وکښله، چا به خپل دواړه لاسونه جګ کړل او پر شا څوکۍ به يې راتاو کړل، ځينې به د الوتکې په دهلېز کې څو ګامه کښته پورته لاړل، ځينې شوخو افغان ځوانانو به د الوتکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورته چت کې هغه بټن بار بار وهله چې هرنډ به يې کاوه، خو دې ټولو تنګسياوو پر الوتکې هېڅ اغېز ونه کړ، همداسې ځای پرځای ولاړه وه، (نږدې دوه نيم ساعته) همدلته ځای پرځای پاتې شو، نور نو د خلکو خُلق دومره تنګ شوی و، چې چا سره خبره هم نه کېده، تر دوه نيمو ساعتونو ځنډ وروسته الوتکې د ترمينل پر لوري حرکت وکړ، يو ځای ته چې ورسېدو، دا يې نو وروستی تمځای و. څو دقيقې وروسته د الوتکې تر سينې پورې (۳۰۲) ته ورته اوږد هندي موټر راورسېده، په هغه کې سواره شو او د ترمينل د دخولي وره له لارې ترمينل ته ورداخل شو.

د ډيلي د هوايي ډګر دخولي ترمينل

کله چې ترمينل ته ننوتو، نو مسافرين په څو اوږدو ليکو کې ولاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو ؛ د هندیانو لپاره ځانته لیکې او د بهرنیانو لپاره جلا ځانګړې لیکې وې، بهرنیان په دوو ځانګړو لیکو کې ولاړ وو. سره له دې چې ویل کېږي په بهر کې هرڅه د قانون مطابق ترسره کېږي، خو دلته لیکې نه منظمې وې او نه هم د قانون مطابق؛ په رښو سترګو دې لیدل چې یو شوک درڅخه مخې ته کېده. د پاسپورټونو د ټاپې لګولو مامورین هم د هندیانو د خوی مطابق ډېر سست وو، ورو ورو یې کار کاوه، د سړي یې دومره زړه تنګاوه تا به ویل چې پر لاس یې خوله ولګوې، یو ځل به یې کمپیوټر ته کتل، بیا به یې شخص ته، بیا به یې کاغذونو ته، پر هر شخص به دا عملیه څو ځله تکرارېدله، په تېره بیا پر هغو افغانانو چې ناروغان به وو، زاړه به وو او پر ژبه به هم نه پوهېدل او نابلده به هم وو. موږ چې د مامورینو پر دې سست حرکت پوه شو، نو ځان مو د خدای هیلې ته وسپاره. په لیکه کې (د ننګرهار پوهنتون د هندي څانګې) یو ټولګی محصلین هم راسره مخامخ شول، دوی د ستاژ یا عملي زده کړو لپاره د هند (اګرې) ښار ته روان وو. په ننګرهار پوهنتون کې هندي څانګه نوې جوړه شوې او محصلین یې د ژبې د زده-کړې په موخه د ټاکلي وخت (یو سمستر) لپاره هند ته ځي. دوی سره مو تر روغبړ وروسته د حال او احوال پوښتنه وکړه، ډېر ځنډ مو پر سیاسي، ټولنیزو او ادبي بحثونو تېر شو، دې کار زموږ پام پر بله کړ؛ د اوږده او رنځوونکي انتظار بار راباندې لږ څه کم شو. سیاسي بحثونه کله کله ښه پر دې وي: یو خو په کې د تجربو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبادله کېږي او بل د شخصي بحث یا غیبت پرځای چې د یو چا شخصیت په کې داغمن کېږي، تر هغه خو سیاسي بحث ډېر ښه دی، په دې شرط چې د نظر وسعت په کې وي، افکار په کې تبادله کېږي او یوه نیمه نوې خبره هم په کې زده کېږي. (نږدې دوه ساعته) په همدې لیکه کې ولاړ وو چې په پای کې زموږ نوبت راورسېد، تر دخولي وېزې وروسته زه او اسد ساحل د خپلو بیکونو په لټه کې شو، تر (پنځه لس دقیقو) انتظار او پلټنې وروسته مو خپل بیکونه ترلاسه کړل او له هوايي ډګره د وتلو په حال کې شو، خو مخکې تر دې چې له هوايي ډګره ووځو، ساحل د هغې کمپنۍ مسول ته، چې د کورس مسولیت یې درلود او مخکې تر مخکې یې، موږ ته په راکړې لارښود کې نوم لیکل شوی و، ټلېفون وکړ، هغه وویل: ((تاسو ته په هوايي ډګر کې موټر ولاړ دی.)) له ترمینله چې راووتو نو د هغو سلګونو هرکلیوالو لیکو ته راورسېدو چې د خپلو مسافرینو انتظار یې کاوه، چا، چاته لاسونه خوځول، د چا پر سینه د چا نومونه لیکل شوي وو، چا د چا نومونه پر لوحو لیکلي وو او څوک همداسې ولاړ وو. د لیکو نیمايي برخې ته چې ورسېدو، نو پر محبوب الله محبوب مو سترګې ولګېدې، چې له لرې یې موږ ته لاس خوځوه: ((یون صیب، یون صیب دلته یم، دلته یم.)) محبوب الله محبوب سره یوځای شو، تر روغبړ وروسته له هوايي ډګره ووتو. محبوب

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ یو تکړه فرهنګي ملګری دی، عمر یې کم، قد یې ټیټ، خو کار یې زیات او ارادې یې لوړې دي، ډېر لوړ اجتماعي خصلت لري، په فرهنګي کارونو او ټولنیزو روابطو کې ډېر فعال دی. محبوب وویل: ((زه ان یوولس بجې راغلی وم، بیا مې دلته د معلوماتو له دفتره وپوښتل، هغوی وویل: د هوا د خرابۍ له امله مو الوتنې ځنډولې، خو بیا هم زه همدلته په هوایي ډګر کې پاتې شوم. ښه په خیر راغلئ!)) محبوب

نو موږ پسې ډېر خپه و، اسد ساحل ورته د معلوماتو پاڼه ورکړه، هغه سملاسي ټلېفون وکړ او هغه ډربور یې پیدا کړ چې موږ پسې هوایي ډګر ته راغلی و. محبوب اردو ژبه ډېره ښه زده کړې ده، ډربور سره لست و، موږ اوو تنو افغانانو ته منتظر و. هغه وویل: ((ستاسو څلور تنه نور افغانان هم هلته منتظر دي، ټول به هلته ورشو او بیا به یو ځای هوټل ته لاړ شو.)) له هوایي ډګره راووتو، په یوه څنډه کې څلور تنه افغانان (دوه نرینه او دوه ښځینه) له خپلو درنو بیکونو سره ولاړ وو. ستړي مشي مو سره وکړل، خپل ځانونه یې معرفي کړل، خو نومونه یې ما حافظې ته ونه سپارل، ډربور وویل: ((په لست کې ماسره اوه کسه یاست د (اجمل) په نوم یو تن پاتې دی.)) ساحل ورته وویل: ((هغه موږ سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الوتکه کې نه و.)) ډرېور وويل: ((ځو به نو؟)) مور وويل: ((هو

زرغونه پوپل، فرهاد، نثار بخشي او نذيره هاشمي

ځو به،)) د محبوب په شمول مور اوه کسه کېدو، خو دوی يو وړوکی سوزکی موټر رالېږلی و. په موټر کې ايله زمور د کابليو انډيوالانو بيکونه ځای شول، هغوی ته مو وويل: ((تاسې ځئ، مور به بل ټکسي کې درپسې درځو!)) ډرېور وويل: ((د بل ټکسي چارج مور نه ورکوو.)) مور وويل: ((دوی په خير ورسوه، د ټکسي کرايه مور خپله ورکوو.)) زه (يون)، او محبوب سره پاتې شو اسد ساحل هم هغو سره لاړ.

محبوب د بل ټکسي موټر لپاره ټکېټ واخيست، يو سوزکی راغی، په هغه کې دواړه کېناستو او د هوټل پر لوري مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حرکت وکړ. په لاره کې نرمې هوا او د ډیلي ښار رڼاگانو یو عجیب خوند کاوه، محبوب سره مو په دې لاره کې ښه گپ شپ چالان کړ، محبوب چې د نویوالي یا ماډرنیزم سخت پلوی دی، پر یو شمېر افغان لیکوالو همېش نیوکه کوي او وایي: ((د دنیا له حال و احواله خبر نه دي، په زړو ببولالو کې راگیر دي او ډېر دودیزوال دي.)) ما محبوب ته وویل: ((زموږ په کلي کې یو ملا دی، ډېر چالاکه او تر نورو ملایانو یې سترگې خلاصې دي، څه ناڅه یې دنیا هم لیدلې ده، د کلیوالي ملایانو سخت مخالف دی. هغه د کلیوالي ملایانو په باب وایي)): ((دوی داسې مسطور دي چې هېڅ لمر یې نه دی لیدلی ؛ نه یې بهر ځای لیدلی، نه بهر دوی چا لیدلي، نو ځکه خو د دنیا له حاله خبر نه دي.)) محبوب بیا په خندا

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو ((یار که نه بیا دې له ملا سره تشبه کړم، زه یو ازاد سړی یم.)) ما ویل نه د دې ملا مثال خو دلته ستا په ګټه دی. محبوب ته مې وویل: ((ښځګه چکر به راکوې که نه؟)) هغه وویل: ((چکر که چکرونه، دا وایه چې جیب دې ډک دی که تش؟)) ما وویل: ((دلته چکر په جیب پورې تړلی؟)) هغه وویل: ((بلکل، د هند کلتور داسې دی چې دلته خلک ډک جیبونه راشي نو تش جیبونه بېرته ځي)) ما وویل: ((ځکه نو ته ځلو ښت زره کلدارې معاش اخلې، ځومره وخت وشو د ښځې خاوند نه شوې.)) هغه وویل: ((یار ته عجیبه خبرې کوې، دلته هډو د ښځې ضرورت پېښېږي نه.)) ما وویل: ((ښه نو دلته هر څه پراخ بنسټ دي؟)) بیا مې ورته د ((پراخ بنسټ)) ټوله کیسه وکړه چې دلته د کاغذ پر مخ يې لیکل، کېدی شي د کاغذ وزرونه وسېزي. محبوب بیا یو کړس خندا وکړه. په همدې بحث بحث کې مطلوب هوټل ته نږدې شو، خو ټکسي ډرېور چندان بلد نه و، څو ځله یې اخوا دېخوا په کوڅو کې تاو راتاو کړو، محبوب مجبور شو، هوټل والا ته څو ځله ټلیفون وکړي، د هوټل په شاوخوا کې تر نږدې شل دقیقو سرګردانۍ وروسته مو هوټل پیدا کړ. جي کې ون، ام بلاک، رانی کسل هوټل .(GK۱. M Block Rani Castle Hotel)

ډرېور له محبوب څخه څه نورې پیسې هم (د اضافي چارج) په توګه واخیستې، ما محبوب ته وویل: ((ټول حساب دې زه درپوره کوم، دا پیسې له خیره وساته چې کوژده او واده دې پرې وشي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه بیا په خندا شو: ((په دې چس مس به څه وشي که پیسې
راکوې، نو بیا خو هغه غټو خزانو ته لاس کړه په دې چس پس څه
نه کېږي)) ما وویل: ((پر خزانو خو ښاماران ناست دي، همدې

یون د راني کسل هوټل مخې ته

ځاځکي ځاځکي نه دریاب جوړېږي، تاته خو پیسې هسې هم نه
پکارېږي، ځکه تاته خو همدلته هندۍ ښځه کوو، پیسې به هم
درکړي او واده به دې هم وشي؛ دوه ګټې به وکړې: ملنګه دوه ګټې
دې وکړې: هم دې خیر ټول کړ هم دې وکړل دیدنونه. ته به هم پیسې
ترلاسه کړې او هم به ښځه درته میلاو شي.)) همدې ټوکو ټوکو کې
هوټل ته پورته شو. د هوټل هرکلیوال موږ ته هرکلی ووایه، هر
چاته مخکې تر مخکې اتاق مشخص شوی و، خپلو اتاقونو ته
پورته شو، خپل بیکونه مو ځای پرځای کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هوټل لومړۍ شپه

راني کسل هوټل (Rani Castle Hotel) چې د ډيلي په يوه معتبره سيمه (جي کې ون (Gater klash one) کې موقعيت لري، د ډيلي يوه قيمتي سيمه ده. راني کسل هوټل داسې يو هوټل دی، چې پنځه ستوريزو کې نه حسابېږي، خو تر نورو مېلمستونو

اسد ساحل په راني کسل هوټل کې

او هوټلونو يو څه لوکس دی. ددې هوټل د يوه اتاق کرايه په يوه شپه کې تقريباً درې، درې نيم زره کلدارې ده، خو دا چې زموږ کوربنې کمپنۍ به ځو کرايه ورکوله، ددې پته موږ ته نه وه، خو داسې اټکل کېده چې دې کمپنۍ د ډېر وخت لپاره اتاقونه کرايه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي وو، نو کېدی شي، کرایه یې تر نورو مسافرینو یو څه ټیټه وي. د هوټل اتاقونه ښه مناسب او پراخ وو، هر اتاق ځانګړی تشناب، ټلویزیون او د انټرنېټ پوره اسانتیاوې لرلې. د ماسختن اته بجې ډوډۍ تیاره شوه، د هوټل منتظم ټولو ته خبر ورکړ چې: ((پر همدې وخت ډوډۍ ته راشئ، هم به ډوډۍ وخورو او هم به یو لنډ میټنګ وکړو.)) اته بجې ډوډۍ ته پورته شو.

اسد ساحل، فرهاد، نذیره هاشمي، زرغونه پوپل او اجمل فدایي

د ډوډۍ پر مهال د هوټل یو منتظم (بټه چاري) وویل: ((نن ستاسو لومړنۍ ورځ ده، د ماسختن ډوډۍ او سهار چای ستاسو پر موږ دی، د غرمې ډوډۍ که چېرې تاسې دلته خورئ نو پیسې به یې ورکوئ، (۳۰۰) کلدارې، که مېلمه درسره وي، د هغو به خپلې پیسې ورکوئ. دا هوټل د کشمیریانو دی، دلته اسلامي غذا تیارېږي، له مذهبي پلوه غذا ته کومه اندېښنه مه کوئ، دلته چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څه راوړل کېږي، ټول حلال دي. د ډوډۍ مينو مو وخت پر وخت بدلېږي، تاسې هم کولای شئ خپل فرمايش ورکړئ!.)) موږ چې لومړی ځل ډوډۍ وخوړه، ډوډۍ يې ډېره ښه نه وه، تر ډوډۍ وروسته يې ايس کريم هم راوړ او د چای لپاره يې ځانګړي ترموزونه هم راکړل. ويې ويل: ((له مهم ضرورت پرته اتاقونو ته ډوډۍ وړل لازم نه بولو، خو که چېرې ستاسو کوم يو کله پر خپل مشخص ټايم ډوډۍ ته نه شئ راتللای، نو موږ ته ټلېفون وکړئ، ډوډۍ به درته اتاق ته در وړو. سبا ستاسو درسونه پيلېږي، کولای شئ چې د ډوډۍ وخت کې ساعت نيم بدلون راولو. خو ستاسو په خوښه او ضرورت. سهار مو له همدې ځايه موټر وړي او بېرته مو راوړي.))

تر ډوډۍ وروسته بېرته اتاق ته لاړو، تر ناوخته مو ګپ ولګاوه، محبوب ته مو وويل: ((ته هم همدلته پاتې شه! ناوخته دی.)) محبوب له اسد ساحل سره اتاق ته لاړ او زه د خوب غېږې ته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورس لومړۍ ورځ

سهار تر چای وروسته موږ ته احوال راکړ شو چې ستاسو کورس نن پیلېږي، خو تر غرمې وروسته. زموږ د افغانانو بل ګروپ چې د ګرافیک کورس یې تعقیباوه، هغوی سهار مهال ورغلي وو. (یوه بجه او پنځه لس دقیقې) د همدې هوټل په یوه سوزکي ګاډي کې سواره شو، (پینځه لس دقیقې) وروسته هلته اپټېک (APTECH) کورس ته ورسېدو. اپټېک کورس د ډیلي

ښار په سوټ ایکسټېنشن ټو (Sout Extension II) برخه کې موقعیت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې کورس ته مخامخ درې تاریخي ودانۍ هم شته چې په هند کې د پښتنو واکمنۍ په مهال پورې اړه لري، دوه ودانۍ یې اوس نوم نه لري او د زمانې له حافظې وتې دي، خو یوه لویه یې اوس هم نوم او لوحه لري. دا ودانۍ د بړاخان (لوی خان) په نامه یادېږي. اپټېک (APTECH) یوه هندي نړیواله روزنیزه موسسه ده چې تر اوسه یې په ملیونونو زده کوونکي روزلي دي. دا محصلین د نړۍ په بېلابېلو هېوادونو پورې اړه لري. ددې کمپنۍ مرکزي دفتر په ممبۍ کې دی، په ډیلي او نورو لویو ښارونو کې هم څانګې لري. د کمپیوټر په بېلابېلو څانګو او د انګلیسي ژبې د زده کړې په برخه کې محصلین روزي. دوی د هند له حکومت سره تړون لري، هغوی ورته پیسې ورکوي او دوی ورته محصلین روزي. دوه بجې کورس پیل شو. لومړی د کورس یوه اداري مسوله مېرمن (سونیا) راننوته، ځان یې معرفي کړ. بیا یې د ګرافیک کورس استاده مېرمن (ریمي کرن) معرفي کړه، تر هغې وروسته یې د کورس دوه تنه نور مسولین: (هانېت او کارتېک) معرفي کړل. بیا یې موږ ته نوبت راکړ چې ټول یو بل ته ځان معرفي کړو. پر دې ورځ تقریباً د پنځه لسو هېوادونو محصلینو ځانونه معرفي کړل چې دغه هېوادونه په کې شامل وو:

افغانســتان، مالــدیف، کمبودیــا، زامبیــا، ســوډان، لاوس، چیلــي، ارمنســتان، ویتنــام، منګولیــا، نیپــال، ترکمنســتان، موزمبیق او مدغاسکر.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر هغه وروسته يې بيا د هويت کارت د جوړولو لپاره ځانګړې فورمې راکړې، د کورس لپاره درسي مواد چې تدريسي کتابونه، يوه کتابچه، پنسل، پنسل پاک، قلم او پنسل تراش په کې شامل وو، ټول يې په يوه بيک کې د پکيج په شکل ايښي وو، هغه يې راکړل، يو ځل بيا د محصلۍ پر څوکۍ کښناستم، يوازې زه نه وم،

د انګليسي ژبې د زده کړې يوه صحنه

نور داسې کسان هم وو چې په خپلو هېوادونو کې يا د پوهنتون استادان وو او ياپې هم پر لوړو څوکيو کار کاوه. د محصلۍ يا متعلمۍ پر څوکۍ ناسته يو ځل بيا سړي ته د خپل ماشومتوب او زده کړې دورې خواږه او بې مسوليته وختونه ور په يادوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن خو لومړۍ ورځ وه، ډېرې خبرې ونه شوې، د کورس يوې مسولې (سونيا) ووېل: ((نن ډېرې خبرې نه کوو، سبا به له خپلو استادانو سره پوره پوره معرفي شئ.)) د کورس يو بل تن اداري مسول (هانېت)، په هندوستان کې د اوسېدو شرايط، ضوابط او قوانين تشريح کړل، د ترانسپورت سيستم، مقيد ځايونه او د کورس اصول يې ټول واضح کړل. دا يې هم ووېل: ((هرې پنځه لس ورځې وروسته ستاسو تدريسي وخت بدلون مومي.)) لومړۍ ورځ مو پر همدې تېره شوه. کله چې راني کسل هوټل ته لاړو، څو شېبې وروسته (استاد خالق رشيد) چې په هند کې د افغانستان کلتوري اتشه دی، پوځي اتشه (مسعود ستانېکزي صيب) او تجارتي اتشه (عبدالمنير يوسفزي صيب) زموږ اتاق ته تشريف راوړ، هغوی سره څو شېبې ناست وو، ګپ مو لګاوه چې (په هند کې د پښتنو جرګې مشر) (ښاغلي ثناالله خان يوسفزي) هم تشريف راوړ. ثناالله خان يوسفزی د هند د کشمير پښتنو خانانو له جملې څخه دی، اوس هم په کشمير کې پرېمانه ځمکې او جايدادونه لري، خپله په ډيلي کې اوسي، همدا هوټل چې موږ په کې اوسو، د ده کور له دې ځايه په پلې مزله پنځه دقيقې لرې په دويمه کوڅه کې دی. ثناالله خان هغه پښتون دی چې نه يوازې د پښتو ژبې او ادبياتو ډېره شتمني يې په خپل ذهن کې خوندي کړې، بلکې د ډيلي په زړه کې هغه کورنۍ ده چې د زامنو او لمسيانو ټولو يې پښتو زده ده او په ښه ډول يې پالي هم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپې تر اتو بجو مو دوی سره پر بېلابېلو مسایلو خبرې اترې وکړې. ثنا الله خان او خالق رشید استاد ډېر نږدې ملګري دي، دواړه چې سره یوځای وي، نو بیا د زړه له اخلاصه ظریفانه او

محمد حنیف خان شاستري، یون، استاد خالق رشید او اجمل فدایي

مودبانه ګپ لګوي. ثنا الله خان وویل: ((زه په دې ورځو کې ډېر لرې؛ د هند جنوب ته روان یم، لس ورځې هلته تېروم، خو مخکې تر هغه باید تاسو او ستاسو ټول ملګري یوه غرمه ماسره تېره کړئ، هدف مې دادی چې زما کور ووینئ.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه غرمنۍ له خان ثناالله خان سره

لکه څنګه چې دمخه مو یادونه وکړه؛ ثناالله خان چې پر لومړي ځل زموږ لیدو ته راغی، نو ویې ویل: ((زه د هند جنوب ته پر یو سفر روان یم، خو تر هغه دمخه باید یوه غرمنۍ له ما سره تېره کړئ!)) د همدې ژمنې او ټینګار مطابق مو دا مېلمستیا ومنله. استاد خالق رشید او خپله ثناالله خان لالا تر غرمې دمخه موږ پسې راغلل، زه (یون)، اسد ساحل او اجمل ورسره موټر کې کېناستو، که څه هم لاره دومره لنډه وه چې تر موټره پلې تګ غوره و، خو د هغوی په ټینګار په موټر کې لاړو. له راني کسل هوټل څخه په پلي مزله ایله (پنځه دقیقې) واټن لري، ډېر ژر کور ته ورسېدو ،وروسته محبوب الله محبوب هم راغی. کله چې د ثناالله خان لالا کورته لاړو، نو په هند کې مو ځان داسې احساسوه، لکه په پېښور، کابل او یا هم د سوات د کوم پښتنانه یوسفزي په کور کې چې مېلمانه یو. د کور ټول محیط پښتون پښتون و. ثناالله خان د (۱۳۰۰) ملیوني هندوستان په زړه کې پښتو ساتلې وه، خو زموږ یو زیات شمېر واکمنو د (۲۵) ملیوني افغانستان په زړه (کابل) او په تېره بیا په (ارګ) کې هېره کړې ده: ډېر تفاوت شته په انسان کې د مانا په لحاظ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثناالله خان ډول ډول افغاني غذا تیاره کړې وه، د خپل وطن د غذا پوره پوره مینه پرې ماتېدله. د ثناالله خان ټول اولادونه او ان

د ثناالله خان یوسفزي په کور کې

لمسیان پښتو خبرې کوي. د هندوستان په شان په یوه لویه ټولنه کې د پښتو په شان د یو محکومې او محرومې ژبې ژوندي ساتل اسانه کار نه دی. ثناالله خان ښه د ګپ او شپ سړی دی، د ډوډۍ پر وخت یې هم دومره وخندولو چې پر دې پوه نه شو ډوډۍ ډېر خوندوره وه که ټوکې، تر ډوډۍ وروسته مو چای وڅښه او بیا مو له ثناالله خان لالا څخه رخصت واخیست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه غرمه له استاد خالق رشید سره

که څه هم تر دې دمه موږ څو ځله په ډیلي کې د استاد خالق رشید استوګنځي ته ورغلي وو، هغه زموږ ډېر عزت کړی و، نه یوازې دا ځل، بلکې تر دې دمخه چې زه هر کله له خپلې کورنۍ سره هند ته تللی یم، نو استاد زموږ دومره عزت کړی چې حد نه لري، یو ځل بیا یې یادونه وکړه چې یوه غرمه به د رخصتۍ پر

یون، استاد خالق رشید، ستانېکزی او اسد ساحل
د استاد خالق رشید د استوګنځي ترمخه

ورځ چېرته لرې له ښاره وځو. د رخصتۍ ورځ وه، یکشنبه، سهار (۷) بجې له ((ګېټر کلاش)) څخه (ګرین پارک ماین کې) د استاد خالق رشید استوګنځي ته لاړو، هغه موږ ته منتظر و، استاد چای تیار کړی و، چای مو وڅښه، څو شېبې محبوب ته منتظر شو، هغه ټلیفون کې وویل: ((نږدې یم نږدې؛ څو دقیقو کې در رسېږم.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو تر نیم ساعت انتظار وروسته مو ایله محبوب الله محبوب پیدا کړ. په موټر کې پوځي اتشه (ستانیکزی صیب) استاد خالق رشید ، زه (یون) ساحل، اجمل او محبوب کېناستو ، ډېر مزل مو وکړ، د ښار یوې څنډې (ویسانت کونج) ته ووتو او هلته یو سیمه ییز هوټل ته لاړو ، دا هوټل ښه افغاني غذا تیاروي، استاد خالق رشید راته په ټلیفون کې ویلي وو چې نن (بشیر کندهاري) هم راځي، هغه ډېره موده کېږي له کندهاره

راغلی، لږ شان مریض غوندې دی، زړه یې هم تنګ دی او ویل چې یون صیب راغی، نو ما به حتماً خبروې، چې لږ د زړه خواله سره وکړو. بشیر کندهاری د کندهار یو ځوان اماتور سندرغاړی دی، د پیسو لپاره نه، بلکې د شوق او خدمت لپاره کله کله سندرې وایي، خو ښې یې وایي.

څه کم یوه بجه هوټل ته ورسېدو. وړوکی خو پاک هوټل و ، استاد خالق رشید ورته فرمایش ورکړ، د پسه ورون یې کباب کړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور ورته وويل: ((استاده دومره څه ورته ووايه چې خوړلای يې شو، زيات څه مه وايه.)) ډېر ښه خوندور کباب يې پوخ کړی و، مور هم ښه وړي شوي وو، ډوډۍ ډېر خوند وکړ. ښاغلي بشير کندهاري ښې د مزې ټوکې وکړې، د خپل هنر خاطرې يې هم په کې يادې کړې، کيسه يې د (ببرک کارمل) له وخته پيل کړه، د

بشير کندهاری د سندرو پر مهال

(رباني) او (طالبانو) د واکمنۍ پر مهال يې لا ښېلې خاطرې لرلې، چې پر هنرمندانو يې څومره ساحه تنګه کړې وه.

ښاغلي بشير کندهاري راڅخه همئته خدای پاماني واخيسته، دی هلته نږدې اوسېده، همئته پاتې شو او مور استاد خالق رشيد تر خپله ځايه راورسولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هند کې افغان ناروغان

هند په طبابت کې د نړۍ په کچه پرمختللی هېواد دی او ډېر ناروغان ورته د درملنې لپاره راځي. د دې یو علت دا دی چې په هند کې د ناروغیو د تشخیص لپاره پرمختللې طبي ټکنالوژي کارول کېږي او بله خبره دا ده چې په هند کې درملنه د ډېرو هېوادونو په انډول ارزانه ده. د نړۍ هغه ناروغه خلک چې کله هند ته د ناروغۍ د علاج په خاطر راغلي، کله چې بېرته خپل هېواد ته ستانه شوي له هنده یې ښه خاطره وړې ده. هندیان په پخواني یوناني یا طبیعي طب کې هم پخه تجربه لري. تر اوسه پورې هم، د افغانستان یو زیات شمېر خلک د هندوانو پر یوناني طب باور لري. په افغانستان کې اکثره نالوستي خلک اوس په لرې پرتو سیمو کې د خپلو ګڼو ناروغیو د علاج لپاره یا په ملا تعویذ کوي او یا هم د هندوانو او سکانو له خوا له طبیعي بوټو څخه د جوړو شویو دواګانو یا یوناني طب له لارې د خپلې ناروغۍ د تداوۍ لارې لټوي، خو هر څومره چې عصري طب له خپلو نویو بریاوو او ټکنالوژۍ سره پراخېږي، د یوناني طب او ملایي دم و چوف ساحه راتنګېږي. اوسمهال تر پاکستان وروسته هندوستان په نړۍ کې هغه هېواد دی چې تر ټولو زیات افغان ناروغان د درملنې لپاره ورځي. په کابل کې د هند سفارت د

معلوماتو له مخې لږ تر لږه هره ورځ (۳۰۰) تنو افغان ناروغانو ته د هند وېزه ورکول کېږي. د الوتکې د ټکټونو په شمول د هر ناروغ لګښت لږ تر لږه (یو لک هندي کلدارو) یا (یو لکو شل زره افغانیو) ته رسېږي. د لګښت اوسط کېدی شي (یو نیم لک هندي کلدارو) ته پورته شي. یانې هندوستان له افغانستان څخه پر نورو

په ډېلي کې اپولو روغتون

تجارتي ګټو سربېره هره ورځ لږ تر لږه (څلورنیم سوه لکه هندي کلدارې) چې د (یونیم ملیون ډالرو) معادل دي، ګټه کوي. د هند په ګڼو روغتونونو کې د افغان ناروغانو تداوي کېږي، (اپولو)، (مکس) او ځینې نور یې ډېر مشهور دي. کله چې د هند روغتونونو ته لاړ شې، نو افغان ناروغان او له هغوی سره د ورغلو پایوازانو دومره ګڼه ګونه وي چې سړی فکر کوي، د کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

په (وزيراکبرخان)، (جمهوريت) او يا هم کوم بل روغتون کې يم. اکثره افغانان نابلده وي، له روغتون سره نږدې ځای نه شي

په ډيلي کې مکس روغتون

پيداکولای، د پېژندنې اکثره سرچينې يې همغه ناروغان وي چې يو ځل هند ته راغلي او بېرته يې په خپل هېواد کې دوی ته د خپلې درملنې داستان بيان کړی دی. په تېره بيا هغه افغان ناروغان چې د هندي ډاکترانو درملنې پرې ښه اغېز کړی وي، هغه نو بيا خپله ټوله کيسه په زور او زېر سره دوی ته بيانوي، سره له دې چې د دوی ناروغۍ مختلفې وي، همغه روغتون او همغه ډاکتر ته د تګ بلنه ورکوي چې دده د ناروغۍ پر له منځه وړلو يې ښه اغېز کړی دی. دا ډول افغانان چې هلته لاړ شي لکه د بخت او طالع کار دی، کله يې طالع کار وکړي، خو کله يې بخت کوټه شي. داسې ناروغان د مناسب ځای په پيداکولو کې هم له ډېرو ستونزو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره مخامخېږي، کله کله يې ځايونه لرې وي او کله کله يې ناسم ځايونه په لوړه کرايه نيولي وي.

د ژباړې ستونزه هم وي، يو زيات شمېر افغان ناروغان پر هندي او انګليسي ژبو سم نه پوهېږي، چې له ډاکتر سره سم افهام او تفهيم وکړي؛ مجبور دي د ځان لپاره ژباړونکی ونيسي، ځينې ژباړونکي ښه خلک وي، افغاني احساس په کې وي، اکثره

د هند په يوه روغتون کې د ناروغ درملنه

ژباړونکي هغه افغانان دي چې يا يې په هند کې زده کړې کړې دي، يا هلته ډېره موده مهاجر پاتې شوي او يا هم هغه افغان هندوان دي چې پخوا په افغانستان کې اوسېدل او اوس يې يو زيات شمېر په هندوستان کې اوسي. دې ډول ژباړونکو ته ژباړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس د عوایدو د یوې ښې سرچینې په توګه کار ورکوي. یو ښه ژباړونکی د احساس او ګټې ترمنځ انډول ساتي؛ مشروع ګټه کوي، طبابت ته د تجارت رنګ نه ورکوي، خو ټول ژباړونکي او ټول ډاکتران بیا دا ډول نه دي؛ د ناروغانو له مجبوریت او مظلومیت څخه ناوړه ګټه پورته کوي. ښاغلی (شمس) یو له هغو

افغان ژباړن ښاغلی شمس

افغان ژباړونکو څخه دی چې ښه افغاني احساس لري، هم د افغانانو خدمت کوي او هم خپل مشروع فیس اخلي. په هند کې زموږ د استوګنې پر مهال ښاغلي شمس څو ځله له موږ سره ولیدل او د ناروغو افغانانو ډېر غمجن داستانونه یې بیان کړل. یو شمېر ژباړونکي له ډاکترانو سره داسې رابطه لري چې د هر ناروغ پر سر خپل ځانګړی کمېشن اخلي؛ ډاکتر له روغتون او روغتون والا بیا له درملتون یا درملځي سره د ګټې په زنځیر تړلي دي. که کوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناروغ پر دې تسلسل برابر شو، نو که د ځينو رنځونو علاج يې هم وشي، نوي رنځونه به هم ورته پيدا کړي. هغه رنځنيولي او درد نيولي افغان ناروغان چې د افغانستان له کليوالي سيمو ورځي، ډېر ساده زړي وي، اقتصاد يې هم ځپل شوی وي او د ښاري ټګانو له چلونو هم خبر نه وي، نو چې د دوی په لومه کې ونښلي، تر هغه يې زبېښي چې څو يې جيب کې د پيسو بوی وي. کله کله يو ژباړن پر بل ژباړونکي ناروغ پلوري او له هغه څخه کمېشن اخلي، په دې پلمه چې ناروغ ته وايي: ((زه ډېر مصروف يم تاسو سره به زما بل ملګری لاړ شي.)) د هوټل يا ځای نيولو کې هم له خپل ارتباطي هوټل څخه کمېشن اخلي، ان تر دې چې کله ناروغ، روغ يا ناروغ بېرته خپل هېواد ته ستنېږي، نو خپلو خپلوانو ته څه سوغاتونه اخلي، پر داسې مارکېټ يا دکان يې برابروي چې دوی ورسره له پخوا نه په تماس کې وي، له هغو څخه هم خپل کمېشن اخلي.

د همدې ژباړونکو په واسطه کله کله په يوه ناروغ، په څو بېلابېلو روغتونونو کې څو څو ځله معاينه کېږي او په دې پلمه چې بيا خو نه شي راتللای راځه خپل ټول چک اپ (ټول ځان چک) وکړه، په هغو کې بيا هم څو ډوله معاينې دي (ساده، سلور او ګولډن يا طلايي) چې له درمل پرته يې لګښت تر (۱۲) زرو هندي کلدارو رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تجارت دا ډول لړۍ اوس په هند کې ښه په ګرمۍ سره روانه ده.

د پولیسو راجستریشن (نوملیکنه) بله ستونزه ده، چې اکثره ناروغان ورسره مخامخ دي. سره له دې چې یو زیات شمېر افغان ناروغان د پولیسو تانې ته له ورتګ څخه معاف دي، خو کله کله ځینې ناروغان او په تېره بیا د هغوی پایوازان له دې ډول ستونزې سره مخامخ وي، دوی مجبور دي د سفر پر لومړیو ورځو او بیا د راتګ پر وخت د پولیسو تانې ته مراجعه وکړي. هلته لومړی ځان ثبت کړي او بیا خپله تزکیه وکړي. د پولیسو سټېشن ته په ولاړه لیکه کې د ناروغانو دومره ګڼه ګوڼه وي چې په تګ راتګ کې دوه بشپړې ورځې پرې تېرېږي. د ناروغ لپاره ټوله ورځ په لیکه کې ودرېدل اسانه خبره نه ده. نالوستي ناروغان له هغې شېبې چې د هند په هوايي ډګر کې کښته کېږي او د دخولي وېزې پر مهال خپله فورمه ډکوي او بیا تر هغه وخته چې افغانستان ته په راتلونکې الوتکه کې سورېږي، شېبه پر شېبه له مشکلاتو سره مخامخېږي. په ټولیز ډول له ټولو افغانانو او په تېره بیا له ناروغانو سره د هند د عامو خلکو، حکومت او پولیسو وضعه ډېره ښه ده، د هند پولیس د پاکستان په شان نه دي چې د چایو پنځه روپو ته یې هم سترګې نیولې وي. کله چې څوک (کوم افغان) هند ته ځي او بیا ترې بېرته راځي، ډېر کم به داسې پېښ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوې وي چې پولیس له کوم خاص ضرورت پرته د چا د ودرونې یا ځورونې سبب شوي وي.

په مجموعي ډول هندوستان د افغان ناروغانو د درملنې لپاره یو مناسب ځای دی، که څه هم د پاکستان په انډول په کې د ناروغانو لګښت یو څه زیاتېږي، خو صحت او عزت یې په کې تر ډېره حده خوندي کېږي.

زه درې ځله له خپلې مېرمنې سره د هغې د معدې ناروغۍ د علاج لپاره هند ته تللی یم. موږ د سواد او ژبې مشکل نه درلود، د پولیسو تانې ته له ورتګ څخه هم معاف وو، ډېر په تکلیف شوي نه یو، خو په روغتون کې چې به مې کوم افغان ناروغان کتل او هغوی به د خپلې ناروغۍ او تداوۍ کیسه کوله، نو له زړه به مو ورته وینې څڅېدلې. دا ځل مې هم مېرمن د لسو ورځو لپاره راغلې ده، خپله درملنه یې وکړه، هغې سره زه درې ځله (اپولو) روغتون ته ورغلم، هلته مې ناشمېره افغان ناروغان ولیدل چې له ګڼو ستونزو سره مخ وو، هر یو د غم او درد بېل بېل داستان درلود، خو د ډېر مالي زیان له زغملو سره سره بیا هم په عام ډول له درملنې راضي ښکارېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لودي ګارډن (لودي بڼ)

لودي بڼ په ډيلي کې د ښکلو او لويو بڼونو لـه جملې څخـه دی او له تاريخي پلوه خو په لومړنيو هغو کې راځي. لودي بڼ په (۹۰) ايکړه يا (۴۲، ۳۶) هکتاره ځمکه کې لـه (۱۵-۱۶) پېړۍ پـورې د لودي پښتنو شاهانو له خوا جوړ شوی، چې بيـا پـه کې د همـدې پښتنو شاهانو او مهمو شخصيتونو مقبرې جوړې شوې دي، لکه د (محمدشـاه) مقبـره، (سـکندر لـودي) مقبـره. همدارنګـه (شـش

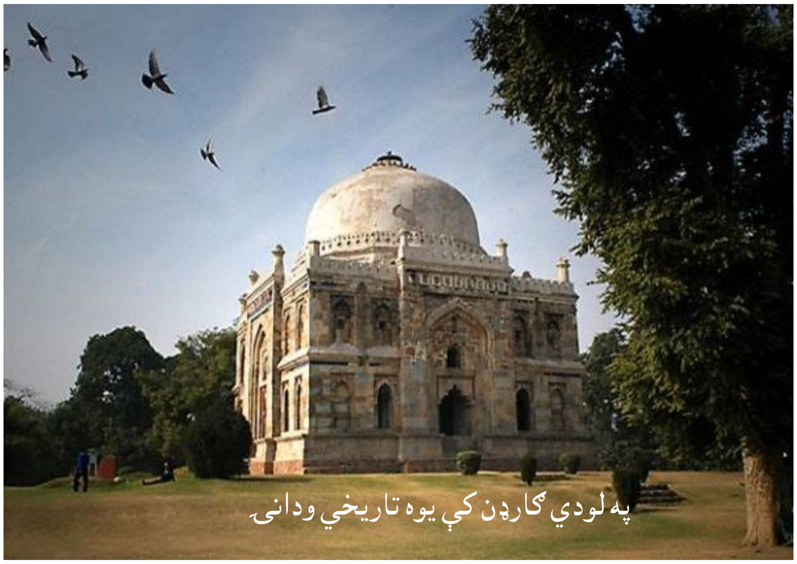

په لودي ګارډن کې يوه تاريخي ودانۍ

ګنبده) او بړا ګنبده (لويـه ګنبده) هم پـه کې جـوړې شـوې دي. کلـه چـې موسـم ښـه وي، نـو هـره ورځ پـه لسـګونو زره مينـه وال ورتـه راځي، چې په هغو کې له بېلابېلو هېوادونو څخه بهرني سيلانيان

(c) ketabton.com: The Digital Library

او خپله اکثره ډيلي مېشتي هنديان شامل دي. د رخصتۍ پر ورځ خو دلته د پښې ايښودلو ځای نه وي.

تېر کال چې زه او مېرمن مې (ارين يون) ډيلي ته راغلي وو، نو زموږ استاد (ښاغلي خالق رشيد) تر ټولو لومړی همدلته راوستلو او راته يې وويل: ((راځئ د خپل تاريخ يوه ټوټه دروښيم.)) پر هغه وخت مو ددې بڼ ځينې مهمې ودانۍ وکتلې، خو په ټول بڼ کې پلي ګرځېدل راته اسانه نه وو. استاد خالق رشيد هغه وخت موږ ته وويل: ((د هند اکثره تاريخي ودانۍ چې ګورئ دا په اسلامي دورې پورې اړه لري او اکثره يې د پښتنو واکمنو له خوا جوړې

شوي، وروسته مغولو همغه ډيزاين ته دوام ورکړی، خو توپير يې په دې کې دی چې د مغولو دوره وروستۍ وه، د دوی پر وخت د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرمر ډبرو د تورړلو صنعت ورو ورو دود شو، خو تر دې دمخه له نورو ډبرو څخه کار اخيستل کېده، چې هغه هم تورړل شوې او صيقل شوې دي، خو د مرمرو په شان سپيني او ښويې نه دي.))
استاد خالق رشيد ووېل: ((دلته اکثره تاريخي ودانۍ په همدې دوو ستايلونو جوړې شوي چې يوه ته يې (پټانز ستايل) وايي او بل ته يې (مغولز ستايل) وايي.)) هغه وخت هم موږ د دې بڼ ودانيو ته ګوته په غاښ شو او ډېر تصويرونه مو په کې واخيستل، زما

تسل، يون او ساحل په لودي بڼ کې

مېرمن خو به چې د ودانۍ په داخل کې د هر قبر سر ته ودرېده، نو ډېرو دعاګانو به يې زما زړه راتنګ کړ، هملته به مې د ېوال ته ډډه ولګوله او يخ شمال به راباندې ډېر ښه ولګېده. هغې به راته ويل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((دا پښتانه دي او مسلمانان دي خدای خو دې ټول وبښي څومره کارونه او ابادۍ يې کړي دي.)) استاد خالق رشيد چې به ورته د دوی په هکله نور تشريحات ورکړل، نو دې به نور هم دعاګانو ته کش ورکړ. هغه ځل موږ د لودي ګارډن ځينې برخې وکتلې، خو څرنګه چې هغه مهال هوا لږ شان ګرمه وه، ومو نه شو کولای چې د بڼ ټولې برخې وګورو، خو هغه ځل استاد خالق رشيد موږ د (عيسی خان نيازي) مقبرې ته هم بوتللو، د نيازي پر قبر يو ډېره ښکلې ودانۍ ودانه ده چې د شېرشاهي عصر له شهکاريو څخه ده. عيسی خان نيازی په هند کې د شېرشاهي پېر يو ستر پښتون قومندان و او ډېرې سوبې يې کړې دي. ما او مېرمن مې هغه وخت د نيازي قبر ته ډېر ودربدلو او ډېرې دعاګانې مو ورته وکړې، خو دا ځل چې هوا هم ښه ده زه (يون) اجمل، ساحل په ښه دمه کې يو، ثناالله خان تسل هم راسره ملګری دی، محبوب الله خان محبوب ته مو هم زنګ وواهه هغه هم راغی، نو د لودي ګارډن ډېرې برخې مو وکتلې، ددې بڼ يوې برخې ته چې لاړ شې د پخوانيو شاهانو يو عظمت درته تر سترګو کېږي، دا ورځ چې د رخصتۍ ورځ وه، په بڼ کې د پښې اېښودلو ځای نه و، ګڼ شمېر هندي کورنۍ له خپلو غړو: لويانو، ځوانانو او ماشومانو سره ورته راغلې وې، په چمنونو کې يې ځکالي اوار کړي وو، د خوراک او څښاک شيان يې ټول ځانونو سره راوړي وو. د تفريح او مېلې ورځې يو ښه انځور يې وړاندې کاوه. په افغانستان کې داسې مېلې او تفريح

(c) ketabton.com: The Digital Library

يون، محبوب، ثناالله تسل او اجمل په لودي بڼ کې

ځايونه کم دي چې ښځې او نر دې په ازاده فضا کې په کې ګډون وکړي، په افغانستان کې په هرې رڼا پسې يوه تياره راغلې او هر څه يې بيا له خاورو سره برابر کړي دي. زموږ په هېواد کې بېلابېلو کلتوري او ډول ډول مذهبي بنديزونو د ازاد ژوند وزرونه تړلي دي. هند سره له دې چې يو ګڼ قوميزه او ګڼ مذهبيزه ټولنه ده، خو حکومت يې د ولسواکۍ پر اصل ولاړ دی، هېڅوک پر چا خپل مذهبي عقايد نه شي تحميلولای، خو هر څوک حق لري، خپل خپل مذهبي مراسم، افکار او عقايد وپالي. په لودي ګارډن کې چې کله ګرځېدو، نو ځای نيم مو په کې داسې افغانان هم ليدل چې يا له خپلو کورنيو سره وو او يا هم په انفرادي ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرځېدل. د یو چمن د غاړې په پلې لاره کې یو چا ودرولو، سړی سپین ږیری او عمر خوړلی و، په هندي یې وویل: ((تاسو افغانان یا پټانان یاست؟)) موږ وویل: ((هو!)) ده وویل: ((ډېر بهادر خلک یاست، ډېر مېلمه پال.)) ده زیاته کړه: ((زه څو کاله وړاندې کابل

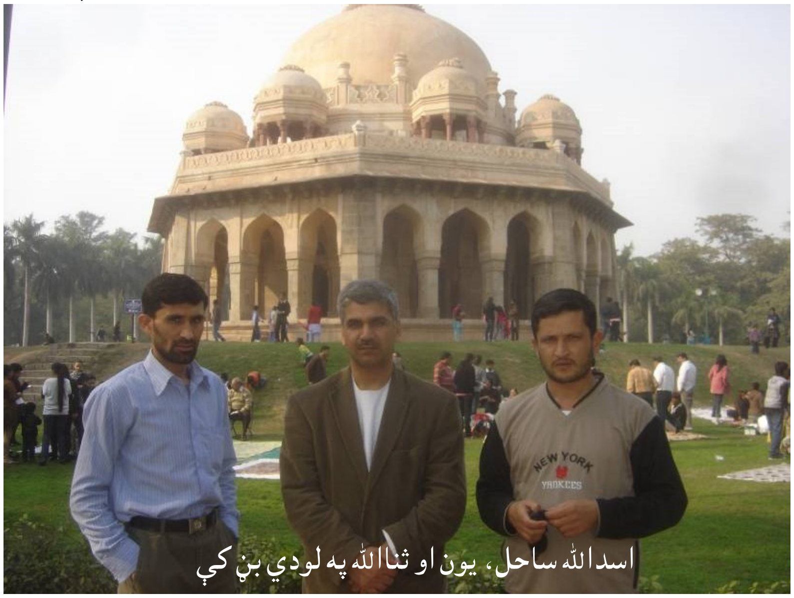

اسدالله ساحل، یون او ثناالله په لودي بڼ کې

ته تللی وم، هلته افغانانو زما ډېر عزت وکړ، زه هغه خوږې شپې تر اوسه یادوم.)) موږ ورته وویل: ((ته بیا راشه دا ځل به دې موږ عزت وکړو!)) سړی په خندا شو، زړه یې و چې موږ سره ډېرې خبرې وکړي، خو په پلې لاره کې ډېره ګڼه ګوڼه وه، اجازه مو ترې واخیسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لودي ګارډن کې ښه ډېر وګرځېدو، زړو ونو د تېرې زمانې د خاطراتو تداعي کوله، دومره وګرځېدو چې نور ښه ستړي شو.

له لودي بڼه راووتو، د غرمې (۱۲ بجې) وې، په دوو جلا ریکشاوو کې کېناستو او د راني کسل هوټل پر لوري مو حرکت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قطب منار

تر څو ورځني تدريس وروسته د کورس اداري مامورينو وويل:
((د راتلونکې رخصتۍ پر ورځ په ډيلي ښار کې تاسې يو،

قطب منار ته ورڅېرمه په يوه تمځي کې

يو ورځنی ټور (چکر) لرئ، په دې سياحت کې به تاسې د ډيلي ښار ځينې مهمې تاريخي ودانۍ او ځايونه هم وګورئ. په تاريخي ځايونو کې يو هم (قطب منار) دی، بل يې (بهايي مرکز) او بل هم (ګاندي ځلی) دی او که وخت و ځينې نور ځايونه به هم وګورئ، مازيګر به مو بېرته خپلو ځايونو ته ورسوو.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

شنبې ورځ وه. سهار اته بجې له (سوت ایسټ) څخه په یو (۳۰۲) ته ورته هندي ساخت موټر کې سپاره شو، لومړی (قطب مینار) ته لاړو، هوا لږ شان یخه وه، یخنی لړزولم. لومړی د قطب مینار انګړ ته داخل شو، په دخولي دروازه کې د ټولو چک وشو.

ساحل او یون د قطب مینار په انګړ کې

قطب مینار په هند کې څه، چې په نړۍ کې له سترو تاریخي منارونو څخه دی. دا مینار په هند کې د افغان واکمن (قطب الدین ایبک) له خوا جوړ شوی دی، ددې مینار بنسټ قطب الدین ایبک ایښی و، خو د هغه د ژوند پرمهال بشپړ نه شو، بیا د هغه زوم دا مینار بشپړ کړ او دا بڼه یې خپله کړه.

دا مینار پر (۱۱۹۹م)کال د قطب الدین ایبک له خوا پیل شو او د هغه د زوم (شمس الدین التمش) له خوا بشپړ شو. د مینار ټول لوړوالی (۷۲,۵) متره دی. د مینار اساس یا قطر (۱۴,۳) متره او لوړه وروستۍ څوکه یې (۲,۷) متره ده. درې ډوله تیږې یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کې کارولې دي: د مينار بدن له يو ډول تيږو څخه جوړ شوی،

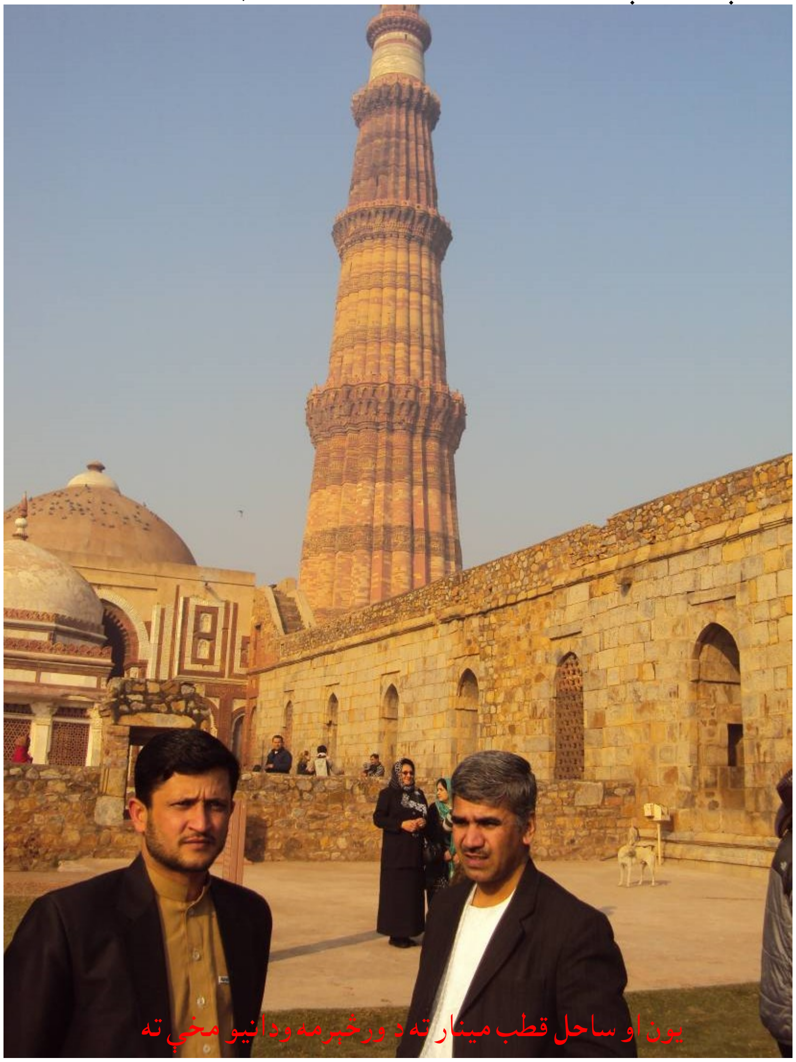

يون او ساحل قطب مينار ته د ورڅېرمه ودانيو مخې ته

چې زينتي نه دي؛ زيږې دي او بل ډول هغه تيږې دي چې د مينار

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښ ورځخه جوړ دی، دا سرې زينتي تيږي دي چې په ښه ډول ښويې توږل شوي او په منظم ډول سره اوډل شوي دي. د مينار ټول پوښ له همدې ډلو تيږو جوړ دی او د مينار په برنۍ برخه کې سپينې مرمر ډبرې کارول شوي چې مينار ته يې ډېره ښکلا وربښلې ده.

د قطب مينار په منځ کې تر (شپږ ټنو) زياته اوسپنه کارول

د هندوانو د يو خدای (وېشنو) اوسپنيز يادګاري څلی

شوې ده. دغه راز دې مينار ته ورڅېرمه د اوسپنې يوه ستن ولاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده چې د سانسيکرت کتيبه ګڼل کېږي او ويل کېږي چې د هندوانو د عزت او شرافت د خدای (ويشنو) په ياد ودرول شوې ده. دې کتيبې پر خپل وخت د وخت لارښوونه کوله، ددې ستنې عمر (۱۶۰۰) کلونو او لوړوالی يې (۷) مترو ته رسېږي.

قطب منار په داسې يوځای کې ودان دی چې شاوخوا يې نورې ګڼې ودانۍ هم ودانې دي. دا داسې ودانۍ دي چې ځينې يې اوس هم روغې پاتې، خو ځينې يې نړېدلې دي. قطب منار ته ورځېرمه يو ښکلی جومات هم ودان و، چې دا جومات هم د قطب

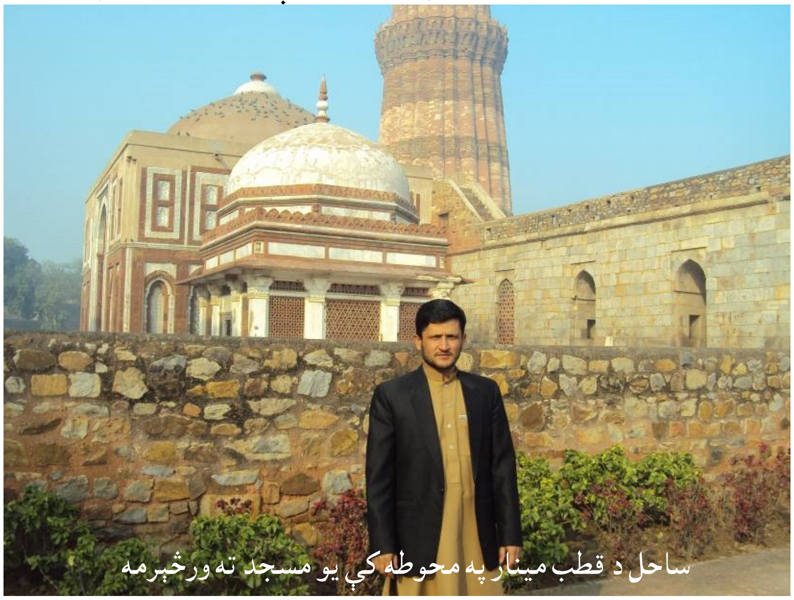

ساحل د قطب منار په محوطه کې يو مسجد ته ورځېرمه

الدين ايبک له خوا جوړ شوی و او د(قوت الاسلام) په نامه يې ياد کړی و. د قطب الدين ايبک له نامتو امامانو څخه يو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(بوعلي شاه قلندر) و ، چې زيارت يې په پاني پت کې دی او خورا مشهور دی. په يوه بله څنډه کې د مدرسې دېوالونه لا پرځای پاتې وو. د قطب مينار د همدې لويې محوطې په يوه بله برخه کې له قطب مينار څخه نږدې (۳۰۰) متره لرې د علاوالدين خلجي له خوا يو بل لوی مينار هم پيل شوی و چې تر قطب مناره دوه ځله لوی او لوړ و ، له بده مرغه چې د هغه د جوړېدو په دوران کې علاوالدين ومړ او هغه نيمګړی پاتې شو ، يوه برخه يې تر اوسه هم شته او د (علايي مينار) په نامه يادېږي. غالباً چې تر قطب

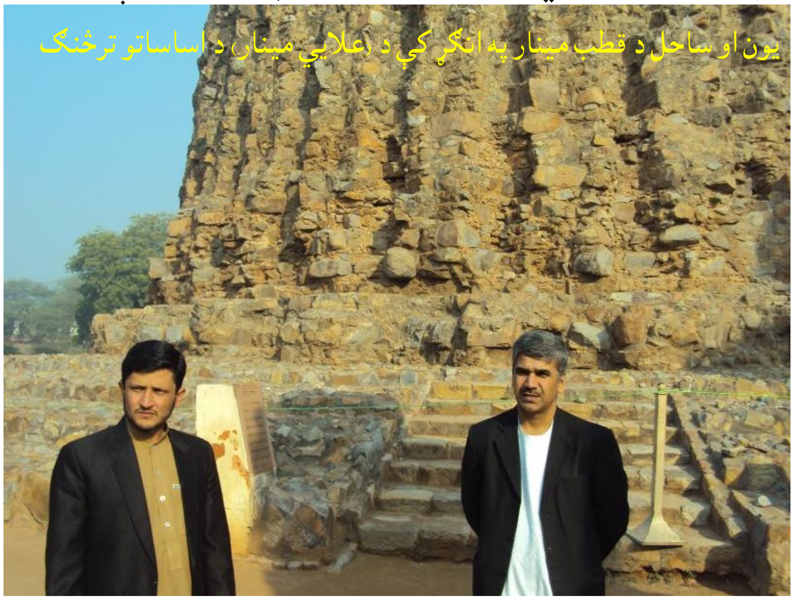

مناره به د هغه نقشه څکه په دقت جوړه شوې وه او ښکلا ته به يې زيات پام شوی و ، چې ددې مينار تجربه يې هم لرله. د قطب

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینار پر تنې د قران کریم آیتونه په داسې یو منظم ډول لیکل شوي چې په اوسنۍ معاصره زمانه کې به هم ډېر هنرمندان له داسې یو نقش او مهارت څخه عاجز وي. دا مینار د سړي په ذهن کې د اسلامي معمارۍ غرور تازه کوي او سړی پرې د اسلامي تمدن پوره پوره ویاړ کولای شي. خو اوس چې د اسلام په نامه د وحشت او بربریت کوم تصویر د نړۍ د ځینو خلکو په ذهن کې ټوکېدلی، هغه له دې بشري تمدن سره بشپړ تضاد لري. اوس د قطب مینار له تنې څخه له دې وېرې، چې څوک پرې ځانمرګی برید ونه کړي، یوه اوسپنیزه کټاره راتاوه شوې ده، د قطب مینار

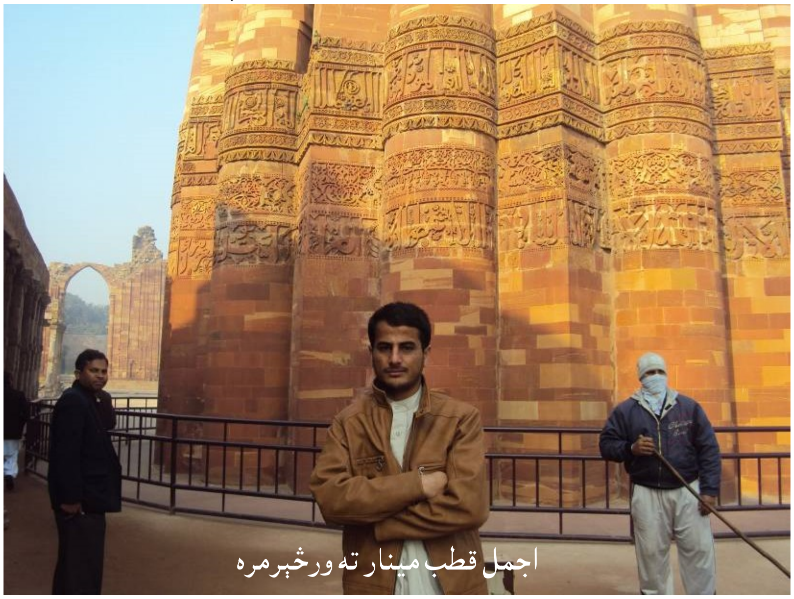
اجمل قطب مینار ته ورځېرمه

دروازې ته غټ قلفونه پراته دي، څوک نه پرېږدي چې داخل ته لاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، خو پخوا به سيلانيان همدې مينار ته ننوتل او د زينې له لارې به (دوه اويا متره) لوړ ورو ستي حد يا څوکې ته ختل، خو اوس پر مينار د تروريستي بريد د وېرې له امله، له سياحانو دا حق اخيستل شوی، نو دلته سړي ته پته لګي چې (زر کاله) دمخه يو پاچا د اسلام په نامه د اسلام لپاره دومره خدمت کړی چې د قران کريم مبارک ايتونه يې د تيږو په ذهن کې حک کړي، خو (زر کاله) وروسته بيا د اسلام په نامه د اسلام د مدعيانو له ګوابنه ددې مينار د نړولو خطر احساسېږي.

د قطب مينار شاوخوا ټول جوړښتونه مو وکتل، رښتيا هم چې سړی يې يو بلې خيالي نړۍ ته ور ووړ. د انسان ذهن د تيږې ذهن تو ړلای شي، له تيږې څومره ښکلا پنځولای شي، خپل ځان ته څومره ښکلې ښکلې ودانۍ جوړولای شي، خو ددې ترڅنګ هم ځان او هم نورو ته ډېرې ډېرې ورانۍ هم ور پېښولای شي. رښتيا هم ((جهنم دی هر انسان د بل انسان))، کله کله بيا همدا انسان له خپل علم او غرور سره سره ((لکه غنه په خپل جال کې)) راګير شي او هر څه ورنه پاتې شي.

د قطب مينار په څنډو کې مو د ښوونځيو پر معصومو زده کوونکو سترګې ولګېدې، چې نجونې او هلکان په کې شامل وو؛ له شپږم نه تر لسم ټولګي پورې زده کوونکي به وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی پـه داسـې حـال کـې چـې د خپـل ښـوونځي د ادارې لـه خـوا

د قطب منار د محوطې په يوه چمن کې

ددې ځای ننداري ته راوړل شوي وو ؛ (علمي سير) يـې کـاوه، ددې دنده يې هم لرله چې له نورو هېوادونو څخه راغلو سيلانيانو تـه د قطب مينـار پـه بـاب پـه لنډو ټکـو کـې معلومـات ورکـړي. لـه دوی څخه ځينو يې د قطب مينار رنګه انځورونه هم په خپل لاس کاږلي وو او ځينو سره يې په سپين کاغذ کې رنګه تصويرونه هم وو او د قطـب مينـار پـه اړه لنـډ معلومـات، نـو بهرنيـانو تـه بـه يـې دا معلومـات او تصـويرونه پـه وړيـا ډول ډالـۍ کـول، پـه دې ډول د ښوونځيو د زده کوونکو جرئت هم زياتېده او د بهرنيو معلومات

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم کره کېدل، ما چې له خپلو تاریخي ځایونو سره د هندي زده

یون او ساحل د قطب مینار په محوطه کې د یوې بلې تاریخي ودانۍ مخې ته

کوونکو دا میتود ، مینه او چلند ولیدل، نو د لوی خدای(ج) دربار ته مې د خپل هېواد ماشومانو لپاره هم د دعا لاسونه پورته کړل چې الله(ج) دې هغوی هم داسې یو مرحلې ته ورسوي. په همدې سوچونو کې له قطب میناره رابهر شو او د (بهایي مرکز) پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بهايي مرکز

له قطب مینار څخه د (بهايي مرکز) پر لوري وخوځېدو. تر نږدې نیم ساعت مزله وروسته بهايي مرکز ته ورسېدو، بهايي مرکز په یوه بڼ کې ودان دی. دا د نړۍ د بهایانو یو ستر روحاني مرکز دی. دا ځمکه د بهایانو د ټولنې له خوا نږدې (پنځه لسیزې) وړاندې د هند له حکومت څخه اخیستل شوې او بیا یې په کې دا لوی بڼ او

دا مذهبي ګونبزه جوړ کړي دي. کله چې بڼ ته ورسېدو نو په دخولي وره کې تر منظم چک وروسته بڼ ته ورننوتو، د (سل مترو) په واټن پر یوه سړک لاړو چې په پخو خښتو پوښل شوی و،

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاوخوا ته يې زينتي بوټو ښه ښکلا وربښلې وه. په ټول بڼ کې شنه کبله غوړېدلې وه او ډول ډول ګلان په کې ولاړ وو. تر (سل مترو) مزله وروسته کيڼ لاس ته بله پلې لاره ګرځېدلې وه، چې د تګ لاره يې يوه او د راتګ يې بله وه، بيا چې مو نږدې (سل متره) مزل وکړ، نو يو ځای داسې راغی چې د بوټانو د ايستلو ځای و، هلته ټولو خلکو بوټان ايستل، بوټان يې په يوه کڅوړه کې اچول،

ساحل او يون بهايي مرکز ته پر غځېدلې لاره

که دوه درې ملګري وو، نو د ټولو بوټان يې په يوه کڅوړه کې اچول او يوه نومره يې ورکوله. له همدې ځايه بيا تر ګونبزې پورې نږدې (پنځوس متره) لاره وه، دا مزل به ټولو همداسې په لوڅو پښو واهه، خو دا لاره دومره پاکه او صفا وه، چې د چا خبره مړی دې په کې تولې کړې وای نه سپېره کېدله؛ د ګرد څرک په کې نه و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې د ګونبزې دخولې دروازې ته نږدې کېدلو ، نو ددې عبادتځي منتظمینو خلکو ته لارښوونه کوله چې په منظم ډول په لیکه کې ودرېږي او خبرې ونه کړي؛ چوپتیا اختیار کړي. د دروازې منتظمینې ټولې ځوانې نجونې وې او ډېرې ښکلې عیناً لکه په الوتکه کې چې ستوارډیستانې وي او په ګوته یې راټولې

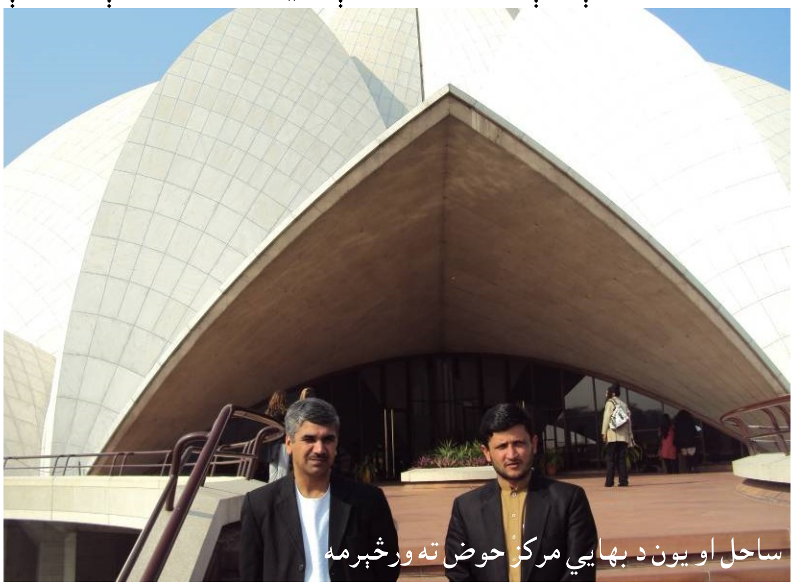

کړې وي؛ ډېرې پاکې، سوتره او ډېرې ښکلې وې، ټولو منظم شین رنګی یونیفورم اغوستی و. موږ ټولو ته یې داخل ته د تلو لارښوونه وکړه. کله چې دننه هال ته ننوتو ، نو خورا یو لوی هال مو ترسترګو شو ، هال دایروي شکل درلود ، د هال د چت مرکزي لوړوالی نږدې پنځوس متره و او د چترۍ د جوړښت بڼه یې درلودله، لاندې ټول متن یې په مرمري ډبرو فرش و او ښوکۍ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې پر منظمو لیکو ایښودل شوې وې، نږدې (یو زر) کسان عبادت کوونکي یې پر یوه وخت ځایولای شول. دا مهال چې مور په کې وو، د عبادت وخت نه و، چوپه چوپتیا په کې خوره وه، مور ته پته نه وه چې د دوی مذهبي مراسم به څنګه وي؟ خو دا راته دلته څرګنده شوه چې د دوی په دې مقدس ځای کې چوپتیا د مذهبي مناسکو اخلاق ګڼل کېږي. د ګونبزې تر چتر لاندې هال کې ورو ورو وګرځېدو، پر هغو تازه ګلانو مو هم سترګې ولګېدې چې په ګلدانو کې شاوخوا ایښودل شوي وو او دې ځای ته یې ځانګړې ښکلا وربښلې وه. کله چې له هاله ووتو، نو لږ څه نور معلومات مو هم ترلاسه کړل؛ بهایي داسې یو مذهبي جریان دی چې ریښه یې له ایران څخه راغځېدلې او هدف یې دادی لکه څنګه چې ټول ادیان مشترک خصوصیات لري، نو باید د ادیانو د هماهنګۍ او یو والي لپاره کار وشي او د مذهبي ټکرونو مخه ونیول شي.

بهائیه فرقه یا مذهبي جریان له «بابیه» فرقې څخه منتصب شوی، میرزا حسینعلي چې په بهاالله مشهور و، د بهائیت بنسټګر دی، نو ځکه خو دې لارې ته (بهائیه) وایي. میرزا حسینعلي پر (۱۲۳۳ل)کال په تهران کې زېږېدلی، خو د ایران د وخت واکمنو له خوا کربلا، روسیې، قبرس او فلسطین ته تبعید شوی دی. میرزا حسینعلي د فلسطین په (عکا) کې (نهه کاله) تر نظر لاندې و او د عمر وروستي (پنځه لس کلونه) یې هم هلته تېر کړل او هملته پر (۱۳۰۸ل)کال د (پنځه اویا کلنۍ) په عمر مړ شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې عمومي ګونبزې دوو خواوو ته د اوبو ښکلي حوضونه جوړ شوي چې ان د ګونبزې تصويرونه هم پـه کې ښـکاري. کله چې لـه

ګونبزې راووتو نو مازيګر شوی و. اجمل او ساحل ته وويـل: ((راځئ د دوی کتـابتون تـه لاړ شـو چې ځينـې مـواد او معلومـات ورڅخـه واخلو.)) کتابتون يې په لاندينۍ برخه کې وو، خو دا مهال تړلـی و، بېرتـه د ګـونبزې د دخـولي دروازې منتظمـې تـه لاړو، يـوه ښايسته جلۍ وه، مونږ وويـل: ((معلوماتي مـواد مو پـه کـار دي.)) هغې وويل: ((لږ صبر وکړئ!)) څو شېبې وروسته راغله، بروشر يې پـه لاس کې و، پـه هندي او انګليسي ژبو و. ساحل ورتـه وويـل: ((پښتو او يا فارسي مو پـه کـار دي)) هغې وويـل: ((پـه خواشينۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره پښتو او فارسي نه شته. موږ ترې ښېرته راوګرځېدو، (شل متره) واټن به مو نه و وهلای چې جلۍ رامنډه کړه: ((دغه دی فارسي يې واخلئ، خو پښتو يې پيدا نه شو.))

يون د بهايي مرکز په يوه چمن کې

هلته بيا موږ ته د پښتو مظلوميت راښکاره شو. ساحل هغې جلۍ ته وويل: ((بل ځل يې بايد پښتو هم جوړ کړئ،)) هغې وويل: ((په سترګو زه به يې خپلو مشرانو ته ووايم.)) هغه ډېره خوشاله وه چې د خپل ((دين)) لپاره يې تبليغاتي کمپاين کړی و. ما (يون)، اجمل او ساحل ته وويل: {ګورئ دوی د خپل ((دين)) د تبليغ لپاره له کومې وسيلې کار اخلي؛ څومره پاکې نجونې يې ودرولي او دا ساحه يې څومره پاکه ده. زموږ په ټولنه کې خو د دين لپاره اکثره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملایان تبلیغ کوي چې د ځینو په څېره کې قهر او غوصه له ورایه راڅرګندېږي، پر دې نجونو که زموږ محروم ځوانان برابر شي، نو که نور ((دین)) یې مني که نه خو ددې نجونو په خاطر به ورته تسلیم شي} هغوی هم وخندل. بروشر ته مو پام شو، په بروشر کې د بهایي مذهبي جریان په باب پوره معلومات وو. د بهایي مذهب له بنسټګره نیولې د هغوی ټول مشران په کې په تسلسل سره معرفي شوي وو، د نړۍ په هر ګوټ کې یې د بهایانو عبادتځایونه

اجمل بهایي مرکز ته مخامخ

یې په لنډ ډول په بروشر کې معرفي کړي وو او هم یې د خپلو پلویانو او معتقدانو شمېر په کې لیکلی و. په ایران، کاناډا، هندوستان، امریکا او نورو هېوادونو کې یې خپل شمېر ته اشاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې وه. له ارقامو داسې برېښېدله چې په ځينو سيمو کې يې مبالغه کړې وي.

په بهايي مرکز کې ښه ډېر وګرځېدلو، ان تر دې چې ښه ستړي شو. دلته په زرګونو خلک را روان وو، دا خلک ددې لپاره نه راتلل چې ګنې بهايي فکر يا ((عقيدې)) سره مينه لري، دلته يې د راتګ يو غټ علت دا و چې بهايانو خپل دا مرکز په ډېره ښکلې بڼه جوړ کړی، خلک ددې ودانۍ سيل ته راتلل، نه دا چې دا ((مذهب)) مني او يا ورسره مينه لري. دا ودانۍ د ګل د يوې غونچې په څېر جوړه شوې او په نړۍ کې د معمارۍ يو شهکار

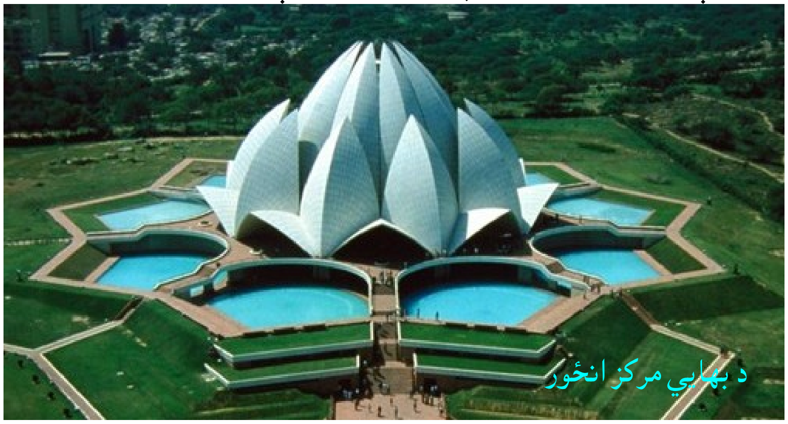
د بهايي مرکز انځور

ګڼل کېږي. د ودانۍ داخلي او بهرني متن کې مرمر ډېرې په داسې ظريفانه ډول کارېدلې چې د لوړ هنري ذوق او فن انځورنه کوي.

د بهائيانو دا معبد د هندوستان له ډېرو مشهورو ودانيو څخه دی چې د هند د نيمې وچې (د معبدونو مور) په نامه پېژندل شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. دا ودانۍ چې د (لوتوس) د ګل بڼه لري، ډېرې سترې نړيوالې جايزې يې ګټلې او د نړۍ په ډېرو معتبرو رسنيو کې ددې په باب ليکنې خپرې شوې دي.

دلته جوړ شوی بڼ هم د نندارچيانو لپاره ډېر په زړه پورې دی، خو بهايان د بڼ او ودانۍ له دې ښکلا څخه داسې ګټه اخلي چې خپل ((دين يا مذهب)) ډېرو خلکو ته معرفي کوي او کېدی شي يو

ساحل د بهايي مرکز په چمن کې

نيم د همدې ښکلا تر تاثير لاندې راشي او دې لارې ته مخه کړي. له دې څخه معلومېږي هغه دين يا مذهب چې له يو تمدن او پرمختګ سره ملګری وي، د هغه دين تداوم او پرمختګ ته ډېره ښه زمينه برابرېږي. يوازې وچ افکار د بشر د ژوندانه ټولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړتیاوې نه شي خړوبولای. موږ چې کله په هندوستان کې د اسلامي تمدن یا مسلمانو واکمنو د سوونو کلونو واکمنۍ ته ګورو او دې بهیر ته نظر اچوو، نو دا راته څرګندیږي چې په هندوستان کې اسلام یوازې د یوې دیني عقیدې په توګ مطرح نه و، بلکې له اسلام سره هلته یو ستر تمدن، پرمختګ او د ژوند سهولتونه ملګري وو، ځکه نو اسلام او مسلمانانو هلته دومره مقاوم او اوږد عمر درلود. د همدې مسلمانو واکمنو له جملې څخه چې کله (اورنګزیب) له مذهب څخه د خپل واک د بقا لپاره ناسمه ګټه پورته کړه او د نورو ادیانو پر پلویانو یې د ژوند ساحه راتنګه کړه، نو د مغولي امپراتورۍ د سقوط عوامل هم ورسره راټوکېدل. زموږ په افغاني ټولنه کې که هرڅوک غواړي رښتینی اسلام تطبیق کړي، نو د اسلام د اساسي روح مطابق باید اسلام او تمدن، ژوند او پرمختګ سره ټول غاړه غړې کړي، یوازې د کلیوالي ملایانو په وچو او سپوره نصیحتونو نه اسلام پرمختګ کوي او نه رښتینې انساني او اسلامي ټولنه جوړیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه غرمنۍ په ډیلي ښار کې

کله چې له بهایي مرکز څخه راووتو، نو ښه د مزې سترې وو او هم ښه وږي شوي وو، ساعت څه کم یوه بجه وه چې په خپلو موټرو کې سواره شو، موټر د ښار منځ کې یو داسې ځای ته راوړلو چې د هر چا په طبع په کې خوراک او ځښاک پیدا کېدل، دا ځای (جان پت) نومېده، کله چې موټر څخه کښته کېدلو نو منتظم غږ کړ: ((یو ساعت وروسته به همدلته سره راټولېږو، دلته نږدې میکډونالډ هوټل پیدا کېږي، خوښه ستاسو چې هر څه خورئ)) زه

(یون)، اجمل او ساحل همدې نږدې میکډونالډ هوټل ته ورغلو، خورا ګڼه ګوڼه په کې وه، اجمل ترټولو کشر و، هغه وویل: ((تاسو کېنئ، زه به په لیکه کې ودرېږم.)) موږ ورته وویل: (((فیش برګر)

(c) ketabton.com: The Digital Library

به راواخلي.)) هلته د هر ډول خوراک تصویرونه وو ، هغه همداسې وکړل، خو یو یو ګیلاس ایس کریم یې هم ورسره راوړ ، ډوډۍ یې ډېره خوندوره وه، یا دا چې موږ ډېر وږي وو ، ښه چپس یې هم ورسره راوړي وو. میکډونالډ داسې غذا ده چې د نړۍ هر مذهبوال یې کارولای شي، په تېره بیا مسلمانان. ډوډۍ مو ښه په خوند وخوړه، کله چې له هوټله راووتو ، نو لا یوڅه وخت و ، لږ اخوا دېخوا پلي وګرځېدو ، دا مهال یو شمېر وړې او غټې نجونې چې ګڼې (مرۍ) یې په لاسو کې وې، تر موږ راوتاوې شوې، موږ ته یې وویل: ((دا به اخلئ او ضرور به یې اخلئ)) دا داسې یو ټیپ مخلوق وو ، لکه په افغانستان کې چې جټان وي، لکه زرکۍ درپورې نښتلې، په پیل کې خو یې ډېرې قیمته وویلې، یوه جوړه غاړکۍ (امېل) چې له وړو مریو جوړه وه، سل کلدارې، وروسته بیا پنځوس، بیا لسو ته راکښته شوې، بیا داسې وخت راغی چې شل جوړې مو ترې په سل کلدارې واخیستې، ما خو ترې څلور پنځه درجنه واخیستې، اجمل او ساحل هم یو څه واخیستې، دوی په نورو بهرنیو پسې هم ډېرې شله شوې، پر هغوی یې هم ځینې تاوان کړې، دا نجونې ځینو بهرنیو سره دومره ازادو ټوکو ته ووتلې چې د کاغذ پرمخ د لیکلو وړ نه دي، څو شېبې همدلته سره ولاړ وو چې موټر راغلل او ټول په ترتیب سره په خپلو موټرو کې پر خپلو ځایونو کېناستو او موټر د (همایون ګونبدې) پر لوري حرکت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د همایون مقبره

تر ډوډۍ وروسته د همایون مقبرې ته لاړو. د همایون مقبره په ډیلي کې یو له ډېرو تاریخي، ظریفو او ښکلو ځایونو څخه ده.

همایون د مغول ظهرالدین بابر زوی دی چې د (۱۵۰۸ میلادي کال) د جنورۍ پر (۱۷مه نېټه) په کابل کې زېږېدلی دی. د بابر تر مرګ وروسته د (۱۵۳۰م کال) د ډسمبر پر (۲۲مه نېټه) د ډیلي پر تخت کېناست، پوره (لس کاله) یې حکومت وکړ او د (۱۵۴۰م کال) د مې پر (۱۷مه نېټه) یې د پښتون (شېرشاه) له لاسه ماته وخوړه، ټول لښکر یې مات شو، او دی د یوه کښتیوان یا ماڼو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسیله وژغورل شو، ایران (فارس) ته وتښتېد. تقریباً (۱۴ کاله) په ایران کې و. د ایران پاچا (طهماسب) ورسره په دې شرط مرسته وکړه چې شیعه مذهب ته به را اوړي. همایون د فارس د شیعه واکمنۍ په پوځي او اقتصادي مرستو، د دې جوګه شو چې ځوارلس کاله وروسته د هند تخت بېرته ونیسي. د (۱۵۵۵م کال) د فبرورۍ پر (۲۲مه) بېرته د ډیلي د واک خاوند شو او نږدې یو کال او یوه میاشت وروسته د (۱۵۵۶م کال) د جنورۍ پر (۲۷مه نېټه)، له دېواله را

وغورځېد او مړ شو. د همایون په دویم ځل واکمنۍ سره تر یوې ځوارلس کلنۍ وقفې وروسته، په هند کې د مغولي واکمنۍ واک پسې وغځېد، وروسته بیا جلال الدین اکبر، نورالدین جهانګیر، شاه جهان او اورنګزیب عالمګیر په هند کې د مغولي واکمنو د واک لړۍ ته دوام ورکړ. د همایون مقبرې ته هره ورځ په زرګونو خلک را روان وي، دا مقبره په ښه شان ساتل کېږي. له ځو کلونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

راهیسې د (اغاخان فونډېشن) لـه خـوا ددې مقبرې د بیـارغونې چارې روانې دي. د دې مقبرې په ودانۍ کې پر همایون سربېره د مغولي واکمنۍ د ځینو نورو معتبرو خپرو قبرونه هم شته.
دلته ډېر وګرځېدو. زه له هغه لارښود کس سره، چې کتونکو تـه یې ددې ځای پـه بـاب معلومـات ورکـول، ډېر وګرځېـدلم، هغـه د افغانسـتان پـه بـاب هـم زيـات معلومـات درلودل.لـه ما څخـه یـې د

د سفر لارښود، یون او اجمل د همایون مقبرې په محوطه کې

افغانســتان د ټــاکنو، رســنيو، طالبــانو، د بهرنیــو ځواکونــو د شتوالي، امنیتي حالت په باب ګڼ شمېر پوښتنې وکړې. مـا ورتـه پـه لنـډيز او ارقـامو سـره د افغانســتان د پرمختیــاوو پـه بـاب معلومات ورکړل. زمـا معلومـات دده لپـاره نـوي او تـازه وو، ده لـه ما څخه ډېره مننه وکړه چې د ده معلومات مې ورتازه کړل. تـر يـوې اوږدې سـتړيا وروسـته، د همـايون لـه مقبـرې راووتـو. د همـایون

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقبرې محوطې ته نږدې ځینې نورې تاریخي ودانۍ او د مهمو پخوانیو شخصیتونو نورې مقبرې هم شته چې ځینې یې معلومې دي او ځینې لا تر اوسه هم ناڅرګندې پاتې دي. د ستر پښتون سپه سالار (عیسی خان نیازي) مقبره هم همدلته نږدې ودانه ده، دده مقبره د افغاني ډول معمارۍ خورا پخوانۍ او بې سارې بېلګه ده. عیسی خان نیازی د شېرشاهي دورې له نومیالیو مشرانو او مهمو ارکانو څخه و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي څلی

د همایون مقبرې تر کتنې وروسته مو د مهاتما ګاندي څلي پر لوري حرکت وکړ. ګاندي نه یوازې د هند د نیمې وچې لوی عظیم شخصیت دی، بلکې د نړۍ په سترو انسانپالو شخصیتونو کې حسابېږي. دی د عدم تشدد د فلسفې له بنسټګرو څخه و او له انګرېزي استعمار څخه یې د هند د خپلواکۍ په ګټلو کې اساسي نقش درلود.

(موهنداس کرم چند ګاندي) د (۱۸۶۹م کال) د اکتوبر پر (۲مه) نېټه د هندوستان د (ګجرات) ایالت په (فوربانډر) سیمه کې زېږېدلی. په (۱۹) کلنۍ کې انګلستان ته د لوړو زده کړو لپاره تللی، بیا بېرته خپل هېواد ته راغلی او بیا سویلي افریقا ته تللی دی. په دې هېوادونو کې یې د بېلابېلو ادیانو ژوره مطالعه کړې. ګاندي له برتانیې څخه د هند د خپلواکۍ د ګټلو تحریک جوړ کړ، خو ددې تحریک اساسات د عدم تشدد پر اصولو ولاړ وو او د وسلې له کارونې پرته یې د هند د خپلواکۍ پر ترلاسه کولو ټینګار کاوه.

تر نږدې نیم ساعت مزله وروسته ګاندي سمادي (ګاندي څلي) یا پارک ته ورسېدو، دا هغه پارک دی چې د ګاندي څلی په کې جوړ شوی دی. دا پارک په ډیلي کې له مهمو تفریحي پارکونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

 څخه یو دی. خلک هره ورځ د سیل او تفریح لپاره دې پارک ته راځي او ددې ترڅنګ د ګاندي یادګاري ځلی ګوري او هغه ته دعا

کوي. د ګاندي ځلی د پارک په منځنۍ برخه کې په داسې یو ځای کې جوړ شوی چې شاوخوا ځلورو دېوالونو احاطه کړی او ځلور موازي دروازې لري، له بهر څخه دېوالونه نه ښکاري، داسې ښکاري چې سړی نسبتاً لوړ ځای ته خېږي، دپارک له نورو برخو دا برخه لوړه ده، خو کله چې داخل ته لاړ شې، نو د نږدې ځلور جریبو ځمکې په اندول په مربع ډول ژوره ساحه لیدل کېږي، د همدې ساحې په منځنۍ برخه کې د ګاندي یادګاري ځلی دی. د مینار په شان نه دی، بلکې د یوه قبر په شان دی چې تر اوارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمکې د نیم متر په کچه لوړ دی، پر برنۍ او کوزنۍ برخه یې د ګاندي نوم په انګریزي او هندي ژبو لیکل شوی، سرته یې د سپینو تازه ګلانو ګېډۍ ایښې او یوه ډیوه پرې بلېږي، په هندو مذهب کې خو مړی سیزل کېږي، دلته د ګاندي جسد نه شته، خو د ګاندي د جسد ایرې دلته ساتل کېږي، مسلمانانو ته لکه د قبر په شان ښکاري، ډیوه پرې داسې لګېدلې وي لکه د المپیک مشعل چې همېش بل وي. کله چې دې انګړ ته ځوک داخلېږي، نو په دخولي دروازه کې به بوټان باسي، نوره دا ټوله دخولي ساحه

ګرد سره پاکه ده، توري زینتي ډبرې پرې فرش دي، د ځلي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثلورو کونجونو کې زينتي ونې ولاړې او شاوخوا يې شنه چمنونه دي.

له دې ځايه چې بهرنۍ برخې ته ګورې، نو د دوه درې مترو په لوړوالي دېوالونه درته ښکاري، چې ټوله ساحه يې احاطه کړې ده. پر دېوالونو زينتي بوټي راځوړند دي؛ د دېوالونو مخ يې پټ کړی او دې ساحې ته يې عجيبه ښکلا ورکړې ده. د ګاندي له ثلي به هر چا خپل خپل تعبير او تاثر اخيسته، خو ما ته د خوشال بابا هغه شعر راپه ياد شو:

چې د عمر يې بنياد په هوا اېښی
په دا هسې ژوندون څه دی اعتماد

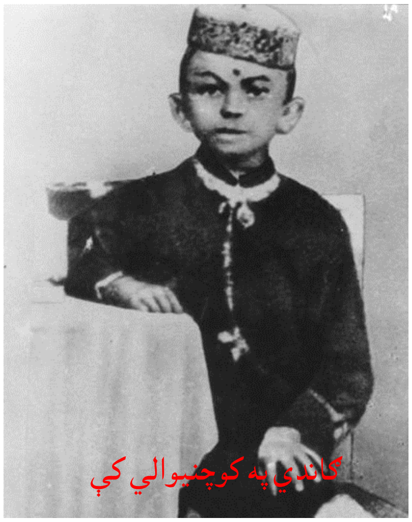
ګاندي په کوچنيوالي کې

د ګاندي ثلی رښتيا هم ډېر زړه راکښونکی و، پر سړي يې تاثير کاوه، ګاندي داسې يو شخصيت و چې د انسانيت شعار يې پورته کړی و، سوله يې غوښتله، له جګړې يې کرکه کوله، انسان يې د تعميم وړ باله، د جنګ جګړې مخالفت يې کاوه، له ټوپک او ماشې سره يې ورانه وه، هغه به ويل:

«ډېر داسې مسايل شته چې زه کولای شم د هغه لپاره ځان قربان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړم، خو هېڅ داسې څه نه شته چې زه دې څوک د هغه لپاره ووژنم.)) د ګاندي که هر څومره له ټوپک سره ورانه وه، خو بیا هم د ټوپک له ازاره خلاص نه شو؛ پر (۱۹۴۸ م) کال د جنورۍ پر (۳۰مه) د یو وسله وال له خوا په ډزو ووژل شو. اوس هر کال د جنورۍ پر (۳۰مه) د هند د ملي پلار یاد، په همدې محل کې نمانځل کېږي. سوله د ژوند ضرورت دی. سوله د انسان ضرورت دی، سوله د هر ژوندي موجود ضرورت دی. یو وخت په ټول

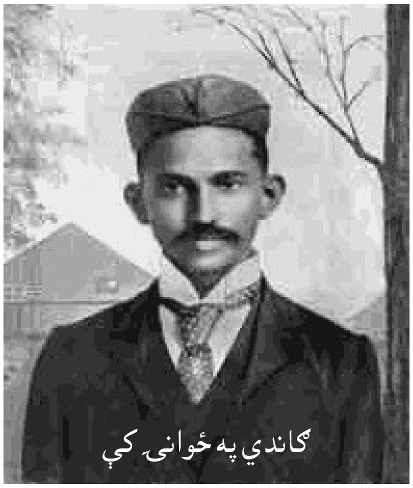
ګاندي په ځوانۍ کې

هندوستان کې د کال له ښایسته مېرمنې څخه پوښتنه وشوه، چې ستا د نړۍ په شخصیتونو کې د چا نظریات خوښېږي؟ هغې وویل: ((د ګاندي. دا ځکه چې ګاندي د سولې شعار ورکړی و. سوله زموږ د ژوند د پرون ضرورت هم و، د نن هم دی او د سبا به هم وي.))

د نړۍ دا ډول شخصیتونه که څه هم د نړۍ په یوه مشخصه جغرافیه کې زېږېدلي او لوی شوي، خو فکرونه او ارمانونه یې د یوې مشخصې جغرافیې په حدودو کې نه پاتې کېږي، ګاندي د نړۍ د همدې شخصیتونو له جملې څخه دی او زموږ فخر افغان

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان عبدالغفار خان (باچاخان) هم د همدې شخصیتونو په لیکه کې ودرېږي.

خان عبدالغفار خان د ګاندي تر ټولو نږدې مبارز ملګری و، دواړه د بېلابېلو ادیانو پلویان وو، سره له دې چې ادیان یې بېل و، خو د مینې او انسانیت مذهب د دواړو یو و. دواړه د زغم خاوندان وو، خان عبدالغفار پښتون و، ګاندي هندو، دواړه په بېلابېلو قومونو او جغرافیو کې زېږېدلي وو، خو د فکر او ارمان جغرافیه یې یوه وه.

ګاندي په زړښت کې

د (ایشین ایج) په نوم په نوې ډیلي کې د خپرېدونکې ورځپاڼې سرمحرر (انندسهای) چې د افغانانو په اړه یې څېړنې کړې، په شلمه پېړۍ کې د عدم تشدد مبارزې د مخکښانو د ونډې په باب وایي: «خان عبدالغفار خان، ګاندي او مارتین لوترکینګ هغه شخصیتونه دي چې په ډېرو دلایلو شلمه پېړۍ تعریفوي. د شلمې پېړۍ تعریفوونکي اصلاً ستر صدراعظمان، ولسمشران او پاچایان نه دي. شلمه پېړۍ د بشریت په تاریخ کې د تر ټولو زیات تشدد پېړۍ وه چې دوه نړیوالې جګړې او ګڼ شمېر نورې وړې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خونړۍ جګړې په کې وشوې، خو دوی هغه کسان وو چې په دې جګړو کې يې د سولې خبرې وکړې، د خپل ژوند له ښندلو ونه وېرېدل او داسې وضعيت ته يې ور ودانګل چې هره شېبه يې د مرګ وېره وه، خو دوی نه وېرېدل، دوی له خلکو او ټولنې سره مينــــــــــــــــــــه کولــــــــــــــــــــــــه.

يون او اجمل د ګاندي ځلي په برنۍ برخه کې

دوی خلکو ته يوازې دا ويل چې خپلې وسلې لرې وغورځوئ، ګاونډي ته دې په سترګو کې وګوره او ووايه چې ايا موږ ټول ورته شيانو ته اړتيا نه لرو؟ او ځواب طبعاً مثبت و...)) ښاغلي سهای د عدم تشدد له لارې د ګاندي او باچاخان د مقاومت وسيلې داسې په ګوته کوي: ((د خان عبدالغفار خان او ګاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګړتیا په دې کې ده چې دوی پر مقاومت باور لاره، خو د عدم تشدد پر مقاومت، د دوی پیغام دا و چې زه د دولتي دفتر په مخکې کېنم، چارواکو ته وایم، دا هغه څه دي چې خلک یې غواړي او ستاسو پالیسۍ سمې نه دي، که خپلې پالیسۍ بدلې نه کړئ، زه د لوږې اعتصاب کوم، همدلته کېنم او څه نه خورم، څو ځلې داسې پېښې شول چې هم ګاندي او هم خان عبدالغفار خان د استعماري پولیسو له خوا ووهل شول، خو دوی ویل، تاسو موږ وهلای شئ خو د عدم تشدد پر مقاومت او زموږ پر شعار چې سوله ده، زموږ عقیده له موږ څخه نه شئ اخیستلای.))

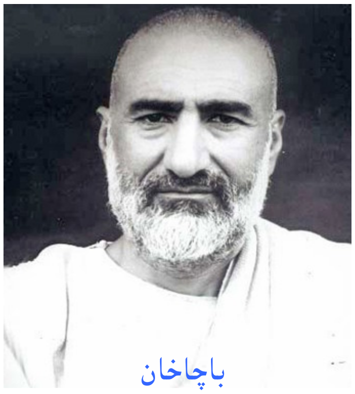

باچاخان

یو بل لیکوال وایي: ((باچا خان په هغه وخت کې یو لک و شل زره کسان پرته له دې چې د تنخواه غوښتنه وکړي، د خدایي خدمتګارو په غورځنګ کې سره راغونډ کړي وو، تاسو یې تصور هم نه شئ کولای چې ته به چاته تنخواه نه ورکوې خو سړي به راځي ډوډۍ به خپله خوري، او به به خپلې څښي، خو منډې ترړې به له تا سره وهي.))

باچا خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندي ليکوال او ژورناليست انندسهای له ګاندي سره د باچاخان د هڅو او عدم تشدد د فلسفې د پراختيا لپاره د ده د فعاليتونو په اړه وايي: ((ګاندي يو ښساری شخصيت و چې په زمانو کې يو ځل راځي. ګاندي يو ډېر پراخ نفوذ درلود، خو دقيقاً ګاندي ته ورته دده معاصر، خو تر هغه يو څه ځوان يو ډېر لوی او ستر پښتون انسان و چې باچاخان يا عبدالغفار خان نومېده. ده ته په خپله ګاندي د سرحد د ګاندي لقب ورکړی و. باچاخان هغه پښتون و، چې کلي په کلي، کور په کور وګرځېد او پښتانه يې پوه کړل چې بايد خپلې وسلې لرې وغورځوي. ده همدا راز ننني افغانستان ته سفرونه وکړل او هلته يې د سولې لپاره خپل ستر پيغام ورساوه او دا پيغام خلکو ته په زړه پورې و. ده له ميني پرته له خلکو بل هيڅ نه غوښتل.

باچاخان په سپينږيرتوب کې

باچا خان له تشدد نه د پښتنو د لرې کولو، د ناوړه دودونو او رواجونو د اصلاح او په قومونو کې د قامولۍ د

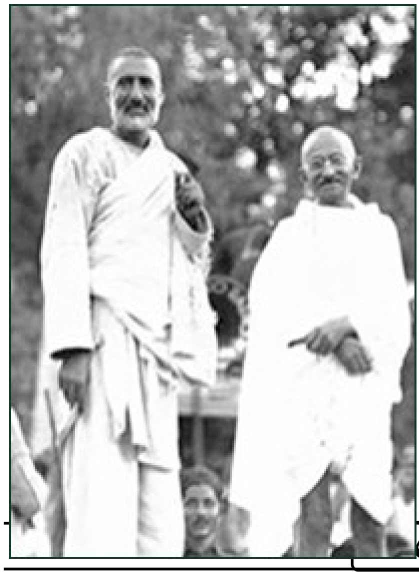

ګاندی او باچاخان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مينې او محبت د پيدا کولو په مقصد د (انجمن اصلاح الافاغنه) په نامه ټولنه جوړه کړه. دی کلي په کلي، کور په کور او سيمه په سيمه ګرځېده، د سوله ييز مقاومت د اهميت په اړه يې له خلکو سره خبرې کولې او خلک يې زده کړې او تعليم ته هڅول.))

سياست يو ډيناميک بهير دی چې کله کله په کې تر اخلاقي معيارونو د چل او مهارت عنصر زيات ځلېږي. وګورئ د يوې لارې د دوو اتلانو وروستی برخليک، دواړو سره په نږدې يوه زمانه کې د يوه هدف او ارمان لپاره څنګ په څنګ مبارزه وکړه، د خپل ملت لپاره د يوه اتل ارمان پوره شو خو د خپل ولس لپاره بيا ددې بل اتل ارمان د توطيو په سيند لاهو شو، نن د يوه

د افغانستان په جلال اباد کې د باچا خان مقبره

پر قبر د رڼا مشعل بلېږي، خو د بل پر قبر د سپېرو خاورو ډېرۍ پرتې دي، هوکې د زماني قضاوت هر وخت عادلانه نه وي، ويښ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملتونه همداسې وي چې د مشر په رڼا پسې ځي، خو ويده ملتونه بيا همداسې وي چې مشر يې ومري نو د لارې ډيوه يې مړه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جامعه ملیه اسلامیه

هند په نړۍ کې د اسلامي علومو د یو ستر مرکز په توګه ډېر شهرت لري. د علي ګړ پوهنتون، دیوبند مدرسه او نور په هند او اسلامي نړۍ کې ډېر مشهور دي.
په ډیلي کې (جامعه ملیه اسلامیه) له لویو پوهنتونونو څخه دی چې د اسلامي علومو ترڅنګ نور علوم هم په کې تدریسېږي.
جامعه ملیه اسلامیه (پوهنتون) پر (۱۹۲۰م کال) تاسیس شوی،

یون او ساحل په جامعه ملیه اسلامیه کې

په لسګونو پوهنځي لري، اوس په کې (۱۵۴۰۰) محصلین زده کړه کوي، چې د (۹۹۷) استادانو له خوا ورته تدریس کېږي. په دې پوهنتون کې اوس یو شمېر افغان محصلین هم پر زده کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوخت دي. هند اوس هر کال افغانستان ته د لوړو زده کړو (پنځه سوه) بورسونه ورکوي، چې يو زيات شمېر افغانان په ډيلي، پونه، علي ګړ او د هند په نورو ښارونو کې لوړې زده کړې کوي. په جامعه مليه اسلاميه پوهنتون کې پښتو مضمون هم تدريسېږي، خو له ښوونکو او تدريسي چلند څخه يې دا ډېره موده کېږي سر ټکېږي. (ثناالله خان تسل) چې زموږ يو تکړه فرهنګي ملګری دی، د خپلو علمي څېړنو لپاره ددې پوهنتون له يو شمېر استادانو، محصلينو او مسولينو سره اړيکي لري، هغه څو ځله ماته وويل: ((کله چې هند ته لاړې، نو جامعه مليه اسلاميه ته بايد حتماً لاړ شې او د پښتو څانګې يا ژبې د محصلينو پوښتنه وکړې!)) دا مهال چې ثناالله خان تسل له ښاغلي (بشير دوديال) او (سرور ماموند) سره د يوه علمي ورکشاپ لپاره همدغه پوهنتون ته راغلي دي، نو زموږ لپاره مناسب وخت و چې دا جامعه (پوهنتون) وګورو. سهار زه (يون)، ساحل او اجمل درېواړه په ريکشا کې کېناستو، تر نيم ساعت مزله وروسته هلته ورسېدو، څرنګه چې جامعې څو بابه (دروازې) درلودل، نو د ورکشاپ د ځای پيداکول موږ ته اسانه نه و، خو تر ډېرو پوښتنو او ګروېږنو وروسته مو پيدا کړ. ورکشاپ لا شروع نه و چې موږ د ورکشاپ تالار ته پورته شو. ثناالله خان تسل موږ د ورکشاپ له ځينو برخوالو سره معرفي کړو، د هند له بېلابېلو پوهنتونونو څخه دلته خلک راغلي وو. د سيمينار منتظمې (راداکمار) ته يې هم وروپېژندلو. د (راداکمار) نوم په پښتو کې د تلفظ او جوړښت له مخې (نرينه) ښکاري، خو دا هغه مېرمن ده چې د افغانستان په

(c) ketabton.com: The Digital Library

باب يې ډېرې ښېرنې کړې او زموږ د هېواد د سياسي او ټولنيز جوړښت په اړه ښه معلومات لري. هغې موږ ته ټينګ ست وکړ چې

اجمل او يون په جامعه مليه اسلاميه کې

په ورکشاپ کې ورسره پاتې شو او په هغه کې ګډون وکړو. موږ وويل: ((رسمي پروسيجر نه خرابوو، ستاسو ليدو ته راغلو، بيا که زمينه مساعده شوه بل وخت به راشو.)) ثناالله خان تسل ماته وويل: ((دلته محصلين غواړي چې تاسو سره وګوري)) ما وويل: ((نن رخصتي ده پرېږده چې دوی خپله رخصتي وکړي بيا که وخت مساعد شو، بل وخت به ورسره وګورو.)) له هغو ځخه مو رخصت راواخيست، ددې پوهنتون په انګړ کې مو ځو يادګاري عکسونه واخيستل او بيا د خپل استوګنځي پر لوري را رهي شولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتابونو نړیوال ننداړتون

په هند کې مو دوه درې اوونۍ تېرې شوې وې، چې یوه ورځ محبوب راته وویل: ((دلته په ډیلي کې هر کال د کتابونو یو نړیوال ننداړتون وي، د فبرورۍ په میاشت کې کېدی شي دایر شي. په لسګونو زره عنوانه کتابونه په کې ننداړې ته وړاندې کېږي، له هند او نورې نړۍ څخه په سلګونو لویې خپرنۍ موسسې او کتاب

پراکتي میدان کې د کتابونو نړیوال ننداړتون

پلورونکي ورته راځي.)) ما محبوب ته وویل: ((وخت او ځای یې معلوم کړه او بل که کېږي چې پښتو کتابونه په کې هم ننداړې ته وړاندې کړو، ما خپل کتابونه هسې هم لوکس چاپ کړي، دا به هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ننداريې ته وړاندې کړو او نور ښکلي پښتو کتابونه هم، مقصد مې دادی چې پښتو کتابونه په کې هم مطرح شي، پر دې پوهېږم چې دلته به اکثره کتابونه طبعاً په انګليسي، هندي او د هند په نورو ژبو وي، خو زما هدف دادی چې پښتو کتابونه په کې ياد شي، باينرونه به په انګرېزي وليکو.)) محبوب وويل: ((ځای خو يې معلوم دی (پراګتي ميدان) دی خو نېټه او نور شرايط به يې له (ممتازولي) نه پوښتنه وکړم، هغه هر کال ورځي، زما خو يوازې همدا سږنی کال دی.)) ما رښتيا نيت کړی و چې په نندارتون کې به پښتو کتابونه ننداريې ته وړاندې کوم، خو وروسته چې مې خپل مصروفيت ته وکتل، له کابله د کتابونو انتقال ته او بيا مې دېته فکر وکړ چې هند خو قانونمنده ټولنه ده، دلته به هر ناشر د خپل قانوني امتياز په لړلو سره ددې حق لري چې خپل کتابونه ننداريې ته وړاندې کړي، همدارنګه څومره ټکس به راځي او داسې نور مسايل، نو له خپله نېټه واوښتم، خو دا هوډ مې لاټينګ و چې د نندارتون ليدلو ته به ضرور ورځم. نندارتون ته مې شپې ورځې شمارلې، د جنوري مياشت له (۳۰) څخه د فبروري تر (۷) پورې د نندارتون اوونۍ وه، کله چې نندارتون پيل شو، ما ويل چې پر لومړۍ ورځ به په کې ګډون کوو، هغه ورځ مصروفه تېره شوه، دويمه، درېيمه، څلورمه او پنځمه ورځ هم همداسې بوخته وه، په پای کې مې محبوب ته مې وويل: ((هسې نه چې نندارتون خلاص شي او موږ يې له ليدلو بې برخې شو.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډه دا چې پر وروستۍ ورځ مو ځان ور برابر کړ. زه (یون محبوب، اجمل او ساحل څلور واړه لاړو. (پراګتي میدان) ته ورسېدو. ماسپښین مهال و، په زرګونو کسان ور روان وو. د دخولي وره خولې ته چې ورسېدو، نو په دوو دخولي دروازو کې

پراګتي میدان کې د کتابونو نړیوال نندارتون

په سلګونو خلک په لیکه کې ولاړ وو، ننوتل په ټکټ وو. د یو تن ټکټ دېرش کلداري و، اجمل ټکټونه را واخیستل، یو ډېر لوی کمپونډ یا د ودانیو مجتمع ته ور داخل شو. موږ په پیل کې فکر کاوه چې دا یوازې د کتابونو نندارتون دی، خو هلته چې لاړو د کتابونو ترڅنګ د هندي کلتور د بېلابېلو څانګو نندارتونونه هم وو. د هرې برخې لپاره جلا ودانۍ په پام کې نیول شوې وه، یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځای ته چې لاړو هلته د انتيکو شيانو نندارتون و، بل ځای کې د
هند د بېلابېلو مذهبونو کسټونه، سي ډياني او نور اړوند شيان
خرڅېدل، يوې بلې ودانۍ کې د هندي سوغاتونو نندارتون و، خو

لنډه دا چې په لسګونو ودانۍ وې او ډول ډول نندارتونونه.
محبوب ته مې وويل: ((اصلي ځای ته مو بوځه چې د خپل ذوق
شيان وګورو.)) د کتابونو نندارتون، دخولي دروازې ته ورڅېرمه
په چپ لاس کې و. هلته يوه لوی هال ته ور داخل شو، د هال له
دخولي دروازې نيولې بيا تر پايه په لسګونو ډول ډول غرفې
اېښې وې، غرفې له لرګي څخه جوړې وې، خو ډول ډول پوښونه
يې درلودل او هر ناشر پرې خپلې لوحې په اوږدو او لنډو ځړولې
وې. په هره غرفه کې په لسګونو عنوانه ډول ډول کتابونه اېښي
وو. له اکثرو کتابونو سره يې خپلې سي ډياني هم ملې وې، هغه
څوک چې د کتابونو شوقي و، هغه ته نو دا ځای داسې ښکلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکاري لکه ملا چې په خیال کې د جنت د حورو په منځ کې ګرځي راګرځي، هر کتاب چې به دې کاته په چاپ او صحافت کې تر بل ښکلی و، د سړي په زړه کې تېرېدل چې ټول واخلي، رښتیا هم د پیسو وړې په پیسو او د کتابو وړې په کتابو نه مړېږې. تقریباً پر ټولو غرفو وګرځېدلو. د ماشومانو لپاره مصور کتابونه او سي ډیانې په کې تر نورو هر ډول کتابونو زیات وو. په لسګونو هندي کورنۍ له خپلو ماشومانو سره راروانې وې او هرې یوې خپلو ماشومانو ته د هغوی د خوښې او اړتیا وړ کتابونه اخیستل. د ماشومانو د کتابونو ترڅنګ تقریباً په اکثرو غرفو کې د ښوونځي د لیک لوست ټول سامان الات هم د یوه پېکج یا بکسې په بڼه خرڅېدل، په هغو کې هم د ښوونځي درسي شیان داسې ځای پرځای شوي وو چې د ماشوم څه چې د ماشوم د مور و پلار توجه یې هم ځانته جلبوله، ما چې دا بکسې وکتلې او دا رنګارنګ کتابونه، نو خپلو ماشومانو ته مې ترې یوه یوه بېلګه بکسې واخیستې او همدارنګه هغوی ته د انګلیسي ژبې او د مصورو کیسو ځینې روزنیز کتابونه مې هم واخیستل. د انګلیسي ژبې له روزنیز کتاب سره سي ډیانې هم ملې وې، د یو کن وېن (You can win) په نوم مې یو کتاب هم په (۲۵۰) کلدارې واخیست. دا یو مهم کتاب دی چې هندي لیکوال شیوا خیرا (Shiva khera) لیکلی دی، د کورس استادې یې هم ډېر توصیف کړی و، په هند کې یې اکثره خلک لولي، دا کتاب د ژوند ښه لارښود دی او تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسه پورې څو ځله چاپ شوی، د هر ځل چاپ شمېر يې مليونونو ټوکو ته رسېږي، د وروستي چاپ شمېر يې (۱،۷۰۰،۰۰۰) ټوکه و. د وروستي چاپ د مخونو شمېر يې (۲۷۶) مخه دی، ما د يوولس سوو کلدارو کتابونه واخيستل، اجمل او ساحل هم يو څه کتابونه واخيستل. د کتابونو ننداړتون ډېر خوند وکړ، د هرې کمپنۍ له غرفې څخه چې به دې کتابونه اخيستل، نو هغوی به خپل بروشور په کې اېښوده، دا داسې کمپنۍ دي چې د هند په بېلابېلو لويو ښارونو کې يې خپلې چاپخونې او استازۍ لرلې. د کتابونو ددې هال پر هرې غرفې په لکونو هندي کلدارې لګول شوي او منځ منځ کې يې لکه د مېلې د ورځې په شان ښکلي او رنګه کاغذونه ټکوهلي وو. دا چې دوی به په يوه اوونۍ کې څومره ټکس ورکړی وي، ماته پته ونه لګېده، خو له دې دومره درانه کار څخه پته لګېدله چې ددې د ټکس ورکول هم د هر چا په وس برابره خبره نه ده، ان په خپله د ځينو هندي ناشرانو په وس هم پوره نه ده.

کتابونه اکثره په انګرېزي او هندي ژبو وو، په اردو ليکدود هم کتابونه په کې پيدا کېدل، د هند په نورو ژبو هم کتابونه په کې وو، خو زيات په انګرېزي او هندي ژبو وو. ما چې د خپلې ټولنې د کتابونو حالت له دې سره پرتله کړ، نو د لسګونو کلونو واټن مې په ذهن کې وګرځېد، موږ چې دې حالت ته رسېږو، نو دوی به کوم حالت ته رسېدلي وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې چورتونو کې له نندارتونه رابهر شو، د لوی خدای(ج)
له درباره مې هیله وکړه چې زما په ولس کې هم نوره د توپک

شپېلۍ بنده کړي او د هندوستان په شان د کتاب رنګینې پاڼې په
کې وغوړوي. ماښام ماښام خپل استوګنځي ته راورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم سفر (تر ډیلي بهر)

په ډيلي کې تر نږدې يو مياشتني درس وروسته نو د ټولو هيله دا وه چې نور بايد د سيل او اوږده سفر وخت راورسېږي. وخت پر وخت به مو پوښتنه کوله: ((تاج محل ته به کله ځو؟)) د کورس مسولينو به ويل: ((موږ يې درته وايو)) په پای کې همغه ورځ راورسېده.

د فبروري (۹) مه نېټه وه، د کورس استادې مېرمن (سوګوتا چکروتي) خپل درس تر نيمايي اړولی و، لږه دمه شوه، ساعت ته

د ټولګي يوه صحنه

يې وکتل، ويې ويل: ((اوس به تاسې ته د کورس له ادارې څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثوک راشي، هغه به تاسو ته ستاسو د سفر په هکله معلومات درکړي.)) مېرمن چکروتي داسې يوه استاده وه چې د اصولو او پرنسيپونو له مخې يې تدريس کاوه، د ډېر زغم خاوند وه، د فصاحت او بلاغت له امتيازه برخمنه وه، ظاهري ښکلا او علمي ښکلا يې دواړه غاړه غړې وې، هر څومره درس يې چې درکاوه د ستړيا احساس دې نه کاوه.

اجمل فدايي، استاده سوگوتا چکروتي او اسد ساحل

شپږ وروسته د کورس يو تن اداري کارکوونکې ښاغلې هانېت (Hanit) رانټوت، بورډ مارکر يې راواخيست، تر ټولو خبرو دمخه يې ټولو ته ښه راغلاست ووايه، بيا يې وويل: ((د فبرورۍ پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰مه نېټه (اګرې) ته سفر لرئ، خو سهار وختي پنځه بجې به روانېږو.)) هانېت مهم ټکي پر تخته وليکل:

((د فبروري لسمه، سهار څلور نيمې بجې به له هوټله حرکت وکړئ، د سوت ايکستېنشن ون (Sout Extension I) مخې ته به راشئ، د هوټل مسولين به تاسو ته د ترانسپورټ اسانتياوې برابرې کړي، پنځه بجې به ټاکلي ځای ته راشئ، پر پنځه بجو او دېرشو دقيقو حرکت کوو. حرکت پر همدې ټاکلي وخت دی، که څوک پاتې شول، انتظار ورته نه کېږي. له (ډيلي) څخه تر (اګرې) پورې (۲۵۰) کيلو متره واټن دی. د خپل پاسپورټ اصلي کاپي بايد راواخلئ، فوتوکاپي په کار نه ده، هلته اصلي کاپي په کارېږي.

(۲۲۵) کيلو متره لاره په (۵-۲) ساعتونو کې وهو. لومړی ځای چې موږ ورته ورځو، هغه (تاج محل) دی، د نړۍ په عجايبو کې شامل يو مهم تاريخي ځای دی، چې ډېره ښکلې معماري په کې شوې ده. تاسې به يې په اړه معلومات لرئ، تاج محل څلور دروازې لري؛ په دې ډول پروت دی:

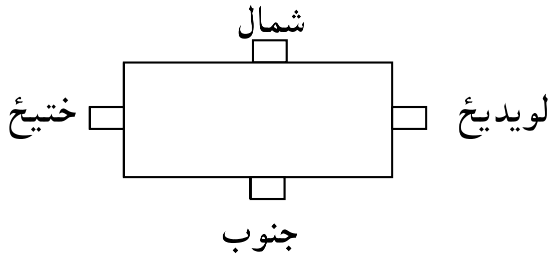

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ او تاسي به په جنوبي دروازه کې ودرېږو، خو ګوري پام کوئ چې بېرته به همدلته راځو، تاسې په تاج محل کې ښه ډېر وګرځئ، خو پر بلې دروازې ونه وځئ، چې بېرته دلته راتګ مو ډېر وخت غواړي، د تاج محل محوطه لس کيلو متره مربع ده، ټول دوه ساعته به هلته پاتې کېږو، يوه بجه به د غرمې ډوډۍ ته ځو، د غرمې ډوډۍ لګښت د هر چا خپل دی، چې څه شی خوري او څه شی غواړئ، خو د ماښام او سهار چای مو په (اپټېک) دی، هلته

مو تاسو ته په هوټل کې ځای نيولی او د ماښام ډوډۍ او سهار چای دواړه په کې شامل دي، تر غرمې ډوډۍ وروسته يوه نيمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بجه اګرې کلا ؛ اګره فورټ (Agra Fort) ته روانېږو ، هلته د لیدو ښایسته ځایونه دي.

پنځه نیمې بجې په اګره کې ګرېنډ هوټل (Grand Hotel) ته ځو ، هلته مو ستاسو لپاره اتاقونه بوک کړي دي، د ماښام اوه نیمې بجې د ماښام ډوډۍ ده. دا ستاسو د لومړۍ ورځې پروګرام دی. هانېت ښه ښکلی په اصطلاح سمارټ ځوان و ، زموږ په ټولګي کې یو نیم تن په دې منځ کې لږ څه سپېروني ور زیات کړ ؛ ماښام به څه کوو ؟ یو تن پوښتنه وکړه: ((نایټ کلپ شته که نه؟ مساج به وي که نه؟)) هانېت ورته وویل: ((مساج شته خو نر د نر لپاره او ښځه د ښځې لپاره، خو هغه څه چې ته غواړې هغه نه شته)) هانېت په خندا شو ، ویې ویل: ((له سوډانه دلته کورس ته یو سړی راغلی و ، نوم یې (ابوسوفیان) و ، هغه د (اګرې) چکر ته ډېر خوشاله و او ورځې یې شمېرلې، کله چې هلته لاړو ، نو ماته یې وویل: ((چېرته دی مساجر؟)) ما د هوټل رسپشن ته وویل: ((ده ته مساجر را وغواړه، هغه یو سړی راوغوښت، ده ته یې وویل: ((دغه دی)) هغه یو تور غټ سړی و ، ده چې هغه ته وکتل نو زړه یې له مساجه تور شو ، ماته یې وویل: ((دا څه دی؟)) ما ورته وویل: ((دی مساج کوي)) ابوسفیان ډېر خواشینی شو ، ویې ویل: ((ما ویل چې نه هغه بل شی به وي.)) دې کې ټولو وخندل نور نو بیا چا د مساج پوښتنه ونه کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هانېت وویل: ((د سفر پر دویمه ورځ چې د فبرورۍ (۱۱ مه نېټه) ده، د سهار اوه نیمې بجې مو سبا ناری دی، اته نیمې بجې له (اګرې) څخه (جیپور) ته روانېږو. جیپور په (راجستان) ایالت پورې اړه لري، له اګرې څخه (۲۳۵) کیلو متره لرې دی. پنځو ساعتونو کې به ورسېږو، یوه بجه به د غرمې ډوډۍ خورو، تر هغه وروسته امبر کلا؛ امبر فورټ (Amber Fort) ته ځو، دا ډېر ښکلی ځای دی، (۲۸) کیلو متره ساحه لري، په جیپ موټر کې به پنځه پنځه کسان سورېږئ، خو ګورئ چې د جیپ نمبر او خپل ملګري له یاده ونه باسئ! تر هغه وروسته لیک پېلس (Lake palace) یا د سیند غاړې ته ځو دا هم ډېر ښایسته ځای دی. تر هغه وروسته بیا ستي پېلس (City palace) ته ځو، پنځه نیمې بجې جیپور پېلس هوټل (Jaipur palace hotel) ته ځو، د ماښام اوه نیمې بجې د ماښام ډوډۍ ده.

د سفر درېیمه ورځ چې د فبروري (۱۲مه نېټه) کېږي، سهار اوه بجې د سهار چای دی، سهار اته نیمې بجې جنتر منتر (Janter manter) ته ځو، یوه نیمه بجه مارکېټ ته ځو او غرمنۍ خورو، دوه نیمې بجې د ډیلي پر لوري حرکت کوو. موږ په حقیقت کې د یو مثلث په ډول حرکت یا سفر کوو، چې دېته دلته طلایي مثلث

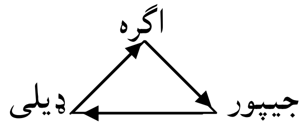

(c) ketabton.com: The Digital Library

وایي.)) هانېت د سفر په باب نور جزیات هم بیان کړل، ویې ویل: ((هلته ډېر شیان مه اخلئ ځکه چې ډېر قیمته دي، خپل ملګري مه هېروئ، هر ځوک چې پر خپل وخت رانغی او له موټره پاتې شو، مسولیت یې پر خپله غاړه دی. خپل او د خپل ملګري ټلېفون نمبرونه؛ هانېت (۹۸۷۳۲۷۲۲۷۲)، کارټېک (۹۹۵۲۸۲۴۴۲۰) نمبرونه یې پر تخته ولیکل، ویې ویل چې هره لحظه څه مشکل پیدا شو، موږ ته ټلېفون وکړئ!

تر دې ضروري تشریحاتو وروسته د کورس استادې مېرمن چکروتي د تاج محل، شاه جهان، ممتاز، د شاه جهان د واکمنۍ، مینا بازار، د اګرې او جیپور په هکله په زړه پورې معلومات ورکړل او د سفر د تیاري دا لاربښوده ورځ پر همدې ځای پایته ورسېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اګرې پر لورې

د شپې يوه بجه او پنځه لس دقيقې وې، چې د خوب مرغيو راباندې خپل وزرونه وغوړول، سهار وختي څلور بجې وې، چې له رسپشن څخه زنګ راغی، له خوبه يې پاڅولم، تشناب ته لاړم، اودس مې وکړ، جامې مې واغوستلې؛ خپل افغاني کالي مې واغوستل، د سفر نور لوازم مې لا مخکې تر مخکې په کڅوړه کې ايښي وو. تر څلورو، پنځه ويشت دقيقې تېرې وې چې رسپشن ته کښته شوم، زه لومړنی سړی وم چې رسپشن ته کښته شوم، خو مخکې تر هغه مې اسد الله ساحل ته زنګ وواهه، هغه وويل: ((زه تيار يم)) څو شېبې رسپشن کې پاتې شوم، ما ويل له وعدې سره سم بايد ټول څلور نيمې راغلي وای، له هرکليوال (رسپشنست) څخه مې وپوښتل: ((ډرېور راغلی؟)) هغه وويل: ((پاو کم پنځه بجې راځي)) ما ويل دا خو ډېر ناوخته کېږي، رسپشنيست ته مې وويل: ((يو ځل بيا ټولو ته زنګ ووهه چې تيار شي)) هغه بيا ټول خبر کړل، يو يو راکښته کېده، خو لنډه دا چې پنځه بجې ټول تيار شو، ډرېور هم لکه د پوډري په شان ورو ورو پر ځمکه څخېده، راڅرګند شو، وروستی سړی چې ټول ورته منتظر وو، يو فلسطينی عرب و چې (ابراهيم) نومېده، له نجونو سره يې ډېره جوړه وه. مخکې ما د عربو په هکله د ځينو دوستانو تجربې اجمل

(c) ketabton.com: The Digital Library

او اسدالله ساحل ته بیان کړې وې، ساحل وویل: ((دا عرب چې ما ولیدل، نو اوس راته لا ښه پته ولګېده چې دوی له اسلام سره څومره علاقه لري؟ اسلام یې ټول موږ ته راپرې ایښی دی، دوی خپل عیشونه کوي.)) پنځه بجې او پنځه لس دقیقې وې چې په (سوت ایکسټنشن) کې د (اپټېک) کورس مرکزي دفتر مخې ته ورسېدو.

موږ وویل اوس به نو موټر تیار وي، څو دقیقې مو انتظار وکړ، پنځه کم شپږ بجې وې چې د سفر موټر راغلل، موټر ته پورته شو،

میریال، یون او امیلای سهار وختي سفر ته د تیاري پرمهال

د سفر او سیاحت ځانته خپل کلتور وي، کله کله په کې ځینې داسې خبرې او ټوکې هم راځي چې هغه لیکل کېږي نه او یا یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکل ښه نه وي، په ګړني ډول بدې نه برېښي، نو ځکه یې زه هم نه را نقلوم، کله کله د یو ماحول خوږې او ښې خبرې په راتلونکي وخت او بل ماحول کې هغه خوند او رنګ نه شي افاده کولای، چې اصلي حالت کې وړاندې شوې وي. که څوک وغواړي په اسانۍ سره ترې غلط تعبیر اخیستلای شي.

یون د سفر په موټر کې د یادښت پرمهال

دا یادښت چې زه لیکم تر شپږو لس دقیقې تېرې دي، موټر همدا شېبه حرکت وکړ. د ساحل په کمره مو په موټر کې څو قطعې عکسونه واخیستل، ډیلی په رڼاګانو ښایسته و، سهار وختي د موټرو ډېره ګڼه ګونه نه وي، سړکونه ښه ارام وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شل دقيقې تر شپږو تېرې وې چې په موټر کې مې د لمانځه نېت وکړ. په روان موټر کې لمونځ مې له دينپوهانو پوښتلى، هغوى يې د جواز دلايل څرګند کړي دي. (ښاغلى استاد محمد اصف صميم) هغه څوک دى چې د اسلام اصلي روح و روان يې پرځان تطبيق کړى دى. ما په سفر کې څو ځله هغه ليدلى چې روان موټر کې يې لمونځ کړى، څوک يې پرځان خبر کړي هم نه دي، د صميم صيب بل ښه عادت دا دى چې په خپل لمانځه او اوداسه بل څوک نه په تکليفوي، کله چې چېرته لاړ شي، نو ده اول اوبه او مسجد په نښه کړي وي، غلى لاړ شي اودس وکړي او لمانځه ته لاړ شي، داسې نه دى لکه زموږ د کلي ملا عبدالله کاکا، زه له هغه سره يوځاى په کابل کې اوسېدلم، يو کرايي کور و، هغه وخت کابل کې جنګونه وو، د کور خاوند هم موږ سره يوځاى اوسېده، ټول جرګان اوسېدو. د جنګونو له وجې هر چا خپلې کورنۍ خوندي ځايونو ته کښلې وې، زه په يوه کوټه، ملا عبدالله کاکا په بله کوټه او د کور خاوند په بله کوټه کې اوسېدو، سهار وختي به ملا کاکا موږ لمانځه ته پاڅولو، تر لمانځه وروسته به زه ويده شوم، ملا کاکا به په لوړ غږ تلاوت شروع کړ، کله به يې تر لمانځه دمخه په جار سره تلاوت کاوه. د کور خاوند د لمانځه ډېر مېړنى نه و، بله ورځ يې اضطراري جلسه راوغوښته: زه، ملا او دى درېواړه سره کېناستو، ملا ته يې وويل: ((مېرمن يې... دې سهار کې ماته خوب راځي، دا د لمانځه لپاره اودس خو دې لا خير دى چې ډېر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ټوخېږي خرپ او ترپ دې وي، خو دې تلاوت خو دې نور داسې کړو چې څه کوې، که ته دومره لوړ تلاوت کوې، نو لاړ شه مسجد ته، دا کور دی کور)) ملا وویل: ((زه خو تاته کرایه درکوم، زه خو تلاوت کوم، هم تاسې لمانځه ته پاڅوم، زه خو ستا د خوب لپاره د خدای(ج) دین نه شم پرېښودلای...)) د کور خاوند ورته وویل: ((دا مسجد نه دی دا کور دی کور، درته مې وویل که د تلاوت ډېر شوقي يې مسجد ته لاړ شه!)) د دوی ترمنځ خبره خرپ او ترپ ته نږدې شوه. په پای کې يې صلاحیت ماته راکړ چې زه فیصله وکړم. فیصله په دې وشوه: ((ملا به په لوړ اواز تلاوت نه کوي، خو د کور خاوند به سهار لمانځه ته پاڅېږي او په ګډه به لمونځ په جمع کوو.)) ملا هم ښه ټوکي و، اوس په ابدي دنیا دی، خدای دې جنتونه ورکړي، د کور خاوند ته يې وویل: ((څه چې ته له سره کفره راتېر شوې له دې ټينګ او شنه اسلامه به زه هم يو څه درتېر شم، دا تلاوت خو مې په لوړ اواز ځکه کاوه، چې ته لمانځه ته غاړه کېږدې، که نه د تا خبيث خو له مانځه سره ډزې دي ډزې.)) د کور خاوند هم په ګپ کې تر ملا کم نه و، هغه ورته وویل: ((ټول وطن خو مو په دې اسلام (... په ...) کړ، دا یو کور پاتې دی، دې کې مو هم پرېږدې که نه؟ څنګه مې درته اواز په خوله کې غلی کړ، چرګ چې هم بې وخته اذان وکړي، سر يې د غوڅولو دی، ته خو لا ملا نه يې)) دواړو ښه ګپ ولګاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس پـه معاصره نړۍ کې چې تـر هرشـي د وخت کمـی زیـات احساسېږي، د صمیم صیب طریقه ډېره ښه ده:

پټه خوله عبادت کړه په کې ثواب دی
د ریـــا عـــبادت تـــار ګنــه اومـــړی.

په داسې حالت کې چې د ګڼو هېوادونو او ګڼو مذهبونو خلک پر ټاکلي وخت، د ټاکلي هدف لپاره په سفر روان وي، که هر یـو د خپـل دیـن د فرایضـو مسـله، لکـه څنګـه چـې د هـر دیـن کلیـوالي

ملایان یې وایي، مطرح کړي، نو دا ډول سفرونه خو اصلاً ممکن نه دي او که ممکن هم شي، نو د ورځې سفر به اوونۍ او د اوونۍ سفر به میاشتې ونیسي. مـوږ پـه یـوه مـوټر کـې د نـږدې (۳۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو او بېلابېلو دينونو خلک ناست وو، هېڅا هم د چا دين ته په سپکه نه کتل، ځکه چې د چا دين د چا د کار په مخالف لوري کې نه و. کاشکې زموږ دينپوهان د نړۍ د دغسې عصري ضرورتونو په پام کې نيولو سره د اسلام اساسي مفهوم خلکو ته ورسوي.

کله چې له ډيلي ښار څخه تېرېدو، نو د نورو اباديو ترڅنګ مو د (اورګاډي) پر هغې هوايي ليکې هم سترګې ولګېدې چې نوې جوړېدونکې ده. دا ليکه د لسګونو کيلومترو په اوږدوالي، په ډيلي ښار کې غځېدلې ده، کېدی شي د کال دوو په بهير کې بشپړه شي، دې سره به د (ميټرو) هغه ليکه هم بشپړه شي چې همدا اوس يې د ډيلي ښار پاموړ ترانسپورتي ستونزې حل کړي دي. د اورګاډي دا هوايي او ځمکتلې ليکه لکه د دوبۍ د اورګاډي د هوايي ليکې په شان په عصري سيستم جوړېږي. دا ليکه چې څوک وګوري نو بيا د هندوستان د پرمختګ پر سرعت ښه پوهېږي؛ هندوستان داسې يو ملک دی چې هر څه په خپله کوي او هر څه په خپله کولای شي.

د ډيلي ښار په يوه برخه کې يو څه تم شو؛ لس پنځه دقيقې وروسته موټر حرکت وکړ، فکر کوم د ټکس پر سر څه ستونزه وه، اوه بجې له ډيلي ښار څخه ووتو، لومړۍ سيمه چې مخې ته راغله، پرې ليکلي وو: «فريد اباد»، وروسته بيا بله سيمه وه: «زوړ فريد اباد»، ماته بيا هم پته نه لګېده چې دا سيمې هم د ډيلي ښار

(c) ketabton.com: The Digital Library

مربوطې دي که نه؟ په موټر کې ټول غلي ناست وو، اکثره ویده وو، چا لارښوونه هم نه کوله. زړه کې مې تېره شوه چې کېدی شي دا سیمه د هندوستان د پښتون شاهنشاه شېرشاه سوري (فرید خان) نامه سره نسبت ولري.

څو شېبې وروسته پر ما هم خوب راغی، خو ناتراشه ارنډونو هېڅوک ارام ته نه پرېښودل، د چیلي یو محصل (فرانیسکو جاوېر) خو هارنډونو دومره سترې کړ چې د ډرېور شیشه یې وټکوله، ورته یې وویل: ((ډېر ارنډونه مه کوه)) ډرېور وویل: ((دا یو ضرورت دی.)) هند کې ارنډ په لاره کې د موټر د حرکت لپاره یو اساسي ضرورت دی، خو په نورو پرمختللو هېوادونو کې بېځایه ارنډونه د کنځلو په مانا دي. له دې څخه موږ دا قیاس کولای شو چې په یوه ټولنه کې ترافیکي نظم او قانون په کوم حالت کې دی او په بله کې په کوم؟. کله چې ډرېور د چیلي د محصل خبره ونه منله، نو هغه د کورس یو مسول ښاغلي (کارټېک) ته خبره ورسوله، هغه هم د ډرېور ځواب ورکړ، هغه وویل: ((دا یو ضرورت دی، یوه عادي غلطي کولای شي زموږ او ستاسې ژوند له خطر سره مخامخ کړي، نو تر هغه ښه ده چې ارنډونه وزغمئ.)) د چیلي محصل چې لږ شان مریض هم و بېرته د خپلې څوکۍ پر لوري وخوځېد، زما څوکۍ ته چې راورسېد، ما ورته وویل: ((څنګه خبره یې درته ونه منله؟)) د سر په خوځولو یې وویل: ((نه!)) موټر همداسې خپل حرکت ته دوام ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاره کې د (مهاراجا هوټل) مخې کې د شلو دقیقو لپاره تم شو، تشنابونه يې پاک وو، هوټل او د خرڅلاو خونې په کې وې، خو شيان په کې د اور په بيه وو. اجمل او ساحل يوه جوړه قلمي بترۍ چې په کابل کې په (شل افغانۍ) کېږي، دلته په (يوسل او شل هندي کلدارې) واخيستې، (۹) بجې او پنځه لس دقيقې له

مهاراجا تمځي څخه د اګرې پر لوري وخوځېدو. د اګرې - ډيلي سړک ډېر بد نه دی، خو د نورې نړۍ د سړکونو په شان هم نه دی، دوه طرفه دی، په هر طرف کې يې دوه دوه موټر پر يو وخت حرکت کولای شي. دلته هم هوا لکه د هندوستان د نورو برخو په شان ګردجنه ښکارېده، د سړک دواړو خواووته په مسلسل ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښارګوټي، دکانونه او مارکېټونه اباد وو، خو شاوخوا ځای نیم شنه فضا هم ښکارېده، دا مهال نو شنه غنم په پټو کې ولاړ وو، لکه په ننګرهار کې د حمل میاشتې موسم، خو ځومره پاکه او شنه فضا چې په ننګرهار کې احساسولای شې، دلته په هغه کچه نه ده، ګندګي او چټلي په کې زیاته ده، تر دې دمه چې موږ راغلي یو، هر ځای د خوشیو تپې پرتې دي، ځینو ځایونو کې خو یې ښېخي ډېرې وې، عیناً لکه تر جلال اباد ښاره وړاندې د بهسودو په سیمه او یا هم په لغمان کې تر درونټې لږ وړاندې د کبانو فارمونو سره چې د خوشیو کومې ډېرې دي او هغه ټول ځایونه یې بدرنګه کړي دي. زموږ یو ملګری دی؛ محمد عاشق غریب

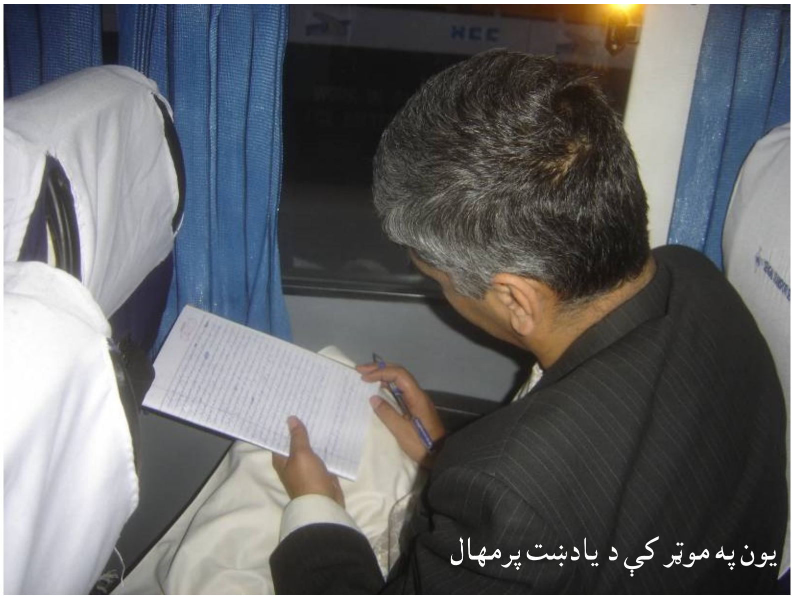

یون په موټر کې د یادښت پرمهال

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومېږي، د میدان ودرګو ولایت دی، پنځه لس کاله کېږي په جرمني کې اوسي خو دا یو کال کېږي په کابل کې دنده لري، هر وخت چې ما سره جلال اباد ته ځي، نو چې دې ځای ته راورسېږي، وږوخېږي، بیا په خندا شي وایي چې دا د لغمان (سوپر مارکېټ) دی، هغه کله یوه نرۍ خندا هم وکړي، ما ورسره ګپ لګولی و، ما ورته ویلي وو: ((ساده کېږه مه، د لغمانیانو په هر کار کې یو حکمت دی، دا سمه ده چې دا شیان دلته تولیدېږي، خو د تقاضا مارکېټ یې تاسو سره دی، نو څه فکر کوې چې په خوشیو کې درنه دومره پیسې ګټو، نو په نورو شیانو کې به مو څومره تېرویستي یاستئ.)) بیا مې ورته د یو (لغماني) او یوه (وردګ) کیسه وکړه چې دواړه انډیوالان وو، وردګ صادق او لږ شان ساده و، لغمانی ډېر چالاکه و، څو ځله یې وردګ سره چل ول کړی و، اخر هغه یې له دې چلونو ډېر ستړی شوی و، غوښتل یې انډیوالي ورسره پرې کړي، یوه ورځ وردګ د لارې پر سر ناست و چې لغمانی پرې برابر شو، تر نورو خبرو دمخه یې وردګ ته غوږ سلام ور واچوه: السلام علیکم! وردګ ورته وویل: وروره! که دې کې دې چل نه وي، نو وعلیکم السلام. غریب صیب ته مې وویل: ((ته پوهېږې چې زه قدرت ته ورسېږم، څه به کوم؟)) هغه وویل: ((د خلکو د خدمت لپاره به ماسټرپلان جوړوې بیا به یې عملي کوې)) ما ویل نه زه چې واک ته ورسېدم، اول د ننګرهار په بهسودو او بیا د لغمان په دې کڅ کې دا خوشیي له منځه وړم چې ټوله سیمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې بدرنګه کړې او د ځايي خلکو کلتور ته يې سخت زيان رسولای دی، دا مهمه نه ده چې ستاسې به په ژمي کې ساړه وشي، تر هغه پورې به ستاسو ځايونو ته هم برېښنا درشي. تر اوسه مې هېڅ وخت او وس نه دی پيدا کړی چې د لغمان او ننګرهار په واليانو دا سيمې پاکې کړم. د ډيلي او اګرې لارې ته چې ګورې ځای پرځای درته همداسې سيمې ښکارېږي، خو څومره چې له ډيلي څخه د اګرې خواته ځې، شنه فضا او شنې ځمکې زياتېږي، دا ټوله سيمه د لاس د ورغوي په شان اواره ده؛ غر، غونډۍ او کندې په کې تر اوسه نه ښکاري. د يونليک دا برخه ژوندۍ ليکم، څه مې چې مخې ته راځي، په روان ګاډي کې ليکنه کوم، موټر هم ډېر جمپونه خوري، لوی (۳۰۲) موټر ته ورته ګاډی دی، نږدې څلوېښت کسان په کې ځايېږي، موږ څه کم څلوېښت کسان په کې ناست يو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اګرې لومړۍ کتنه

لس کم یوولس بجې اګرې ښار ته ورسېدو ، د اګرې ښار هم په ګڼه ګونه کې تر ډیلي کم نه دی، ډېر لوی ښار دی، نفوس هم په کې همداسې راخوټېږي، نږدې (یو نیم ملیون) تنه نفوس لري. په پنځه لسو دقیقو کې د ښار له دخولي برخې تر اګرې فورټ(Agra fort)

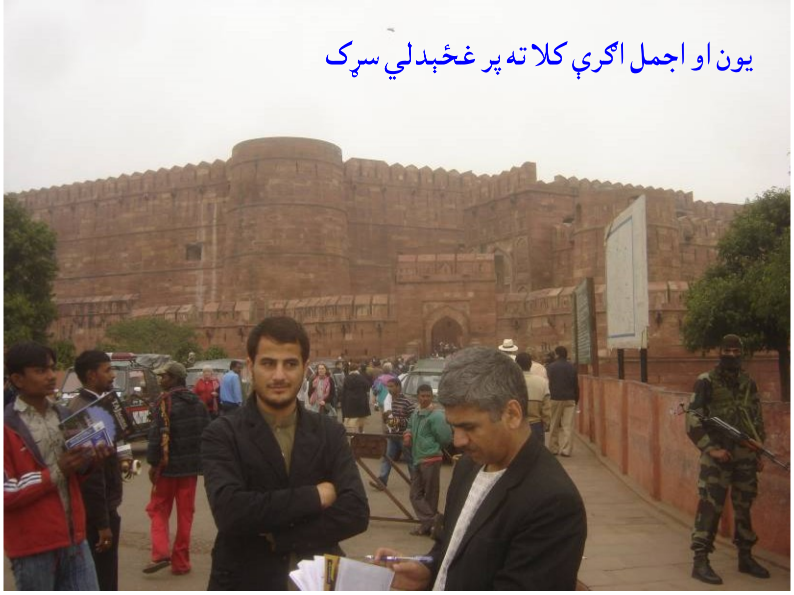
یون او اجمل اګرې کلا ته پر غځېدلي سړک

پورې ورسېدو ، لومړی همدې کلا ته لاړو. دا کلا د مغولو د وخت ابادي ده، خورا زیات زحمت پرې ایستل شوی دی. ټوله له سرو ډبرو ، چې په هندوستان کې خورا زیاتې دي، جوړه شوې ده. کلا پر یوه جګه غونډۍ ودانه شوې، لکه زموږ د بالاحصارونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

شان. په اوسني موسم کې يې د ورځې په لسګونو زره کسان ليدو ته راځي. دا کلا د (جلال الدين اکبر) د واکمنۍ پر مهال د (۸ کلونو) په بهير کې جوړه شوې ده.

جلال الدين اکبر د همايون زوی او د جهانګير پلار دی. دی د (۱۵۴۲م کال) د اکتوبر پر (۱۵) مه نېټه زېږېدلی او د (۱۲۰۵م

امیلای، ایما ، یون او اجمل اګرې کلا ته پر دخولي لاره

کال) د اکتوبر پر (۱۷) يا (۲۷) مه نېټه وفات شوی دی. له (۱۵۵۲-۱۲۰۵) ياني د خپل تر ژوند وروستي وخته يې واکمني کړې او د هند په تاريخ کې د (اشوکا) ترڅنګ ډېر اغېزناک او لوی پاچا ګڼل کېده. جلال الدين اکبر د اګرې کلا په ډېرو پخو استحکاماتو جوړه کړې ده. دا کلا د خپل وخت ستره پوځي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اداري او سياسي کلا وه، چې د هند مغولي واکمنو د خپل حکومت چارې ترې سمبالولې.

انګرېزانو هم دا کلا د پوځي قرارګاه په توګه کارولې او اوس په کې هندي پوځ هم قرارګاه لري. په دې کلا کې بيا ځو نورې کلاګانې دي چې د مغولو د کورنۍ بېلابېلو واکمنو پسې غځولي او جوړې کړي، د هر يوه په کې خپل خپل ځای معلوم و. په هره کلا کې ځانګړي چمنونه وو او سوپې وې، د خپل وخت ښه معماري په کې کاربدلې ده.

مغولو په هند کې په لسګونو کلونه حکومت کړی او په دې بهير کې يې هلته ډېرې ودانۍ جوړې کړې دي. په اګره فورټ کې يو ښکلی مسجد و او يوه ښکلې مدرسه هم وه. د عمومي کلا تر

يون په اګره کلا کې

شا، لکه د نورو پخوانيو شاهي کلاګانو په شان ګردچاپېره لوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

خندق ایستل شوی و، چې غالباً د دښمن د مدافعې په خاطر به له اوبو ډکېده.

په کلا کې ښه ډېر وګرځېدو، له همدې ځایه د تاج محل ودانۍ هم ښکارېده.

یوه نیمه بجه بېرته په موټر کې کېناستو، په موټر کې معلومات ورکوونکي وویل: ((اوس ډوډۍ ته ځو، تر هغه وروسته تاج محل ته ځو، تاج محل ته تاسو ځان سره کمره او ټلېفون وروړلای شئ، خو ویډیو کمره خپل (۲۵) روپۍ چارج لري، د خوراک او څښاک شیان، سګرټ، سګرټ لایټر او نور شیان لکه سبزیجات نه شئ وروړلای. هلته ماشومان دي تاسو سره په ښه انګرېزي خبرې کوي، خو که غوږ مو ورته ونیوه، بیا مو پرېږدي نه، تر هغه چې پیسې درڅخه واخلي، هغوی سره به قطعاً تماس نه نیسئ.)) دا همغه خبره وه، چې مخکې په اګره فورټ کې پر موږ تېره شوه، کله چې له اګرې کلا څخه بهر راووتلو، نو لاره کې هلکان، واړه او ځوانان ولاړ وو، د مریو ډول ډول امېلونه ورسره وو، ځینې یې له مرمرو جوړ کړي وو، یوه ته ورنږدې شوم، زما زړه و چې یو ورڅخه واخلم، ده ډېر قیمته بیه کړل، دوه زره کلدارې، ما ویل نه یې اخلم، ورو ورو یې د امېلونو تعداد زیات کړ، ما ویل سل کلدارې، ده ویل زر، نور یې هم زیات کړل، ما وویل: دوه سوه، نور یې هم زیات کړل، بلاخره ما وویل: درې سوه، ده تعداد دومره زیات کړ چې ما د افغانستان نرخونو ته وکتل، دا راته ډېر ارزانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اګره کلا کې ډله ییز عکس

ښکاره شول، شمېر يې تقريباً شلو ته ورسوه، ما اخري نرخ څلور سوه ورته ووايه، ده په پلاستيک کې واچول، ما وويل: نه يې اخلم، يو څه يې نور هم پرې ورزيات کړل، ويل يې: (۷۰۰)، ما ويل نه اخري (۵۰۰) تقريباً ټول دوه ويشت داني مختلف امېلونه مې په همدې بيه واخيستل، څنګ ته يې بل تن خبر شو، هغه داسې له لاسه ونيولم چې هېڅ خلاصی مې ترې نه و، همداسې يې خپل شيان زياتول، ماته يې وويل: ((له هغه څخه دې واخيستل، ماڅخه يې هم واخله)) هغه بل دېره مار هم ورسره ولاړ و، ځکه چې همغه دی تحريک کړی و، تر څنګه يې هم ګرځېده، اخر مې ورته وويل: ((دا ټول شيان دې په سل روپو اخلم)) ويل يې: ((همداسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې درکوم خو وايې خله)) پلاستيک يې راوړ او خپل ټول امپلونه يې په کې واچول، نږدې (۲۵-۳۰) دانې به وو. پرېښودلم يې نه،

دوه سوه مې ورته وويل، ويل يې: ((هېڅ پيسې مه راکوه خو وايې خله)) خو ډېر يې په تنګ کړم، بالاخره اجمل او ساحل ترې په زوره خلاص کړم، په پای کې په څلور سوه کلدارو پرېکړه وشوه، پنځه سوه ګيز نوټ مې ورکړ، ژر يې بل ته غږ کړ: ((ورکړئ د سلو روپو نور)) ما ويل: ((نه يې اخلم)) دوه درې يې نور پرې زيات کړل، خو اجمل ترې سل ګيز په وچ زور واخيست، يو له لوستونې ونيولم ان تر موټره راسره لاړ چې زما شيان په سلو روپو واخله، موټر ته پورته شوم، ما ويل پنځوس، کله چې موټر حرکت وکړ، ده ويل له

(c) ketabton.com: The Digital Library

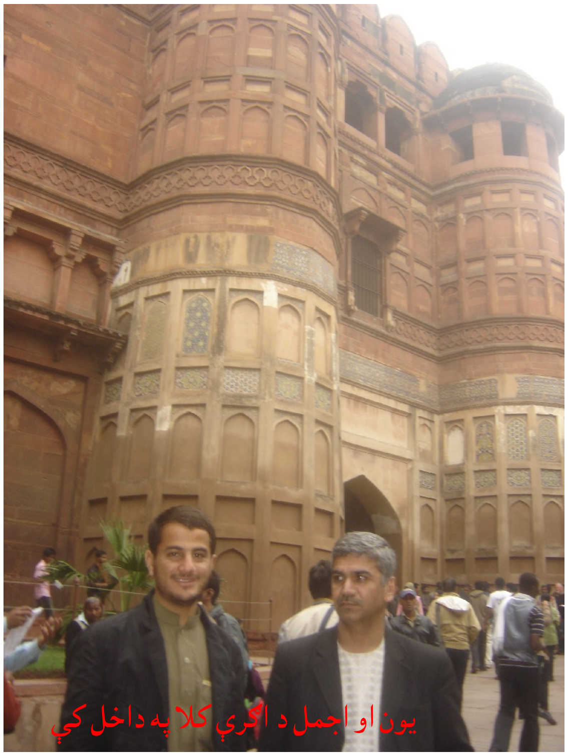

یون او اجمل د اګرې کلا په داخل کې

موټره پیسې راخطا کړه، ما سره پنځوسي نه و، که سل ګیز مې ورغورځولی وای، هغه یې هم وړه، پر دې وخت موټر لږ چټک حرکت وکړ، د ده سودا ونه شوه او زه بېغمه شوم، نو کله چې موټر کې د تاج محل په اړه معلومات ورکوونکي وویل: ((ماشومانو ښځه به ځان ساتئ،)) پر ما یوه تجربه تیاره تېره شوې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه غرمنۍ په اګره کې

کله چې له اګرې کلا څخه راووتو، نو تر څو دقيقو مزله وروسته موټر د يوه لوی رستورانت مخې ته ودرېد، لاربښود وويل: ((دلته هر ډول غذا شته، ميکډونالډ هم شته.)) له ميکډو

نال سره چې يوه نړيواله غذا ګڼل کېږي، موږ ښه اشنا وو، نو ځکه يې موږ ته زيات خوند راکړ. که هندي غذا وای، خدای خبر چې زموږ د افغانانو په طبيعت برابره شوې وای. اجمل او ساحل غذا راوړه، لس کم دوه بجې مو د غذا پر خوراک پيل وکړ. په پنځه لس شل دقيقو کې مو غذا او ايس کريم وخوړل، بيا په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارکېټ کې د يوې کمرې د اخيستلو په لټه کې شو، د ساحل کمره له کاره ولوېده، هغه وويل: ((ځه بله کمره به واخلو، دا چې د تاج محل عکسونه راخخه پاتې شي دا خو نو سخته خبره ده.)) په دې مارکېټ کې چې مو پوښتنه وکړه، دوی وويل: ((دلته نه شته، دغلته وړاندې بل مارکېټ دی، بيګ بازار (Big bazaar) ورته وايي، هلته لاړ شئ.)) که څه هم لاربنود له اوله راته ويلي وو چې دغه بازار ته به نه ځئ، ځکه هلته بيا ايساربږئ، خو موږ ډېر مجبور وو؛ تاج محل کې له کمرې پرته نه کېده، ځکه خو دغه

په اګره کې بيګ بازار

مارکېټ ته لاړو. هلته چې لاړو، درېيم پوړ ته پورته شو، هلته نه وه، يو ځوان ادرس راکړ تلخوني (تکاوي) ته کښته شو، هلته مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کمره پیدا کړه، خو تر ډېر جنجال وروسته مو خبره ورسره په (۴۴۹۹) کلداري خلاصه کړه. ساحل پیسې ورکړې او کمره مو واخیسته. په هند کې اکثره هغه جنسونه چې نرخونه یې تر زریز رقم پورته کېږي، نو دوی ترې یوه روپۍ ځکه کموي چې د ټکس په زریز رقم کې برابر نه شي. اجمل له هانېت (د کورس یو تن مسول) سره تماس ونیو، هغه وویل: ((ژر راځئ، چې ټول موټر تاسې ته منتظر دی.)) پلورونکي ته مو وویل: ((ژر ژر کوه بِل راوړه چې ځو.)) هغه همدا وایي: ((یو منېټ یو منېټ.)) په دې کې یې پر

یون او ساحل د بېګ بازار په یو مارکېټ کې

مورِ پنځه لس دقیقې تېرې کړې، اجمل ته بیا زنګ راغی، وایي: ((چېرته یاستئ؟)) هغه وویل: ((دغه دی په دوو دقیقو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

درسېږو)) پنځه شپږ دقيقې مو نورې هم پر بِل تېرې کړې، دا داسې مغازه وه چې هر څه بايد له کمپيوټر او چکه تېر شي، له بِل پرته څه شی له مغازې نه شې ايستلای، کله چې مو بِل واخيست نور مو منډه کړه، ژر ژر د موټر پر لوري وخوځېدو، کله چې عمومي سړک ته ورسېدو، نو له سل متره واټن څخه (هانېت) لاس خوځوي: ((دلته يو! دلته يو!)) ژر ژر ورغلو کله چې موټر ته پورته شو، نو دواړو موټرو حرکت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاج محل

ټیک درې بجې د تاج محل پر لوري وخوځېدو. په پیل کې یې یوځل بیا اعلان وکړ چې د مخکنیو ذکر شویو شیانو ترڅنګ، قلم او کتابچې ته هم اجازه نه شته، دا ټول باید په موټر کې کېږدئ، که څه یادښت ته اړتیا وي له حافظې څخه کار واخلئ! لارښود وویل: ((تاج محل د ښځې او مېړه د مینې سمبول دی، د نړۍ له ګوټ ګوټ څخه په لکونو خلک دلته راځي او ددې ځای دیدن کوي او د مینې دا کیسه ورته تداعي کېږي.))

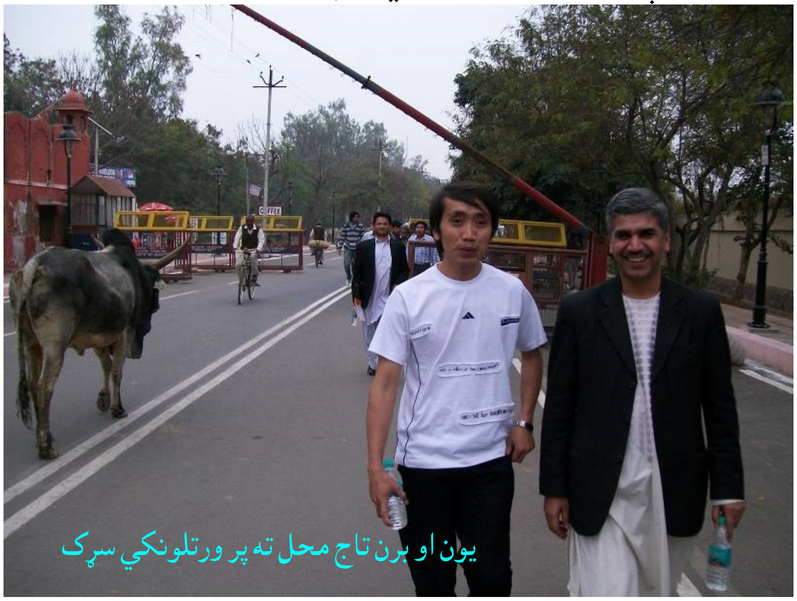

وايي چې (شاه جهان) په مغولي پېر کې تر (نورالدین جهانګیر)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته پاچا شو ، ده له خپلې مېرمنې (ممتاز) سره بې کچه مینه درلوده، یو وخت ممتاز ته یوه داسې ناروغي پیدا شوه چې پاچا د نړۍ ډېر پوه ډاکتران ورته راوغوښتل، خو د هغې مرض یې

تشخیص نه شو کړای. یوه ورځ ممتاز خپل مېړه (شاه جهان) ته وویل: ((زه خو هسې هم یوه ورځ ځم او پاتې کېږم نه، نو ته به ماته څه وکړې چې ستا د مینې اظهار په کې وي؟)) هغه ورته وویل: ((زه به پر تا داسې ښکلې ګونبده یا داسې ودانۍ جوړه کړم چې په نړۍ کې به یې ساری نه وي، هغه به (ممتاز محل) وي.)) شاه جهان دا ودانۍ پیل کړه، ددې لپاره یې له نورو هېوادونو انجنیران او معماران راوغوښتل، سپینې مرمر ډبرې یې ورته صیقل کړې او په داسې نازک او شفاف ډیزاین یې ودانۍ پیل کړه چې رښتیا هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نړۍ کې يې سارى نه و. ممتاز وفات شوه او په همدې ودانۍ کې دفن شوه، هغه ځاى چې هغه په کې دفن ده اوس (ممتاز محل) نومېږي، کله چې دا ودانۍ بشپړه شوه، نو دومره ښکلې وه چې يو وخت د خپلې مېرمنې د مينې پرځاى د پاچا له دې ودانۍ سره مينه پيدا شوه. دا نو هغه روايتونه دي چې د تاج محل په هکله خوله په خوله بيان شوي دي. د ممتاز تر مړينې يو کال وروسته د تاج محل د جوړېدو کار پر (۱۶۳۲م)کال پيل شو او پر (۱۶۴۷م) کال پاى ته ورسېد. پر دې ودانۍ په ټوليز ډول شل زره (۲۰،۰۰۰) کارګرانو، معمارانو او انجنيرانو چې د اسيا له بېلابېلو برخو څخه راغوښتل شوي وو، کار وکړ. شاه جهان په خپله ددې ودانۍ په باب داسې وويل:

((ايا ښايي چې يو ګناهکار دلته پناه وغواړي او د يو ښښل شوي انسان په څېر له ګناه پاک شي؟ ايا ښايي چې يو ګناهکار دغې لويې ودانۍ ته لار پيدا کړي او ټول تېر ګناهونه يې له منځه لاړ شي؟ د دغې لويې ودانۍ منظره نورې غمجنې منظرې پيدا کوي، لمر او سپوږمۍ پرې ژاړي. په دې نړۍ کې دغه ماڼۍ د دې لپاره جوړه شوې چې په دې وسيله يې د جوړونکي لوړتيا او برم څرګند شي.))

يو روايت دا هم دى چې ممتاز پر (۱۶۳۱م) کال د ماشوم په زېږون وفات شوه، خو په هر ترتيب د شاه جهان او مېرمنې مينه يې په نړۍ کې يو مثال دى.

تر يوولس دولس دقيقو مزله وروسته د تاج محل ودانيو کمپلکس ته ورسېدو، تاج محل درې دخولې دروازې لري، موږ يې جنوبي دروازې کې ودرېدو، موټر له عمومي کلا څخه نږدې دوه سوه متره لرې ودروي. ځيني خلک چې سپين ږيري وي او يا څه مشکل لري، په ګاډيو، اوښګاډو، بايسکلونو او ځانګړو ګاډو کې چې شپږ شپږ کسه اخلي او ښه سياحتي بڼه لري، وړل کېږي، خو اکثره خلک چې صحت يې ښه وي، پلي ورځي. موږ چې نږدې ځلوېښت کسيز ګروپ و او ټول تقريباً ځوانان وو، نو

د کورس د محصلينو يو ډله ييز عکس، د تاج محل په يوه دخولي دروازه کې

له مخکني پلان سره سم پلي روان شو، هر يو ته يو يو بوتل اوبه او د بوټانو د پوښښ لپاره يوه يوه ځانګړې کڅوړه ورکړل شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمومي کلا په دخولي دروازه کې په سوونو کسان په ليکه کې ولاړ دي، ما له خپل يو همځنګ ملګري څخه پوښتنه وکړه چې هره ورځ همدا حال وي که يوازې همدا نن دی؟ هغه وويل: ((نن رسمي ورځ ده، د رخصتۍ پر ورځ دلته د پښې ايښودلو ځای نه وي.)) هانېت وويل: ((تاسو ته مو ځکه نن پروګرام برابر کړ، چې يو خو دلته لږ سهولت وي او بل دا چې د رخصتيو پر ورځ په اګره کې هوټلونه مخکې تر مخکې بوک شوي وي؛ ځای په مشکله پيدا کېږي.)) په لسګونو زره خلک خو به زما ترسترګو تېر شوي وي چې څوک له دې کلا څخه راووتل او څوک ورننوتل، اکثره خارجيان وو، د هر بهرني لپاره دې محل ته د ورتګ اجازه (۱۲) امريکايي ډالره او د سارک هېوادونو د اتباعو لپاره

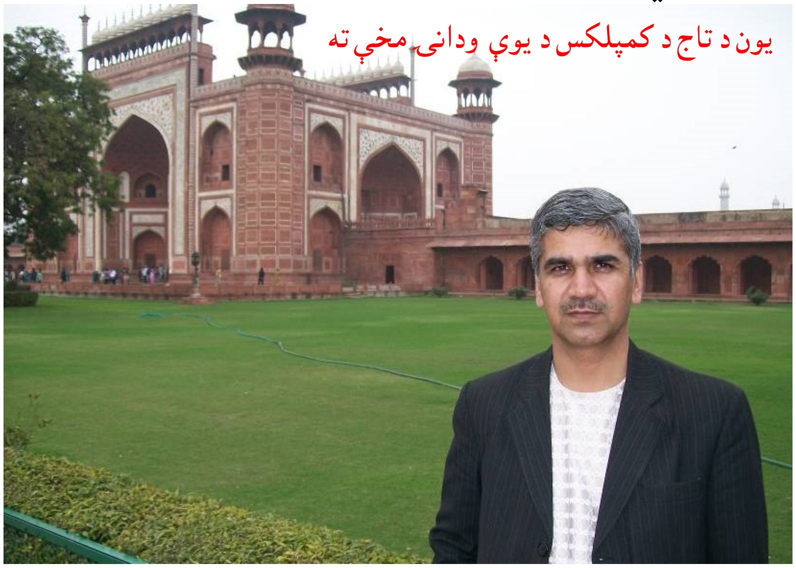

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)امریکایي ډالره او په خپله د هندیانو لپاره (۲۰) هندي کلداري وه. د خلکو دي ګڼې ګونې ته چې ګوري تاج محل به تر اوسه پورې زر ځله خپل لګښت پوره کړی وي، البته د تاج محل تاریخي او هنري ارزښت د مادي ارزښت په قیمت نه شي محاسبه کېدلای.

د تاج محل لومړي کمپلکس ته چې داخل شو، دلته هم خورا ښکلې ودانۍ او چمنونه وو، ټوله سره تیږه کارېدلې وه، خو تر اګرې کلا دا معماري مزینه او ښکلې ښکارېدله، ددې علت شاید دا وي چې دا تر هغې وروسته جوړه شوې ده، اکثره برخې یې

سلامتې وې، د ورانۍ ډېر کم داغونه پرې ښکارېدل، خو څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د تاج محل ودانۍ ته نږدې کېدلو ، ښکلا نوره هم زیاتېدله.
کله چې د تاج محل د داخلي مرمرينې ودانۍ محوطې ته داخل شو ، نو د دوو سوو مترو په واټن د اصلي ودانۍ شکل هم د ځمکې پرمخ او هم د هغې انځور د هغه اوږده حوض د اوبو په متن کې راڅرګند شو ، چې د ودانۍ مخې ته جوړ شوی و. دواړو خواوو ته مزين بوټي او شنه چمنونه وو. ښکلو ونو چې د ځينو عمر ډېر ښکارېده، د ودانۍ شاوخوا فضا نوره هم ښکلې کړې وه.
د تاج محل د مرمرينې ودانۍ مخې ته په زرګونو کسان تاوېدل راتاوېدل، چا عکسونه اخيستل، څوک ودانۍ ته ننوتل او څوک ترې راوتل.

يون د تاج محل ودانۍ ته پرغځېدلې لاره

زه (يون)، اجمل او اسدالله ساحل هم لوړی شاوخوا چمنوکې، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبو د حوض شاوخوا او د سوپو پر سر ښه ډېر وګرځېدلو، هر ځای کې مو یادګاري عکسونه واخیستل، بیا د اصلي ودانۍ پر لوري وخوځېدو. د بوټانو د ایستلو لپاره ځانګړی ځای و، هغو کسانو چې د بوټانو د پوښلو لپاره ځانګړې کڅوړې لرلې، ضرور نه و چې هغوی دې بوټان وباسي، هغوی خپلو بوټونو ته پوښونه اچول او بیا ورننوتل، موږ درېواړو خپل بوټان، د بوټانو په ځانګړي ځای کې کېښودل، (۰۸۲) نومره مې په ټلیفون کې قید کړه، پر دخولي زینې ورپورته شو، لین کې ودرېدو، لین ډېر اوږد و، مار پېچ په شان و، یوځل باید موږ له خروجي دروازې څخه په لیکه کې تر دخولي دروازې رسېدلي وای، بیا بېرته تر خروجي

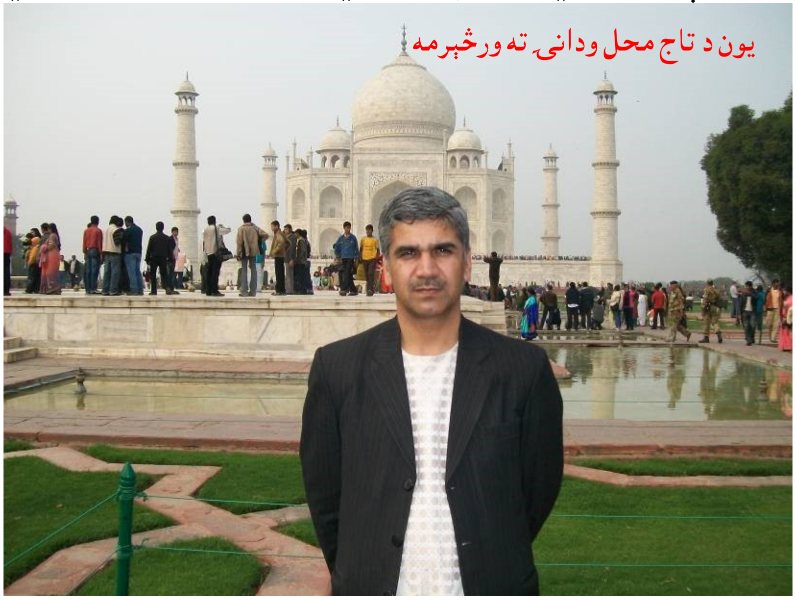
یون د تاج محل ودانۍ ته ورڅېرمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او کله چې بېرته دخولي ته رسېدلي وای، نو بیا زموږ د ننوتو نوبت رسېده، نږدې زر کسه به تر موږ دمخه وو. کله کله تر دې هم ګڼه ګوڼه زیاته وي او کله کله بیا ګڼه ګوڼه تر دې کمه وي او په اسانۍ سره خلکو ته نوبت ور رسېږي. سره له دې چې امنیتي پولیسو او د لین مسولینو وخت پر وخت لیکه برابروله، خو بیا هم یو نیم بهرني او خپله کورنیو کله کله بې نوبتي کوله او له بلې خوا به لین ته داخلېدل. موږ په لیکه کې دوه ځله د ودانۍ له بهرنۍ برخې تېر شو او د بیروني نقش ښه ننداره مو وکړه، په تیږو

ساحل، اجمل او یون تاج محل ته ورڅېرمه

کې یې د غاټولو په ګډون ډول ډول ګلان داسې نقاشي کړي وو چې ته وایې ګل ترې په لاس رابېل کړم؛ داسې ژوندي او مجسم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکاري، د سپینو ډبرو ترمنځ چې کومه نازکه توره تیره کارول شوې، ته فکر کوې چې دا یې تور رنګ کارولی دی، خو هغه د تورې تیږې توره لیکه ده. ټوله ودانۍ لکه د چرګې هګۍ داسې ښویې او شفافه ده. غټې او وړې ډبرې، لنډې او اوږدې ټولې یې

د اوبو پرمخ د تاج محل یو انځور

په مناسب ډول کارولې، د تیږو کړکۍ یا اشدارې یې لا بل هنر دی چې په اوسني کمپیوټري عصر کې یې هم جوړونه اسانه نه ده، د ودانۍ برجونه لا بله ځانګړې ښکلا لري، ودانۍ څلور خواوو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

 څلور دروازې لري؛ هرې خواته یوه دروازه، هر پلو ته چې ودرېږې همغه نما درکوي چې په بله خوا کې شته، بیا ددې ودانۍ شرق، غرب خواته یو ډول ودانۍ، سویل ته بل ډول او شمال ته یې سیند دی، خو خپله د تاج محل دې اصلي ودانۍ ته چې له هرې خوا داخل شې، همغه یو ډول شکل درکوي. تر ډېر انتظار وروسته مونږ ته هم نوبت راورسېد، د ودانۍ داخل ته لاړو، د ودانۍ په داخل کې چې په کوم ظرافت کار شوی، بهرنۍ برخه د سړي له یاده وځي، خصوصاً هغه هال چې د (ممتاز محل) په نامه

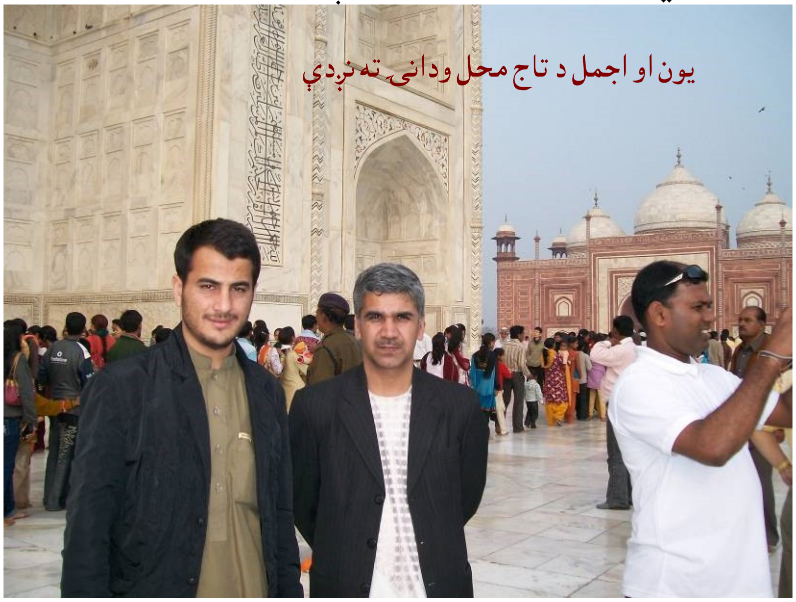
یون او اجمل د تاج محل ودانۍ ته نږدې

یادېږي او د شاه جهان مېرمن (ممتاز) په کې دفن ده، د هغې مقبره یې دومره ښکلې جوړه کړې چې د ژوندي سړي هم مرګ ته اشتیاه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولي، دوه قبرونه څنګ په څنګ وو، يو د (ممتاز) او بل د (شاه جهان) و. د مرمرينو ډبرو يوه هکاکي شوې پنجره ترې راتاوه وه، تر هغې وروسته بيا د اوسپنې يوه بله ساتندويه (محافظتي) پنجره ترې راتاوه وه، غالباً چې دا ډېره وروسته ترې راتاوه شوې ده. د مقبرې داخل ته يو دروازه شته، ځينو خلکو ته دا مقبره اوس د يوه مقدس ځای حيثيت لري. په راغلو خلکو کې به ځينو پر

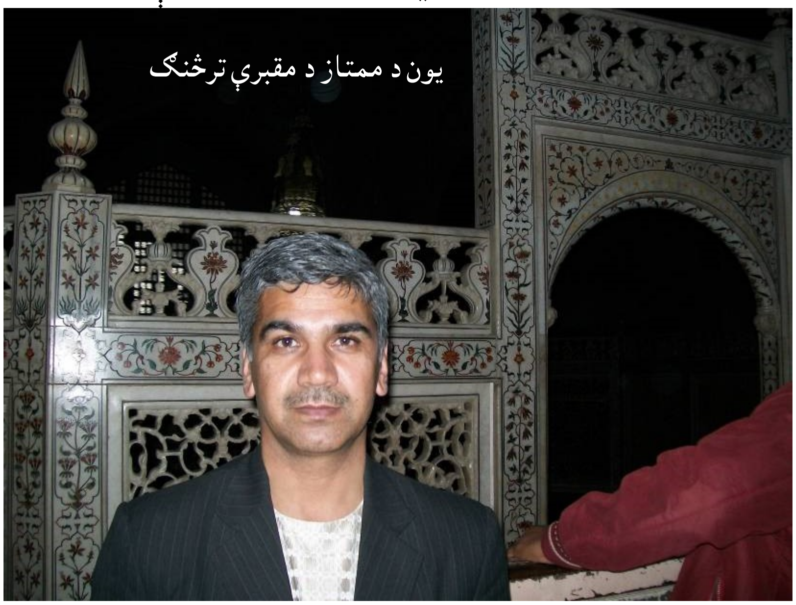

پنجرې لاس راکاږه، بيا به يې په سترګو او شونډو موښه؛ مچوه به يې، مونږ هلته څو عکسونه واخيستل، هر څومره چې هلته پاتېږې، پر ښکلا يې سړی نه مړېږي، بيا بېرته له خروجي لارې ووتو، خپل بوټان مو واخيستل، مخ قبلې لور ته ورغلو، هلته بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ښکلې ودانۍ وه، یو مسجد هم په کې و، یو سړی راغی ځان یې موږ ته د مسجد امام معرفي کړ. ویل یې: ((که اودس کوئ هلته لاړ شئ)) مخې ته یې لاس ونیو، یو حوض و، هلته د اوداسه ځای و. په تاج محل کې د اوبو سیستم له پخوا څخه ډېر ښه جوړ شوی او دا اوس هم په همغه شکل پاتې دی. د تازه اوبو د بهېدو او د باران د اوبو د ویستو لپاره په کې ځانګړې لارې جوړې شوې

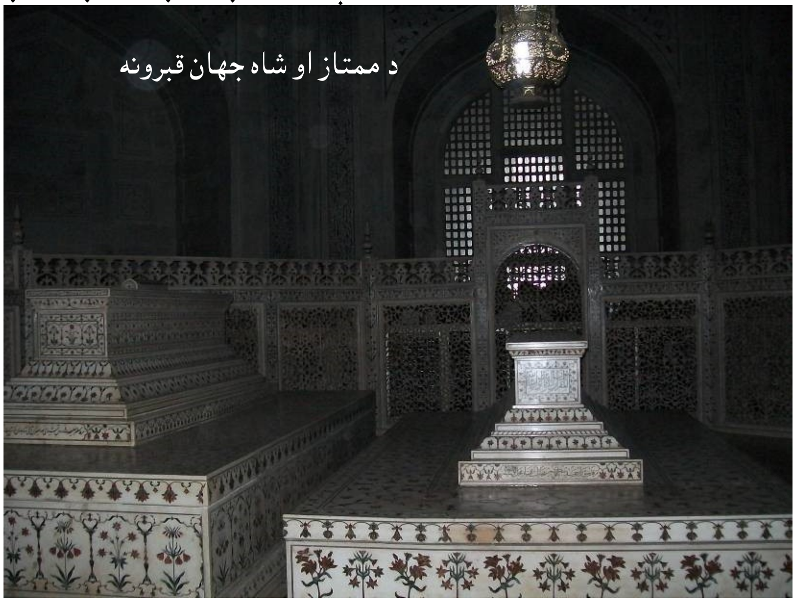
د ممتاز او شاه جهان قبرونه

دي. تر نورو ودانیو د تاج محل ښه والی دا و چې دلته ټولو ودانیو د تیږو ناوې درلودې، خو په یو شمېر نورو مغولي ستایل ودانیو کې د باران د اوبو د بهېدو لپاره له بامونو څخه د دېوالو پر سر یوازې سورې پرې ښودل شوي دي. پر خپل مرمرین ظرافت

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ښکلا سربېره د تاج محل د معمارۍ يو بل کمال دا دی؛ ټول هغه تخنيکي نواقص چې د مغولي سټايل په نورو ودانيو کې شته او د هغو د خرابېدو سبب کېږي، په دې کمپلکس کې نه شته. البته د ودانيو په تېره بيا د ځمکې د متن ځينو تيږو څه مرض کړی و، ځينې خو يې د خلکو د ډېرې ګرځېدنې له امله ښويې شوې وې، ځينو رنګ بدل کړی و، ځينې زيږې شوي او ځينو

پوټکي اچولي وو، د ودانۍ په ځينو ډبرو کې هم ځای نيم ځينې ډبرې رنځېدلې ښکارېدې، خو په مجموعي ډول ودانۍ ډېره مستحکمه ښکارېدله او دومره ښکلې وه چې د هر چا زړه يې راکښنه، رښتيا هم دا د ښځې او مېړه د محبت سمبول دی. کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ددې ودانۍ دې ښکلا ، شان او شوکت ته متوجه شوم او بيا د (شاه جهان) او (ممتاز) د محبت داستان ته، نو ماته د نړۍ د ستر ارواپوه (زيګموندفرويد) نظريه په ذهن کې تداعي شوه. فرويد وايي: ((ټول بشري پرمختګونه د بشر د جنسي غريزې نتيجه ده.)) هغه لکه د ځينو نورو پوهانو په شان شعر هم د جنسي غريزې د محروميت نتيجه بولي. د فرويد خبرې به په نورو برخو کې سمې وي که ناسمې، خو دلته ماته ځکه پوره او کره ښکاري چې که شاه جهان له خپلې مېرمن سره د زړه له تله مينه نه درلودلای، نو

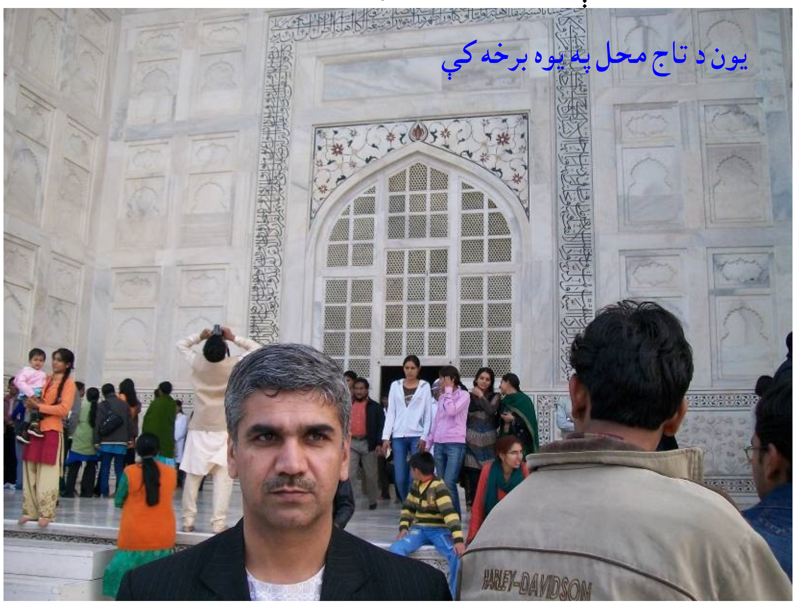

خدای خبر چې دې ودانۍ ته يې زړه ښه کړی وای. انساني مينه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

انساني غريزې تابع ده، البته ديني او الهي مينې تر دې غريزه يې مينې لوړې او مستثنی دي.

بله مسئله د مينې د صداقت مسئله ده، خدای پاک په طبيعت کې ډېر رازونه اچولي، يو راز همدا د صداقت او رښتينولۍ د انتقال مساله ده. پخوا خلک نه پوهېدل چې د هوا په څپو کې غږ انتقالېږي، خو وروسته د تلګراف، ټلېفون، راډيو او ټلويزيون په جوړولو، بشر ددې راز پر کشف بريالی شو. دا چې ويل کېږي: ((يوه زړه نه بل ته لار وي او د زړه خبره زړه ته لاره کوي)) ساينس به دا هم يو وخت کشف کړي. وايي: ((په اروپا کې يو وخت د منځنيو پېړيو د انځورګرۍ داسې يو کلاسيک اثر ننداری ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندې شوی و، چې په یو ځل لیدو یې د هر چا زړه ته لاره کوله؛ ډېر زیات کشش یې درلود او ډېر زیات درد یې ښکاره کاوه. دا داسې یوه تابلو وه چې یوه مور د حرکت په حال کې ده او یوه ماشوم د هغې لمنه ټینګه نیولې او په سترګو کې یې اوښکې ګرځي، مور که هر څومره هڅه کوي خو ماشوم د هغې لمن نه خوشې کوي.)) د تابلو ټول درد د مور او ماشوم په همدې عاطفي تړون کې راټول شوی و، هر چا چې به دا تابلو کتله نو تاثیر یې پرې کاوه. دا تابلو که څه هم ډېره زړه وه خو زړه راکښون یې زیات و. ډېرو معاصرو انځورګرانو ددې تابلو کاپي جوړه کړه او د

اوسني وخت ټول امکانات او رنګونه یې په کې وکارول، له همغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تابلوسره يې ځنګ په ځنګ نندارې ته کېښوده، خو هېڅکله يې
هغه کشش پيدا نه کړ چې په اصلي تابلو کې و. شنونکي او
ارواپوهان يې تشريح ته راوبلل چې ددې خبرې راز پيدا کړي.
يو ارواپوه وويل: ((د انځورګر ژوند ليک راته راوړئ!)) کله
چې يې د انځورګر ژوند ليک ولوست، کيسه داسې وه چې په ډېر
کوچنيتوب کې د مور د خوږې غېږې له نعمت څخه محروم او
يسير شوی و. ارواپوه وويل: ((دې انځورګر د مور د مينې د
محروميت ټول درد همدې تابلو ته انتقال کړی او دې نورو ورته
تابلوګانو کې چې هغه درد نه شته، علت دادی چې ددې تابلوګانو

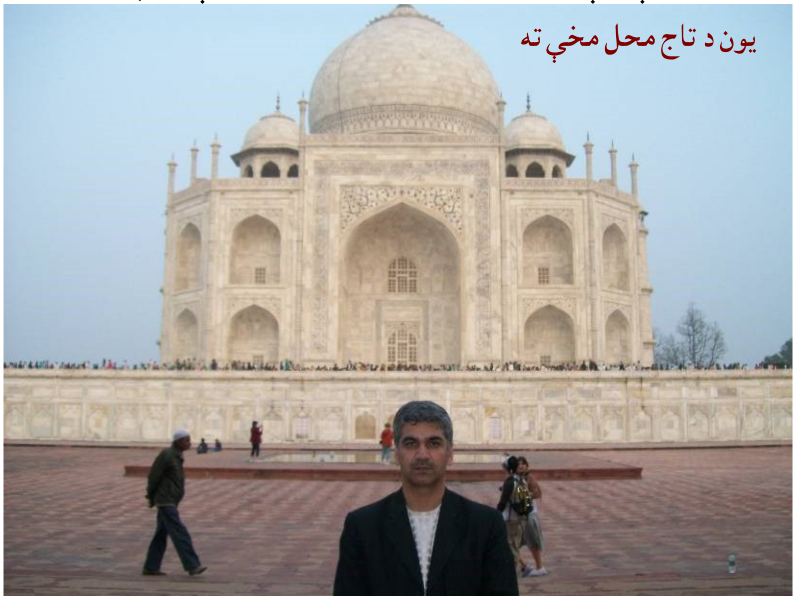

دا انځورګران يسيران شوي نه دي.)) نو زه فکر کوم چې د تاج

(c) ketabton.com: The Digital Library

محل په ودانۍ کې چې د مينې کوم درد او خوند دی علت يې دادی چې ددې تر شا د يو غمجن داستان برخليک پروت دی.

شاه جهان خو پاچا و، خپلې مېرمنې ته يې تاج محل جوړ کړ، خو هغه څوک چې نه تخت لري نه بخت او ژوند يې د قلم په وړانګو چلېږي، هغه خپلې معشوقې ته له شعر او د زړه له وينو پرته نور څه نه شي ورکولای، نو ځکه خو وايي:

د شاهانو ورکړه لعل او جواهر وي
د ادب د خــاونــدانــو د زړه وينې

کله چې له تاج محل څخه راووتو، نو اسدالله ساحل او اجمل ته مې وويل: ((تاج محل مو خوښ شو او که نه؟)) دوی وويل: ((بالکل ډېر ښايسته دی.)) ما ويل دلته د دنيا ډېر لوی لوی شخصيتونه راځي، هر يو چې راغلی نو تاج محل پرې خپل جادوګر تاثير پرې اېښی دی. زه فکر کوم چې دې ودانۍ کې د ودانۍ پر ظاهري ښکلا سربېره يو باطني درد او راز هم شته، هغه د زړه درد او محبت دی، د دوو انسانانو ترمنځ، دا درد او داستان ددې ودانۍ هر کتونکي ته انتقالېږي، نو ځکه پر هغوی ژور تاثير کوي. د امريکا جمهور رئيس بل کلنټن هم دلته راغلی و، د تاج محل تر ليدو وروسته يې د هند په پارلمان کې وينا لرله، کلنټن په خپلو خبرو کې وويل: ((اوس په نړۍ کې دوه طبقې خلک ژوند کوي.)) د هند پارلمان چې اکثره زړې ګرګې يې غړي دي، دې خبرې فکرمن کړل چې دوه طبقې خلک څه مانا؟ اوس خو کمونيزم هم له منځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تللای، طبقاتي مبارزه هم نه شته، د امریکا نظام هم پر طبقاتي مبارزې باور نه لري، هند کې خو هسې هم درې طبقې خلک دي:

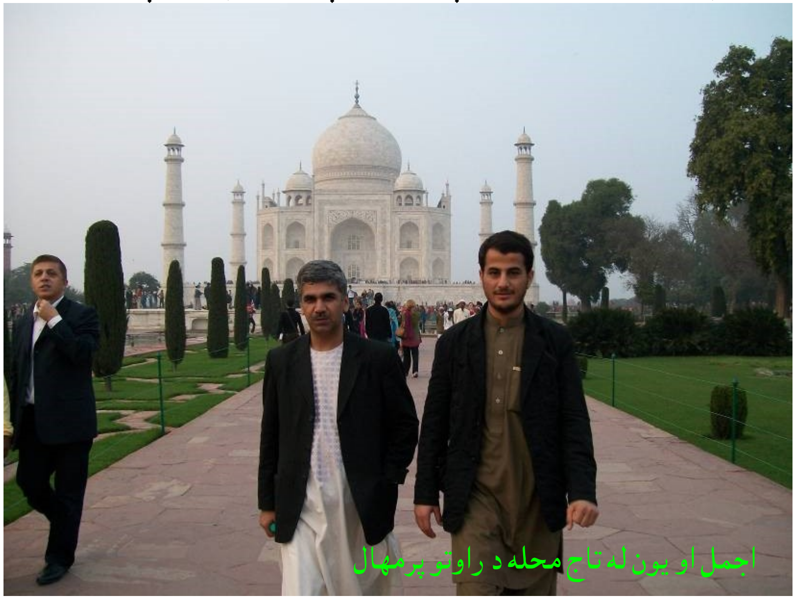

اجمل او یون له تاج محله د راوتو پرمهال

ډېر ماړه، متوسط او ډېر غریب، موږ لا تر اوسه له دې درېو طبقو څخه دوو ته نه یو پورته شوي، البته د هند حکومت عمومي پالیسي دا ده چې د لوړې او غریبې طبقې واټن راکم کړي او منځنۍ طبقه زیاته کړي، کلنټن بیا وویل: ((اوس په دنیا کې دوه طبقې خلک ژوند کوي...)) دوی بیا حیران شول، خو په پای کې هغه وویل: ((یو هغه دي چې تاج محل یې لیدلی او بل هغه دي چې تاج محل یې نه دی لیدلی.)) دې خبرې نو د هند د پارلمان غړو ته ډېر خوند ورکړ او کلنټن یې په خپلو چکچکو سخت بدرګه کړ، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس چې سړی فکر کوي د کلنتین خبره هم بې حکمته نه وه، ساحل وویل: ((ربښتیا هم ډېره پخه خبره یې کړې ده.))

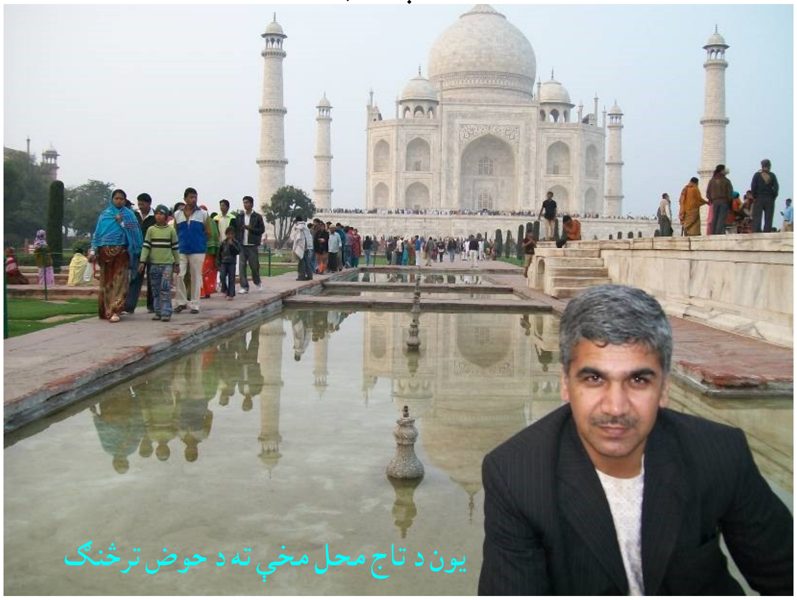

شاوخوا نور هم وګرځېدو، د راوتو پرمهال مې اجمل ته وویل: راشه د اوبو پر سر چې د تاج محل کوم عکس ښکاري، دا عکاسي کړه، هغه چې عکس واخیست ویې ویل: ((دې ته د هېڅا پام نه و، تر ټولو ښه عکس راغی)) ما وویل: ((نورو هم دا عکسونه واخیستل، ډېر ښه طبیعي رنګ لري.))

تر هغه وروسته په خروجي دروازه کې زموږ ګروپ نیم راټول و، کله چې ټول راټول شول، بیا ځینو مشترک عکسونه واخیستل، تر هغه وروسته له تاج محله رابهر شو. کله چې بهر شو له وړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومانو او ځوانانو سره د تاج محل ډول ډول نمونې (سمپلونه)
وې، په لاسو کې یې نیولې وې او لکه زرکۍ درباندې ننښتل، یوه
یې ماته کلیبندونه ونیول چې هم کلیبند و او هم په کې د تاج محل
وړوکی سمپل په وړه شیشه کې بند و، دانه یې سل روپۍ راته بیه
کړ، ما ورته لس وویل، دی پنځوسو بیا دېرشو او په پای کې شلو
ته راټیټ شو، ما ویل نه یې اخلم، په پای کې په لسو راضي شو،

څنګه چې یې خبره له خولې ووته، نو لس دانې مې ترې
واخیستل، سل ګیز مې ورکړ، لږ چې وړاندې راغلو، بل رامنده
کړه، همغه کلیبندونه یې راته ونیول، ماته یې وویل: ((دانه په
شل)) ما وویل په پنځه، ویل یې ((واخله)) ساحل او اجمل تیار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولاړ وو ، څه چې ورسره وو هغه ترې دوی واخیستل، ټولو ویل دا خو والله ډېر ارزانه دي، یو څه به نور هم واخلو ، ګورو چې زموږ ملګرو څخه هر چا څو څو داني اخیستي، خو په بېلابېلو نرخونو ، چا په لس، چا په شل، چا په دېرش، پر یوې کمبودیایي محصلې (ویندې) باندې خو یې دانه په دېرش کلداري خرڅ کړې و.

لږ وړاندې چې راغلو یوه کوچنۍ ماشومه ولاړه وه، یوه بله غټه جلۍ هم ورسره وه،هغوی سره هم همدا سمپلونه وو ، ما ویل په څو دي؟ غټې وویل: ((دولس په پنځوس)) کوچنۍ وویل: ((ما څخه

یې واخله)) غټې وویل: ((ماڅخه)) کوچنۍ باندې مې ډېر زړه درد وکړ، خپل ماشومان مې راپه یاد شول، ژر مې ترې واخیستل،

پیسې مې ورکړې، زښته ډېره خوشاله شوه، هغې بلې ښځه اجمل او ساحل واخیستل، د ټولو کار وشو، لږ چې وړاندې راغلو، موټر ته نږدې شو، یو بل کوچني ماشوم رامنډه کړه، کلیبندونه ورسره وو، ماته یې وویل: ((دا راښخه واخله!)) ما ویل په څو دي؟

د تاج محل په خروجي دروازه کې د راوتو پرمهال ډله ییز عکس

ده وویل: ((۱۲ په پنځوس روپۍ)) ما ویل ته یې وشمېره! ویې شمېرل، یوولس وو. اهـ یې وکړ، وارخطا شو چې زه به یې تري وانه خلم، لاس مې پرې کش کړ ما ویل خیر دی درښخه اخلم یې، پنځوس کون مې ورکړ، (۱۱) مې تري واخیستل، ماشوم داسې خوشاله شو، لکه چې ټوله دنیا مې ورکړې وي، دا چې دی به څومره خوشاله شوی وي هغه خو خدای(ج) او دی ډېر پوهېږي، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زه پر دې دوو ماشومانو څومره خوشاله شوی یم او کله چې مې ددوی پر خوله خندا ولیده، دا نو چې دې خندا ماته څومره خوند راکړی، هغه نه شم بیانولای؛ له تاج محله مې هم دومره خوند نه دی اخیستی، لکه ددې دوو ماشومانو له خوشالۍ څخه، دوی به څومره په ارام زړه نن ماښام خپل کور ته ستانه شوي وي، ډېر کوچنیان وو، ډېر معصوم وو.

شپږ نیمې بجې موټر کې کېناستو، پنځه دقیقې وروسته موټر حرکت وکړ، اوه بجې وې چې د (ګرینډ هوټل) مخې ته کښته شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه شپه په ګرېنډ هوټل کې

ګرېنډ هوټل (Grand Hotel) په اګره کې له هغو هوټلونو څخه یو دی چې له مېلمنو خالي نه وي، که څه هم اتاق او سروېس (خدمتونه) یې چندان ښه نه برېښېدل، خو ددې ځای په کچه په لومړیو نه خو په دویمه درجه هوټلونو کې راځي. کله چې د هوټل ریسپشن ته ورسېدو، هرچاته یې خپله خونه معلومه کړه، د

اسدالله ساحل او اجمل اتاق (۲۰۱) شو، زما او د ښاغلي فرهاد (بل افغان دی د کمپیوټر ګرافیک کورس لولي) (۲۰۲)شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې اتاق ته راپورته شو، نور له حده باده وتي وو. زه ښه ستړی وم، فرهاد ته مې وويل: ((زه خو تر ډوډۍ پورې يوه سترګه خوب کوم.)) هغه وويل: ((مهرباني وکړه!)) يو لوی چپرکټ و چې پر دوو برخو وېشل شوی و، څرنګه چې يو نفري اتاقونه کم او يا هم کېدی شي قيمته وو، نو موږ ټولو ته يې د دوو کسانو لپاره يو يو اتاق نيولی و. زه چې ستړی وم نو ژر راباندې د خوب څپه راغله، يو سترګه خوب مې وکړ، فرهاد هم ويده شوی و.

زما لا خوب پوره نه و، چې اجمل دروازه ټک کړه، راننوت، ويل يې: ((ويده ياستئ؟)) زه ويښ وم، ما ويل څنګه چل

دی؟ ده وويل: ((هوټل والا مې راوست چې دا ټلويزيون درته جوړ کړي او بل اته بجې دي ځو ډوډۍ ته.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ویل سمه ده، ټلویزیون یې جوړ کړ او ډوډۍ ته کښېنـته شو، اکثره کسان راغلي وو، ډوډۍ مو راواخیسته، سرویس یې ډېر بد نه و، خو ډېر ښـه هم نه و، پـر یوه مېز کېناستو، ډوډۍ چې مو خلاصه کړه، نو (انجنیر نثار بخشي) راغـی، هغـه هم افغـان دی، د پنجشېر دی او دلته په کمپیوټر ګرافیک کورس کې درس وایي، نثـار بخشـي تقریبـاً د خوب پـه کـالیو کـې ښـکارېده، مـا وویـل: ((څنګه چل دی انجنیر صیب! ځان دې لکه چې هغـه کـار... تـه تیـار کړی دی که څنګه؟)) هغه په خندا شو: ((والله نو په کابل کې خو څه نه شو کولای دلته خو څو ورځې ازاد وګرځو، وګوره دا وېښـتان

اجمل د ګرینډ هوټل په انګړ کې

مې هلتـه لـه شرمه نـه شـو رنګولای، دلتـه مـې رنـګ کـړل، وګـوره څنګه ځوان ښکارم؟)) مـا ورتـه وویـل: ((تـه خـو همداسـې هـم ځـوان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارې وېښتان رنګولو ته دې څه حاجت دی؟)) ما رښتیا هم فکر کاوه چې دا یې د وېښتانو طبیعي رنګ دی، خو ده راته وویل: ((نه استاده رنګ مې کړل.)) ما وویل: ((خیر دی یوه ټوکه به درته وکړم.)) دوی ټول غوږ غوږ شول، ما وویل: ((په یوه کور کې یو سړی لږ شان زوړ و، خو ښځه یې تر ده ځوانه او غښتلې وه، ده به هر وخت خپل وېښتان او ږیره رنګول، چې ځان غښتلی او ځوان وښیي، یوه ورځ یې ښځه د کور په څه کار کې بنده وه، ده ته یې پر وخت تشناب کې د وېښتانو رنګولو اسباب نه وو برابر کړي، نو سړی ډېر په قهر شو، غږ یې کړ: وه ښځې چېرته ورکه یې؟ څه بلا درباندې لګېدلې ده، چې دا شیان دې نه دي راوړي؟ ښځې هم لږ جرئت وکړ، غږ یې کړ: وه سړیه خیر دی چې یوه ورځ دې رنګ نه کړل، چاته ځان ښیې، زور دې ماته معلوم دی او عمر دې خدای پاک ته، نو پاتې څوک دي چې ته ورته ځان ښیې؟)) دا خبره چې مې نثار بخشي ته وکړه نو ټول له خندا شنه شول، پر دې وخت له مدغاسکر څخه د اغلې (میریال) موږ ته پام شو، زموږ څنګ ته راغله، ماته یې وویل: ((پروفیسور صیب ولې خاندې؟)) ما وویل: ((هسې دې نثار جان سره مې یوه ټوکه وکړه.)) دې وویل: ((ماته به یې هم کوې)) ما ویل دا خاص دده لپاره وه، دې بیا وویل ((نه ماته به یې هم ضرور کوې)) ما اسد ساحل ته وویل: ((ورته ترجمه یې کړه)) هغه چې ورته ټوکه وکړه، ښځه له خندا شنه شوه، ما ورته وویل: ((ګوره زه ولې وېښتان نه رنګوم)) دې وویل: ((نو ستا زور

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې مېرمنې ته معلوم دی)) ما وویل: ((البته، عمر مې خدای پاک ته.)) ښځې نور هم وخندل، ماته یې وویل: ((پروفیسور صیب ځومره ټوکې دې زده دي، هره ورځ یوه نوې ټوکه درسره وي.)) له

یون او اجمل د سهار چای پرمهال

هغه ځایه په همدې ټوکو ټوکو کې راووتو، یوه نږدې دکان ته لاړو، لږې اوبه، د غاښونو بورس او د ږیرې خریولو یوځل مصرف ماشین مو واخیستل. بېرته اتاق ته راغلو، لومړی فرهاد خپل دسمال اوار کړ، لمونځ یې وکړ، بیا ما د هغه پر دسمال لمونځ وکړ، ده خوب ته پناه یوړه ما ورته وار له مخه وویل چې زه د نن ورځې یادښتونه لیکم، ده وویل: ((زه ستړی یم خوب کوم.)) دادی اوس د شپې دولس نیمې بجې دي چې زه له یادښت لیکلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاص شوم او فرهاد په مست خوب ویده دی او خرهاری یې خبرېږي.

د سهار پر اوو بجو او پنځه لسو دقیقو د چای لپاره لاړو، سهارنۍ یې هم ساده غوندې وه، پنځه لس شل دقیقو کې مو چای وڅښه، بېرته چې د اتاق پر لوري وخوځېدو، له لرې په دهلېز کې (لوک پراساد) (د نیپال یو محصل) غږ کړ: ((های پروفیسور یون!)) لوک لوک! (دې خواته وګوره) هلته چې مې وکتل دوه روسۍ محصلینې یوه (تاتیانا) او بله (مرینا) پر نڅا بوختې دي او افغاني اتڼ ته ورته نڅا کوي، یوه سندره هم ورسره زمزمه کوي، زه خپل اتاق ته لاړم، خپل کالي مالي مې سره راټول کړل. تر هغه وروسته د ساحل او اجمل اتاق ته چې زموږ له اتاق سره همځنګ و، لاړم، ځان مو تیار کړ، پنځه کم اته بجې رسپشن ته لاړو، د سفر اکثره ملګري همدلته راټول شوي وو، اته بجې او پنځه دقیقې وې چې له هوټله ووتو او موټر کې کېناستو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له اګرې نه تر جيپوره

شل دقيقې په موټر کې منتظر شو، تر څو چې ټول منظم او راټول شو، اته بجې او پنځه ويشت دقيقې وې چې د جيپور پر لوري مو حرکت وکړ.

له اګرې تر جيپوره د سفر پرمهال

په اګره ښار کې د هغې له ښکلا سره سره د خوشبو او چټليو زياتوالى هم له ورايه ښکاريده، (کارتېک) د سفر په هکله لنډ معلومات ورکړل، ويې ويل: ((يوولس بجې به يو چېرته تم کېږو، خو که سړکونه خلاص وو کېدى شي يوه بجه جيپور ته ورسېږو.)) له ډيلي نه تر اګرې او بيا دادى اوس چې له اګرې نه د وتو په حال

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې یو ، د هندوستان دا برخه ټوله د یوه باغ حیثیت لري؛ شنه او اباده ده، خو چټلي هم په کې پرېمانه ده، د نفوسو تراکم، مالداري او کاروبار په کې ډېر زیات دي. د اګرې ښار له منځه جیپور ته (۲۳۲) کیلو متره لاره ده.

د اګرې ښار بنسټ د (سکندر لودي) له خوا ایښودل شوی دی، د (سکندرې) ښکلې ودانۍ ددې ځای په تاریخي ودانیو کې مهمه ودانۍ ګڼل کېږي.

د سکندرېې تاریخي ودانۍ

سکندر لودي د سلطان بهلول لودي زوی دی چې د (۱۴۸۹م کال د جولای پر (۱۷مه) نېټه زېږېدلای او د (۱۵۱۷م) کال د نومبر پر (۲۱) مه نېټه وفات شوی او د ډیلي د لودي ګارډن په سیمه کې دفن شوی دی. د سکندر لودي عصر په هند کې د تمدن او ترقۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ښه زمانه وه. دا د نورو ابادیو ترڅنګ پر (۱۵۰۳م) کال د اګرې ښار بنسټ کېښود.

په اګره کې د ترافیکو غرفې، چې په افغانستان کې اکثره فلزي او یا کانکرېټي وي، په دې ښار کې یې له سرو غرنیو ډبرو څخه په ډېر ظرافت جوړې کړې دي. کلالي لوښي هم په اګره کې پرېمانه جوړېږي. په اګره کې بېلابېل مذهبونه سره څنګ په څنګ ژوند کوي، (مسجد)، (درمسال)، (ګوردواره) (کلیسا) او (مندر) کوڅه په کوڅه شته. له اګرې چې راووتو، نو څو فامیلۍ مخې ته راغلې چې د ښار د کورونو په انډول پاکې وې، له ښاره لرې وتې ساحې د ښار په انډول ډېرې پاکې وې، د لارې په اوږدو کې پر دېوالونو دومره شعارونه، پوسترونه او رنګونه وهل شوي وو چې د دېوالونو خپل اصلي رنګ بایلولی و، دا د هند د ورځني سیاسي او تجارتي کلتور یوه برخه ده چې اوس یې افغانستان ته هم لاره کړې ده. په هر ځای کې د خوشیو موجودیت کېدی شي د ډېرې مالدارۍ او د هغو د اقتصادي ګټې له وجې وي. څومره چې له ښاره لرې کېدو شنه ساحه زیاتېدله او پراخېدله، د سترګو په لیدو سره ټوله ساحه شنه او اواره وه، اوس چې د غنمو موسم و، نو اکثرو ځمکو کې شنه غنم ولاړ وو، د شړشمو ګلانو د سیمې ښکلا لاپسې زیاته کړې وه، خو ځای ځای به چې د سړک پر سر لوی او واړه بازارونه راغلل، چټلي به ورسره هم له ورایه ښکاره شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د هند په ځینو سیمو کې حکومت ښه دی، عمومي پروژې

یې جوړې کړې، خو د ښارونو په تېره بیا د لرې پرتو ښارونو خلک لکه چې په پاکۍ کې له حکومت سره دومره مرسته نه کوي، اکثره ښارونه په نامنظم ډول پراخ شوي دي. د اګرې- جیپور عمومي لاره ښه جوړه شوې، دوه طرفه، هره خوا کې دوه دوه موټره پر یوه وخت حرکت کولای شي، منځ کې ګلدان دي چې ځینې برخې یې شنې خو ځینې یې شنې نه دي، دا شپبه مې ساعت کې نهه بجې او پنځه لس دقیقې دي، پر ما د خوب یوه څپه راغله...

(c) ketabton.com: The Digital Library

شل کم لس بجې یې د لسو دقیقو لپاره موټر ودروه، ځینو خلکو څه ستونزه لرله، بېرته یې حرکت وکړ. پنځه دقیقې وروسته

د (راجستان) ساحې ته داخل شو، موټر ودرېده چې ټکس ورکړي، دلته قانون دادی چې د یوه ایالت موټر چې بل ایالت ته داخلېږي، په تېره بیا توریستي موټر باید همغه ایالت ته ځانګړی ټکس ورکړي.

تر هغه وروسته کله کله راباندې د خوب یوه څپه راتله، اوس چې یوولس بجې دي تر دې دمه چې موږ د سترګو په لید سره کومه ساحه ګورو، ټوله اواره، ټوله شنه، اباده، په ونو او غنمو پوښلې ده، سړک یې هم په ځینو ځایونو کې پر نړیوال معیار برابر دی. تر ډیلي – اګرې سړک او ساحې دا سړک او ساحه ښکلې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاک دي. په شینوالي کې له اروپا سره سیالي کولای شي، خو په پاکۍ کې نه.

د اګرې- جیپور د لارې د سر یوه سیمه

اوس پر لاره یو نیم ځای کې غونډۍ هم راڅرګندې شوې، هغه د سرو ډبرو له کانو څخه یو یې چې په ټول هندوستان کې یې ډبرې کارېږي، هغه هم دادی راڅرګند شو. پاو باندې یوولس بجې وې چې د رومس میډوې (Rooms Midway) په تمځي کې د لنډ استراحت لپاره تم شو، دا ښکلی او پاک ځای و، د بهرنیانو لپاره یې د شیانو خرڅلاو مغازې درلودې، رستورانټ یې هم درلود، تشنابونه یې هم پاک وو، خو په دې ځای کې هم شیان د اور په بیه خرڅېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رستورانټ مخې ته د يو نيم جريب ځمکې په مساحت يو شين چمن و ، څوکۍ او زانګوګانې په کې ايښې وې او خلکو په کې خپل تصويرونه اخيستل. نږدې شل دقيقې دلته پاتې شو ، هرڅومره ساحه چې دې ليدله اباده او ښکارېده ، خو په هند

کې يو ډول ګرد وي چې نه درته شين اسمان ښکاري او نه هم ډېرې لرې ساحې. په دې ځای کې له يو کاناډايي سره هم مخ شو ، هغه هم له خپل موټره راکښته شوی و ، ځان يې موږ ته معرفي کړ ، موږ هم ځانونه ورته معرفي کړل. ويې ويل: ((افغانستان کې زموږ عسکر مېشته دي.)) ما وويل: ((هو! خدای دې ورته سرته خير کوي.)) يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادګاري عکس یې موږ سره واخیست. پنځه کم دولس بجې موټر ته پورته شو ، لږه شېبه وروسته موټر حرکت وکړ.

دا لاره ټوله اباده او ښکلې وه، خو په یو ځای کې د پنځو کیلو مترو په واټن د سړک دواړو غاړو ته د ډبرو د توږلو فابریکې وې

یون په رومس مېډ وې تمځي کې د یادښت لیکلو پرمهال

چې له ډبرو څخه یې ډېر ښکلي ښکلي شیان جوړول. سرې ډبرې په کې تر ټولو زیاتې وې او د ډول ډول ګونبدو ډیزاینونه یې د بېلګو په توګه ایښي وو. د ډبرو صنعت رښتیا هم له ورایه ښکارېده، چې دلته ډېر لرغونی دی او اوس نور هم د لاپرمختګ په حال کې دی. په ځینو برخو کې د سړک منځ ګلدان کې سرې ډبرې، چې په ښه ډول توږل شوې وې، ودرول شوې وې، سړک ته یې ډېره ښکلا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړې وه. په موټر کې ما او ساحل د (مدغاسکر)، (ارمنستان) او (منګولیا) له څو تنو محصلینو سره هم خبرې وکړې، ډېرې خبرې مو د ژبو د کورنیو او مشترکاتو په اړه راڅرخېدې. جیپور ته چې نږدې شو، نو په لاره کې لږ لږ غرونه هم راڅرګند شول، ډېر جګ نه وو د کابل د اسمایي غره په کچه به لوړ وو.

د رومس مېډوې تمځی

ماته خو داسې ښکاره شوه چې د (اګرې- جیپور) سړک یا نوی جوړ شوی یا له سره نوی رغول شوی، ځکه چې تر دې دمه پورې په سړک کې کوم عیب ونه لیدل شو. پر ستېنډرډ برابر و، درې ځایه د ټکس لپاره دروازې وې، له هر موټر څخه ټکس اخیستل کېده، سړک یې اکثره ځایونو کې ډېر مستقیم و، په یو نیم ځای کې یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

میلان هم درلود. داغ ماغ په کې نه و. یوه بجه او پنځه ویشت دقیقې وې چې جیپور ښار ته ورسېدو، تر دې دمه مو چې د جیپور ښار کومې برخې تر نظر شوې تر (اګرې) ښار پاک راښکاره شو، خو په ښار کې د دېوالونو تر غاړو او نورو ځایونو کې د تش او ډک معذرت رفع کول، دواړو ښارونو کې یو شان و.
په لاره کې د یو بازار له منځه تېر شو چې ډېرې تاریخي ودانۍ

په کې وې، خو داسې ښکارېده چې ساتنې ته یې پاملرنه نه کېده.
د ښار په یوه برخه کې د ماسپښین د لمانځه د اذان اواز راباندې ولګېده، دې څخه معلومه شوه چې په جیپور ښار کې مسلمانان څرګند حضور لري، وخت پاو کم دوه بجې دي. په جیپور کې خلکو ځینې تاریخي ودانۍ داسې راتوږلي او شاوخوا ته یې خپل کورونه په کې جوړ کړي، لکه د کابل بالاحصار، کاسه برج او نورو برخو کې چې خلکو پر تاریخي ځایونو خپل کورونه جوړ کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امبر کلا
(Amber Fort)

کله چې جيپور ښار ته راورسېدو، نو موټر يې په ښار کې ونه دراوه؛ راساً مو د (امبر کلا) پر لوري حرکت وکړ. د ښار په منځ کې د فيلانو يوه قافله له ډول او سورني سره تېره شوه، ناوې يې په ډولۍ کې پر فيل کېنولې وه، د لرغونو ودونو تداعي يې

په جيپور ښار کې د يوه واده مراسم

کوله، ښځې او نر ورپسې روان وو، په جيپور کې هم له اوښګاډو څخه کار اخيستل کېده. د هند هر ښار لکه د يو هېواد پايتخت هومره نفوس لري. همدومره پراخ هم دي، خو اکثره ښارونه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښارګوټي يې ډېرګڼ وډ جوړ شوي، زياتره ښارونه هم د نفوس او هم د مساحت له پلوه تر کابله لوی ښکاري، جيپور هم همداسې دراخلې. جيپور (۳,۵) مليونه نفوس لري، خو مساحت يې د نفوسو په انډول زيات نه دی. جيپور د راجستان ايالت مرکز دی.
اوس دوه بجې شوې چې لا هم موږ په جيپور ښار کې خپل ټاکلي ځای ته نه يو رسېدلي، دا مهال په جيپور کې د يوه ډنډ غاړې ته ورسېدو، د کابل د (کرغې بند) پنځه برابره به وي. ښه تفريح ځايونه يې په کې جوړ کړي دي. له دې بنده چې تېر شو شاته يې په

ونو پوښلې جګې غونډۍ وې. پر يوې غونډۍ جګ غزېدلی دېوال راښکاره شو، له ډېرو جوړ و، له لرې د چين دېوال په شان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارېده. له دېواله د غونډیو منځ کې تېر شو، مخې ته د غونډۍ پر سر یو څو نورې تاریخې ودانۍ راڅرګندې شوې، عیناً لکه د کابل بالاحصار، دې ځای ته (امبر فورټ) یا امبر کلا وایي. دلته یې کښته کړو، شپږ شپږ تنه یې په جیپ موټر کې کښېنولو، راته یې وویل: ((د موټر نمبر له یاده ونه باسئ)) زموږ د موټر نمبر (۰۰۲۱) و. یو تن لارښود یې راسره کېناوه، موټروان هم په ختـه پټان و، ځان یې معرفي کړ: ((عزیزخان یم، خو غټ خان نه یم وړوکی خان یم، غټ خانان خو اصلاً د کابل دي...)) په لسګونو جیپان ولاړ وو. پر یوه زاړه سړک یې پورته کړو، دا سړک څلور سوه کاله مخکې جوړ شوی و، په تیږو یې پوښلی و.

امیلای، ساحل، یون، میریال، اجمل او پراسپر په جیپ موټر کې

یوې ډېرې تاریخې کلا ته وردننه شو، پر غره غځېدلی دېوال (۱۱) کیلو متره اوږد و، د هند د هغه وخت د یوه محلي واکمن له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوا جوړ شوی، دی یو قبایلي مشر و، (مهاراجا سنگ) نومېده، دا وخت د (اکبر پاچا) د واکمنۍ له مهال سره نږدې مهال و، مهاراجا سنگ په ډیلي کې د هند له مغولي معمارۍ څخه ډېر متاثر شوی و، نو ځکه یې دلته له مغولي معمارۍ څخه کار واخیسته. دلته سړی د هندي او مغولي کلتور یو گډ حالتویني. مهاراجاسنگ دلته (۱۲) کاله و، خو دا دېوال ټول په (۲۵) کلونو کې جوړ شوی دی. دننه کلا پر (۱۵۹۲م) کال د من سنگ (Man singh) له خوا پیل شوې ده.

په رښتیا سره چې پر دې ودانۍ هم ډېر زحمت ایستل شوی

یون او ملګري یې د امبر کلا دننه

دی، (ثلور ثلورنیم سوه) کاله وړاندې د دا ډول ودانیو جوړول

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسانه کار نه و، عجیبه خبره خو داده چې په دې ټولو ودانیو کې د اوبو سیستمونه، (راتګ او تګ) دواړه په پام کې نیول شوي دي، خو د اوبو د ایستلو او د باران د اوبو لپاره یې لکه د (تاج محل) په شان ډېرینې ناوې نه درلودې، دهلېزونو ته داسې ډېرینې کړکۍ

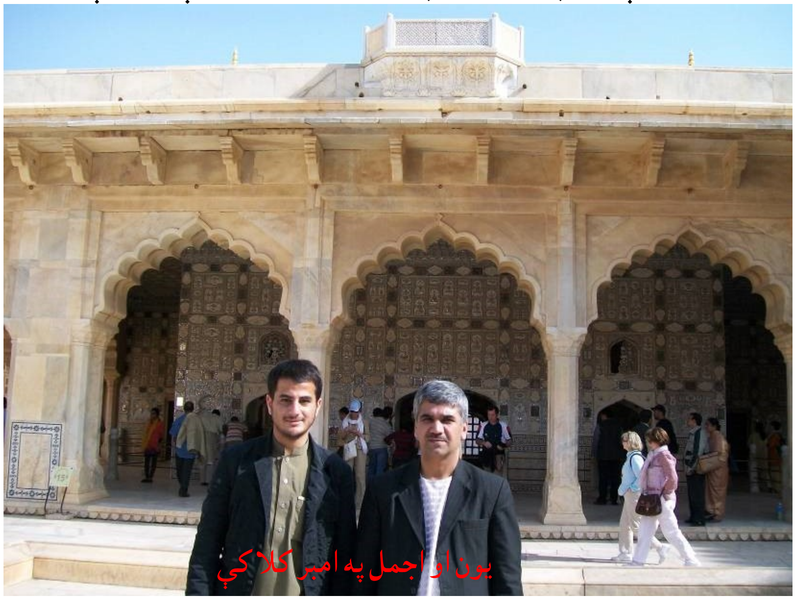

یون او اجمل په امبر کلا کې

په پام کې نیول شوې چې رڼا او هوا ترې داخلېدی شي، خو د لمر وړانګې ترې نه شي داخلېدی. د ضرورت لپاره په کې ځای ځای د اوسپنې کړکۍ هم ټکوهل شوې وې، له دې څخه ښکارېده چې هغه وخت د اوسپنې صنعت پوره مروج و، ځای نیم یې په تیرو کې داسې سیخان تېر کړي وو چې یوه کړکۍ یې له بلې سره نښلوله. امبر کلا ډېره لویه وه، د ودانیو یوه مجموعه په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتوله وه. تر (شل کم څلورو بجو) پورې مو د ودانیو اکثره برخې وکتلې، تر څلورو شل تېرې وې چې موټر حرکت وکړ. د دومره وخت په بهیر کې مو د امبر کلا د اساسي کمپلکس مهمې ودانۍ وکتلې، خو دا کلا چې غځېدلو دېوالونو یې په مجموعي ډول یوولس کیلو متره ساحه احاطه کړې او ځای ځای په کې د غونډیو پر سر د ډول ډول ودانیو یوه مجتمع ودانه ده، د ټولو لیدل د یوې ورځې کار نه دی، لږ تر لږه یوه اوونۍ وخت غواړي چې سړی د دې ساحې ټولې ودانۍ له نظره تېرې کړي.

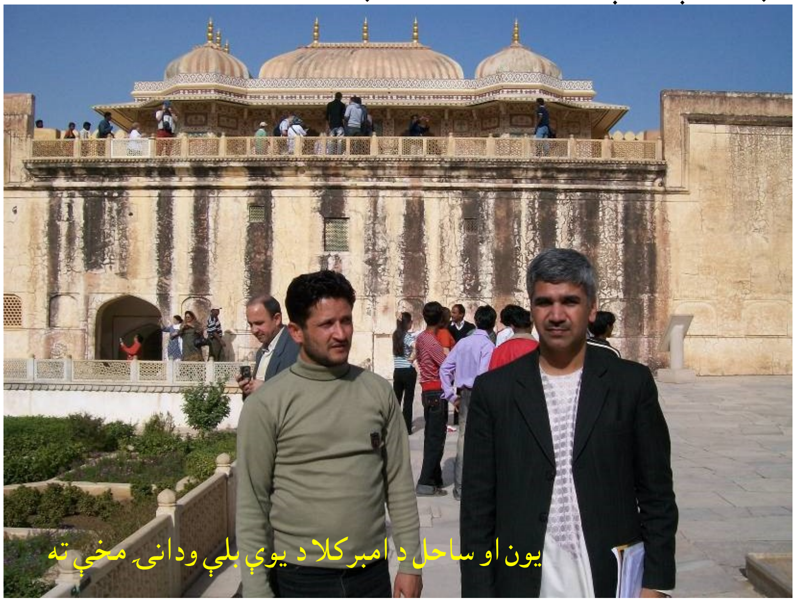

یون او ساحل د امبرکلا د یوې بلې ودانۍ مخې ته

کله چې بېرته راوګرځېدو، نو بیا چپ لاس ته همغه د اوبو ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغی چې دا هم د همغه مهاراجا له خوا جوړ شوی او اوبه یې کنټرول کړې دي. یوه ښکلې ودانۍ یې هم په کې جوړه کړې ده.

څلور نیمې بجې ریل ټریټ (Reayal Treat) هوټل ته ورسېدو، په موټر کې یې اعلان وکړ چې دلته د بوفې سیستم دی او تاسې کولای شئ خپل فرمایش هم ورکړئ! د بوفې سیستم کې (۲۵۰) کلدارې لګېږي او هغه بل کې کېدی شي زیات یا کم شي. تر پنځو بجو پورې مو ډوډۍ وخوړه، له بوفې سیستم نه مو ګټه پورته کړه، د اوبو په شمول زما د (یون)، ساحل او اجمل (څه کم اته

ساحل او یون په امبرکلا کې د یو شمېر هندي کارګرو مېرمنو مخې ته!

سوه کلدارې) شوې. تر هغه وروسته مو په دکان کې یوه یوه پیپسي واخیستله، تر لږ دمې وروسته موټر ته پورته شو، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

موټر ته تر ختلو مخکې ځلور پنځه واره ماشومان او يو دوه خيراتخوري مېرمنې مو هم بېنوا پرې نښودل، موږ سره خو ټول بهرنيان وو، خو په اکثرو بهرنيانو کې د خيرات ورکولو کلتور نه شته، افغانانو ته خدای لوی زړه ورکړی دی. خيراتخورو ته مو يو څه ورکړل، دا وخت ماته د يوه انګرېز هغه خبره رايادہ شوه چې يوه افغان ته يې په لندن کې کړې وه، هغه ويلي وو: ((افغانان تر

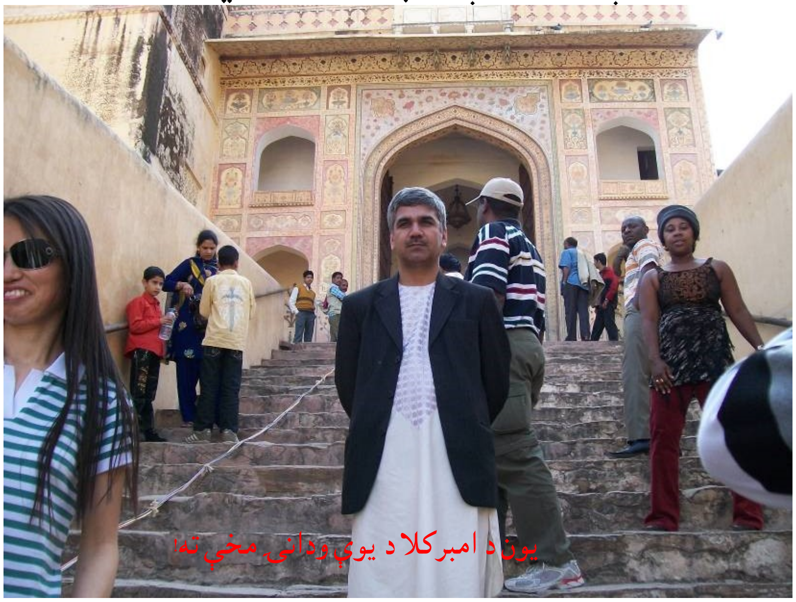

يون د امبرکلا د يوې ودانۍ مخې ته!

انګرېزانو ډېرې زياتې پيسې لري، زيات پانګوال دي.)) افغان ورته ويلي وو: ((نه بابا افغانان غريب خلک دي.)) انګرېز ورته ببرته غبرګه کړې وه: ((تا په لندن کې له وزيره نيولې تر عادي مامورہ، له پانګواله نيولې تر غريبه داسې څوک ليدلي چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاره کې ودرېږي او ماشوم یا کوم غریب ته پیسې ورکړي؟)) افغان ورته ویلي وو: ((نه!)) نو بیا انګرېز ورته غبرګه کړې وه: ((زه افغانستان ته تللی وم، هلته چې به کوم مشر یا ځوان چېرته کوم ماشوم ولید نو جیب ته به یې لاس کړ، پیسې به یې ورته ورکړې، داسې پېښه ما تر اوسه په انګلستان کې نه ده لیدلې...))

پر کشرانو شفقت او پر غریبانو مهرباني زموږ د کلتور یوه برخه ده.

چې ګټل خوړل ښنل کا ځوان هغه

چې توره لري د توري خان هغه

(خوشال بابا)

یون او اجمل په راجستان مارکېټ کې

پاو کم شپږ بجې موټر حرکت وکړ، مسول کس اعلان وکړ چې نن

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل ځای ته نه ځو، ښار کې مارکېټ ته ځو، که څوک څه اخلي، نور ځایونه به سبا وګورو. دا دولتي مارکېټ دی، قیمتونه یې لوړ دي خو ټیک دي.

دا دولتي مارکېټ (راجستان مارکېټ) نومېده چې هر څه په کې میلاو بدل، قیمتونه یې هم مناسب وو.

موږ هم په کې څه ناڅه سودا وکړه او د ټولګیوالو له جملې څخه مو هم یو نیم ته یو څه ډالۍ واخیستلې.

لس کم اوه بجې په موټر کې کېناستو او موټر د هغه هوټل پر لوري، چې موږ ته یې د شپې لپاره ریزرف کړی و، حرکت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه شپه په جيپور پېلس هوټل کې

ترنيم ساعت مزله وروسته جيپور پېلس هوټل (Jaipur Palace Hotel) هوټل ته ورسېدو ، شل کم اوه بجې وې. د هوټل په رسپشن کې نږدې نيم ساعت پر څوکيو ناست وو ، چې کارټېک (د کورس يو تن مسول) اعلان وکړ: ((د ډوډۍ ټايم له اته نيمو څخه تر لس نيمو بجو پورې دی.)) ما ويل څه ښه ده لږه دمه

د جيپور پالیس هوټل مخې ته

به وکړو. د تېرې شپې په شان بيا يو اتاق دوو کسانو ته ورکړل شو ، وبش هم د تېرې شپې په شان و ، زه او فرهاد په يو ، اجمل او ساحل په بل اتاق کې شولو ، زموږ اتاق (۱۰۷) او د اجمل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساحل (۱۰۵) و. دا هوټل تر (اګرې ګرېنډ) هوټله ډېر لوکس و، ځلور ستوریز و، د دوبۍ له ځینو هوټلونو سره یې سیالي کولای شوه، کله چې زه او فرهاد اتاق ته لاړو، نو پر ما د خوب څپه راغله، زه څو شېبې ویده شوم، لږ وروسته اجمل او ساحل اتاق ته راننوتل، ساعت (۹) بجې و، هغوی وویل: ((ډوډۍ ته ځو.)) ډوډۍ ته لاړو، ډوډۍ یې د هغه بل هوټل ریل ټرېټ (Reayal Treat) په شان لوکسه نه وه او یا هم کېدی شي موږ ماړه وو، ځکه یې ډېر

په جیپور پېلس هوټل کې د ماسخوتن د ډوډۍ پرمهال

خوند ونه کړ. د ماسپښین ډوډۍ مو ډېره ناوخته خوړلې وه، هغه هوټل لوکس نه و، خو خوراک یې مزه دار و. دا بیا بر عکس و. کله چې ډوډۍ ته کښېنته شو اجمل وویل: ((زه پر ځینو کسانو لږ چل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم.)) خبره دا وه چې له موږ سره د کورس د اداري په قرارداد کې دا شامل وو چې د غرمې ډوډۍ به د هر چا خپله وي، خو د شپې ډوډۍ او سهارنۍ به مو پر (اپټېک کورس) وي. اجمل ځینو کسانو ته وویل: ((له اپټېک څخه ماته زنګ راغلی و چې ټولو ته ووایه پنځه سوه کلداري د ډوډۍ قیمت دی، هر څوک یې باید خپله ورکړي...)) د ځینو زړو ته دا خبره پرېوته، یو بل نه یې پوښتنه وکړه، دا سمه ده؟ ځینو به وویل: ((اجمل ګپ لګوي،

یون او ساحل په جیپور پېلس هوټل کې

دروغ وایي)) خو اجمل په ټوکو ټوکو ځینې خلک وارخطا کړل، خو وروسته اکثره پوه شول چې دی هسې ګپ لګوي، بیا یې ځینو ځوانانو ته وویل: ((اپټېک وویل چې ډوډۍ په پیسو شوه نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مساج مفت شو.)) د مساج پوښتنه خو په همغه لومړۍ شېبه کې
ځينو له رسپشن څخه وکړه، په حقيقت کې مساج هېڅ نه و. ډوډۍ
مو په ګپ ګپ کې وخوړه، زه (يون)، اجمل او ساحل له هوټله
باندې ووتو، ځو قدمه اخوا دېخوا لاړو، د هوټل ترڅنګ پر تازه
مېوې برابر شو، يو ځای کې درې ځوانان ګډ ناست وو، موږ

ساحل، يون او اجمل په جيپور کې له مېوې خرڅونکي سره

پوښتنه وکړه.. (ناريال شته؟) هغوی سملاسي له هغه بل دکان څخه
راوړ، دا لومړی ځل و چې موږ ناريال اخلو، ځينو خلکو يې موږ
ته ډېر صفت کړی و، چې ډېره قوي مېوه ده. ډېر ژر يې پرې چاړه
راتېره کړه، موږ وويل: ((نه اول يې قيمت ووايه)) تر دې مخکې
دوی موږ ته وويل: ((د کوم ځای ياستئ؟)) موږ وويل: ((د

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان. افغانان یو، پټانان یو، خانان یو.)) ډېر زیات احترام یې وکړ، نور یې ناریال غوڅ کړ، ویل یې: ((هېڅ پیسې نه اخلو.))

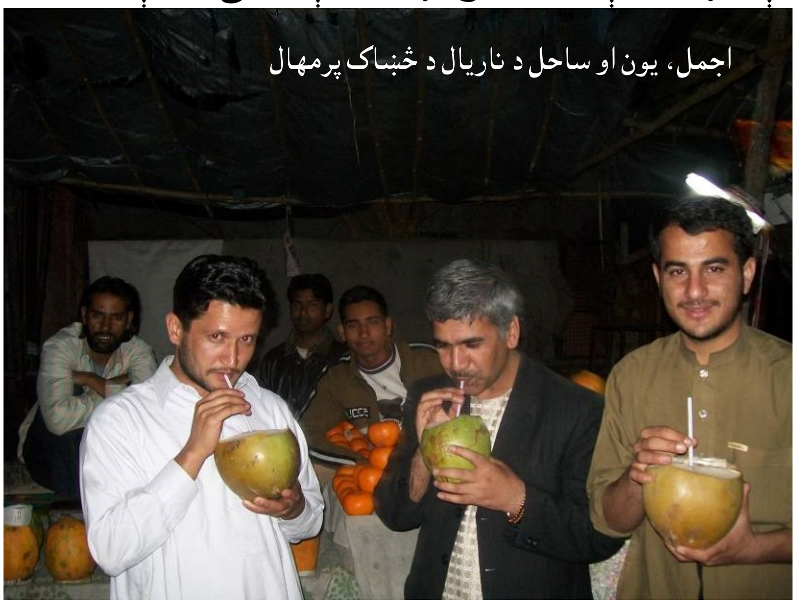

موږ وویل: ((ژر یې قیمت ووایه!)) ویل یې: ((لس کلداري)) درې دانې یې راوړل، رښتیا هم د وړې هندوانې په کچه و، تقریباً د یوې پیپسي په اندازه اوبه به په کې وې، خوند یې وکړ، د نارنج جوس ته ورته وو. ډېر خوندور وو، اجمل پنځوس روپۍ ورکړې، دوی شل بېرته ورکړې، موږ ویل نه دا هم ستاسو شوې، یو خپل نوم (جنت)، بل (شاکر) او بل هم څه بل نوم یاد کړ. درېواړه مسلمانان وو، یادګاري عکسونه مو ورسره واخیستل، ډېره زیاته مینه یې وښوده، داسې لکه ورک عزیزان چې یو بل سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسد ساحل د جیپور پیلس هوټل مخې ته

پیدا کړي. بېرته هوټل ته راغلو، څو شېبې په رسپشن کې کېناستو، یوې اندونیزیایي جلۍ له موږ څخه د افغانستان په اړه څو پوښتنې وکړې، موږ معلومات ورکړل او تر هغه وروسته اتاق ته پورته شو، دغه یادښت مې پوره کړ، اوس د شپې یوولس بجې دي او تر لمانځه وروسته د خوب پر لوري حرکت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سبا ناري په جيپور پېلس کې

د هوټلوالو عادت وي چې سهار وختي د ګوډمارننګ (Good morning) په نامه درته زنګ وهي، مانا وېښ شه چې ويده پاتې

نه شې، ځينې خلک اکثره پر همدې وخت له هوټله وځي، خو دوی د ميرزايانو په اصطلاح پر ټولو (متحدالمال) غږ کوي. شپږ بجې ټليفون راغی، فرهاد غوږۍ پورته کړه (Good morning) اواز راغی، زه هم وېښ شوم، فرهاد هم، څو شېبې وروسته فرهاد بهرته د سپورت لپاره لاړ او ما په تشناب کې پر ځان اوبه تېرې کړې، لمونځ مې وکړ، بېرته په کټ کې څملاستم، اته بجې چای ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېنته شولو، تر اته نیمو بجو پورې له چای څخه خلاص شو، چای مو وڅښه، ډېر خوندور نه و، خو تر ماښامنۍ ډوډۍ یو څه ښه و،

د سهارني چای پرمهال

پنځه ویشت کم نهه بجې موټر ته پورته شو. هوا هم ډېره ښه وه. موټر د (جنتر منتر) پر لوري حرکت وکړ، دا چې جنتر منتر څه شی دی، زه خپله هم تر دې دمه نه پوهېږم، یوازې د (مداریانو) د یوې اصطلاح په توګه مې اورېدلی دی، هلته به یې وګورو چې جنتر منتر څه ته وایي؟.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنتر منتر

پر لاره په موټر کې لاړښود د (راجستان) مانا هم وکړه، ویې ویل: ((راجا ، پاچا ته وایي (ستان) د ځای په مانا دی. راجستان مانا د راجاګانو وطن.)) (ستان) روستاړی د ډېرو هېوادونو په نومونو کې راځي، لکه افغانستان، هندوستان، پاکستان،

د جیپور ښار یو واټ

تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان، قزاقستان او نور، ځینې خلک فکر کوي چې (ستان) روستاړی په دري ژبې پورې اړه لري، خو (پوهاند ډاکتر مجاور احمد زیار) په دې نظر دی چې (ستان) تر پښتو او دري دمخه په (اوستا) او (سانسکریت) کې راغلی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته يې دري کې د (ستان) او پښتو کې د (ستون) ښه غوره کړې، د (ستون) ښه يې د اوستا او سانسکرېت لومړني شکل ته ډېره نږدې ده. په پښتو کې اوس د مېلمنو خونې ته (مېلمستون) وايي، ياني د مېلمنو ځای، مړستون (د قبرستان لپاره)، (برېستن) چې د اغوستو وسيله ده، په دې کې هم د (ستان او ستون) زړې شته خو يو څه بدلون يې کړی دی. ددې ترڅنګ داسې ډېرې نورې کلمې دي چې (ستون) يا (ستان) په کې کارول شوی، نو په دې خاطر پښتو ژبې د دې کلمې هغه اصلي رېښه ښه ساتلې چې سانسکرېت او اوستا ته نږدې ده.

(جيپور) په نړۍ کې د ډېرو لرغونو ښارونو له جملې څخه دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

البته د رنګ له پلوه دغه ښار ته (Pink city) (رنګین ښار) هم وايي. له تاریخي پلوه تر (روم) وروسته دویم دی. د ښار پر یو زوړ واټ يې بوتلو چې په سلګونو دکانونه په کې وو او ډېر تاریخي ارزښت يې درلود. د دې بازار ځینو ودانیو وړې وړې کړکۍ لرلې. دا هغه بازار و چې ویل کېږي د مغولو د یو واکمن د واک پر مهال پر ښځو سخت بندیز و، دوی حق نه درلود چې بازار ته لاړې شي. دا بازار يې په داسې ډول جوړ کړ چې ښځې د دویم پوړ له کړکیو

د جیپور ښار د مغولي پېر یوه ودانۍ

د بازار ننداره کولای شي، خو بازار ته د کښته کېدو او هلته د ګرځېدو اجازه نه لري. کړکۍ په داسې ډول جوړې شوې وې چې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

بهره ځوک په کې ځوک نه شي ليدلای، خو له دې ځايه بهر کې خلک ښکاري.
مخکې تر دې چې (جنتر منتر) ته لاړ شو لومړی يې (ستي پېلس) ته يوړو. جنتر منتر ته هم له همدې ځايه لاره تللې ده.
(ستي پېلس) ددې ښار يوه اساسي برخه ده، په دې ځای کې يو څو تاريخي ودانۍ وې، تر هغو چې تېر شو يو لوی تعمير ته يې

اجمل، يون، زرغونه پوپل، نذيره هاشمي، فرهاد، نثاربخشي او ساحل په جنتر منتر کې

ورددننه کړو، د شل جريبو په اندازه به و، دې ځای ته يې (جنتر منتر) ويلې، موږ ته يې نوم ډېر جالب ښکارېده، خو چې دننه لاړو، يوازې د وخت معلومولو، د لمر او ځمکې حرکت او د ستورو ليدلو د پخوانيو سيستمونو د موزيم حيثيت يې درلود؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکثره نجومي علوم په کې وو ، خو سړي ته يې دا تداعي کوله چې ننني علومو ځومره مزل وهلای دی.

دا مرکز پر (۱۷۲۸م) کال د مهاراجا جايي سنگ (Mahraja jai singh) له خوا ډيزاين شوی و.

د وخت معلومول، د هوا د درجې تثبيت، د مرکزي او سيمه ييز وخت ټاکنه او د ستورو ګردښت په دې ځای کې معلومېدل، يانې له دې مرکز څخه د علمي او څېړنيزو کارونو لپاره کار اخيستل

کېږده. دا چې د (جنتر منتر) اصطلاح ولې د مداريانو د ترمينالوژۍ يوه برخه شوه، علت يې شايد همدا وي چې په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځای کې هم مهارت دی او د مداریانو په کارونو کې هم له ډېرو مهارتونو کار اخیستل کېږي.

ځوک چې له نجومي علومو سره مینه لري، ددې ځای لیدل ورته ګټه لري، خو د عامو سیلانیانو لپاره دومره په زړه پورې نه و.

کله چې له جنتر منتر څخه راووتو، نو د (مهاراجا لیوي من سنګ) موزیم ته چې په (ستي پېلس) کې موقعیت لري، لاړو.

لومړی یو ځای ته چې (مبارک محل) نومېده، لاړو، په (مبارک محل) کې د پاچا د شخصي ژوند اثار، د ښځو او نرو جامې او د کورونو نور لوازم ایښي وو. مبارک محل د مهاراجا مډهو سنګ

(Mahraja Madho Singh) له خوا د خپلو مېلمنو لپاره جوړ شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

و. تـر دې وروسـتـه د مـوزيم بلـې برخـې تـه چـې ورکشـاپ (workshop) نومېده ورغلـو، پـه دې هـال کـې تصـويرونه، لاسـي صنايع، جامې او نور خرڅېدل. تر دې وروسته يو بل هال ته لاړو، چې دوه لـوی ديګي پـه کـې ايښـودل شـوي وو، د لـوی وزن يـې (۳۴۵) کيلـو ګرامـه، لـوړوالی يـې (۵,۳) متـره و، (۴۰۹۱) ليتـره اوبه يې ځايولای شوې. څنګ تـه دوه (ډولـۍ ګـانې) وې عيناً لکـه زمـوږ د پښـتنو د ودونـو د ډولـۍ پـه شـان وې، دې ځـای تـه يـې (دېوان خاص) وايه.

تر دې وروسته سبها نيواس (Sabha Niwas) تـه لاړو، دې ځـای کې د شاه تصويرونه ځوړند وو، همدې ځـای کـې (دېـوان عـام) هـم و، د وخت پاچا به ځينې خلک خپل حضور ته رابلل. وروسته ترې

يوې بلې ودانۍ ته لاړو، دا ودانۍ تر ترميم لاندې ده، دا د پاچا استوګنځی و، د (دارالامان) ماڼۍ په کچه به وه، خو په هندي ډيزاين کې. د ودانۍ پر دېوالو کوترې ناستې وې، د ودانيو په چتلولو کې يې پوره ونډه اخيسته، عيناً لکه د کابل په (شاه دوشمشېره) جومات کې چې کوترې کوم کارونه کوي، دلته هم

يون د جيپور د سټي پيلس د يوې بلې تاريخي ودانۍ مخې ته

همغه حال و. د جيپور د راجاګانو دا ځايونه هم ډېر ښايسته وو، يو شی چې په جيپور کې عام و، هغه دا چې غويي خو ازاد وو، بيزوګانې هم ازادې وې او دومره ډېرې وې چې د هر دېوال سر ته چې به دې وکتل نو بيزو به پرې ګرځېدله. تر هغه وروسته يې پوځي موزيم ته لاړو، هلته په کې د دوی د وخت ګاډی، لاسي ګاډی او توپونه ولاړ وو. پنځه ويشت کم دولس بجې له موزيم څخه راووتو. لږ اخوا دېخوا وګرځېدو، ټيک دولس بجې په موټر

کې کېناستو. د يادونې وړ ده چې په جيپور کې په ټولیز ډول تر (۵۰۰) کورنيو پورې پښتانه هم اوسېږي، خو دوی اکثرو پښتو

د جيپور ستي پيلس د ودانيو پر دېوالونو د بيزوګانو انځور

هېره کړې ده، يوازې د ګوتو په شمار داسې پښتانه شته چې هغوی پښتو ګړېدلای شي.

ستي پېلس همغه مهال هم د راجستان د راجاګانو شخصي شتمني وه او اوس د نيکونو دغه ميراث يې لمسيانو ته پاتې دی. اوسنی پښت (لمسيان) کولای شي د نيکونو په شتمنيو د خپل ځان لپاره د ژوند د راحت ټول اسباب برابر کړي او سوکاله ژوند پرې وکړي. د پښتو متل دلته ربښتيا هم مصداق پيدا کوي. (پلار ګټلې زوی ته اسانه ده.)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له جیپوره تر ډهلي

کله چې موټر عمومي سړک ته برابر شو، نو پاکه هوا او شنه فضا مو تر سترګو شوه. دا لویه لاره هم په ښه او اساسي ډول جوړه شوې وه، منځ کې ګلدان او هره خوا پر یوه وخت دوو موټرو حرکت کولای شو. دا ځمکه که څه هم اواره وه، خو ځای ځای

د جیپور ښار یو واټ

غرونه هم تر سترګو کېدل، دلته هم د لارې د سر مارکېټونو، بازارونو او دکانونو کمی نه و. په لاره کې ځای ځای باغونه وو چې سرو او رنګارنګ ګلونو یې د سړي توجه ځانته راجلبوله، د لارې د سر بازارونه ډېر چټل وو، داسې فکر کېږي چې دا بازارونه یا ښارونه ښاروالي قطعاً لري نه او یا خلک په نظافت کې پوره ونډه نه اخلي. غرونه او غونډۍ یې په طبیعي ونو پوښلي وو او لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ د غرونو په شان د جګړې او د لرګيو د سوداګرو ناتار پرې

د لويو لارو پر سر د وړو وړو بازارونو يو انځور

نازل شوی نه و. يوه بجه موټر د ټکس يوې دروازې ته ودرېده. سره له دې چې دا لاره هم ښه وه، خو ماته د دومره ګڼې ګوڼې لپاره کافي نه ښکارېده، کله چې د چک له دې لومړۍ دروازې تېر شو، نو پر دواړو خواوو د سړک جوړولو کار شروع شوی و، د دې کار په تکميل سره کېدی شي دا سړک د نړيوالو لويو لارو په شان شي. د سرو ډبرو ډېر غرونه هم په لاره کې څرګند شول، تر دې ځايه چې موټر مزل وکړ، نو لږ لږ د ګرمۍ احساس وشو، خو د هېڅا هم (ای سي) ته پام نه و، اجمل ورغی، ډرېور ته يې وويل چې (ای سي) چالان کړه، هغه ای سي چالان کړه او دې سره اکثرو د راحت احساس وکړ، تر اوږده مزله وروسته جانپټي ريسورټ (Ganpati Resort) رستورانت ته راغلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غرمنۍ په جانپتي ريسورټ کې

جانپتي ريسورټ (Ganpati Resort) د لارې د سر يو ډېر ښکلی ريستورانټ دی، لومړی مو په تشناب کې مخ و لاس ومينځل، هوټل ډېر ښه چمنونه لرل، ورې ورې ويالې او شنې

يون د جانپتي ريسورټ په چمن کې

ساحې په کې جوړې وې، ټولې خواوې شنې وې، په چمنونو کې يې هم د ناستې لپاره ځايونه جوړ کړي وو، موږ په ځانګړو خونو کې کېناستو، هوټل والا راغی، موږ ورته وويل: ((مينو راوړه!)) مينو يې راوړه، سور کړی چرګ مو فرمايش ورکړ، يو دال، د چرګ دوه کبابه. چرګ کباب ته يې (۲۲۰) کلدارې ليکلې وې، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دالو قیمت مو هېڅ ونه کوت، چپاتۍ ډوډۍ مو ورته وویل چې ورسره رایې وړي، د (سریلانکا) او (مالدیف) دوه محصلینې چې غالباً پیسې ورسره خلاصې وې، هلته نږدې ولاړې وې، هغوی مو

په جانپتي ریسورټ کې د ډوډۍ پرمهال

هم ډوډۍ ته راوبللې، خو د مالدیف هغې ډوډۍ ونه خوړه. کله چې یې وروسته بِل راوړ، د درې بوتلو اوبو په شمول نو ټولې (۱۵۷۰) روپۍ شوې، موږ ورته وویل چې په مینو کې خو دا قیمتونه نه وو، دوی وویل: ((تاسو خو د چرګ کباب دوه دوه فرمایش ورکړی و.)) په داسې حال کې چې موږ ټول دوه خوراکه فرمایش ورکړی، دوی ډبل محاسبه کړی و، ډبل خوراک یې هم داسې و چې زموږ د وطن د بزګرانو ایله دوه غټې مړۍ کېدلې،

یوه چپاتۍ یې په پنځوس کلدارې محاسبه کړه، ټیک یوه مړۍ کېدله، خیر جنجال مو ورسره ونه کړ، پیسې مو ورکړې، یو بوتل اوبه چې (۱۵) روپۍ کېږي دلته یې (۵۰) روپۍ حساب کړې.

یون او د سفر ملګري یې د جانپټي ریسورټ په چمن کې

پنځه کم څلور بجې موټر ته پورته شو ، له دې ځای څخه تر ډیلي پورې (۱۵۲) کیلو متره لار پاتې ده، چې کېدی شي په نږدې درې ساعتونو کې ور ورسېږو. تر دې وروسته به یو لس پنځه لس دقیقې تېرې وې چې ښي او کیڼ لاس ته مو لویه صنعتي سیمه تر سترګو شوه. د ببلاببلو فابریکو لوحې پرې لګېدلې وې. په لاره کې موټروان دومره ناتراشه ارنډونه کول چې د سړي زړه یې برېښوه، ارنډ لکه د دېوال خواته متیازې کول دلته عادي خبره ده. د ټکس دویمې دروازې ته ورسېدو لږ تم شو. بیا هم تر اوږده، له ګڼې ګونې ډک او سترې کوونکې مزله وروسته د ټکس درېیمې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې ته ورسېدو ، پنځه لس تېرې وې شېبې نه چې (ګورګاوون) ښارګوټي ته داخل شو ، دا ډېر ښايسته ځای او ښکلی ښارګوټی

دی. د ډيلي ښار په يوه څنډه کې دی، څو دقيقې وروسته د ډيلي دخولي دروازې تـه د ټکس لپـاره ودرېـدو. پنځـه لـس دقيقې وروسته همغه ځای (سوټ ايکسټنشن) تـه چې مـوږ، د سفر پر لومړۍ ورځ له همدې ځايه موټر ته پورته شوي وو ، راورسېدو.

هر چا ته د خپل هوټل موظف موټر ولاړ و، مـوږ پـه دوو ټکسي موټرو کې تر خپل هوټله (راني کسل هوټل) پورې راغلو ، د ماښام اوه نيمې بجې وې، د هوټل رسپشن کې تر هر کلي وروسته هغوی موږ ته وويل: ((څو بجې ډوډۍ تياره کړو ؟)) موږ ورته وويـل: ((اتـه نيمې بجې.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې سفر نتیجه

ددې سفر نتیجه کېدی شي ددې سفر له متن څخه استخراج شي، څه چې ما لیدلي، هغه مې تر ډېره حده کټ مټ را انتقال کړي ، خو څه شی چې زه غواړم لږ نور هم راوسپړم، هغه دادي چې څومره یو شی کم وي ارزښت یې زیات وي، محرومیت او محکومیت هم د یو شي ارزښت زیاتوي، څومره چې سړی ډېر تږی وي، اوبو ته یې ډېره اشتها راځي، د تږیتوب په پړاو کې چې سړي ته اوبه میلاو شي، نو د اوبو پر قدر تر هرچا ښه پوهېږي، هغه ته اوبه تر هر څه زیات خوند ورکوي، انسان هر هغه څه ته ډېر لېوال وي چې دی ورته په اسانۍ لاسرسی نه لري. زموږ افغاني ټولنه کې له مشروعو او نامشروع لارو د نر او ښځې پیوستون ډېر سخت دی، همدا وجه ده چې د ښځې او یا له هغې سره د مینې او محبت قیمت لوړ دی ان د سر په قیمت:

دیدن د سر په بدله دی

که سر ساتې خاورې به وکړې دیدنونه.

بېلابېل سانسورونه ددې سبب شوي چې د ښځې یوه تشه خوله خندا او تش کتل هم د تږي نرینه د زړه ګلونه وغوړوي او ډېر لذت ترې واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا د يوې ورځې خندا وه

زه به ژړا درپسې ټول عمر كومه.

خو په هغه ټولنه، لكه د هندوستان، په تېره بيا د هند ښاري ټولنه، په دې كې هم بيا ډيلي كې، چې د ښځې او نر ترمنځ د پيوستون پر وړاندې اكثره پولې نړېدلې، ښځو هم هغه كشش له لاسه وركړى، چې په محرومو ټولنو كې يې لري. انسان (وګړى) لا تر اوسه په ډېرو ټولنو كې (وګړى) يا حيوان دى، (انسان) شوى نه دى، كم شمېر يې د انسانيت پړاو ته رسېدلي دي، د انساني غريزو د مهارولو او صيقلولو لپاره چې سيستماتيک عقايد او

په جنتر منتر كې د سفر يو ډله ييز عكس

قوانين نه وي، انسان خپله پر يو وحشي حيوان بدلېږي، په دې سفر كې موږ سره د نړۍ (۳۲) هېوادونو محصلين وو، چې اكثره

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې پـه خپلـو هېـوادونـو کـې مطـرح خلـک ګڼـل کېـږي او غـالبـاً يـو ځوک دي چې تر دې ځايه رارسېدلي، عمرونه يې هم له (۲۵) څخه تر (۵۰) کلونو پورې وو، ښځې او نر دواړه پـه کـې شـامل وو، خـو پـه دې درې ورځو کـې د ښځې او نر تر منځ بريدونه اکثـره ونړېدل، د نـرو او ښـځو د هـوس اسـونه ډېـر تېـز وو، پـه هـر چمـن کـې يـې د هوس اس ځغاست کـاوه، داسـې سـل پـه سـلو کـې ازادي، سـل پـه سلو کـې بغـاوت هـم راتـوکـوي، نـو ځکـه خـو مـاتـه لا ډېـره ځرګنـده شوه، چې بې کنټروله ازادي، بې کنټروله انارشي زېږولای شـي. زه فکـر کـوم چـې ښـځو تـه د عقـايـدو پـه مسـير کـې د ورکـړې ازادۍ تضمين په کار دی، په هر څه کې داسې يو حد، بريد او کچه ټاکل

د يوې مېلمستيا ډله ييز عکس

په کار دي چې هوسونه د ښځې او نر پر هويت او شخصيت داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوزار ونه کړي، چې هغه یې د کنټرول وړتیا له لاسه ورکړي. کله چې له سفره راستانه شو، هر سړی به په هره کچه په فزیکي او

د مېلمستیا یوبل ډله ییز عکس

ذهني لحاظ ستړی و، خو زه خوشاله په دې وم چې د ګناه د بناپېرو له یرغل څخه په داسې حالت کې بچ شوم چې یوازې د دفاعي ځواک سست دېوالونه راته پاتې وو. ډېر څه مې ولیدل او ډېرې نوې تجربې مې ترلاسه کړې، خو څه شي ته مې لاس ورنه وړ او د څه شي مزه مې ونه څکله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ماښامی د کرکېټ په خوشالۍ کې

د فبرورۍ دیارلسمه نېټه د شنبې ورځ وه، (محبوب) سره مو لا پخوا وعده ایښې وه: ((د شنبې ورځ رخصت یو راشه، چې اجمل او ساحل سره لاړ شو چکر ووهو!)) محبوب الله محبوب زموږ یو فعال فرهنګي ملګری دی چې له تېرو لسو میاشتو راهیسې په

د افغانستان د کرکېټ ملي لوبډله

هند کې اوسي، موږ ورته له ډېرې مینې (محبوبی) وایو. د شپې مې ښه خوب وکړ، تر سهار چای وروسته بیا لږ شان ویده شوم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولس بجې مې اجمل او ساحل ته زنګ وواهه، ما ویل راځئ چای به وڅښو، بیا به لاړ شو! هغوی چې راغلل، څو شېبې مو پر کتابونو بحث وکړ، هغوی زما په کمپیوټر کې د سفر عکسونه واچول، دې کې اجمل وویل: ((صبر تر څو چې محبوب راځي، کرکټ به وګورو.)) تصادفاً کرکټ پر همغه شېبه شروع شو او په ژوندۍ بڼه یې د انټرنټ له لارې ښوده، البته تصویري نه خو نومرې یې شېبه پر شېبه ښودلې، اجمل خو د کرکټ دومره شوقي

د افغان لوبډلې غړي د لوبې تر ګټلو وروسته دخوشالۍ پرمهال

دی چې امتحان هم ورته پربږدي، زه خو پر کرکټ چندان نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهېږم، خو اجمل چې راته تشریح کړ، نو ماته یې هم خوند راکړ، دا وخت محبوب هم راغی، هغه هم کرکېټ ته کېناست، لوبه د افغانستان او عربي متحده اماراتو ترمنځ وه، په پای کې (عربي متحده اماراتو) ټول ټال سل منډې وکړې، محبوب هم پر کرکېټ مصروف شو، لږه شېبه وروسته د (جاوید نوراني) په نامه یو بل افغان هم زما لیدو ته راغی، هغه غوښتل چې افغانستان کې یو (Think tank) ګروپ جوړ کړي، په تېره بیا په دیني برخه کې، له هغه سره مې په دې اړه مفصلې خبرې وکړې، کرکېټ همداسې روان و، کله چې د افغانستان نوبت راغی، نو په اول کې د افغانستان ټیم چندان ښه نه و، اجمل همداسې وارخطا و، کله به کوټې څخه وته کله به بېرته ننوته، په اخر کې د افغانستان دټیم حالت ښه شو، کله چې پنځه باله او یو رنځ پاتې و، نو اجمل ډېر وارخطا و. بلاخره ولیکل شول Afghanistan won (افغانستان وګټله)، دې سره نو ټول خوشاله شو، ما ورته وویل: ((ځئ چې ځو نو اوس په (کابل- ډیلي هوټل) کې زما مېلمانه یاست.)) هلته لاړو، ډوډۍ مو ښه په خوند وخوړه، (۷۵۰) کلداري مو ورکړې، کله چې راووتو نو په بازار کې د مدغاسکر له هېواد څخه زموږ دوه ټولګیوال اغلې میریال بوټو (Mrs. Myrielle Botou) او ښاغلی محفینو جینټ پراسپر (Mr. Mahfeno Jeannot Prosper) مخې ته راغلل، هغوی نو یو څه سودا هم ځان ته اخیستې وه، ما دواړو ته وویل: ((یو شی به زه هم درته واخلم!))

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړو هېڅ ست ونه کړ، د بوټانو دکان ته ودرېدل، لومړۍ ښځې يو جوړه بوټان خوښ کړل، بيا مې (پراسپر) ته ووېل: ((ته دې هم مېرمنې ته يوه جوړه خوښ کړه)) هغه ووېل: ((سمه ده)) بوټان يې واړول راواړول، بيه مو هم ورسره خلاصه کړه، خو بيا بېرته پښېمانه شول، ما ووېل: ((راځئ بل ځای ته لاړ شو، بوټان څه کوئ راځئ جامې واخلئ!)) دوی ووېل: ((ښې سمه ده)) لنډه دا

محبوب، ميريال، يون او پراسپر

چې دوه جوړې جامې مې يوه دې پېغلې او بل د سړي مېرمنې ته واخيستې، ډېر زيات خوشاله شول، دواړه (۷۰۰) کلدارې شوې، اجمل جوس ته دعوت کړل، د کېنو جوس يې هم وڅښه، په رېکشا کې مو کېنول، د رېکشا کرايه مو ورکړه، دوی د خپل هوټل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مـوږ د خپـل هوټـل پـر لـوري رهـي شـو. اوس چې د شـپې شـل كـم يوولس بجې دي، مـا دا يادښت وليكـه او همدارنګه پـه انټرنېټ

افغان لوبغاړي د لوبې پرمهال

كې د ايرلنډ او افغانستان د كركېټ لوبه ګورم، ايرلينډ دا مهال پـه ۱۸,۳ اورونو كې (۱۳۴) منډې جوړې كړې، دا ډېرې زياتې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای دې د افغانستان ټیم ته خیر کوي، زه لاړم لمانځه ته چې د خپل وطن د ټیم لپاره دعا وکړم.

تر لمانځه وروسته بیا نېټې ته کېناستم. ایرلنډ (۱۴۲) منډې جوړې کړې اته لوبغاړي یې وسوځېدل، افغانستان ته په کار دي چې (۱۴۳) منډې جوړې کړي، د افغانستان ټیم لپاره دا اسانه خبره نه ده، خدای دې فضل وکړي، مور پر خپل خدای(ج) ډېر ډاډه یو، افغانانو ټول عمر د خدای پر دین تنګ کړی دی. سره له دې چې کرکېټ د دین خبره نه ده، خو مور باوري یو چې بری او ناکامي د لوی خدای(ج) په لاس کې دي.

د افغانستان د کرکېټ ملي لوبډله

اوس چې د شپې پنځه ویشت کم یوه بجه ده، افغانانو د لوی خدای په فضل ایرلنډ ته ماته ورکړه، دادی د شل اوریزو لوبو نړیوال کپ ته یې لاره پیدا کړه. مور نو شپه په شپه لوبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعقیبوله، دا د افغانستان لپاره یو لوی ویاړ او د عزت کار و.
ما (یون) اجمل او ساحل ته وویل: ((پر ما مو بله مېلمستیا هم
واوښتله.)) محبوبي ته مو زنګ وواهه چې لوبه افغانانو وګټله،
محبوب هم ډېر خوشاله و او موږ نو د سبا پروګرام لپاره د ذهني
نقشې پر جوړولو مصروف شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اجمل خټک په یاد غونډه

د فبرورۍ (۱۳) مه نېټه وه چې استاد خالق رشید راته زنګ وواهه: ((سبا ماسپښین د ثناالله خان لالا په کور کې د اروابناد اجمل خټک په یاد غونډه ده چې له یاده دې ونه وځي، له اندېوالانو سره ورته راشه!)) ما وویل: ((سمه ده.)) ثناالله خان یو ځل

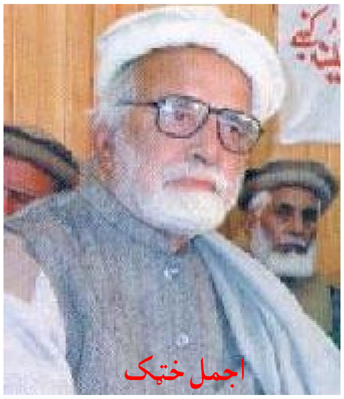
اجمل خټک

مخکې هم موږ مېلمانه کړي وو، دی د هند د نیمې وچې د سیاسي-ادبي بهیر او قومي مبارزو په باب ډېر معلومات لري او یو ژوندی تاریخ دی. د فبرورۍ (۱۴) مه د غرمې ۱۲ بجې زه (یون)، محبوب الله محبوب، اسدالله ساحل او اجمل فدايي د ثناالله خان لالا کور ته ورغلو، د ال انډيا راډيو د پښتو څانګې پخوانی مشر (ملهوترا بترا)، اوسنی مشر (ممتاز ولي)، (استاد خالق رشید)، په جواهر لعل نهرو پوهنتون کې استاد (مظهر صیب) هم تشریف راوړی و. په دې کې بتراصیب سک هندو او مظهر مسلمان هندی دی. په پیل کې مظهر صیب د قران کریم څو مبارک ایتونه تلاوت کړل، بیا ملهوترا بترا د اجمل خټک د شخصیت په اړه هر اړخیزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې وکړې او دی يې د هند د نيمې وچې يو عظيم سياسي او فرهنګي شخصيت وباله، بترا وويل: ((اجمل خټک تر پايه پورې د عدم تشدد فلسفې ته وفادار پاتې شو.)) بترا له مرحوم اجمل خټک سره خپلې شخصي خاطرې هم بيان کړې او د هغه پر مړينه يې ډېره خواشيني څرګنده کړه. بترا د خپلو خبرو په پای کې وويل: ((سره له دې چې پښتو زما مورنۍ ژبه نه ده، خو اوس زما

د اجمل خټک د ياد غونډې برخوال

په حافظه کې ناسته ده او زه په پښتو ژوندی يم)) بترا زياته کړه: ((زه اوس ډېر سپين ږيری شوی يم او د ژوند وروستۍ شپې ورځې مې دي، خو په ژوند کې مې دا يو ارمان دی چې کله زه مړ کېږم، نو که ماسره د ځنکدن پر وخت څوک پښتو ووايي نو روح به مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ارام شي.)) ما چې د پښتون شوي سک دا خبرې واورېدې، نو د مرحوم عاصي اشنغري دا شعر رایاد شو:

د مرګ قاصده ځنکدن کې دا پښتو به کوې
پښتنه ساه رانه وانخلې د بادار کوڅه کې

بترا راته ډېره عظیم شخصیت او خپل تېر او اوسني هغه واکمن، چې خپله ژبه یې هېره کړې، راته ډېره پیکه وبرېښېدل. د مورنۍ ژبې ساتل د شخصیت په وده کې ډېره رول لري، هغه پښتون چې پښتو یې هېره کړې وي، هغه کې به د پښتونولۍ د جوهر څه ځرک ولګي؟ خو هغه سک یا هندو چې پښتو یې زده کړې، د پښتونولۍ ډېره اثرات پرې پراته دي، دلته سړي ته لا ښه پته لګي، چې چا پښتو هېره کړې، د پښتونولۍ نور ممیزات یې هم هېر کړي دي، کاشکې زموږ ناپښتانه شویو پښتنو خو له (بترا) او نورو بشروالو څخه څه عبرت اخیستی وای.

تر بترا صیب وروسته ما (یون) خبرې وکړې، ما وویل: ((د زماني قضاوت کله کله عادلانه نه وي، بریالي شخصیتونه کله کله ناکام ښیي او کله کله بیا ناکام شخصیتونه د تاریخ په یوه مشخصه مقطع کې بریالي وګڼل شي، د یو چا په بریالیتوب او ناکامۍ کې چاپېریال ډېر رول لري، اجمل خټک او د پښتنو ځینو نورو مشرانو چې په کوم تنګ او اغزن چاپېریال کې مبارزه کړې، دا کار د هرچا لپاره اسانه نه و، دوی پر یوه وخت له څو ډوله ستونزو سره مقابله کړې، خپل شخصیت یې تثبیت کړی او خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر يې څرګند کړی دی. هغه وخت چې اجمل صيب په کابل کې و، موږ به يې وخت پر وخت ليدو ته ورتلو، په کابل کې د هغه وخت مشکلات موږ ته معلوم وو او هم په کوزه پښتونخوا کې د هغه پر وړاندې پرتې ستونزې موږ ته څرګندې وې، خو ده د ټولو ناخوالو پر وړاندې مبارزه وکړه:

د خوشال له خاورې پورته يوه لمبه شوم
بل مشال په اباسين او تاتره شوم

دا مشال به لا بل وي او تر څو چې پښتون قوم ژوندی وي، د ده د لارې لارويان به دده لاره تعقيبوي، اوس موږ ته په کار دي چې دده د فکر د لاځلونې لپاره د ده چاپي او ناچاپ اثار يو ځل بيا چاپ کړو او هر چاته يې ورسوو، الله تعالی دې اجمل خټک صيب ته فردوس جنت په نصيب کړي، ښاغلي ثناالله خان يوسفزي صيب نه هم ډېره مننه کوم چې دلته يې ددې ناستې زمينه برابره کړه.))

ماپسې ثناالله خان لالا خبرې پيل کړې، ويې ويل: ((د اجمل خټک صيب پر موږ دا حق جوړېدو چې د هغه په ياد غونډه جوړه کړو، خو دلته شرايط داسې دي چې د لويو غونډو جوړول په کم وخت کې اسانه نه دي، نو ځکه مې تاسو ته بلنه درکړه.)) ثناالله خان يوسفزي له اجمل خټک سره د خپلو څو خاطرو يادونه وکړه، هغه وويل: [يوه خاطره خو داوه چې زه يو وخت کابل ته تللی وم، هلته زما ليدو ته (زاخېل) او (قمر ګله) راغلي وو، زاخېل وويل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((ځو د اجمل صیب لیدو ته)) زه هم ورسره لاړم، کله چې د هغه کور ته ورغلو، نو اجمل صیب د زاخېل توصیف شروع کړ چې ډېره ښه هرمونیه غږوي؛ بل هېڅوک داسې هرمونیه نه شي غږولای، د قمرګلې یې هم ډېر توصیف وکړ، لکه هر مشر چې د خپلو هنرمندانو ستاینه کوي، دوی یې ډېر ونازول، زما په باب یې هېڅ ونه ویل، په پای کې زاخېل صیب ورته وویل چې دی (ثناالله خان) نومېږي د کشمیر له پښتنو څخه دی، دلته کابل ته راغلی دی، بیا یې نو له سره ما سره ستړي مشي وکړل، راته یې وویل: ((ما ویل چې څه زاخېل سره راغلی یې، خیر د دوی د ګروپ سړی یې یا به تبله وهې یا به رباب غږوې، خبر نه وم چې ته د کشمیر پښتون یې.)) بیا یې د کشمیر او هند د ټولو پښتنو پوښتنه وکړه، د پښتنو په حال یې سترګې له اوښکو ډنډ شوې، دا نو د داود خان د حکومت وخت دی، داودخان په پای کې پاکستان او ځینو اسلامي هېوادونو سره موافقې ته رسېدلی و چې د روسیې د نفوذ مخه ونیسي، اجمل خټک ته یې هم ویلي وو چې تا به کوم بل هېواد؛ یوګوسلاویا اویا کوم بل هېواد ته ولېږو، اجمل صیب ډېر پرېشانه ښکارېده.]

ثناالله خان اجمل خټک د پښتنو ډېر عظیم شخصیت وباله او ویې ویل چې تر اخره پورې د باچاخان دلارې پیرو پاتې شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورپسې محبوب الله محبوب لنډې خبرې وکړې او اجمل خټک يې يو لوی شاعر وباله. بيا استاد خالق رشيد د اجمل خټک په اړه هر اړخيزې خبرې وکړې او ويې ويل: ((هغه په افغانستان کې د خاص احترام وړ شخصيت و، پر خلکو ډېر ګران و، په جشنونو کې به د هغه خبرو ته ټول خلک غوږ غوږ وو، دا چې يو زيات شمېر خلکو پر خپلو زامنو د (اجمل) نوم ايښی، دا هم څه تصادفي خبره نه ده، دده د شخصيت اغېز په کې له ورايه څرګندېږي)) ترڅنګ يې زما ملګري (اجمل) ته اشاره وکړه چې دا دی يو (اجمل) دا اوس هم په دې څنګ کې لرو.

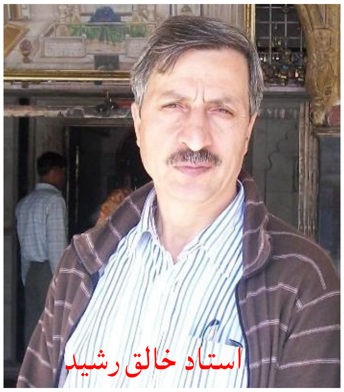

استاد خالق رشيد د اجمل خټک په اړه د اردو ژبې د لوی شاعر (احمد فراز) يادونه هم وکړه چې اجمل خټک يې ستر شاعر باله، استاد رشيد وويل: ((احمد فراز به ويل چې اجمل خټک د شاعرانو يو نسل روزلی دی، چې هغوی اوس د هغه لاره تعقيبوي، دا د هغه لوی کمال دی. اجمل خټک نه يوازې پښتنو، بلکې د هند نيمې وچې ته ډېر څه ورکړي او تر خوشال خټک وروسته دی دلته په مهمو شاعرانو کې حسابېږي.)) استاد رشيد د اجمل خټک په باب نورې په زړه پورې خبرې هم وکړې، په پای کې بترا د پای خبرې وکړې او اجمل خټک ته يې دعا وکړه. غونډه په ډله ييزې دعا سره پايته ورسېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرکېټ خوشالي او وچه مېوه

د فبروري پر (۱۵) مه نېټه د دوشنبې ورځ سهار ټولګي ته لاړو، دا داسې مهال و چې افغانستان د کرکېټ شل اوریزو لوبو ته لار موندلې او ماسره دلته په اتاق کې ډېره وچه افغاني مېوه وه، مخکې مې هم د کورس استادې، ادارې او ځینو نورو هندوانو ته یو څه وچه مېوه ورکړې وه، هندوان د افغانستان په وچه مېوه ډېر زیات خوشالېږي، حتی ډاکتران یې په نسخه کې لیکي، په تېره بیا (بادام) او (پسته.) اجمل او ساحل ته مې وویل: ((د دوشنبې پر ورځ به دا وچه مېوه یوسئ او پر ټولو ټولګیوالو به یې تقسیم کړئ بیا به ورته ووایئ چې دا د څه لپاره ده؟))

د دوشنبې ورځ چې کله ټولګي ته لاړو، نو ټول راغلل، اجمل د مېوې پر وېش شروع وکړه، ټولو چیغې کړې، دا د څه لپاره؟ یوې نیمې شوخې محصلې به غږ کړ: ((دا د اجمل د کوژدې په مناسبت، اجمل کوژده کړې.)) اجمل یې ښه تر پوزې راوست، بیا استادې ددې بېلابېلو مېوو نومونه پر تخته ولیکل، د بېلابېلو هېوادونو اکثره محصلین دې مېوې ته حیران وو، له کیوبا څخه (رافایل) وویل: ((موږ قطعاً دا ډول مېوې نه لرو)) بیا استادې وویل: ((افغانستان دا ډول ډېرې زیاتې مېوې لري، هند یې هم لري، خو د افغانستان په شان ډېرې نه دي، افغانستان یې بهر ته ډېرې زیاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

صادروي)) استادې زياته کړه: ((د ‹يون مېرمن› نه تشکر کوم چې

اجمل او د کورس استاده د افغانستان وچه مېوه تشريح کوي.

ماته يې ځو موده دمخه ډېره زياته وچه مېوه راليږلې وه.)) دې وخت کې اجمل وويل: ((ددې مېوې د وېش په مناسبت تاسې ته وروسته بيا وايم، خو اوس تاسې خپله مېوه وخورئ.))

ټولو يو چکچک وکړ، د محصلۍ ځوکۍ داسې ده چې که خپله د پوهنتون استاد هم پرې کېني، د محصل خصلت او خوی اخلي. موږ په ټولګي کې له بېلابېلو هېوادونو، لکه موزمبيق او نورو ځخه ځو پروفيسوران درلودل چې هلته يې عملاً په پوهنتون کې درس ورکاوه، خو دلته چې يو ځل بيا د محصلۍ پر ځوکۍ ناست وو، هغه د محصلۍ حرکتونه ترې کېدل، ما تر ډېره حده کوښښ کاوه چې ځان کنټرول کړم، نو په دې خاطر به استادې ويل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((پروفیسور یون یوازې ورو ورو موسکا کوي))(Ismael Smiles).
د ماسپښین یوه بجه شوه، ټولګی په رخصتېدو شو، اجمل پورته شو له استادې یې اجازه واخیسته، ټولو ته یې وویل: ((اوس غوږ شئ چې یو ښه خبر درته وایم)) ټول غوږ غوږ شول، هغوی اکثرو داسې فکر کاوه چې کوم شخصي خبر دی، اجمل وویل: ((تاسې پوهېږئ چې زموږ هېواد کې همېش جنګونه دي، ځینې خلک په نړۍ کې شاید داسې فکر وکړي چې افغانان له جنګه پرته پر بل څه نه پوهېږي، خو حقیقت داسې نه دی، هر کله چې افغانان د ډېر کم وخت لپاره له جنګه راوتلي، نو ډېرې غټې کارنامې یې

کړې دي، تاسې وګورئ د افغانستان د کرکټ ټیم یې یو ښه مثال دی، موږ تر اوسه پورې په ټول هېواد کې د کرکټ یو اساسي میدان نه لرو، خو د افغانستان ټیم بیا هم د کرکټ شل اوریزو نړیوالو لوبو ته د لار موندنې په موخه چې همدا اوس په اماراتو کې روانې دي، د نړۍ ډېرو قوي ټیمونو ته ماتې ورکړه او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي ځل لپاره يې د کرکټ نړيوال جام ته لاره پيدا کړه، هيڅ مملکت په دومره کم وخت کې دومره غټې برياوې نه دي ترلاسه

افغان ملي لوبډله د لوبې تر ګټنې وروسته

کړي، موږ امريکا، اماراتو، ايرلنډ او نورو ته، چې په کرکټ کې اوږده سابقه لري، ماتې ورکړه، نو دا مېوه (پروفيسور يون) تاسې ته په دې مناسبت تياره کړې وه)) ټولو چکچک وکړ، چغې يې کړې، لکه چې له ټولګي نه د کرکټ ميدان جوړ شوی وي، همدې سره له ټولګي راووتو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هم د کرکېټ د شوق په دام کې

لکه څنګه چې د مخه مې یادونه وکړه زه یو وخت پر کرکېټ نه پوهېدم، نو څکه یې خوند هم نه راکاوه، که رښتیا ووایم یو څه مې بدې هم راته، څکه چې په پاکستان کې ډېر کېده او هغوی خپله ملي لوبه ګڼله، د اکثرو افغانانو دا عادت دی چې کوم شی د دوی د رقیب هېواد خوښېږي، د دوی نه خوښېږي، خو څینې

د کرکېټ ملي لوبډلې کپتان نوروز منګل د بال کټلو پرمهال

افغانان چې د کرکېټ پر لوبه پوهېدل، هغوی به پرې داسې روږدي وو، لکه پوډریان چې پر پوډرو روږدي وي، اجمل هم د کرکېټ یو پوډري غوندې و، د افغانستان او ایرلنډ، افغانستان او اماراتو، لوبه خو مو په ژوندۍ بڼه له انټرنېټ څخه تعقیب کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې افغانستان ددغو لوبو وروستۍ لوبه کوله، نو دې لوبو ډېر خوند وکړ.

افغان لوبغاړی د توپ وهلو پرمهال

دسې شنبې شپه ماښام اجمل راته وویل: ((نن د کاناډا او افغانستان مېچ دی نو دا هم ډېر جالب دی.)) د شپې ورته کېناستم، افغانستان په ډېر خوند ، ((۲۸۹)) منډې جوړې کړې، کله چې د کاناډا د منډو وار راغی، نو په اول کې ډېر تېز روان وو ، داسې ګڼل کېدله چې سل په سلو کې یې وړي، زما زړه یې سوړ کړ، په دې کې زما انټرنېټ هم خراب شو ، هرڅومره چې مو هلې ځلې وکړې بېرته وصل نه شو ، اجمل له خپل اتاقه زنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وواهه: ((کاناډا ډېره تېزه روانه ده خدای دې خیر کړي، ډېر کم احتمال دی چې افغانان یې وګټي.)) ما ورته وویل: ((نور یې څه کول هماغه لوبه یې بس وه، نور به راتلل خپل وطن ته.)) څرنګه چې زما انټرنېټ خراب و نو اجمل وویل: ((زه خپل کمپیوټر راکښته کوم)) ما وویل: ((نه درس نه مو وباسي، دا څو ورځې مو په همدې تېرې کړې)) هغه وویل: ((خیر که نتیجه مثبته وه، بیا درته زنګ وهم.)) که افغانان دا لوبه وګټي نو دا به د کرکټ په تاریخ کې یوه معجزه وي، اجمل هم د کرکټ متخصص دی، ده

وویل: ((کاناډا خپلې ویکټې ساتلي، که افغانان په پای کې څه وکړي، وبه یې کړي که نه تر اوسه خو حالات ښه نه دي.)) د شپې ډېر ناوخته اجمل زنګ وواهه، ما ته یې وویل: ((وینې یې؟)) ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویل: ((هو!))، ((افغانستان خو وګټله)) ما وویل ((نه بابا)) ده وویل ((کاناډا (۲۸۸) منډې وکړې او نور بالونه یې خلاص شول.)) ما وویل ((داخه وایې؟)) زه چې نور د ویده کېدو په حال کې وم،

افغان ملي لوبډله د لوبې تر ګټنې وروسته

خوب مې وتښتېده، ببرته مې کمپیوټر چالان کړ، انټرنېټ ته لاړم، ګورم چې وصل شو، د لوبې ټول جزیات مې وکتل، رښتیا هم د معجزې په شان یو کار و.

اجمل ته مې بېرته زنګ وواهه: ((یو بله مېلمستیا مو هم پر ما واوښته، سبا ته به زاړه ډیلي ته ځو، (محبوبي) هلته یو ښه هوټل لیدلی دی)) اجمل هم ډېر خوشاله شو، ما محبوب ته زنګ وواهه، هغه هم ویښ و، ما ویل چې دادی کاناډا ته یې هم ماته ورکړه، هغه هم سخت خوشاله شو، هغه وویل: ((دا دنیاوال به څه وایي چې داڅه قسم خلک دي، بله ورځ ټولې نړۍ ته ماتې ورنه کړي.)) ما وویل: ((سبا دې پر ما بله ډوډۍ واوښته، زاړه ډیلي ته به ځو.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

جامع مسجد - زوړ ډيلی

(جـامع مسـجد) پـه زاړه ډيلـي کـې جـوړ شـوی.دا مسـجد د شاه جهان په امر پيل شوی او پر (۱٦۵٦م) کال بشپړ شوی دی. جامع مسجد لعل کلا ته مخامخ ودان شوی؛ په زاړه ډيلي کې موقعيـت لـري، دا د هنـد د مسـلمانانو يـو مهـم مرکـز دی، ددې جومـات خـارجي محوطـه تـر (۲۵زره) زيـات لمونځغـاړي ځـايولای

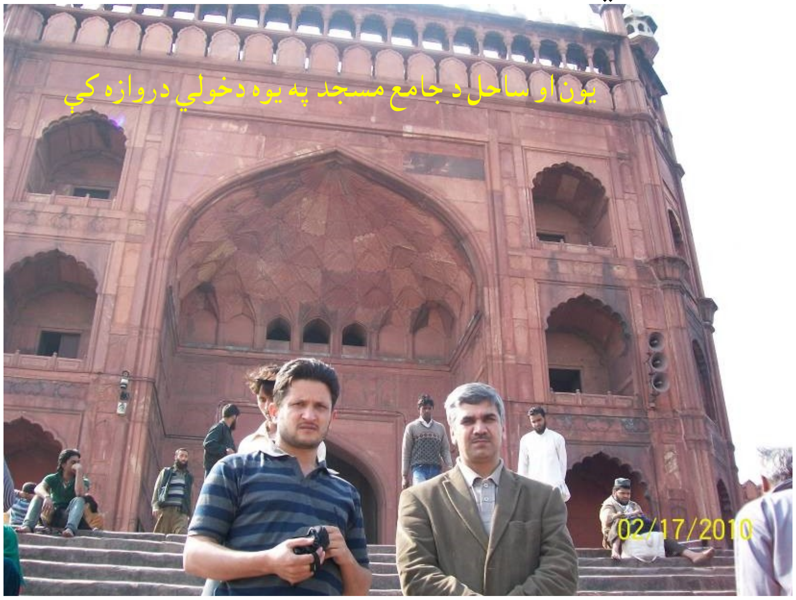

شي، جامع مسجد د (شيړو کلونو) په بهير کې جوړ شوی او (پنځه زره) کارګرانو پرې کار کړی دی. له لرغونو اثارو څخه چې په دې مسجد کې ساتل کېږي د هوسيو هغه پوټکي دي چې قران کريم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېِ ليکل شوی دی. دا مسجد درې ګونبدې لري چې سپينې او تورې مرمر ډبرې په کې په ښکلي ډول کاربدلې دي، دوه ځګې منارې لري چې (۴۰) متره يې ارتفاع ده. ويل کېږي شاه جهان امر کړی و چې دا مسجد پر يوه ځګه غونډۍ جوړ کړئ، زاړه ډيلي کې يو همدا ځای او يو هم هغه ځای چې لعل کلا (سره کلا) په کې جوړه شوې، د زاړه ډيلي تر نورو سيمو لوړ دي. په واقعيت کې د زاړه ډيلي د ټولو سيمو ننداره له دې ځايونو کېدی شي.

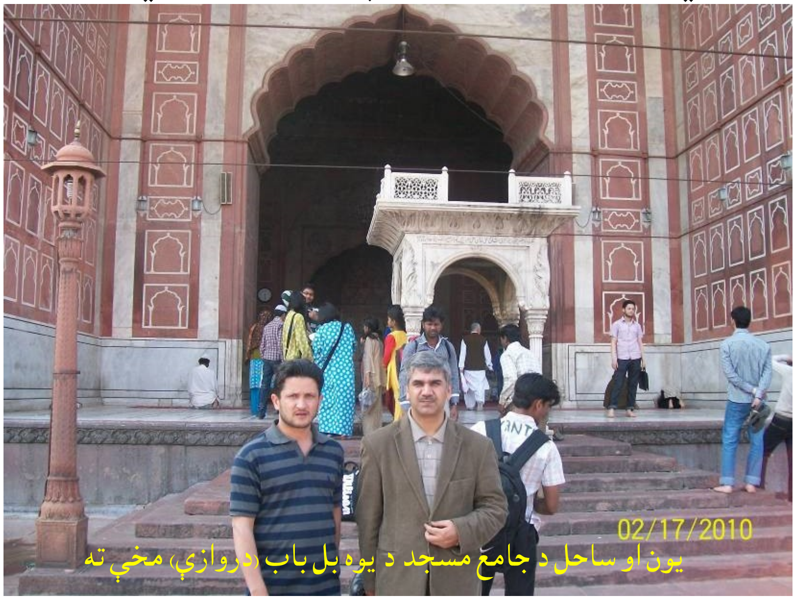

يون او ساحل د جامع مسجد د يوه بل باب (دروازې) مخې ته

کله چې له کورسه رخصت شو، رېکشا مو ونيوله، د جامع مسجد پر لوري مو حرکت وکړ، (۴۵) دقيقو کې هلته ورسېدو، د جامع مسجد مخې سره يې کښته کړو، مسجد درې بابه (دروازې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، يوه دروازه يې د شاه جهان دروازه (باب شاه جهان) په نامه ده، لاندې ترې بازار دی، داسې لکه د افغانستان ځينو سيمو کې چې د جمعې يا يکشنبې ورځې بازارونه وي، اکثره سودا د ځمکې پرمخ پرته وي، ځينې دکانونه هم هلته شته، خو نه په دکان کې او نه هم پر ځمکه د چټليو کمی شته، چا موږ ته ويلي وو چې دلته شيان ډېر ارزانه دي، څو ورځې دمخه زه او مېرمن مې (ارين يون

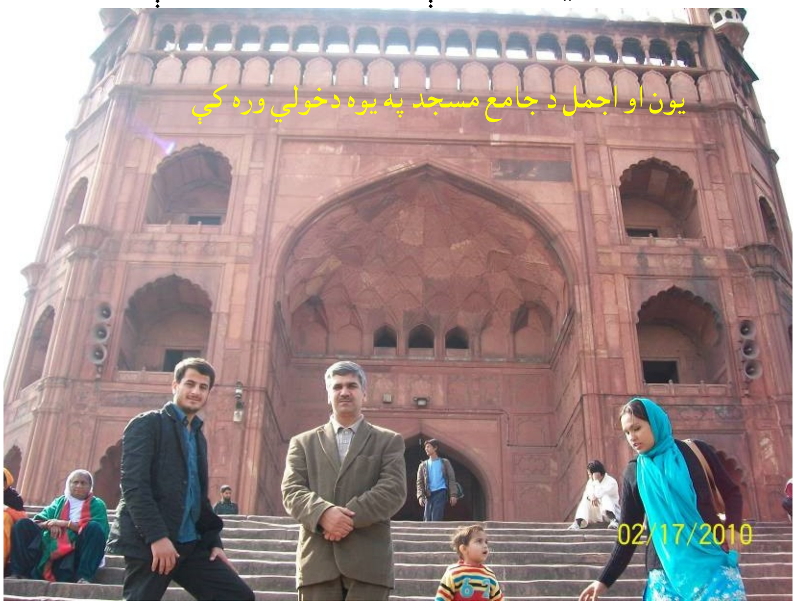

هم دلته راغلو، خو چې ددې ځای چټلي مو وکتله، نو پرته له دې چې د شيانو د نرخونو پوښتنه وکړو، پوزې مو ونيولې او پښې مو سپکې کړې، (آينه مارکيټ) ته چې تر دې ډېر لوکس دی، هلته لاړو، هلته مو سودا وکړه، خو دا ځل خاص د جامع مسجد د ليدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خاطر راغلو. د (شاه جهان دروازې) له لارې مسجد ته پورته شو. دا مسجد هم لکه د ځینو نورو تاریخي ځایونو په شان په عمومي ډول له سرو ډبرو جوړ شوی دی. کله چې د مسجد دخولي دروازې ته ورنږدې شو، نو څو قطعې عکسونه مو واخیستل، یو

اجمل او یون په دخولي دروازه کې

تن راغی، موږ ته یې وویل: ((د مسجد داخل ته کمره مه وړئ او که وړئ یې نو (۲۲۰) کلدارې راکړئ.)) زما ملګرو: ساحل او اجمل ورته وویل: ((هغه بله ورځ هم موږ کمره وړې وه، هیڅ خبره نه وه، دا نن دې څنګه په کې دا خبره را وایستله؟)) هغه ډېر ټینګار وکړ، ټکټ یې راوکښه دا واخله! ما جیب ته لاس کړ، سل کلدارې مې وکښلې، هغه وویل: ((نه (۲۲۰) کلدارې)) ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل: ((تاج محل کې کمره وړیا ده او دلته دومره پیسې اخلې؟))
اجمل ورته وویل: ((ټیک ده نه ځو)) اجمل، ما (یون) او ساحل ته وویل: ((ځئ، تاسې په دې دروازه لاړ شئ، زه پر هغې بلې دروازې درځم.)) موږ چې ورننوتو، اجمل کمره په جیب کې له هغې بلې دروازې (باب عبدالله) ځخه راننوت، دننه ګورو چې هر چا سره

کمره ده او عکسونه اخلي، موږ هم عکسونه واخیستل، د مسجد ټول دېوالونه له سرو ډبرو جوړ دي، د مسجد باندني متن کې هم سرې ډبرې فرش دي، خو د مسجد په داخلي متن کې بیا سپین او تور مرمر کارول شوي، په متن کې یې، لکه د جاينماز په شان نقاشي هم په کې شوې، ياني ډبرين جاينمازونه په کې فرش دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مسجد هم رښتیا ډېر ښکلی دی، هغه ډبرې چې دوی کارولي دومره غټې او اوږدې دي چې سړی فکر کوي د پخوانیو زمانو د افسانوي کیسو دېوانو پورته کړي دي. رښتیا هم عقل کار نه کوي چې څلور سوه کاله دمخه دې په داسې برم او شوکت سره ودانۍ جوړه شوې وي. د ودانیو چت د نږدې (۱۵) مترو په اندازه لوړ دی، د کلا دېوالونه هم تر لسو مترو لوړ جوړ شوي، خو په ټولو تیږو کې (له ځمکنې فرش پرته) ښکلې ډیزاین شوی دی. سره له دې چې د هند د واکمنۍ پر سر له مغولو سره د پښتنو ذهني واټن، رقابت او تضاد زیات دی، خو چې په هند کې د ځینو مغولو دا ډول ودانۍ په تېره بیا د شاه جهان د وخت ودانۍ سړی وګوري، نو په زړه کې یې دې شاهانو ته د کینې درجه یو څه راټیټېږي.

د مسجد په بهرني متن کې د اوبو یو حوض دی، چې د اوداسه لپاره ترې ګټه اخیستل کېږي، د باران او چټلو اوبو لپاره تر ډېرو لاندې لښتي ایستل شوي، چې دا د مغولي ستایل په ټولو ودانیو، ان تر هغو دمخه او وروسته ودانیو کې هم لیدل کېږي، څو شېبې نور هم هلته وو، بیا د (عبدالله باب) له لارې له مسجده رابهر شو او د کریم هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه غرمنۍ په کریم هوټل کې

(کریم هوټل) جامع مسجد ته مخامخ؛ په زاړه ډیلي کې موقعیت لري، له دې ځایه یوازې دوه درې دقیقې پلې لاره ده،

اجمل، محبوب او یون د کریم هوټل په وره کې

موږ چې کله هلته ورسېدو، نو پوښتنه مو وکړه، په سړک کې دننه یوه تنګه کوڅه ده چې ایله دوه تنه په کې پر یوه وخت جوړه ورننوتی شي، ما چې د زاړه ډیلي چټلي مخکې هم لیدلې وه، باور مې نه کاوه چې دلته به په دې تنګو کوڅو کې هم یو پاک هوټل پیدا شي، خو محبوب یې ډېر صفت کاوه، هغه ته مو هم همداځای ادرس ورکړی و. کله چې هوټل ته ورسېدو، نو په یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځای کې د کريم هوټل ځلور ځانګې دي. سره له دې چې نږدې ځلور بجې هلته لاړو، خو ګڼه ګونه په کې ښه پريمانه وه، مېزونه او څوکۍ يې هم ښه پاک وو، ګرمې ډوډۍ په کې سملاسي پخېدلې؛ تيار خپل ډوډۍ پخونکی يې درلود، نرۍ مينې ډوډۍ (پازې)او ساده ګردې ډوډۍ دواړه ميلاو بدلې، هوټلي ته مو وويل: ((مينو دې راوړه!)) مينو يې راوړه، يو دال خوښ کړل، يو (ميتهور)؛ غوښه او ترکاري، کوفتې ته ورته غذا ده، يو چکن کړايي، دا وخت لا محبوب نه و رارسېدلی، ما وويل: ((محبوب چې راشي هغه به په خپل زړه څه راوغواړي.)) موږ ډوډۍ خوړل پيل کړل، دغه دی چې محبوب هم راورسېد، هغه چکن تندوري (سور کړی چرګ) فرمايش ورکړ. څو ځله مو پرې تازه ډوډۍ راوغوښته، ډوډۍ يې ډېره خوندوره وه، خو اوبه يې چندان خوندورې نه وې، د هوټل پر دېوالونو هغه سندونه ځړول شوي وو چې معتبرو اجنسيو او دلته چې کوم بهرنيان راغلي، ډوډۍ يې خوړلې او له دوی څخه راضي تللي، نو هغوی ورته منلليکونه او ستاينليکونه راليږلي دي، محبوب يې دومره صفت وکړ، ويل يې: ((دا د شاه جهان له وخته چلېږي، اشپز يې د همغه وخت دی، دوی د هغه په دربار کې کار کاوه.)) ما وويل: ((محبوبه اشپزان يې ژوندي دي که څنګه؟ چې ويې ګورو!)) محبوب وويل: ((هو جي هغه اشپزان نسل په نسل تر دې ځايه رارسېدلي دي.)) ما وويل په تاج محل کې هم يو دکاندار، چې د تاج محل سمپلونه يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

محبوب، یون او ساحل په کریم هوټل کې

خرڅول، وویل زمونږ نیکونو تاج محل جوړ کړی دی»، دا به هم همغسې وي، محبوب بیا په خندا شو: ((یاره ته په هر شي کې خبرې باسې.)) ډوډۍ مو په خوند سره وخوړه، (۲۷۵) روپۍ یې واخیستې، له هغه ځایه چې راووتو، نو د عمومي کوڅې پر سر د سلماني دکان و، هلته مو وېښتان جوړ کړل، خورا تکړه سلماني و، ما (یون)، ساحل او اجمل وېښتان جوړ کړل، محبوب خو هسې هم غواړي وېښتان وکري، نو د وېښتانو جوړولو اړتیا یې نه احساسېږي، د هر یو وېښتان یې په شلو ښت کلدارې جوړ کړل، خو د هر یوه پر سر مو (۲۰) کلدارې ورکړې، هغوی ډېر زیات خوشاله شول، له هغه ځایه مو پروګرام دا و چې (لعل کلا) ته لاړ شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لعل کلا یا سره کلا

د زاړه ډيلي له بازاره تر (لعل کلا) پورې ډېره لاره نه وه، خو محبوب وویل: ((زه پلی نه ځم)) اسد ساحل او اجمل پر یوه، زه او

محبوب او یون په سایکلګاډي کې

محبوب په بل سایکلګاډي کې ورسپاره شو. دوه کاله مخکې چې زه (یون)، له خپلې مېرمنې سره هندوستان ته راغلم، نو چې په بایسکلونو کې مو د خلکو دا حال ولید، زړه مې پر همغه ورځ له هندوستانه تور شو، هغه وخت له مجبوریته موږ په یوه سایکلګاډي کې کېناستو، د بایسکل والا پښو ته مې چې وکتل داسې وچې او تورې وې، لکه د شامتورې پښې، خو اوس زما دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیم ځل دی چې دلته راځم، نو له بایسکل سورلۍ سره بلد شوم. شل شل روپۍ مو ورکړې، د لعل کلا دخولي دروازې تـه یـې بوتلو، محبوب وویـل: ((که تاسې د خارجیانو پـه بڼه ځئ نو دوه سوه څو روپۍ ټکټ کېږي، خو کـه د هندوانو پـه جـم کې ځئ نو

یون د لعل کلا مخې ته

پنځه لس کلداري، زه به لاړ شم تاسې تـه بـه ټکټونه واخلم.)) ما وویل: ((محبوب جي! که چېرې په ټکټ کې درغلي زموږ ملیت او هویت بدلوي، نو زه خو همغه خپل قیمت ورکوم، ضرور نـه ده چې د دوه سوه کلدارو پـه بـدل کې خپل هویت بدل کړم او ځان هندو کړم.)) هغه وویل: ((نه بابا دا هویت مویت دا زړې خبرې دي، تاسې باید له نوي ژوند سره ځان عیار کړئ، دا ساحل او اجمل مې هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېره ورځ هم په همدې پنځه لس روپګۍ ټکټونو ورننويستي وو، هېڅ خبره ونه شوه، د دوی مليت بدل شو؟ دوی هندوان شول؟ موږ او تاسې نه پېژني، داسې ښکارو لکه کشميريان.)) محبوب لاړ، لاندې په ځمکتلي کې يوه خونه وه، له هغه ځايه يې ځلور ټکېټونه راواخيستل، بهرنيان او هنديان ښه ډلې ډلې ور روان وو. له معمولي تالاشۍ ورتېر شو، زموږ ټکېټونه يې چک کړل. لعل کلا ته ورداخل شو، دا هم ډېره تاريخي کلا ده، دا هم مغولي امپراتور

يون، محبوب او ساحل د لعل کلا دخولي بازار کې

(شاه جهان) جوړه کړې ده. کله چې شاه جهان له (اګرې) څخه خپل پايتخت (ډيلی) ته رالېږداوه، نو ددې کلا د جوړولو امر يې صادر کړی و. د جوړولو کار يې (۹) کاله دوام وکړ او په (۱۶۴۸م) کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بشپړه شوه. د کلا په لومړۍ دخولي برخه کې یو سرپټې بازار راځي او دننه وړاندې پر مستقیم خط او زاویه دربار دی، هلته به پاچا کېناسته او دلته به عوامو سودا کوله. د (۱۰۰) مترو په اوږدوالي، د (۱۲) مترو په پراخوالي او د نږدې (۱۵) مترو په لوړوالي به دا سرپټې بازار جوړ شوی وي. اوس هم په کې دکانونه ښه په ځل او بل سره فعال وو، د هند د تاریخي اثارو تصویرونه او سمبولونه په کې خرڅېدل، خو هرڅه په کې د اور په بیه وو. هر بهرنی، هر هندو ته داسې و، لکه د هوسیو ښکار، په لسو کې چې

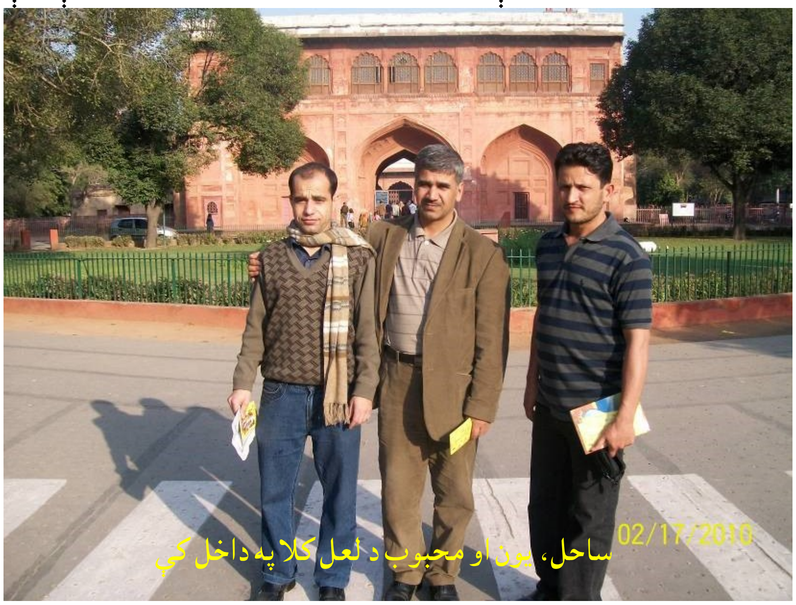

یو بهرنی هم تېرباسي، دده د ورځې کار پوره کېږي، خو موږ چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر څو ځلي تېر ایستني وروسته پخې تجربې ته رسېدلي وو، پر موږ یې (جنتر منتر) چندان تاثیر نه کاوه.

له بازاره چې تېر شو، نو لومړی موزیم ته پورته شو، دا د تاریخي اثارو یو موزیم دی، چې په یوه دوه پوړیزه ودانۍ کې موقعیت لري، د مغولو د وخت، تر هغه لږ څه دمخه او همدارنګه تر هغه وروسته د انګرېزانو د وخت د جنګي وسایلو نمونې په کې اېښودل شوې دي، د (پاني پت) د جنګ د ذکر یو سمبول هم په کې اېښودل شوی، دغو سمبولونو د جنګ د ذکر انځورنه کوله.

تر هغه وروسته په مستقیم خط د شاه جهان دربار ته لاړو او د هغه تخت مو ولیده، لاندې یوه لویه سرپټې سوپه وه د (۱۵)

د لعل کلا په موزیم کې د پاني پت د جنګ سمبولونه

مترو په پلنوالي، د (۱۰) مترو په لوړوالي او د (۵۰) مترو په اوږدوالي به وه، تخت د دوو مترو په اندول د سوپې په منځنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې ایښودل شوی و ، شاته یې دروازه هم وه چې شاه به ورته له همغې لارې راته، تخت او د ځمکې متن له سپین بخنو ډبرو جوړ و ، خو نورو دېوالونو او چتونو کې سره ډبره ډېره کارېدلې وه، د ودانۍ ښي لاس ته بیا یو بل موزیم و چې په هغه کې اکثره د مغولو د وخت اثار، د ژوند لوښي، جامې، د ځینو تاریخي اثارو خطي نسخې په کې ایښودل شوي وو. پر (۱۶۴۴م)کال د شاه جهان د فرمان یوه بېلګه، د اورنګ زېب د فرمانونو بېلګې، د مولوي جلال الدین بلخي د دېوان او همدارنګه د ابوالقاسم فردوسي د شاهنامې خطاطي شوې نسخې یې په کې ایښې وې، د قران کریم یوه نسخه چې په لاس خطاطي شوې وه، هم په کې ایښودل شوې وه، د مغولي پاچایانو د مېرمنو جامې او د کور ځینې نور سامان الات هم په کې ایښودل شوي وو.

د همدې عصر او کورنۍ د نورو شاهانو خطونه او فرمانونه هم په کې وو. لکه د بابر د نیکه خط (۱۴۲۳م)کال هم په کې و ، د بابر فرمانونه، د همایون، جلال الدین، د شاه جهان او اورنګزېب اکثره فرمانونه، مهرونه او نور اثار په کې تر سترګو کېدل، د ځینو شاهانو میناتوري ډوله انځورونه هم په کې ایښودل شوي وو ، د هغو د مېرمنو انځورونه هم په کې ښکارېدل، د دربار د جوړښت انځورګري هم په کې شوې وه. لنډه دا چې د سړي په ذهن کې یې د تېر تاریخ تداعي کولای شوه، سړی یې لکه د خوب په شان یو بلې زمانې ته وړه، د شنو بخنو سپینو ډبرو درې تعمیرونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې يو يې په وسط کې و او دوه يې اخوا و دېخوا، هغه مو هم وکتل، فکر کوم چې دا د لعل کلا تر نورو تعميرونو وروسته جوړ

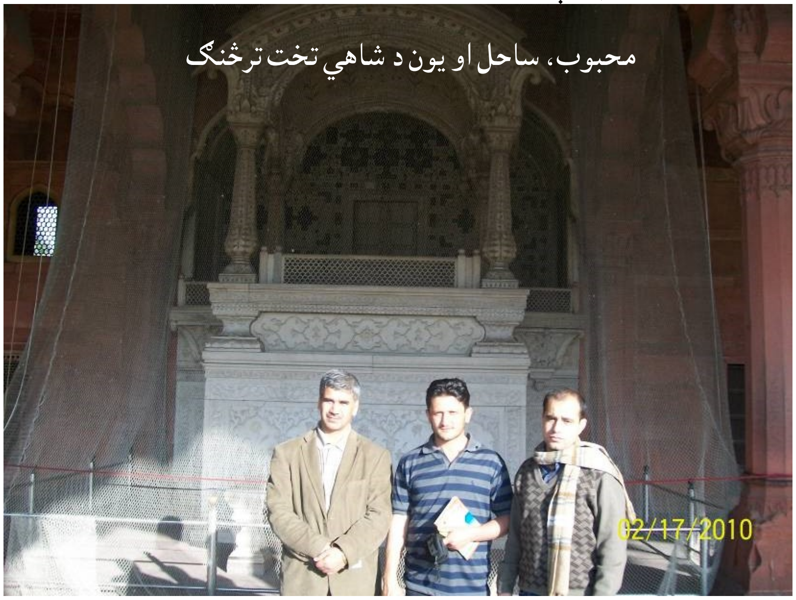

محبوب، ساحل او يون د شاهي تخت ترڅنګ

شوي وي، ځکه د مغولي پېر په لومړيو وختونو کې اکثره سره ډبره کارول شوې، خو په دې تعميرونو کې سره ډبره نه وه، دا تعميرونه هم په يوه ډبره مستقيمه زاويه جوړ شوي چې غالباً د دربار د خلکو د کورونو په توګه به ترې ګټه اخيستل کېده، چپ لاس ته يې يو مسجد هم ودان و، چې دا مهال يې ور بند و، د مسجد څنګ ته بيا يو چمن و، ونې او شنې کبلې يې زړه راکښونکې وې، د اوبو يو حوض هم دلته و، د حوض په منځ کې يوه ودانۍ هم وه، چې له سرو ډبرو جوړه وه، د ودانۍ ختيځ پلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته بیا یو بل مسجد ودان و، حوض دا مهال وچ و، خو غالباً چې اوس ورته د واټرپمپ په ذریعه اوبه رسېږي، خو پخوا د همغه

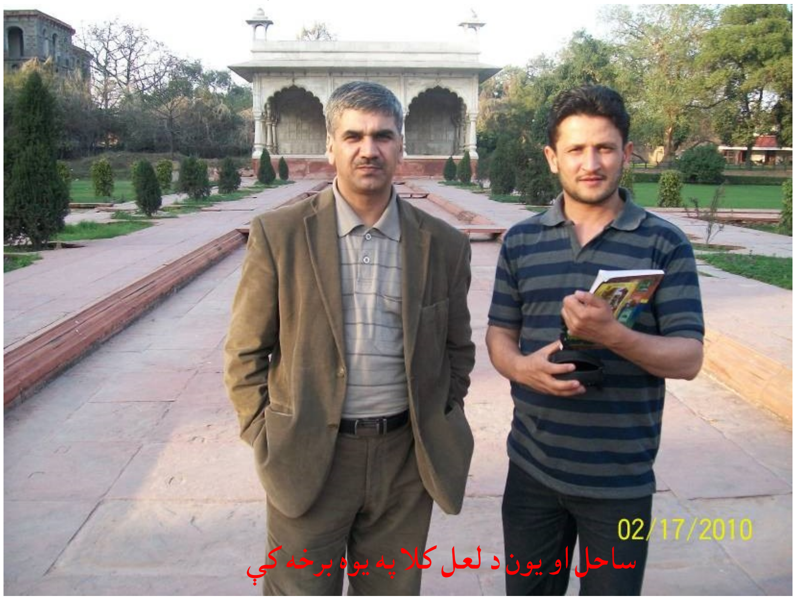

ساحل او یون د لعل کلا په یوه برخه کې

خپل سیستم له لارې اوبه ور رسېدلې، د لمر پرېوا ته خوا ته بیا د انګرېزانو د وخت څو مسلسل تعمیرونه ترسترګو کېږي، له ورایه ښکاري چې د کلا له نورو تاریخي ودانیو سره اړخ نه لګوي، ځینې یې بیا ترمیم شوي او ځینې یې ترمیم لاندې دي. انګرېزانو له دې کلا څخه د خپلې واکمنۍ پر مهال د مهم سیاسي او پوځي مرکز په توګه ګټه اخیستله ، ددې کلا په لومړي سر کې چې موږ کوم موزیم وکوت په هغه کې د انګرېزانو د وخت د واکمنۍ ځینې تصویرونه هم ترسترګو کېدل. لعل کلا (سره کلا) واقعاً ډېره لویه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلا ده، سره کلا ورته په همدې خاطر وايي چې له سرو ډبرو جوړه

اسد ساحل د لعل کلا د يوې ودانۍ مخې ته

ده، د کلا په داخل کې له ځينو ودانيو پرته د کلا اکثره برخې او عمومي دېوال له سرو تورېل شويو ډبرو جوړ دی. د دې ټولې کلا اوږدوالی (دوه نيم) کيلو متره دی، لوړوالی يې په بېلابېلو ځايونو کې تغير کوي په مجموعي ډول له (۱۲) څخه تر (۳۳) مترو پورې لوړوالی لري. لکه څنګه چې دمخه مو يادونه وکړه په لعل کلا کې د بېلابېلو چارو لپاره ډول ډول ودانۍ جوړې شوې، چې ډېرې مشهورې يې دادي:

لاهور دروازه (Lahor gate)، ډيلي دروازه (Delhi gate)، فيل دروازه (Elephent gate)، چاتا چوک (Chatha Chowk)، نغاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساحل، یون او محبوب په لعل کلا کې د یوې پخوانۍ ونې ترڅنګ

خانه (Naggara khana) یا نوبت خانه (Nawbat khana)، دېوان عام (Diwan-i-Aam)، کرسي (Qursi) یا شاهي تخت، لعل (سره) پرده (Lal pardah)، حیات بخش باغ (Hayat Bakhsh Bagh)، دېوان خاص (Diwan-i- khas)، خاص محل (Khas mahal)، موسامان برج (Mussaman Burj)، نهر بهشت (Nahr-i- Behisht)، میزان عدالت (Mezan-i- Adalat)، ساوان وبادان (Sawan wa Bhadan)، ظفر محل (Zafar mahal)، حمام (Hammam)، زنانه (Zanana)، ممتاز محل (Mumtaz Mahal)، رنګ محل (Rang mahal)، دعوت خانه (Dawat khana)، موتي مسجد (Moti masjid) او ځینې نور. په کلا کې مو ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساحل، محبوب او یون په لعل کلا کې د یوې تاریخي ودانۍ مخې ته تصویرونه واخیستل، نږدې شپږ بجې وې چې له سرې کلا څخه راووتو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځو شیبې په ګوردواره کې

کله چې له (سرې کلا) څخه راووتو، نو د کلا عمومي دروازې ته مخامخ يو سور ګونبزي غونډۍ تعمير دی، محبوب وويل: ((دا د هندوانو عبادتځی (مندر) دی، دلته به هم ورشو، وبه يې ګورو

په ګوردواره کې عبادت کوونکي

چې څه حال دی.)) مورې وويل: ((محبوبه! هندوانو نه دې پيسې نه وي اخيستي، چې دادی دا ځو مې درته راوستي، ته خو هسې هم د مذهب کيسه کې نه يې چې مورې پرې خراب نه کړې.)) ده وويل: ((راځئ بابا دې خبرو پسې مه ګرځئ.)) مورې وويل: ((ته بلد يې که نه او که نه په مورې ځان بلدوې؟)) ده وويل: ((بلد څنګه نه يم.)) تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو دقیقو پلي مزله وروسته چې هلته لاړو محبوب رښتیا هم بلد نه و. کله چې د هندوانو عبادت ځي (مندر) ته ورسېدو، نو چوپه چوپتیا ده، محبوب وویل: ((دلته یوه (باریکي) شته.)) د محبوب د (باریکۍ) خبره مشهوره ده. یو وخت موږ له څو تنو نورو لیکوالو سره (کندوز) ولایت ته روان وو، محبوب اصلاً د کندوز دی، محبوب مو ځان سره موټر کې کېناوه چې موږ ته به لاره راوښیي،

د ګوردوارې په داخل کې موسیقیوال

ځکه زموږ اول ځل و چې هلته تللو، کله چې تر (پلخمري) ورتېر شو، نو یوه دوه لارې راځي، یو سړک (مزارشریف) ته ځي او بل (کندوز) ته، ماښام تیاره ده، محبوب ته وایو چې پر کوم سړک لاړ شو، په ښي که په چپ؟ محبوب وویل: ((تاسې صبر کوئ، دلته

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه باریکي ده.)) نو پر دې وخت زموږ، ترافیکي لارښوونې ته پام شو چې یوه خواته یې (کندوز) لیکلی او بلې خواته یې (مزارشریف)، نو هلته موږ ته پته ولګېده، چې محبوب اصلاً د کندوز دی خو تر اوسه یې کندوز لیدلی نه دی، ما ویل محبوبه ګوره هغه د کندوز کانه رابانديې ونه کړي؟ ده وویل: ((ته بیا داخبره کوې راځئ چې څو هېڅ خبره نه شته.)) ما وویل ((نه تاته د دوی مذهب معلوم دی که نه؟ مسلمانان هم د دوی عبادتځي ته ورتللای شي که نه؟)) ده وویل: ((هو ورتللای شي.)) ما وویل: ((پوه یې که هسې وایې؟)) ده وویل: ((ورتللای به شي نو...))، ما ویل ګوره چې خبره دې خرابه کړه، ددې عبادتځي څنګ ته چې ورغلو، نو ګورو چې پر دېوالونو د عبادت کوونکو لوڅ عکسونه لګېدلي، یوازې فرض یې د ښځې په راتاوولو پټ کړي، نور یې هر څه ښکاري، عکسونه ټول د نرینه عبادت کوونکو وو. محبوب ته مې وویل: ((دا څه حال دی محبوبه؟)) محبوب هم لکه چې دا یې اول ځل و، حیران و، خو موږ ته یې ځان ډېر بلدي بلدي ښکاره کاوه، دروازې ته ورنږدې شو، موږ پرې غږ کړ! ((محبوبه راځه چې لوڅ دې نه کړي څه کوې؟ بیا دې څوک راخلاصوي.)) خو ښه وه فکر کوم دا یې د عبادت وخت نه و، ارامه ارامي وه، دروازه هم تړلې وه، یوازې یو سړی دننه ښکارېده چې صفایي یې کوله.

د (سل مترو) په اندازه وړاندې لاړو، (چاندني چوک) سره نږدې د سکانو د عبادتځي پر لوري روان یو، د سکانو عبادت ځای ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ګوردواره) وايي، محبوب بيا ځان ملک کاوه ورننوته، له عبادتځي څخه ګرد چاپېره کټاره راتاوه ده، مخکې تر دې چې ځوک (ګوردوارې) ته پورته شي، اکثره يې د زينې ډېرې مچوي، زينه نو بيا پاکه او سُتره ده، له سپينو مرمرو جوړه ده، او به هم

په ګوردواره کې مشر عبادت کوونکی

پرې تويېږي او دقيقه پر دقيقه پرې لته تېروي؛ پاکوي يې، لاندې د بوټانو ويستلو لپاره منظم ځای په پام کې نيول شوی دی، ښځې او پېغلې ولاړې دي، د خلکو بوټان اخلي او نومره ورکوي. ما محبوب ته وويل: ((څه حال دی دې ښځو نه خو پوښتنه وکړه چې اجازه شته که نه څه بل فساد ونه کړي وه محبوبه!)) محبوب ورو ورنږدې شو، مور ته يې اشاره وکړه: ((راځئ!)) مور هم ورغلو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويل يې: ((بوټان مو وباسئ!)) يوه پېغله جلۍ او يوه ښځه په دې غرفه کې ولاړې وې، دې ښځې ته مې په ګوډه ماته اردو وويل: ((دا محبوب نومېږي، په جلال اباد کې (سک) شوی، ستاسو دين ته اوښتی اوس مو دلته راوستی چې ستاسې هغو مشرانو ته يې ورتسليم کړو او موږ درنه لاړ شو، موږ ته خو څه مشکل نه شته چې پاس لاړ شو؟)) هغې وويل ((نه! بابانانک خو مسلمان و، هغه خو زموږ او ستاسو دواړو دی،دلته هره ورځ مسلمانان هم

په ګوردواره کې ښځينه عبادت کوونکې

راځي.)) څلور دسمالونه يې راکړل چې بايد له سره يې تاو کړو. پر زينې پاس ارام وختلو، په لومړي منزل کې يو لوی تالار دی، غالۍ په کې اوارې دي، خوشبويي لګېدلې ده، خلک ټول څو ځله سجده کوي او بيا غلي کېني، مخې ته يې د يوه ستېج په شان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځای دی، څلور پنځه کسان پرې ناست دي، مخې ته يې هرمونې، تبلې او میکونه ایښي دي، خپل مذهبي سرودونه وايي، موږ نو غلي غلي له یو کونجه د بل پر لوري روان یو . لکه سړی چې د فاتحې لپاره په لین کې روان وي، ګرد چاپېره وګرځېدو ، محبوبي ته مې وویل: ((ژر ژر ځان باسه چې شاوخوا ټولې کمرې لګېدلي دي، څو ټلویزیوني کمرې هم لګېدلې وې فکر کوم د سکانو له

په ګوردواره کې مذهبي موسیقیوال

کوم ټلویزیوني چینل څخه يې ژوندۍ خپرونې کولې. لاندې چې د خروجي زینې پر لوري راکښته کېدو ، هلته یو ځای و ، لکه د قبر په شان، ټول خلک به هلته یو ځل پر سجده پرېوتل، ګڼه ګوڼه هم زیاته وه، یو دوه ښځې او نرینه چې پر سجده پرېوتل، نو موږ ته لاره پیدا شوه، ژر ترې تېر شو او په خیر سره راووتو ، بېرته لاړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله نومره مو ورکړه او بوټان مو واخیستل، هغې ښځې ته مې وویل: ((دا یو (محبوب) سک شو نور به هره ورځ دلته راځي.))
هغې هم سخت وخندل.

کله چې له ګوردوارې څخه راووتو، نو یو څو شېبې نور هم په (چاندني چوک) کې وګرځېدو، د سیارې موسیقۍ یوه ډله مخې ته

د ایجړاګانو یوه ډله د (هولي) مېلې لپاره د موسیقۍ له لارې چنده راټولوي

راغله چې غالباً ایجړاګان به وو، د (هولي) مېلې لپاره یې موسیقي غږوله او چنده یې ټولوله، ځینو ورته لږ لږ پیسې ورکولې، محبوب هم ترې یو پنځوسی نذرانه کړ، په چاندني چوک کې لږ نور هم وګرځېدو. دا چوک د کاروبار لپاره ښه بازار ګڼل کېږي، د هندي سینما مشهور ستوري (اکشي کمار) هم یو وخت دلته کار کاوه، (له چاندني چوک څخه تر چینه پورې) یو فلم

يې هم جوړ کړی چې د ده د ژوند د همدې ځای برخه په کې انځور شوې ده. دې چوک کې تر ګرځېدو وروسته نور ښه ستړي شوي وو، نور مو نو محبوب د خپلې راډيو پر لوري رخصت کړ او موږ درېواړه په رېکشا کې کېناستو او د خپل هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هېوادونو پېژندنه

له ټاکل شوي مهالوېش سره سم باید د فبرورۍ پر (۱۸) مه نېټه په کورس کې هر چا د خپل هېواد په باب یو پرزنټېشن (Presentation) وړاندې کړی وای، د جمعې پر ورځ د پېژندنې دا لړۍ پیل شوه، لومړی د نیپال، بیا د روسیې او وروسته د کیوبا

د کورس استاده مېرمن سوګتا چکروتي او د مالدیف محصله سلما

محصلینو د خپلو هېوادونو په باب معلومات وړاندې کړل. معلومات ټول په تصویري ډول د سکرین پرمخ ښودل کېدل، د هر چا لپاره ډېر جالب وو، پر داسې وختونو د هر هېواد په باب غټ معلومات وړاندې کېږي، له جزیاتو ډډه کېږي، ځکه چې وخت په

کې حتمي قید وي، د هر پرزنټېشن لپاره له (۲۰-۳۰) دقیقو پورې وخت و. په دې کې د یو هېواد ، مساحت، نفوس، لنډه تاریخ، د حکومت ډول، دین، قومونه، ژبې، پیسې، اقتصاد ، ترانسپورت، ملي سرود ، ملي سندرې یا ډانس، تاریخي او تفریحي ځایونه، تولیدات، کلتور او ځینې نور غټ مسایل په

له سوډان څخه محمدعبدالله د خپل هېواد پېژندنه وړاندې کوي.

لنډیز او مصور ډول بیانېدل، رښتیا هم ډېر په زړه پورې وو. پر لومړۍ ورځ چې دا پرزنټېشنونه وړاندې شول، له خپلو هېوادونو سره یې د هغو د وړاندې کوونکو ژوره مینه څرګندوله. موږ افغانان خو د هېواد پالنې ډېرې سندرې اورېدلي، خو چې نور خلک وګورو، ټول له خپلو هېوادونو سره همداسې مینه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ نوبت د فبروري پر (۲۱) مه نېټه دی، موږ به کوښښ وکړو چې کوم مسایل په ننني پرزنتېشنونو کې زموږ په نظر نیمګړي ښکاره شول، هغه هم پوره کړو. د پرزنتېشنونو تر وړاندې کولو دمخه د کورس استادې، د هندوستان او ځینو نورو هېوادونو په باب پر سکرین معلومات یا هغه پرزنتېشنونه وړاندې کړل چې پخوا جوړ شوي وو، د کورس استادې مېرمن سوګتا چکروتي وویل: ((دا پرزنتېشنونه ددې کورس فارغانو ترتیب کړي وو، تاسې هم کولای شئ، همدا ډول معلومات وړاندې کړئ.)) د کورس استادې د هند په باب معلومات وړاندې کړل، خو دا معلومات ډېر په لنډیز سره وو. هند یو لوی او عظیم هېواد دی، د هند جمهوریت د اسیا د وچې په جنوب کې موقعیت لري، چې د (۳۱۶۶۱۴۴)کیلو متره مربع مساحت په لرلو سره، چې د هغه (۹،۵۲) سلنه اوبه احتوا کوي، د مساحت له نظره د نړۍ اووم هېواد شمېرل کېږي. دغه هېواد په نړۍ کې د نفوسو د شمېر په لحاظ دویم هېواد دی. ددې هېواد ګاونډیان دي: د هند سمندر په جنوب کې د عرب سمندرګی، په لویدیځ کې د بنګال سمندر او همدارنګه د دغه هېواد په ختیځ کې د پاکستان اسلامي جمهوریت، له چین، نیپال او بوتان سره په شمال ختیځ او له بنګله دېش او میانمار سره په ختیځ کې ګډه پوله لري، همدا شان د هند سمندر له لارې سریلانکا، اروپا او اندونیزیا سره هم ګاونډي ګڼل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انډیا (India) کلمه د اندوز (Indus) له کلمې څخه مشتق شوې ده. د هند جمهوریت اساسي قانون ددې هېواد محلي نوم بهارت (Bharat) هم په رسمیت پېژني.

د هند د جمهوریت دولتي نظام فدرال جمهوریت دی، چې ددې هېواد اساسي قانون دغه هېواد سوسیالیست، سیکولر او دموکراتیک جمهوریت تعریفوي او سیاسي رژیم یې پارلماني بڼه لري، چې جوړښت یې له غربي پارلماني سیستم سره ورته تنظیم شوی دی. ددې هېواد د اساسي قانون له مخې دولت درې قوې: مقننه، اجرائیه او قضائیه لري، چې هر یوه مستقله قوه ده.

جمهور رئیس د دولت مشر او د پوځ اعلی قوماندان دی، چې د پنځو کلونو لپاره د انتخاباتو له لارې انتخابېږي.

صدراعظم د حکومت (اجرائیه قوې) د مشر په توګه د هغه ګوند له خوا چې د پارلمان په ولسي جرګه کې یې اکثریت ترلاسه کړی وي، غوره کېږي. صدراعظم چې د اجرائیه قوې مشر دی، د جمهور رئیس له خوا ولسي جرګې ته چې **(۵۴۵)** غړي لري، معرفي کېږي او د اکثریت رایو په اخیستلو سره ټاکل کېږي.

ددې هېواد مقننه قوه یا پارلمان له دوو برخو څخه متشکله ده، چې لومړی یې د پارلمان پورتنۍ خونه ده، چې راجیا سبها (Rajya Sabha) یا د دولت شورا نومېږي، چې **(۲۴۵)** غړي لري او د ایالتي پارلمانونو له خوا د نفوسو د تناسب پر بنسټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتخـابېږي، د هغـوی د کـار مـوده شـپږ کالـه ده. دا برخـه يـې د افغانستان د پارلمان مشرانو جرګې ته ورته ده.

د پارلمان دويمه خونه ولسي جرګه ده، چې هغه (لـوک سـبها) يـا د خلکو کور دی. دا جرګه (۵۴۵) غړي لري، چې په مستقيم ډول د خلکو لـه خوا د پنځو کلونو لپاره انتخابېږي. لکه د افغانستان ولسي جرګه، په هند کې هر هندي وګړی، چې د (۱۸) کلونو عمر يې پوره کړی وي، د رايې ورکولو حق لري.

د دولت دريمه قوه، قضائيه ده، چې د اساسي قانون لـه مخې مستقله پېژندل شوې او د هغې په سر کې ستره محکمه واقع ده، چې د قاضي القضات له خوا يې مشري کېږي. د سترې محکمې اساسي دنده د هند د سراسري قوانينو تطبيق، د هند د ايالتي عـالي محاکمو څارنـه او همدارنګـه کـه چېرې د فـدرال قـانون او ايالتي قانون ترمنځ لـه يوې خوا او لـه بلې خوا لـه اساسي قـانون سره د هغو کوم تناقض رامنځته شي، د هغو حلول دي.

لـه اجرايي پلوه جمهور رئيس، د جمهور رئيس مرستيال او د کابينې شورا ، د دولت په سر کې واقع دي. د هند جمهوريت (۲۸) ايالتونه او (۷) فدرال اتحادونه (زونونه) لري، چې عبارت دي له:

۱- اندراپرديش	Andhra Pardesh
۲- ارانچال پرديش	Arunachal Pardesh
۳- اسام	Assam

(c) ketabton.com: The Digital Library

Bihar	۴- بیهار
Chattisgarh	۵- چهات سیگرا
Goa	۶- گوا
Gujarat	۷- گجرات
Haryana	۸- هریانا
Himachal Pardesh	۹- هیماچل پردیش
Jammu&Kashmir	۱۰- جامو او کشمیر
Jharkhand	۱۱- جهارخاند
Kamanaka	۱۲- کمانکا
Kerala	۱۳- کیرالا
Madhya Pardesh	۱۴- مدیا پردیش
Maharashtra	۱۵- مهاراشترا
Manipur	۱۶- منیپور
Meghalya	۱۷- میغالیا
Mizoram	۱۸- میځورم
Nagaland	۱۹- نګالند
Orissa	۲۰- اوړیسا
Punjab	۲۱- پنجاب
Rajisthan	۲۲- راجستان
Sikkim	۲۳- سیکیم
Tamil Nadu	۲۴- تامیل ناډو

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵- تريپيورا Tripura

۲۶- اوترانچل Uttranachal

۲۷- اوترا پرديش Uttra Pardesh

۲۸- ويسټ بنګال West Bengal

ددې هېواد (۷) فدرال اتحادونه (زونونه) عبارت دي له:

۱- اندامن اونيکو باراسلندز Andamn And Nicobar Islands

۲- چنديګر Chandigarh

۳- ددرا او نګرهيولي Dedra and Nagar Haveli

۴- دامن او ديو Daman and Diu

۵- لاکز شادوپ Lakshadweep

۶- پادوچري Puducherry

۷- ډيلي ملي مرکز National Capital Territory of Delhi.

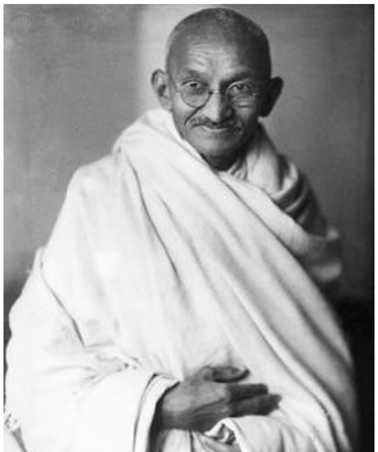
د هند معنوي پلار مهاتما ګاندي

ددې هېواد پلازمېنه ډيلي ښار دی او ستر ښارونه يې ممبي، کلکته، چيني، بنګلور او حيدر اباد دي. ددې هېواد رسمي ژبې هندي، انګرېزي او (۲۷) نورې ژبې دي، خو ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد (۷۴) سلنه خلک په هندي ژبه غږېږي. د هند د وګړو (۵، ۸۰) سلنه هندوان، (۴، ۱۳) مسلمانان چې دويم اکثريت کېږي، (۳، ۲) سلنه عيسويان، (۹، ۱) سلنه سکان، (۹، ۱) بودستان،(۸، ۰) جيسی او (۴، ۰) سلنه جيو او بهايان دي.

د کورس استادې وويل: ((هند کې په سوونو ژبې دي چې له هغې جملې څخه (۲۹) ژبې رسمي دي.)) دې وويل: ((په هند کې د سلګونو مذهبونو پلويان شته، خو څوک حق نه لري چې د چا د مذهب سپکاوی وکړي.)) د سياسي مشرانو په لړ کې يې د هند د معنوي پلار مهاتماګاندي او د اوسنيو حکومتي مشرانو په لړ کې يې د من موهن سنګ يادونه وکړه. دې د هند د بېلابېلو سيمو کلتور او د هند سينمايي هنر ته هم اشاره وکړه.

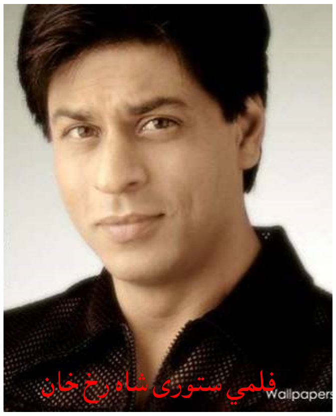

د سينمايي ستورو په لړ کې يې د (شاه رخ خان) تصوير ښکاره کړ، ويې ويل چې دی د هند وياړ دی، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سياسي شخصيتونو کې د مهاتماګاندي عکس وښود او همدارنګه د هند د اوسني صدراعظم من موهن سنګ عکس. د هند د بېلابېلو سيمو کلتورونه او د هند مهم پيداوار يې هم څرګند کړل. د کورس استادې د پرزنټېشنونو د ښه ترتيب په موخه پر موږ د کمپيوټر دوه ورځنی ځانګړی کورس هم ولوست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مذهبونو یوه بله ننداره

د جمعې پر ورځ مازیګر شپږ بجې تلویزیون ته ناست وم، څو ټلویزیوني چینلونه مې وکتل، په زیاترو کې مذهبي مراسم روان وو، لومړی خو د سکانو یوه (ګوردواره) وه چې ژوندي نشرات ورڅخه کېدل او موسیقي په کې چالان وه، چا دېوالونه مچول، چا ځمکه، د موسیقۍ یو لس کسیز ګروپ و، هغو سندرې ویلې او نور ورته غوږ غوږ وو، دا چینل پنجاب نومېده، بل چینل سېنکېرا (Sankara) نومېده، په دې کې یو بل مذهبي لاربنود

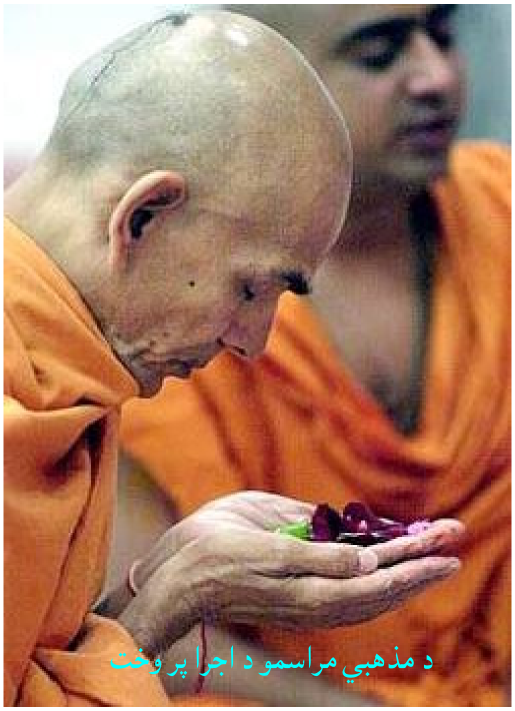

د مذهبي مراسمو د اجرا پر وخت

ښکارېده، سرې جامې یې پر تن وې، خو نیم بدن یې ښکارېده، پر وچولي یې څو سپین خطونه کش کړي وو او سر یې هم ښه پاک

(c) ketabton.com: The Digital Library

خریلی و، خپل معبود یې د تازه ګلانو په امېلونو کې رانغاړلی و، د تازه ګلانو یوه یوه پاڼه یې پرې پاشله، بیا به یې د ډول ډول

غذاګانو یوه یوه مړی له قاب او کاشغې سره ورته نږدې کړه، مخې ته به یې ورنه تاوه راتاوه کړه، بېرته به یې کېښوده، بیا به یې بله غذا راواخیسته تر هغه پورې چې د ټولو غذاګانو ډولونه خلاص شول، ثنګ ته یې په لوڅ بدن یو دولس دیارلس کلن ماشوم هم ناست و، هغه هم پر خپل وجود سپینې پټې تېرې کړې وې، وروسته یې یو بل تصویر وښود چې همدا مذهبي لاربښود د یوه دریاب یا سیند پرغاړه ناست دی، اوبو ته یوه زینه کښته شوې، دی په همدې زینه کې ناست دی، خلک ورته لاندې په اوبو کې ولاړ دي، ځینې دده پر زنګونو اوبه اچوي او اوبه همدا سې لاندې راتویېږي او لاندې ورته هغو نورو خپلې خولې نیولې، هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبه ښني او بيا يې په لپو کې پرمخ او سر شيندي، عيناً لکه افغانستان کې چې ځيني خلک د ځينو پيرانو د لاس اوبه ښني.
ما چې دا حالات وکتل نو له مذهبونو څخه مې د ځينو سادګانو خپل خپل تعبير ته پام شو، چې څومره مشترکې وجې سره لري.

پر فيلانو د مذهبي مراسمو ترسره کول

دې مذهبي لاربشود بيا وروسته د نږدې لسو دقيقو لپاره له خپل معبود سره د زړه خواله هم وکړه، ډېر څه يې وويل، خو هر څه ده وويل، معبود يې هېڅ هم ونه ويل. بيا يې يوه غوا راوسته، پر هغې يې هم ګلان وپاشل، د يو فيل پر تندي يې هم سپينې پټې تېرې کړې وې، فکر کوم دا د هندويزم د يو مذهب پيروان وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاني پت پر لوري

د (پاني پت) نوم هر لوستي او قلموال افغان ته اشنا دی، (پاني) په هندي ژبه کې اوبو ته ویل کېږي (پت) د هندي او پښتو ترمنځ مشترک دی، د پاني پت جنګ، د عزت او ابرو جنګ مانا ښندي. لوی احمدشاه بابا د پاني پت اتل ګڼل کېږي. دا مې په

ژوند کې د خیال په شان هم نه ګرځېدله چې زه به ګنې (پاني پت) ته هم لاړ شم، دا ځل چې د ډېر وخت لپاره هندوستان ته راغلم، نو په زړه کې مې ډېرو ځایونو ته د تګ هیله پیدا شوه، څو ورځې دمخه استاد خالق رشید راته وویل: ((که وخت پیدا شو، پاني پت

ته به هم ځو.)) ما وویل: ((د رخصتیو پر وخت به ضرور ځو.)) د شنبې ورځ استاد خالق رشید او موږ ټول رخصت یو، ماښام مې استاد ته زنګ وواهه چې که سبا څه مصروفیت نه لرې، نو پاني پت ته به لاړ شو، هغه وویل: ((ښځي سمه ده)) ما ورته وویل: ((د موټر چاره به زه وکړم.)) هغه وویل: ((نه زه یې پیدا کوم.)) ما وویل: ((نه زه یې غم خورم.)) د اجمل یو ملګری (شمس) چې خپل موټر لري او موږ کله کله ګرځوي، هغه ته مې وویل، هغه له هغو ناروغه افغانانو سره، چې له کابله نوي راغلي وو، مصروف و، د هوټل

یون د ابراهیم لودي د مزار تر لوحې لاندې

رسپشن کې مو خبره وکړه، هغوی وویل: ((نیم ساعت وروسته به درته پوره احوال درکړو.)) نیم ساعت وروسته چې ورغلو، تیار یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرېور يې راغوښتي و، (سک) و، خبره مې يو کيلو متر پر (۹) روپۍ ورسره خلاصه کړه، موږ ورته وويل چې سبا اته نيمې بجې دلته راشه، له همدې ځايه به ځو. دا يادښت د شپې ليکم، تر سبا پورې دې خدای خير پېښ کړي، پر ژوند يوه شېبه هم اعتبار نه شته. (پاني پت) ته خو خاص د بابا (احمدشاه بابا) په ياد ځم، په احمدشاه بابا پسې خو يو شمېر بهرنيو او ځينو کورنيو ليکوالو ځينې ناوړه تبليغات هم کړي، ان ځينې پښتانه هم کله کله يوه ګوډه ړنده خبره ورپسې خوشې کوي، هندي ليکوال (ډاکتر ګنډا سنګ) هم يو وخت د همدې تبليغاتو تر اغېز لاندې راغلی و، خو کله چې يې د خپلې دوکتورا تېزس د ليکلو لپاره د احمدشاه بابا په باب پلټنې پيل کړې، نو هغه يې يو ستر انسان وموند او (د احمدشاه دراني) په نامه يې خپل اثر په نږدې (۷۰۰) مخونو کې بشپړ کړ. احمدشاه بابا، ما او زما په شان نورو ته ځکه ډېر ګران دی، چې د ستر سياسي او پوځي نبوغ خاوند و، ده له ګډوډو پښتنو څخه يو منظم لښکر جوړ کړی و، د خوشال بابا په وينا ((له هغو کړو تيږو څخه چې هډو د ديوال جوړېږي نه)) ده ورڅخه يو پوخ سپر او ديوال جوړ کړی و، زه سره له دې چې له شلو کلونو راهيسې په شعوري ډول د پښتنو په درد کړېږم، خو څومره چې پر دوی کړېږم، همدومره د همدې پښتنو د ځينو تنګنظرانو له خوا ځورېږم، خوشال بابا وايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـښتانـه د بدنيتۍ د خصومت دي
په حيا پـه شجـاعت يې وکړه شاش

زه چې يـو عـادي سړی يم، دومـره کـړول شـوی يـم، نـو دا لـوی شخصيتونه به دوی څومره کړولي وي، بايزيد روښـان خو د تنـدې له لاسه جل وواهه، خوشال يې دومره ستړی کړ چې اخر يې وويـل: ((... بيا د ټولو پښتنو پسې دنبال)) ارمانجن ګور ته لاړ او دا ارمان يې هېڅ پوره نه شو چې:

کـه تـوفيق د اتـفاق پـښتانـه مـومي
زوړ خوشال به دوباره شي په دا ځوان

خو احمد شاه بابا له داسې عملي تدبيره کار واخيسـت، چې پـه پښـتنو کـې يې د بـدنيتۍ او خصـومت هوسـونه مهـار کـړل او يـوه لويـه امپراتـوري يـې جوړه کـړه. د کـار د خلکـو پـر وړانـدې پرتـې ستونزې د کار خلکو ته معلومېږي، د وينا او عمل ترمنځ ډېر لوی تفاوت وي، استاد الفت وايي:

د عمـل د خاونـدانو په حضور کې
د وينا خاوند ولاړ لاس په سلام دی

نـو هغـه هيلـې چـې د خوشـال بابـا پـه زړه، فکـر او قلـم کـې ټوکېدلې، احمدشاه بابا هغو تـه د عمـل جامـه ورپـه غـاړه کـړه. نـو ځکه خو د پاني پت ددې اتل په باب هلته تګ زما يوه هيله وه.

د فبرورۍ (۲۰) مه نېټه د شنبې ورځ وه، سهار چای مـو وڅښـه، د سفر پيسـې مـې جـلا کـېښـودې، ټيـک اتـه نيمـې بجـې لـه اتاقـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووتم. کله چې رسپشن ته کښته شوم، اجمل او ساحل هم تیار منتظر وو، خو ټکسي والا تراوسه نه و راغلی، په رسپشن کې نن بل نوکریوال و، له پروني هغه سره يې تماس ونيو، هغه وويل: ((ټکسي به راشي، انتظار وکړئ، زه ورسره تماس نيسم)) هغه لکه چې ويده غوندې و، اواز يې خوبولی ښکارېده، هندوان هم لکه د ځينو مسلمانانو غوندې د وخت ډېر خيال نه ساتي، سره له دې چې ټکسيوان د خپلې ګټې لپاره وخت ته ډېره اړتيا لري.

په اکثرو اسلامي ټولنو کې وعده پر ساعت او دقيقو نه قيدېږي، وايي تر ماسپښين، ماسختن او يا نورو لمونځونو

وروسته يا دمخه راشئ چې نږدې څلور پنځه ساعته زماني واټن رانغاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو دقيقې وروسته ټکسي راغله، سک هم ورسره و، خو هغه وويل چې دا بل سړی درسره ځي. لومړی مو د ټکسي کيلو متر قيد کړ (۱۲۲۰۳۲)، د ډرېور نوم (جکر سنګ) و، ټلېفون نمبر يې (۹۸۹۷۸۳۷۸۵۴). د خالق رشيد استاد د کور پر لوري مو حرکت وکړ، د هغه استوګنځی په ګرين پارک ماين ايف دوه شپېته (Green park mine F۲۲) کې موقعيت لري. وړوکی سوزوکی موټر و، لکه د اورلګيد ډبی څلور تنه په کې ايله ځايېدل، په لاره کې مو له ډرېور سره هم ګوډه ماته اردو ويله، له هغه څخه مو تپوس وکړ چې (پاني پت) ښه ځای دی که نه؟ هغه وويل: ((ډېر لوی ځای دی د (هريانا) مربوط دی.)) هريانا د هند يو ايالت دی، چې له همدې لرغونې اريانا څخه د ورغلو خلکو له امله ورته دا نوم منتسب شوی دی. د خالق رشيد استاد تر ځايه څو وړې تاريخي ودانۍ مخې ته راغلې چې له اکثرو کتارې راتاوې شوې وې، يوه ورځ استاد خالق رشيد وويل: ((په ډيلي کې د دا ډول ودانيو شمېر تر (يو زر ودانيو) هم اوښته چې اوس اکثره له منځه وړل شوي او د هند حکومت هم ډېر سوړ حکومت دی، يوازې هغو ودانيو ته يو څه توجه کوي، چې دوی ته بالفعل ګټه رسوي. نور نو ډېر د تاريخ په کيسه کې نه دي، دا تاريخي ودانۍ د اسلامي واکمنود واک په بهير کې، په تېره بيا د پښتنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او مغولو واکمنو له خوا جوړې شوې دي، نو ځکه خو دومره ارزښت هم نه ورکول کېږي، نفوس هم ډېر زيات شوی، ښاري نقشې هم غځېدلي، خلکو هم ددې ودانيو پر احاطو خېټه اچولې، د هند د حکومت هم پر زورورو زور نه رسېږي، د زمانې توپانو هم ځينې ودانۍ نړولې، نو ځکه اکثره ودانۍ له منځه تللي او نورې هم د له منځه تللو په حال کې دي.)) ټيک (۹) بجې د استاد خالق رشيد کور ته ورسېدو. استاد تيار موږ ته منتظر و، (۹) بجې او پنځه دقيقې وې چې د پاني پت پر لوري مو حرکت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ډیلي تر پاني پته

د «صفدر جنګ» له هوایي میدانه تېر شو، دلته ورڅېرمه د «صفدرجنګ» په نامه یوه زړه کلا ده، صفدر جنګ په هند کې د ګورګاني دربار وزیر و. دلته د صفدر جنګ مقبره ده چې د مغولو د امپراتورۍ د معمارۍ په وروستي سبک جوړه شوې ده. دا ودانۍ د محمدشاه ګورګاني د واکمنۍ پر مهال د (۱۷۵۳-۱۷۵۴م) کلونو په ترڅ کې جوړه شوې ده. په لاره کې ساحل

د صفدر جنګ مقبره

صیب وویل: ((نن په انټرنېټ کې یو خبر و؛ داسې یوه الوتکه جوړه شوې چې د یوه انسان لپاره ده، په یو ساعت کې تر (۴۰۰)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيلو مترو زيات مزل کولای شي.)) ما وويل: ((په روانو سلو کلونو کې به علم کوم حد ته ورسېږي؟ ځينې ساينسپوهانو وړاندوينه کړې چې ددې (۲۱) مې پېړۍ په بهير کې به علم دومره پرمختګ وکړي، چې د اېمېل يا برېښناليک په واسطه به يو کور له يوې وچې بلې ته انتقالولای شي، باران به د اړتيا له مخې کېږي، يانې کومو سيمو ته چې زياته اړتيا ده، داسې وسايل به کارول کېږي چې هلته زيات باران وشي، لکه چې اوس هم پر ځينو سيمو مصنوعي باران کېږي، ان پاکستان هم ددې وس پيدا کړی چې کله کله پر ځينو سيمو لکه بلوچستان او نورو مصنوعي باران وکړي، همدارنګه په لسګونو ډوله نور پرمختګونه چې اوس يې تصور هم نه کېږي. د شلمې پېړۍ پرمختګونه په نولسمې پېړۍ کې متصور نه وو، داسې د يوويشتمې پېړۍ پرمختګونه اوس متصور نه دي، خو چې زموږ ځينې ملايان به ورسره څه کوي؟))

له انډيا ګېټ څخه تېر شو، استاد خالق رشيد وويل: ((د انډيا ګېټ د دروازې پر سر ليکل شوي چې دا د افغان- انګرېز د دريېمې جګړې په وياړ جوړه شوې دروازه ده. دا دروازه انګرېزانو په ډېر شاندار ډول جوړه کړې، انګرېزانو چې افغانستان کې پرله پسې ماتې وخوړه، نو د خپلو اولادونو لپاره يې دلته دا ګېټ جوړ کړ.)) استاد خالق رشيد وويل: ((زموږ په کلي کې زموږ د يو خپلوان زوی د ملا زوی وهلی و، د کلي خلک پرې راټول شول چې تا ولې د ملا زوی وهلی دی، دا کار د کولو دی؟ د ملا زوی هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک وهي؟ هغه ورته وویل: زما د پلار نوم د انډیا ګېټ په دروازه لیکل شوی، تاسې وایئ چې د ملا زوی دې وهلی دی، نو ددې ګیټ خاطرې د افغانانو په ذهن کې ژوندۍ دي.))

انډیا ګېټ

په لاره کې د (فیروزشاه کلا) مخې ته راغله دا کلا ډیلي ګېټ ته نږدې ده چې په (۱۴) مه میلادي پېړۍ کې د فیروزشاه له خوا جوړه شوې، د دېوالونو لوړوالی یې (۱۴) متره و، چې د ګوډ تیمور له خوا بیا ړنګه شوې، ددې کلا زاړه دېوالونه نیمګړي او نیم ړنګ ښکارېدل، د فیروزشاه کلا او (لعل کلا) ترمنځ یو عمومي سړک دی، ښي لاس ته د ګاندي یادګاري ځلی دی، دا ځای (راجګاټ) نومېږي. دې ټولې سیمې ته به یې د ډیلي ښار په ګډون (شاه جهان اباد) وایه. په لاره کې د (وزیراباد) په نوم یو ځای راغی، دا سړی (وزیرمحمد) نومېده چې له روهیله پښتنو څخه و،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاني پت په جنګ کې يې د احمدشاه بابا ملاتړ وکړ، نو ځکه بيا وروسته دا سيمه دده په نامه ياده شوه. احمد شاه بابا چې کله ډيلي ته ننوت، نو د پاني پت په جنګ کې يې په لومړي پړاو کې ډېر تلفات وليدل، وروسته يې ورته بيا تدبير ونيو، بيا د هند پښتنو پر ده ننګ وکړ، احمدشاه بابا دوه ځلې هندوستان ته راغلی، يو ځل د نادر افشار د واکمنۍ پرمهال او بل ځل د خپلې امپراتورۍ پر وخت، وايي چې نادر افشار يوه ورځ (د سهار له اتو د ماسپښين تر دريو بجو پورې) په اوسني زاړه ډيلي کې (۱۲۰) زره کسان ووژل، اوازه وه چې نادر افشار وژل شوی، خلک په دې خبر خوشاله شول، دده پر عسکرو يې يرغل وکړ، نادر افشار خپله جنګ ته راووت او عام قتل يې وکړ. په همدې بحثونو کې وو چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موټر پنجاب ته پر تلونکې لویې لارې برابر شو. استاد خالق رشید وویل: ((دا سړک مخکې ډېر تنګ و، یوازې یو موټر پرې له دې خوا او یو له هغې خوا تګ راتګ کاوه، خو اوس یې په درې څلورو کلونو کې داسې جوړ کړ، اوس په کې څلور خطونه یوه خوا او څلور بله خوا دي، یانې دا چې څلور ځله لوی شو.)) په لاره کې یوه جګه غونډۍ مخې ته راغله چې موټر یې پر سر تېرېدل، استاد خالق رشید وویل: ((دا طبیعي غونډۍ نه ده، دا د دوی کثافت دانۍ ده چې د ښار چټلي دلته راوړي او دا غونډۍ ترې جوړه شوې ده.)) څنګ ته یې بله غونډۍ هم ده چې پر هغې یې هم له پاسه نوې خاوره اچولې او شنه کړې یې ده.

په پاني پت کې درې لوی جنګونه شوي: لومړی جنګ د ابراهیم لودي او بابر ترمنځ، د پاني پت دویم جنګ د جلال الدین اکبر او هیمو (هیموچندرا) (Hemu chandra) ترمنځ د (۱۵۵۶م) کال د جنورۍ پر پنځمه نېټه وشو، هیمو په هند کې د پښتون پاچا (محمد عادل شاه سوري) لومړی وزیر و. درېیم جنګ د احمد شاه بابا او مرهټیانو ترمنځ و. دلته یو پخوانی ځای دی (کورکشتر) نومېږي، د (مهابهارت) تاریخي حماسې هم پر همدې ځای شوې.

پخوا د ډیلي او پاني پت ترمنځ د پښتنو یوه نوابي وه، چې د (ګنجپورې) په نامه یادېده. په هند کې د پښتنو ډېرې نوابۍ تېرې شوي، پښتنې لیکوالې (صفیه حلیم) چې (بهوپال- د هندوستان پښتانه) په نامه یې یو اثر لیکلی، له دې نوابیو څخه یې د بهوپال

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو نوابیو په باب څېړنه کړې، هغې نوابۍ په سوونو کاله دوام کړی، صفیه حلیم په خپل اثر کې لیکي:

«په هند کې پر (۱۹۰۰م) کال (۲۰۰) راجګانې او نوابۍ وې، په دې کې د مسلمانانو هغه د بهوپال نوابي ده چې دوست محمدخان اورکزي یې بنسټ ایښی و، دلته څلور پنځو ښځو پوره دوه سوه کاله حکومت وکړ. دوست محمدخان بیا له یوې (راجپوتۍ) نجلۍ سره واده وکړ، هغه بیا مسلمانه شوه او نوم یې (فتح بي بي) شو. دا د بهوپال لومړۍ مسلمانه مېرمن وه چې په حکومتي چارو کې یې مهم رول درلود، ددې نوابۍ سلسله په دې ډول ده:

دوست محمد خان (د نوروز خان زوی) ۱۷۰۵-۱۷۲۸م

نواب یارمحمد خان ۱۷۲۸-۱۷۴۳م

فیض محمدخان (مامله بایي) ۱۷۴۴-۱۷۷۷م

حیات محمد خان ۱۷۷۷-۱۸۰۷م

غوث محمدخان ۱۸۰۷-۱۸۰۷م

وزیرمحمدخان ۱۸۰۷-۱۸۱۲م

نذر محمدخان ۱۸۱۲-۱۸۱۹م

قدسیه بېګم ۱۸۱۹-۱۸۳۷م

جهانګیر محمدخان ۱۸۳۷-۱۸۴۴م

سکندر بېګم ۱۸۴۴-۱۸۶۸م

شاه جهان بېګم ۱۸۶۸-۱۹۰۱م

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطان جهان بېگم ۱۹۰۱-۱۹۲۶م
حمید الله خان ۱۹۲۶-۱۹۶۰م

په بهو پال کې اپریدي، یوسفزي او میرازي خېل پښتانه اوسي، اوس یې هم پښتو زده ده.»

د بهوپال د نوابۍ په شان په هند کې د پښتنو نورې نوابۍ هم وې، له هغې جملې څخه یوه هم د «ټونک» نوابي وه. د هندوستان د پخواني جغرافیایي تقسیم له مخې ټونک د منځني هندوستان په (راجپوتانه) کې واقع و. شمال ته یې (ګوالیار) او جنوب ته یې د (بهوپال) د ریاست سیمه پرته وه. دغه پښتني ریاست پر ۱۹۴۸م کال د هندوستان د راجستان په ایالت کې مدغم شو. ټونک اوس د دغه ایالت یوه ضلع ده. په ټونک کې د پښتنو نوابي په دې ډول وه:

۱- نواب امیرخان ۱۸۱۷- ۱۸۳۴م
۲- نواب وزیرخان ۱۸۳۴- ۱۸۶۴م
۳- نواب محمدعلي خان ۱۸۶۴- ۱۸۶۷م
۴- نواب محمدابراهیم خان ۱۸۶۷- ۱۹۳۰م
۵- نواب محمدسعادت علي خان ۱۹۳۰- ۱۹۴۷م
۶- نواب محمدفاروق علي خان ۱۹۴۷- ۱۹۴۸م

نورې ګڼې نوابۍ هم تېرې شوي، چې موږ یې یوازې دلته یو دوه بېلګې راوړې. په دې ډول د هندوستان په بېلابېلو برخو کې پښتنو په ډله ییز او انفرادي ډول ژوند کړی او اوس هم په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول ژوند تېروي. پر (۱۹۰۱م) کال په هند کې د رسمي احصايې له مخې په هندوستان کې د پښتنو شمېر په دې ډول و:

۱- اجمير، پنجاب، کشمير، راجپوتانه او موا ړ (۴۲۵۹۲۲)تنه

۲- بمبي (ممبي) بروده (۱۸۲۷۸۹) تنه

۳- مدرس، ميسور، ملک توسط برار (۳۳۱۴۷۹) تنه

۴- ممالک متحده بهار (۹۱۹۲۲۴) تنه

۵-بنګال، اوړيسه (۲۴۵۱۲۲) تنه

۶- اسلم، شکم، کوچ بهار، پړا (۱۱۴۵۴) تنه

د ټول هندوستان د پښتنو شمېر (۳۴۰۴۷۰۱) تنه

يو کم سل کاله د مخه په ټول هندوستان کې د پښتنو شمېر (۳۴۰۴۷۰۱) تنه و. د احصائيوي علومو له مخې د نفوسو تراکم په هره ټولنه کې توپير لري، د سړو سيمو په انډول په ګرمو سيمو کې د نفوسو تراکم زيات وي. ځينې پوهانو د نفوسو تراکم په اوسط ډول په کال کې په سلو کې (۳،۲) محاسبه کړی او (۳۰) کاله وروسته د هر پښت د نفوس تراکم د (۳) په طاقت پورته کېږي، که همدا قاعده د پښتنو پر پورتني شمېر تطبيق کړو، نو د تېرو (۹۹) کلونو په بهير کې به د پښتنو شمېر په هندوستان کې تر (۳۰) مليونو واوړي. دا هغه شمېر دی چې په کابل کې د هند سفارت يو لوړ پوړي چارواکي هم تائيد کړی دی، خو په هندوستان کې مېشتو اکثريت پښتنو خپله ژبه له لاسه ورکړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هند کې (خان) روستاړی یا کلمه اکثره پښتانه د خپل هویت د تثبیت لپاره کاروي، په هندي سینما کې د همدې پښتون نسبه خانانو رول تر هر چا زیات مطرح دی.

د ډیلي یو زیات شمېر کارخونې او صنعتي پارکونه د همدې پاني پت خواته راغلي. د (روهیله) سیمه هم همدلته ده، چې اوس یې اکثره پخواني نومونه بدل شوي. د احمدشاه بابا په جنگونو کې د (نجیب الدوله) پوځونه د احمدشاه بابا مرستې ته راورسېدل، درې میاشتې د احمدشاه بابا ځواکونه او مرهټیان یو بل ته مخامخ سره ولاړ وو، تر درېو میاشتو وروسته غوښ جنگ وشو.

دې سیمې د (هریانا) ایالت وایي، کله چې لرغوني اریایانو دلته مهاجرت وکړ، نو دا نوم له همغه وخته پاتې دی، خو دوی یې د (هـ) په تلفظ (هریانا) ادا کوي.

په (پاني پت) کې د (بوعلي شاه قلندر) زیارت هم دی، احمدشاه بابا تر جنگ دمخه دې زیارت ته راغی، دعا یې وغوښته، د ابوعلي شاه قلندر او امیر خسرو ترمنځ خطونه هم تبادله شوي، په یوه خط کې ابوعلي شاه قلندر، امیر خسرو ته لیکلي چې: ((که دلته سیاسي واک د مسلمانانو له لاسه ووت، نو زما او ستا تصوف په درد نه خوري؛ دا خپله له منځه ځي، نو ځکه خو (نظام-الدین اولیا) ته ووایه چې د مسلمان پاچا ملاتړ وکړي.)) د نظام-الدین اولیا او ناصرخسرو دهلوي مزارونه دواړه په ډیلي کې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل سره نږدې واقع دي. کله چې نظام الدين اوليا وفات شو ، نو ناصرخسرو په بنگال کې و ، له هغه ځايه چې ډيلي ته راورسېده، نو دی هم پسې وفات شو ، دواړو يو بل سره ډېره مينه درلوده.

موټر خپل مزل ته دوام ورکاوه، د استاد خالق رشيد معلومات مې هم ليکل، په لاره کې څو مسجدونه هم مخې ته راغلل، ټوله لاره شنه وه، تر پنجابه دا لاره هم داسې اباده او شنه وه، شنه غنم ولاړ وو ، دا ټولې ځمکې د خلکو شخصي دي، (۱۱) بجې د پاني پت ښار ته ورسېدو ، پر يوه پله چې نږدې (۵) کيلو متره اوږدوالی يې درلود ، تېر شو. د پاني پت ښار وړوکی و ، خو تر نورو پاک ښکارېده.

له عمومي سړک څخه د ښار فرعي سړک ته ورداخل شو ، استاد خالق رشيد له يو دکاندار څخه د بوعلي شاه قلندر د زيارت او ابراهيم لودي د مزار پوښتنه وکړه، هغوی ادرس ورکړ، د پاني پت ښار په سلو کې (۴۰)اوسېدونکي مسلمانان دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ابراهیم لودي مزار

لومړی د ابراهیم لودي مزار ته لاړو. ابراهیم لودي په همدې ځای کې د بابر له لښکرو سره وجنګېده، په (۱۵۲۶م) کال، همدلته شهید شو. زیارت یې هم، همدلته دی. ابراهیم لودي یو

یون، استاد خالق رشید او ساحل د ابراهیم لودي پر قبر هغه ته د دعا پرمهال

ډېر مقتدر پاچا و، خو دده د لاهور واکمن (دولت خان لودي) او د واکمنۍ بل غړي علاوالدین خان له ده سره خیانت وکړ، بابر سره یې خبره جوړه کړه او دده د واکمنۍ د نړولو اسباب یې برابر کړل. دولت خان لودي، سره له دې چې د ابراهیم لودي د کورنۍ سړی و، خو په وړو خبرو او د ځینو امتیازاتو پر سر له ابراهیم لودي څخه خوابدی و، له بابر سره یې لاره ونیوله او په پای کې د ابراهیم لودي د پاچاهۍ د نړولو سبب شو. د دولت خان لودي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترخنګ سليم خان خويشکی چې د ابراهيم لودي په دربار کې ډېر منلی و، هم د ابراهيم لودي د واکمنۍ په نړولو کې بابر ته لاس ورکړ او د دربار ټول رازونه يې هغه ته وويل. کله چې شېرشاه سوري د بابر له زوی (همايون) څخه پاچاهي بېرته وګټله، نو يو شمېر پښتانه مشران يې مبارکۍ ته ورغلل او ددې ترخنګ يې د (سليم خان خويشکي) د هغې ګناه ښنه وغوښته چې ده پر خپل وخت د ابراهيم لودي پر وړاندې کړې وه؛ د دربار رازونه يې بابر

ته ور رسولي وو، خو شېرشاه سوري پښتنو مشرانو ته مخ راواړوه او ورته يې وويل: «ددده (سليم خويشکي) څېره په ما مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورئ، ماته دده په ګېډه کې د ابراهیم لودي مړی ښکاري...»
درویش دراني څه ښه ویلي:

دښمن په زوره نـنـوت پـه کـور د پښتانه
خو دغه کار یې هم وکړ په زور د پښتانه

په ډبرلیک لیکل شوي:

«قبر بادشاه ابراهیم لودی» ډبرلیک په هندي ژبه لیکل شوی و،
څنګ ته یې د «فیل» قبر هم و، دا د ابراهیم لودي خپل فیل و چې
په همدې جګړه کې وژل شوی و. مخکې ددې قبر شاوخوا ته اوبه

وې چې اوس ترې احاطه راتاوه شوې او قبر له خطره ژغورل شوی
دی، اوس یې څنګ ته یوه ویاله ده چې له چټلو اوبو ډکه وه، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس ښه په دي و چې له ټولې محوطې د ېوال راتاو و او د مزار داخل ته يې د اوبو د راتګ مخنيوی کاوه، د مزار په يوه ګوټ کې يو وړوکی ستډيوم هم جوړ شوی، مزار هم لکه د يوې سوپې په شان پر لوړ ځای جوړ شوی و، خو اصلي قبر لاندې په ځمکه کې و. د مزار ټوله ساحه نږدې پنځه جريبه ځمکه وه، چې شنه جلګه او شين چمن په کې وو، ځينې شنه بوټي هم په کې وو، سپينې مرغۍ چې (بګلې) ورته وايي او ځينې خلک يې ځنګلي مرغان

بولي، همدلته ګرځېدلې. په هجري قمري نېټه (۹۳۱) هـ ق کال د ابراهيم لودي د واکمنې زمانه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قبر یوې خوا ته له ګچو او چونې څخه جوړه یوه مسجمه وه چې ددې جګړې انځورنه یې کوله، یوه خپله د ابراهیم لودي مجسمه وه، بله د هغه د دوو صاحب منصبانو مجسمې وې، یو توپ یې مخې ته پروت و. کله چې انګرېزان دلته راغلل، ددې جګړې تاریخ یې ولوست، نو بیا یې د هغو له مخې دا مجسمې جوړې کړې. د ابراهیم لودي د زیارت یوې خوا ته د سکانو (ګوردواره) او نور د خلکو کورونه دي.

که څه هم په دې جنګ کې د ابراهیم لودي د قواوو شمېر د بابر تر لښکرو کم نه و، خو د ابراهیم لودي په حکومت کې داخلي تضادونو او کورنیو اختلافاتو بابر ته ددې زمینه برابره کړه چې

دابراهیم لودي له مزاره د راوتو پر مهال

بریالیتوب ترلاسه کړي. که څه هم د جګړې د ډګر ځینو

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوماندانانو ابراهیم لودي ته په تکتیکي ډول د جګړې د ډګر د خوشې کولو مشوره وکړه، خو ابراهیم لودي په ټینګه د مغولو مقابله وکړه، روهیله پښتنو هم دا مهال ابراهیم لودي ته ډېر وویل چې دلته پاني پت کې محاصره یې، راشه روهیلکنډ ته، هلته ټول پښتانه دي، یوازې درې ورځې په کار دي چې ته راشې او بېرته ټول ځایونه ترې ونیسو، خو هغه ورته وویل: ((ماته د جنګ په ډګر کې (څلور زره) شهیدان پراته دي، زه نه غواړم دا یوازې پرېږدم او ځان وباسم)) تر هغه پورې وجنګېده ترڅو چې شهید شو.

تـر مغولـو پښـتانه پـه تـوره ښـه دي
کـه پـه پوهـه پښـتانه وای څـه هوښـیار
هـره چـار د پښـتون تـر مغـول ښـه ده
اتفـاق ورسـره نـه شـته ډېـر ارمـان
کـه توفیـق د اتفـاق پښـتانه مـومي
زوړ خوشـال بـه دوبـاره شـي پـه دا ځـوان

(خوشال بابا)

کله چې د ابراهیم لودي له مزاره راووتو، نو په ذهن کې مې همغه وخت تداعي کېده او د جګړې صحنه انځورېدله، له همغه ځایه مې کابل کې ځینو لیکوالو ملګرو ته زنګ وواهه او ورته مې وویل: ((ټولو هغو بې غیرتو پښتنو ته د زړه له کومي کنځلې وکړئ چې تل یې له دښمن سره لاس یو کړی او خپل ځان یې تباه کړی دی.)) ډېر پرېشانه له دې مزاره راستانه شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بوعلي شاه قلندر زيارت

پنځه ويشت کم يوه بجه د ابراهيم لودي له مزاره راووتو او د (بوعلي شاه قلندر) د زيارت پر لوري مو حرکت وکړ، مخکې تر دې چې د بوعلي شاه قلندر زيارت ته ورسېږو لومړی د بوعلي شاه قلندر د مور بي بي پر زيارت برابر شو، د زيارت پر سر ليکل شوي وو: {درگاه عاليه حضرت سيده بي بي حافظه جمال صاحبه (رح) پاني پت شريف (هريانه)} دننه څلور قبرونه وو.

يو د قلندر مور، يو يې د پلار، يو يې د تره او بل هغه يې د لمسي قبر و، ښکلې ګونبزه پرې جوړه وه او شاوخوا يې ټوله د تازه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګلانو په پاڼو پوښلي وه، له قبرونو د ګلانو امېلونه راځړول وو، چپ لاس ته یې یوه مدرسه وه: (مدرسه فیض القران درګاه حافظه جماله صاحبه) د زیارت له پاسه د څلوېښت مترو په اندازه یوه

د بوعلي شاه قلندر د مور بي بي زيارت

جګه مناره نوې جوړه شوې وه او څنګ ته یې جومات و چې د نږدې دوه سوو کسانو لمونځ‌غاړو ځای په کې و. د پاني پت ښارګوټی د هند د نورو ورو ښارونو په انډول پاک و، غوبې او خوشيي په کې کم ليدل کېدل، خو خنزيران يې په کوڅو کې ځای نيم راښکاره کېدل، داسې ښکارېدله چې دلته خلک خنزيران د کورنيو حيواناتو په توګه ساتي، د خنزير شکل ته چې ګورې نو د

سرې زړه بد بړي. پر ډېرو تنګو کوڅو سر شو ، له موټر کښته شو ، په پلي مزله د بوعلي شاه قلندر درګاه ته راورسېدو.

پر لوحه ليکل شوي وو:

بسم الله الرحمن الرحيم

حق حق حق　　　　حق حق حق

استانه عاليه

درګاه حضرت شاه شرف الدين المعروف بوعلی شاه قلندر

رحمة الله عليه

پيدايش (۲۰۲ھ) (۱۴۰۹)ع پاني پت

د بوعلي شاه قلندر د زيارت دخولي دروازه

پر همدې دروازه خپله احمدشاه بابا ننوتی و او دلته يې دعا

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستې وه، د زیارت احاطه ښه لویه وه، په سپینو مرمرو پوښلې وه، نوې ابادي هم په کې په ښه درز روانه وه، پخوانۍ ودانۍ یې هم ښې جوړې او پاکې وې.

پر دېوالونو ځینې شعرونه لیکل شوي وو، د مقبرې په دروازه کې یې ډېر قلفونه ځوړند وو، د پاني پت تر جګړې یوه ورځ مخکې احمدشاه بابا دلته راغی، دعا یې واخیسته او بیا جګړې ته لاړ.

د (جهانګیر نواب) مقبره هم دلته ده، په دې درګاه کې نور په لسګونو قبرونه هم شته. د قلندر شاه طبیب هم دلته دفن دی. په

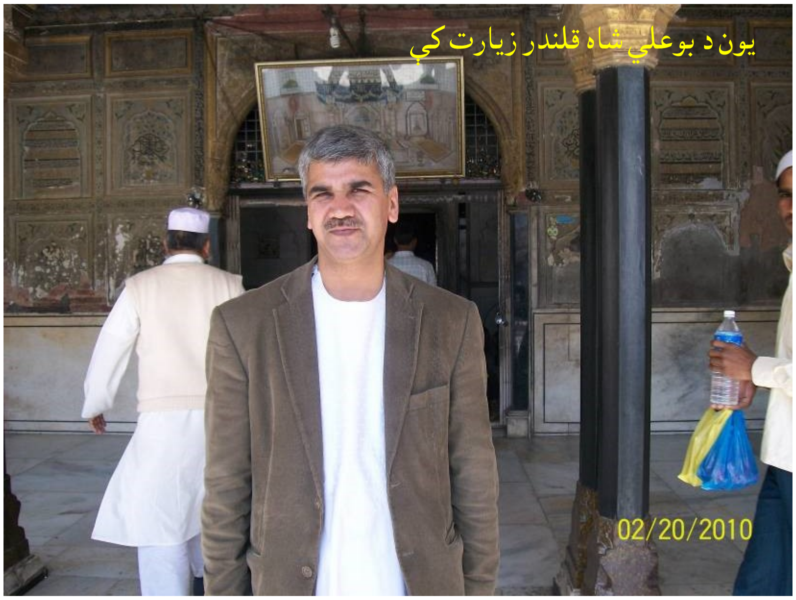

دې درګاه کې تر ماسپښین لمانځه وروسته خاصه موسیقي شروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي، ځکه یې شهرت عام دی. د زیارت په یوه خوا کې کتابتون هم و. دولس نیمې بجې له زیارته راووتو، پنځه دقیقې پلې لاړو، بیا موټر کې کېناستو د پاني پت میدان پر لوري وخوځېدو، د پاني پت ښار کې چې له چانه پوښتنه وکړې، نو د پاني پت میدان نه پېژني، خو چې ورته ووایې: (کل عام) نو بیا یې پېژني، (کل عام) د (قتل عام) یا عام وژنې لنډیز ګڼل کېږي، ددې مانا داده چې د جګړې په ډګر کې ډېر خلک وژل شوي دي.

د ډیلي او د هند د ځینو نورو ښارونو پر خلاف، په پاني پت کې

یون او استاد خالق رشید په بوعلي شاه قلندر زیارت کې

د خلکو یو ښه عادت دا و چې د ادرس په ورکړه کې ډېر مخلص و، تر څو یې چې ښه پوه کړی نه وې، نه یې پرېښودلې، خو په هغو نورو ښارونو کې چې ته یې ترڅو پوه نه کړې، ادرس به در نه کړي، کله چې د پاني پت ښار څخه ووتو نو تر شپږو کیلو مترو واټن وروسته د پاني پت میدان ته ورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاني پت ډګر

د(پاني پت) ډګر يوه ډېره لويه ساحه ده، دا سيمه د ډيلي شمال ته (۲۰) ميله (۵،۹۵) کيلو متره لرې پرته ده. په (هريانا) ايالت

پورې تړلې ده، د سترګو په رپ کې چې ورته ګورې ارته او اواره ساحه درته ښکاري. اوس د پاني پت په دې ميدان کې يو يادګاري ځلی جوړ شوی، په يوځای کې د همغه وخت دوه اوسپنيز ډالونه پر دېوال نصب شوي دي.

هندوانو دا ځای يا ځلی ځکه تازه ساتلی چې د خپلو قربانيو ياد تازه وساتي. دوی وايي چې مرهټيانو دلته درې مياشتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقاومت وکړ او سخته قرباني یې ورکړه. دا ډگر چې دلته نسبتاً تر نورې سیمې لږ (د یو دوه مترو په اندازه) لوړ دی، وایي چې

احمدشاه بابا پر همدغه ځای ولاړ و او د جگړې قومانده یې ورکوله. له مرهټیانو سره یو مسلمان هم د هغو په گټه د احمدشاه بابا پر ضد جنگېده، (ابراهیم گارډي) نومېده، اصلاً د دکن له مسلمانانو څخه و، کله چې احمدشاه بابا پر مرهټیانو غلبه ومونده، نو نور مرهټیان یې وبښل، خو خپلو عسکرو ته یې وویل چې ابراهیم گارډي ته سخته سزا ورکړي او بیا د هغه عسکرو هغه د مرگ په سزا محکوم کړ.

په همدې ډګر کې (ام ونه) په نامه هلته يوه ونه وه، چې احمدشاه بابا به تر همدې ونې لاندې کېناسته او د جنګ قومانده به يې

اجمل، استاد خالق رشيد او يون د پاني پت د جګړې د قومندې په محل کې د ام ترونې لاندې

ورکوله، اوس خو هغه ونه نه شته، خو پرځای يې د همغه نسل يوه بله شنه ونه ولاړه ده، همغې ونې ته ورخېرمه يو يادګاري ځلې جوړ شوی دی، پرې ليکل شوي چې: له همدې ځايه د پاني پت درېيمه جګړه (د احمدشاه ابدالي او مرهټو ترمنځ) پيل شوه، د جنګ تاريخ (۱۷۶۱م) کال دی.

د هغه وخت د واکمنيو او واکمنو خصوصيت دا و چې که چا بل ځای ته لښکر کشي نه کوله، نو نورو د دوی سيمې لاندې کولې. د احمدشاه بابا په باب په تاريخونو کې راغلي چې هغه يو حليم او

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

صوفي انسان و، ویل کېږي چې یو ځل هغه په هند کې له مرهټیانو سره د سولې او ښه ګاونډیتوب په خاطر رابطه ټینګه کړې وه، خو مرهټیانو هغه نه وه منلې او د دې سولې په بدل کې يې د (کابل) او (پېښور) صوبې غوښتې وې. احمدشاه بابا په پای

د پاني پت د جګړې يو ډبرليک

کې د هند د مسلمانانو د روحاني مشر (شاه ولي الله) په غوښتنه د مرهټیانو مقابلې ته ورودانګل، شاه ولي الله په خپلو لیکونو کې احمدشاه بابا ته یادونه کړې وه، چې د هند مسلمانان د مرهټیانو تر ظلم او ستم لاندې دي او دی (احمدشاه بابا) د مسلمانانو د یوه امیر په توګه مسولیت لري، چې د هند مسلمانان له دې ظلمه وژغوري. دا وخت مرهټیان په ډېر قوت کې وو، د بېلابېلو

قومونو يو ائتلاف يې جوړ کړی و. د مرهټيانو د پوځونو شمېر دا مهال (نيم مليون) تنه اټکل شوی و. احمد شاه بابا پر (۱۷۵۹م) کال پـه لاهـور کـې د مرهټيـانو مقابلـه وکـړه او د (۱۷۶۱م) کـال پـه جنوری کې د هند د شمال د کنټرول لپاره د (پاني پت) پر لوري وخوځېد.

احمد شاه بابا

په دې جګړه کې (۲۵۰۰) هاتيوال (پر فيل اينښودونکي) توپونه کارېدلي دي. مـوږ پـه دې يادګـاري ځلـې کـې نصب شويو انځورونو ته ډېر متوجه شو، خو غالب او مغلوب يو هم په کې ډېر جوت نـه ښـکارېده. پـه جنـګ کـې يـوه عـادي اشتباه د ډېرې غټې قربانۍ سبب کېږي، د جګړې په پيـل کـې د احمدشـاه بابـا پـه لښکرو کې د کندهار يو قومندان (عطامحمد) جنګ تـر پلانـه يـوه ورځ مخکې پيـل کـړ، خپلـه دی او د

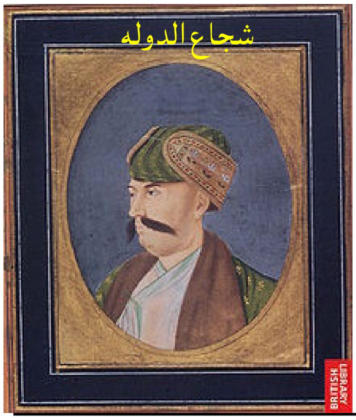
شجاع الدوله

افغان لوري پنځه زره کسان پر دې ورځ ووژل شـول، وروسـته ډېـر ژر د احمدشـاه بابـا د ملاتـړ لپـاره لـه روهيلکنـډ څخـه د نجيـب الدولـه قوتونـه راغلـل او دا ځـای يـې ډک کړ، د جنګ پر بله ورځ يې مقابل

لوري (مرهټيو) ته (۲۰۰۰۰) کسان تلفات ورواړول، د نجيب الدوله د لښکرو شمېر (۳۰۰۰۰) تنه و. دا جګړه د (۱۷۶۱م) کال جولای پر (۲۱) مه چې سخته ګرمي وه، پيل شوه. ددې جګړې د دواړو غاړو د عسکرو شمېر بېلابېلو تاريخ ليکوالو متفاوت ښودلی دی؛ ځينو د مرهټيانو شمېر يولک او د احمدشاه بابا د لښکرو شمېر هم يو لک تنه ښودلی دی. ځينې نور وايي چې له افغانستانه د احمد شاه بابا [illegible] و

د پاني پت د جګړې سمبوليک ډګر

لښکرو شمېر (۱۰۰۰۰) کسان وو. وروسته ورسره د شجاع الدوله چې د هند د مسلمانانو له جملې ځخه و، (شل زره) کسيز پوځ او د نجيب الدوله (دېرش زره) يوسفزي لښکر يوځای شو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

(سکانو) هم د احمد شاه بابا ملاتړ وکړ، خو ځينې نور بيا وايي چې د افغانستان د لښکرو ټول شمېر په دې ډګر کې شپېته زره (۶۰۰۰۰) تنه وو او د مرهټيانو ټول شمېر له دريو لکو څخه تر پنځه لکو (۳۰۰۰۰۰- ۵۰۰۰۰۰) تنو پورې و، د جګړې مخامخ کرښې (دولس) کيلو متره اوږدوالی درلود. ويل کېږي چې مرهټيانو په دې جګړه کې ټول درې سوه زره تنه، خو ځينې نور بيا وايي چې نږدې سل زره تنه تلفات وليدل.

د مرهټيو يو هم قومندان شيواجي

د پاني پت د جګړې افغاني لوري قومندانان خپله احمد شاه بابا، شجاع الدوله او نجيب الدوله وو، چې شجاع الدوله د هند له مسلمانانو او نجيب الدوله د هند له پښتنو مسلمانانو څخه وو او د مرهټيانو د جنګ قومندانان سديشيرو بهو (Sadashirro Bho) چې له اويا زرو څخه تر يو لکو (۷۰۰۰۰- ۱۰۰۰۰۰) کسانو قومنده يې پر غاړه وه. د افغاني (دراني) امپراتورۍ بيرغ (شين، سپين او شين رنګ) درلود او د مرهټوو بيرغ ژېړ و او څنډه کې يې سپينه ليکه وه.

د افغاني امپراتورۍ بيرغ

دا جنګ افغاني لښکرو وګاټه او په دې ډول احمد شاه بابا يوه لويه افغاني

د مرهټو بيرغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

امپراتوري جوړه کړه، چې د (شارل کبیر) تر امپراتورۍ دوه برابره لویه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو جنګ له دوو لید لورو

موږ څلور تنه افغانان: استاد خالق رشید، اسد ساحل، اجمل فدایي او زه (یون) هم د پاني پت د یادګاري څلي لیدو ته راغلي وو، خو پر همدې وخت ډلې ډلې هندیان هم همدلته راتلل او دا یادګاري څلی یې کاته، موږ یو ډول تعبیر ترې اخیسته او دوی بل

د احمدشاه بابا د مشرۍ د مراسمو انځور

ډول، خو د څلي جوړونکو له داسې یو لوړ کلتور څخه کار اخیستی و، چې په څلي کې یې دا یادونه نه ده کړې؛ څوک ملامت دی او څوک سلامت، چا جګړه ګټلې او چا نه ده ګټلې، یوازې د جګړې خاطرات یې ژوندي ساتلي، پر یو ولاړ څلي یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدومره لیکلي چې: ((دا د احمدشاه ابدالي او مرهټو ترمنځ د جګړې یادګاري ځلی دی.)) نور یې د چا ستاینه او غندنه نه ده کړې.

کله چې مو د پاني پت یادګاري ځلی وکوت، نو موږ هم ورته پر نسبتاً جګ ځای کېناستو او استاد خالق رشید چې کومه وچه مېوه ځان سره راوړې وه، هغه مو وخوړه، ټیک(۲۴۹) کاله مخکې چې زموږ بابا دې ځای ته راغلی و، نن موږ پر همغه ډګر ناست یو، خو هغه د یوه فاتح په توګه او موږ نن د نړۍ د مظلومو او محکومو انسانانو په توګه.

د بهلـــــول او د شېرشــــــاه خبـــــرې اورم
چـې پــه هنـد کـې پښـتانه وو پاچاهـان
شـپږ او اوه پېړۍ یـې هسـې پاچـاهي وه
چې په دوی پـورې درست خلـک وو حیـران
یــا هغــه پښــتانه نــور و دا ځــه نــور دي
یـا د خـدای دی اوس دا هسـې شان فرمـان

(خوشال بابا)

کله چې احمدشاه بابا د پاني پت ډګر وګاټه او بېرته د کندهار پر لوري لاړ، نو کله چې کندهار ښار ته ورسېد، راویت دی چې ډېرې لښکرې ورسره وې او ډېره خوشالي وه، احمدشاه بابا پر فیل سور و، د کندهار ښار دکانداران پر خپل کار بوخت وو، یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې مخې تـه توتـان اچـولي، لمـن يـې پـر زنګنـو راکـش کـړې

په پاني پت جګړه کې د افغاني پوځيانو يو انځور

وه، بل بل څه خرڅول، هر يـو پـر خپـل کـار اختـه و ، کلـه چې يـې د احمدشاه بابا پر قافلې سترګې ولګېدې، نو يو دکاندار پـر بـل غـږ کړ: ((بارا ګورې يې؟)) هغه ورته وويل: ((څه شي؟ هغه دی ګوره يې د زرغـونې زوی هم پـر فيـل سـور دی!؟)) دا خبـره کـه څـه هـم ټوکـه ښکاري يا به رښتيا وي يا بـه نـه وي، خـو لـه دې څخـه يـو شـی چې څرګندېږي، هغه دادی چې په پښـتني ټولنـه کې (مشـرتوب) تـر هـر بل کار سخت کار دی، داسې يو سړی چې ټول هندوستان يـې فـتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کندهار د ښار یو انځور

کړی، خو په خپل ښار کې يې د يوه عادي دکاندار پر زړه دا فتح نه اوارېږي او هغه نه شي زغملای، نو هلته سړي ته پته لګي چې په وروسته پاتې او قبيله يي ټولنو کې د شخصيت وده څومره مشکله ده؟ پاوکم دوه بجې وې چې د بابا روح ته په دعا سره د پاني پت له ميدانه د ډيلي پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پاني پته تر ډيلي

د پاني پت له ډګره د راتګ پرمهال مو په پاني پت ښار کې پر ډول ډول مرمر ډبرو خو ځايه سترګې ولګېدې، داسې ښکاره شول چې دلته د ډبرو ښه کار وبار کېږي. کله چې له پاني پت ښار څخه ووتو، نو په لاره کې راباندې د معمول په شان څپه څپه خوب راغی، څو ځله يې وزنګولم، سره له دې چې سړکونه ښه وو، خو موټر پورته پورته الوته، نو ځکه مې نه خوب وکړ او نه هم وينښ

ساحل د ايچ هاويلي هوټل مخې ته

پاتې شوم، تر يو څه مزله وروسته ډرېور موټر د لارې د سر يوه هوټل ته ودروه، هوټل ښه لوکس و، خو هرڅه په کې نه پيدا کېدل،

یوازې سبزي غذا په کې وه، هوټل د باندې په سوپه کې هم ښکلی ځای درلود او دننه هم، خو عجیبه دا وه چې د ودانۍ دننه پر ډوډۍ اضافي ټکس و او د باندې نه و، موږ د باندې کېناستو، چې له تازه هوا څخه هم ګټه پورته کړو او د باندې ځای ننداره هم وکړو، دا ایچ هاویلي (H.Haveli) هوټل نومېده، په هوټل کې مو د دالو او ځینو نورو شیانو، چې استاد خالق رشید ته یې نومونه زده وو، فرمایش ورکړ، کله چې یې خوراک شیان راوړل، تر هغه

د ایچ هاویلي هوټل مخنۍ برخه

دمخه، ګل مو پرمخ زه تشناب ته لاړم، دا نوی هوټل و، تشنابونه یې خورا لوکس وو، ان د اروپا او امریکا د عصري تشنابونو په څېر، سړي په کې ځان راحت احساسوه. بهر کې د سفر پر وخت یوه غټه ستونزه همدا د معذرت رفع کول وي، کله چاسره تشناب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاغذ وي کله نه وي، کله اوبو ته اړتیا وي، کله ځای پاک نه وي، کله په تشنابونو کې اوبه نه وي، کله دا او کله هغه نیمګړتیا وي، په لویو ښارونو کې هم همدا مشکل وي، زموږ له لغمان څخه

ساحل، استاد خالق رشید او یون د ډوډۍ خوراک پرمهال

(ښایسته ګل ماما) چې په ټوکو ټکالو کې ډېر ازاد دی، تر جنګونو دمخه له (لغمان) څخه (کابل) ته تللی و، هلته په (زمان خان کلا) کې له خپلو زامنو سره اوسېده، یوه حویلۍ وه څو کورونه په کې وو، پر تشناب به سهار وختي نوبت نه و، د ښایسته ګل ماما اشتها هم بده نه وه، ډوډۍ یې په خوند خوړه، کله چې به سهار تشناب کې پر خپل وخت نوبت ورنغی، نو ناطاقته به شو، له کابله یې په همدې خاطر زړه خوړین و چې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته ځان راحت نه احساساوه، بیا بېرته لغمان ته راغی، مېرمن یې هم راوسته، یوه ورځ ما ورته وویل: ((ښایسته ګل ماما! کابل ښه دی که لغمان؟)) ده وویل: ((لغمان ښه دی، لغمان خو پاچایي ده پاچایي، کابل دې ورک شي د کابل مېرمن...، له هغې ورځې چې لغمان ته راغلی یم ایله د غولو په خوند موړ شوی یم..)) ما ورته وخندل، ما وویل: ((ښایسته ګل ماما دلته د (خوند) کلمه څوک نه استعمالوي، دا بله مانا ورکوي.)) ده وویل: ((زه یې په مانا پسې نه ګرځم، زه یې په خوند پسې ګرځم.)) ښایسته ګل ماما

استاد خالق رشید او یون د ایچ هاویلي هوټل په مخ کې د فیل د یوې مجسمې ترڅنګ

زیاته کړه: ((زه چې کله سهار وختي پاڅم او لاړم شم د پولې خواته کېنم، څادر په سر واچوم، هم چورت وهم او هم غول کوم، دا خوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د کابل په ټولې پاچايۍ نه ورکوم، ورکوه يې رنګ يې ورکوه...))

نو کله چې ما د ددې هوټل دا پاک او راحت تشنابونه وليدل، نو ځان مې ډېر راحت احساس کړ او د ښايسته ګل ماما هغه خبره هم راپه ياد شوه... د هوټل مخې ته د فيل يوه مسجمه هم ايښودل شوې وه، چې ډولۍ يې پر سر ايښې وه، يو سړی هم پرې ناست و.

(شل) تېرې وې دربو نه چې له دې هوټله راووتو او د ډيلي پر لوري مو حرکت وکړ. له پاني پت نه تر ډيلي پورې د سړک دواړو غاړو ته ډول ډول فابريکې وې چې شمېر يې زرګونو ته رسېږي، دا په واقعيت کې د هندوستان يوه مهمه صنعتي سيمه ده، له ډيلي نه تر پاني پته پورې تګ راتګ نږدې دوه نيم سوه کيلو متره واټن دی. دلته د اکثرو فابريکو مخې ته واړه واړه تفريحي پارکونه هم جوړ شوي چې د اړوندې فابريکې ملکيت ګڼل کېږي. په لاره کې مو ځينې واړه واړه ښارګوټي چې اکثره يې نوي جوړېدونکي وو، هم تر سترګو شول، خو دا عصري ښارګوټي وو چې اکثره په کې لوړ پوړې ودانۍ وې. دا ښارګوټي کولای شي په ډېره کمه ځمکه کې ډېر نفوس ځای کړي. د لارې په اوږدو کې چې دې هرې خواته کتل ابادي روانه وه، څومره چې په ډيلي کې راني کيسټال هوټل ته نږدې کېدلو، همغومره د چټليو کچه زياتېدله، د ډيلي په داخل کې هم ګڼه ګوڼه ډېره زياته ده. (پنځه) بجې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

(لس) دقیقې مو استاد خالق رشید په خپل ځای کې کښېنته کړ او موږ ترې د راني کیسټال هوټل پر لوري وخوځېدو.

په لاره کې دومره ګڼه ګوڼه وه چې ایله پنځه کم شپږ بجې راني کیسټال هوټل ته ورسېدو، د موټر کیلومتر ته مو چې وکتل نو (۱۲۲۳۰۰) کیلو متره شو، یانې (۲۲۸) کیلو متره مزل مو کړی و. ټولې (۲۴۱۲) کلدارې شوې، خو ما ورته (۲۵۰۰) کلدارې ورکړې، ما ویل نورې ستا بخښش، ډرېور ډېر خوشاله شو، موږ خپل خپل اتاق ته وختو او ډرېور پر خپله مخه لاړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپل هېواد پېژندنه

کله چې له (پاني پت) څخه راستانه شو، نو ښه ستړي وو، اجمل او ساحل ته مې وویل چې تر ماسختن ډوډۍ پورې به دمه وکړو، بیا به د پرزنټېشن ورځې لپاره خپل پرزنټېشن برابر کړو. همداسې وشول، تر اتو بجو مو استراحت وکړ، بیا ډوډۍ ته لاړو، تر هغه وروسته پر (۹) بجو درېواړه زما په اتاق کې کېناستو،

یون د خپل هېواد په باب د پرزنټېشن د وړاندې کولو پر مهال

درې کمپیوټرونه مو له انټرنېټ سره وصل کړل، لومړی مو د پرزنټېشن لپاره یو چوکاټ جوړ کړ چې څه شی غواړو په کې معرفي کړو؟ بیا د هغه لپاره ضروري مواد کوم دي؟ پرزنټېشن مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـر څـو (دربـو) برخـو وویشـه، لـومړی د افغانسـتان نـوم، نفـوس، مساحت، ګاونډیان، بیرغ، پیسې، ژبې، قومي ګروپونـه، ملي او سیاسـي شخصـیتونه، لـوی شـاعران او لیکـوال، دا برخـه مـا واخیستـه، ساحل ته کلتوري برخه او اجمل تـه مو طبیعي منابعې ورکړې چې د ټولو لپاره تصویرونه برابر کړو. د پرزنټېشـن اصول دادي چې په هره برخه کې یوازې یوه یوه جمله لیکل کېږي او بیا به تشریح ورکول کېږي، اکثره مسایل په تصویر کې واضح کېږي، داسـې یـوه ټولنـه یـا ټـولګی چـې هلتـه د بېلابېلـو هېوادونـو او کلتورونو خلک وي، هلته ګړنۍ خبرې دومره کیف نه لري، لکه تصویري ژبه چې کوم مفهوم افاده کولای شي، نو ځکه زموږ ډېر ټینګار پر انځورونو اوبیاهم پر جالبو انځورونو و.

د شپې تر دولسو بجو پورې مو کار وکړ، یو څه مواد مو ترلاسه کړل، نور سترې شو، اجمل او ساحل ته مې وویـل: ((نور کـار سبا نهه بجې پیلوو، سبا چېرته نه ځو، دا باید حتمي خلاص کړو)) د یکشنبې ورځ نهه بجې مو بیا کار پیل کړ، د ورځې تـر (۱۲) بجو مو چوکاټ وتړه، ځینې تصویرونه مو په کې ځای پرځای کړل، مـا وویـل: ((درې بجې بـه نیمګړتیاوې پـوره کـوو)) درې بجې مـو بیا کار پیـل کړ تـر ماښـامه پـورې، ماښـام ډوډۍ تـه لاړو، تـر دې دمـه اکثـره شـیان پـوره شـوي وو. ټولـو وویــل: ((تـر ډوډۍ وروسـتـه وروستی ایډېټ (سمون) کوو، سهار ته باید هېڅ شی په کې کم نه وي.)) د شپې تر (۹) بجو پورې مو ټول شیان پـوره کړل، اجمـل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساحل وویل: ((موږ د شپې نور هم کار کوو، که تر دې مو د افغانستان ښه تصویرونه پیدا کړل، ځینې تصویرونه به بدل کړو.)) ما وویل: ((د خپل هېواد داسې یو تصویر باید دوی ته وړاندې کړو، چې دوی هم پوه شي افغانستان څنګه یو ګلالی هېواد دی.))

د فبرورۍ پر ۲۲ مه د دوشنبې ورځ سهار چې ټولګي ته لاړو، نو لومړی خو درس و، یوولس بجې د پرزنټېشن د وړاندې کولو وخت و، لومړی زموږ، بیا د (کمبوډیا) او بیا د (مدغاسکر) نوبت و، خو کمبودیاوالو او مدغاسکر والو وویل چې زموږ نوبت باید اول وي، موږ ویل زموږ نوبت اول دی ځکه چې افغانستان په (A) شروع کېږي، خو دوی ډېر ټینګار وکړ، موږ هم ترحده زیات ټینګار وکړ، د کورس د استادې دېته پام شو، موږ ته یې وویل: ((څه خبره ده؟)) موږ وویل: ((اول نوبت زموږ دی، خو دوی وایي چې موږ باید اول خپل پرزنټېشن وړاندې کړو)) موږ زیاته کړه چې د مهالوېش له مخې هم زموږ نوبت اول دی ځکه تېره ورځ موږ همدا لومړی نوبت نیولی و، استادې مدغاسکر والو ته وویل: ((وارخطا کېږئ مه (Don't vary)!)) دې سره کمبوډیا وال هم غلي شول.

موږ چې خپل پرزنټېشن پر سکرین ورښکاره کړ، نو ټول غلي او غوږ غوږ وو، زموږ تصویرونه هم ښه وو او معلومات مو هم فکس وو، د هرې موضوع په اړه مو فکس او کوټلي لنډ لنډ

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومات ورکول، چې دوی زړه تنګی نه شي، دوی ډېرې پوښتنې وکړې او موږ هم ښه ځوابونه ورکړل، دوی د افغانستان وچې مېوې او قیمتي ډبرو ته حیران پاتې وو. پرزنتېشن د ټولو خوښ شو. پرزنتېشنونو یو بل سره توپیرونه هم درلودل، خو یو بل سره یې ورتوالی هم درلود. د ورته والي یوه غټه نښه دا وه چې هر چا په خپلو مشرانو کې پخواني او د منځنۍ دورې یو یو مشر معرفي کاوه او هم یې د خپل اوسني حکومت مشر ضرور معرفي کاوه، که هغه انتخابي مشر و که ټولواک او یا هم انتصابي، موږ د معاصر افغانستان د موسس په توګه احمدشاه بابا، د خپلواکۍ د ګټونکي په توګه غازي امان الله خان او د انتخابي جمهور رئیس په توګه د حامدکرزي تصویرونه ور وښودل او د هر یوه په باب مو لنډ لنډ معلومات هم ورکړل. پرزنتېشن په دې ډول و:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Well come to Afghanistan

Name : Islamic Republic of Afghanistan

- **Location** : between Central and south Asia
- **Measurement** : 6,53,000 km square
- **Population** :25,000,000
- **Nationality** :Afghan
- **Ethnicity**: deferent gropes, Pashton is majority
- **Languages**:31, official languages are : Pashto and Dari
- **Religion**: Islam 99.99% / 90% Sunni 10% shay

Capital: Khabul

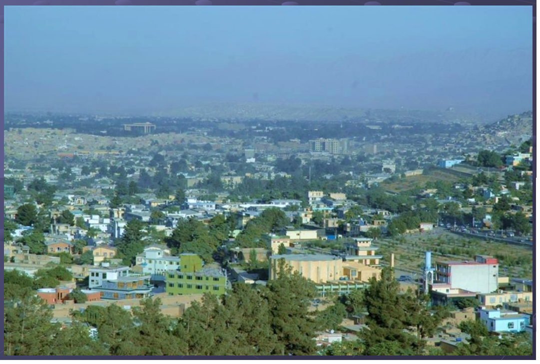

(c) ketabton.com: The Digital Library

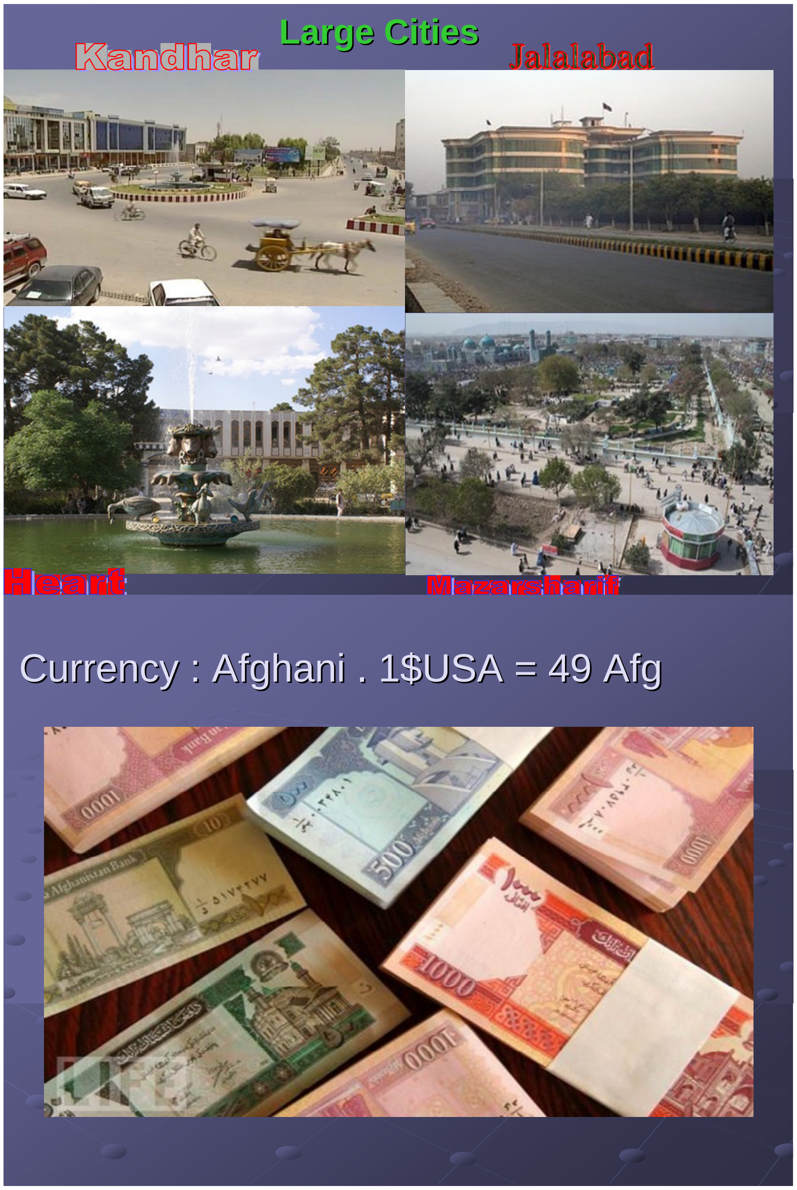

(c) ketabton.com: The Digital Library

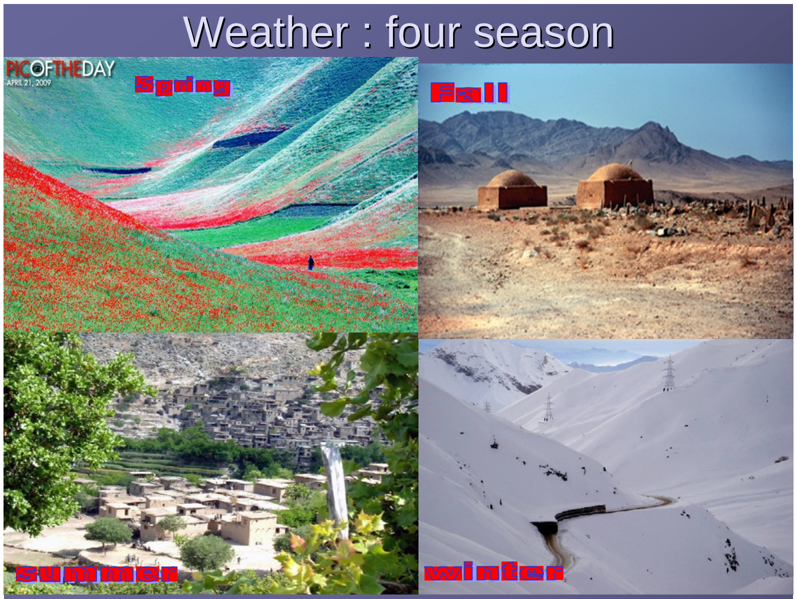

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

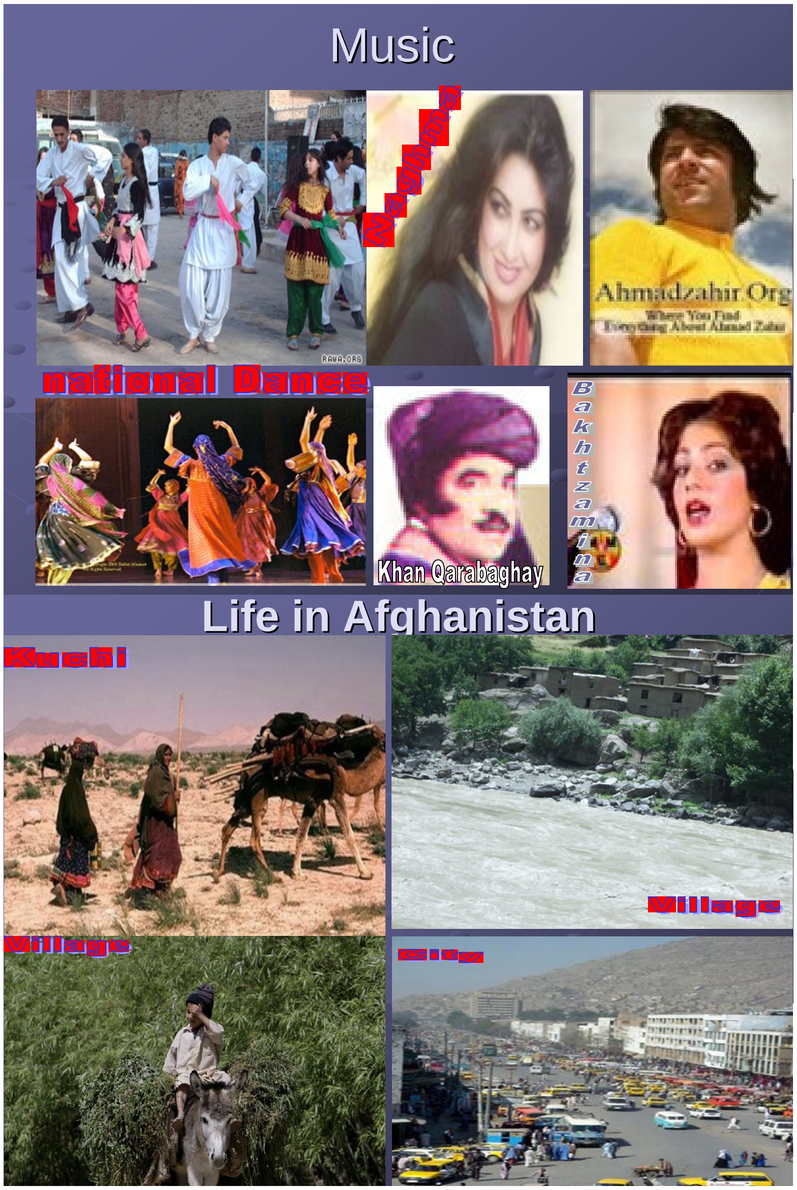

presidetial Palace
Taqi Zafar
Bamiyan
www.jame-ghor.com
Jam menar Ghor
Bamiyan
Noristan
Nengarhar
Kandahar

(c) ketabton.com: The Digital Library

Sports

agriculture

- Wheat
- Rice
- Corn
- Fresh fruits
- Dry fruits

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

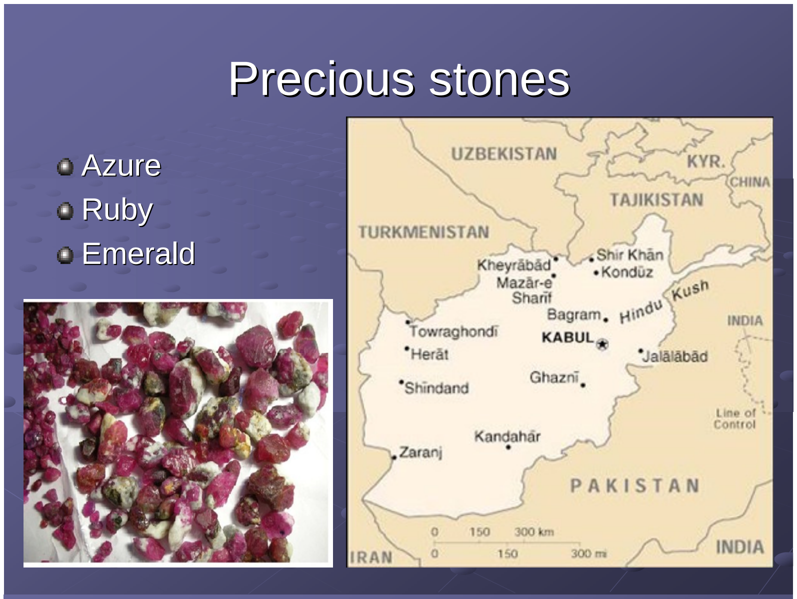

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mines

- Iron
- Copper
- Gold
- Silver
- Gas
- Petrol oil
- Salt

Transportation

(c) ketabton.com: The Digital Library

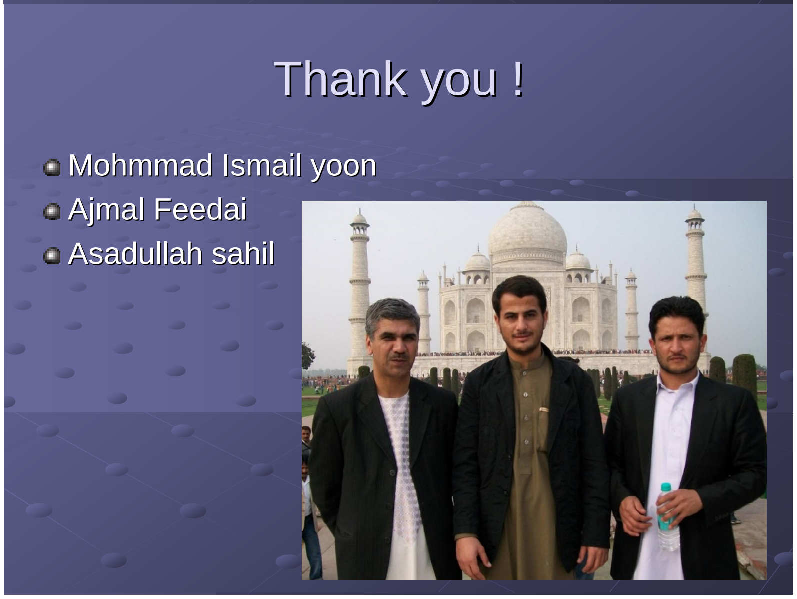

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروســته د کمبوډیــا نوبــت و، د مېــرمن وینــډي (wendy) پرزنټېشــن هــم ډېـر بـد نـه و، ښـه و، خـو د (مدغاسکر) نوبت چې راورسـېد یـو څو سـپېره تصـویرونه یـې پیـدا کـړي وو، هغـه یـې ښکاره کول، وراندې کوونکي یې په سر کې یې وویـل: ((ما پـوره تصویرونه پیدا نه کړای شول، نو ځکه زه خبرې زیاتې کوم.)) هلتـه خلکو ته خبرې ځکه خوند نه ورکوي، یو دا چې یو هم په پوره انګرېزي نه پوهېږي، ټول د زده کړې پرمهال دي، بله دا چې د هر چا لهجه یو له بله دومره لرې وي چې که انګرېزي د ګرامر لـه مخې سمه هم وایي، خو د تلفظ له مخې یو بل ته ډېره ګرانه وي، لنډه دا چې د مدغاسکروالو پرزنټېشن چندان ښه نه و، ماته همدلته پته ولګېده چې دوی ولې پر لومړیتوب ټینګار کاوه، ځکه چې دوی چندان کوښښ نه و کړی، خو د (مدغاسکر) په مانا پوه شو چې (د مور، پلار او ماشومانو کور) ته وایي.

کله چې درېواړه پرزنټېشنونه خلاص شول، نو استادې ماته ځانته وویل: ((ستاسو پرزنټېشن ډېر ښکلی او ښه و. (Professor: your presentation was very nice and best)) استادې تـه یـې هـم ډېـر شـیان جالـب وو. لـه دې څخـه مـو دا تجربـه ترلاسـه کـړه، هرڅوک چې چېرته د خپل هېواد په استازۍ خبرې کوي، باید ډېر ورته متوجه وي او زیات معلومات ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خواجه نظام الدین زیارت

په هند کې د خواجه نظام الدین اولیا زیارت خورا مشهور دی، اکثره افغانان او د نړۍ له ګوټ ګوټ څخه مسلمانان یې لیدو ته

ورځي. موږ هم نیت درلود چې هلته ورشو. خواجه نظام الدین اولیا (له ۱۲۳۸ - ۱۳۲۵م) کلونو پورې ژوند کړی، د نړۍ د مسلمانانو په تېره بیا د هند د مسلمانانو د خاص احترام وړ دی. د مازیګر خلور بجې وې چې له اتاقه راووتو، په رېکشا کې کېناستو، په شلو دقیقو کې تاکلي محل ته ورسېدو، لومړی (مسجد بنګله والی) مخې ته راغی، چپ لاس ته د میرزا غالب

(c) ketabton.com: The Digital Library

مزار و، موږ غوښتل د میرزا غالب قبر هم وګورو، پر یوې لارې

لاړو خو هغه بنده وه، شاته یې یوه بله تاریخي ودانۍ وه چې قبرونه هم په کې وو؛ پټهان ستایلز ودانۍ ښکارېده. د میرزا غالب د قبر څنګ ته (د غالب اکاډمۍ) په نوم یوه اکاډمي وه، خو موږ ورداخل نه شو، دې اکاډمۍ ته ورڅېرمه یوه بله لویه ودانۍ وه چې دا هم پټهانز ستایل ودانۍ ښکارېدله، دلته لیکل شوي وو: (عرس محل)، دلته هغه ځای و چې د خواجه نظام الدین اولیا محبوب الهی او ملک الشعرا طوطی هند (حضرت امیر خسرو) عرس اجراکېده.

دا ودانۍ د جمو او کشمیر وزیراعظم (غلام بخشي) په هڅو بیا جوړه شوې ده. شاته یې د سپینو مرمرو یوه بله تاریخي ودانۍ وه، چې هغې ته هم قفل پروت و، لنډه دا چې د میرزا زیارت داخل

یون او اجمل د میرزا غالب قبر ته په متصلې تاریخي ودانۍ کې

ته مو لاره ونه مونده. له بهر څخه د میرزا قبر ښکارېده ښه ښایسته او پاک و. په تنګو کوڅو کې د خواجه نظام الدین اولیا زیارت پر لوري وردننه شو، عیناً لکه د پېښور د قصه خوانۍ تنګې کوڅې، بوټان مو وروستي برید کې دکاندار ته تسلیم کړل، وردننه شو، د خواجه نظام الدین د زیارت څنګ ته د امیر خسرو دهلوي زیارت هم دی چې د هغه په شان ډېر لوی نه دی، خو سخته ګڼه ګونه په دواړو کې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت قاضي قطب الدين شاه، حضرت قاضي محی الدين کاشاني زيارتونه هم همدلته دي، د نظام الدين اوليا د زيارت داخل کې بې حده ګڼه ګوڼه وه، داخل ته د نرو د ورتګ اجازه وه، خو ښځو ته اجازه نه وه چې داخل ته لاړې شي، بېچاره وو

یون د امیر ناصر حسرو دهلوي زیارت ترڅنګ

ښځو پر دېوالونو خپل مخونه موښل او لاسونه يې پرې سولول. دلته په محوطه کې په لسګونو زيارتونه وو، د خلکو ګڼه ګوڼه دومره زياته وه چې د پښې ايښودلو ځای نه و، دلته هر چا د خپل مراد او نورو مشکلاتو د حل لپاره دعا کوله، د خيراتخورو شمېر هم تر عادي خلکو کم نه و، پر قبرونو ليکل شوې لوحې اکثره په اردو ژبه وې، خو بې لوحې يا بې سرليکه قبرونه هم په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې زيات وو، کله چې بهر ته راوځې نو مذهبي کتابونه، کستونه، دم کړې مېوې همدارنګه تازه ګلان هم ښه پرېمانه دي، هتيوال چغې وهي چې وايې خلئ.

په لاره کې د ډوډۍ کارتونه هم خرڅېدل چې اکثره بډايه خلک يې اخلي او دلته يې پر غريبو غربه وو وېشي او هغوی ته پرې يو خوراک ډوډۍ ميلا وېږي. په هند کې د خواجه نظام الدين اوليا د مور بي بي (بي بي هاجرې) زيارت هم دی. هغه زيارت ته هم خاص

و عام ورځي، خو دلته چې کومه ګڼه ګوڼه وه، هلته نه وه، دلته په واقعيت کې د زيارتونو يوه مجتمع وه، دلته چې دې د زيارتونو پر سر کومې لوحې ته کتل، د خواجه نظام الدين اوليا په شمول،

نو اکثرو خپله شجره د خدای(ج) رسول حضرت محمد (ص) ته رسولې ده، خو زموږ او د ځینو نورو افغانانو په ذهن کې په هند کې د هر مسلمان تصویر د پښتون د تصویر په توګه تداعي کېږي، ځکه چې پښتنو په هند کې پېړۍ پېړۍ حکومت کړی او موږ هلته د اسلام خپربدل د خپلو تورو برکت بولو، نو هر مسلمان

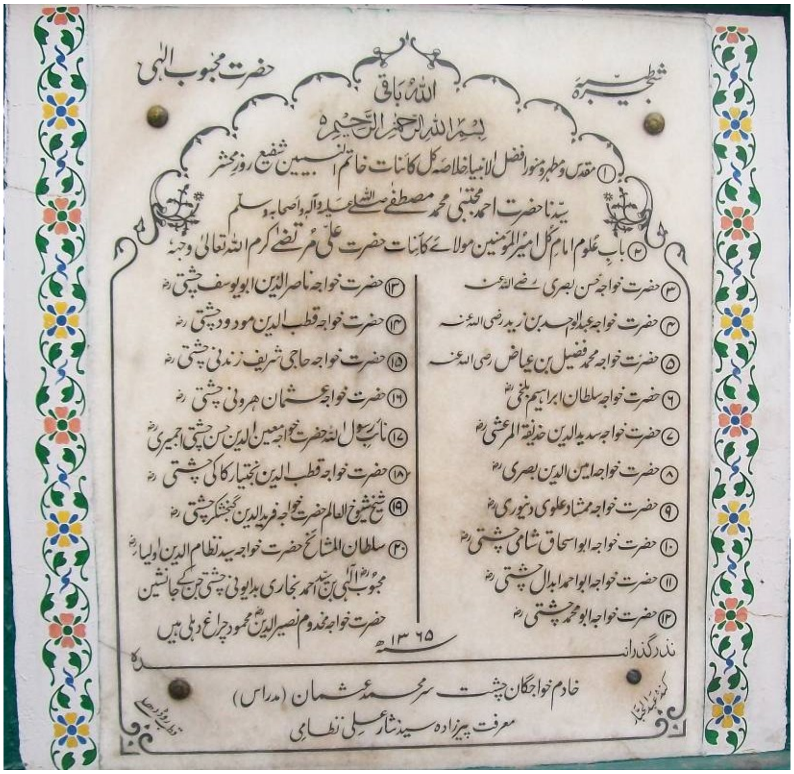

راته پښتون ښکاري.دې کې شک نه شته چې هر پښتون مسلمان دی، خو هر مسلمان پښتون نه دی. وایي یو پښتون له خپل وطنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعودي عربستان ته تللی و ، هغه چې په خپل کلي کې يوازې له اذان سره ډېر روږدی و فکر يې کاوه چې اذان پښتو دی، پر عربۍ يې سر نه خلاصېده، کله چې بېرته کلي ته راغی، نو سعودي کې يې زړه هم ډېر تنګ شوی و ، چا ترې پوښتنه وکړه چې څه خبره وه په عربو کې؟ ده ورته وويل: ((وروره پوښتنه مه کوه، ټولو خلکو په قران شريف خبرې کولې، يوازې اذان پښتو و او سپيو پښتو غپل نور خلاص...)) نو هر پښتون چې هندوستان ته راشي دلته پر زيارتونو سر شي، فکر کوي چې دا د دوی نيکونه دي او اصيل پښتانه دي، که نه نو د زيارتونو خو يې په خپل وطن کې هم هېڅ کمی نه شته. پنځه بجې وې چې له زيارت څخه راووتو ، په رېکشا کې کېناستو او د سروجني نګر مارکېټ پر لوري وخوځېدو ، هلته مو لږ سودا مودا وکړه او د خپل استوګنځي پر لوري روان شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مغول ګارډن

مغول ګارډن په هند کې تر ټولو لوکس او مجلل باغ دی، چې د مغولي پاچاهانو شاهي باغ ګڼل کېده، ددې ځای لیدل د هر چا لپاره ممکن نه دي، کال کې یو ځل عام خلک اجازه لري چې ددې باغ لیدو ته ورشي. لس کم دوه بجې له جي کې ون (G.K.۱) څخه په رېکشا کې کېناستو، رېکشا والا یوه سندره (ګانه) پیل کړه، ما ورته وویل: ((وروره وړیا ده که په پیسو؟)) هغه سخت وخندل ویل یې: ((نه وړیا ده.)) بنارسۍ سندره وه، ما ویل نه چې پای کې دا هم په موږ حساب کړي. پنځه لس تېرې وې له دوو چې (پټېل چوک) ته ورسېدو، شپېته روپۍ مو رېکشاوان ته ورکړې، محبوب هم تیار هلته راته ولاړ و، موږ وویل: ((محبوب څکه ځان سره بیایو چې هغه پوره بلد دی.)) محبوب بیا همغه کانه وکړه: ((پوښتنه به وکړو، دلته نږدې به وي.)) لږ چې وړاندې لاړو، ساحل او اجمل (ببرې) واخیستې، ډېرې خوندورې وې، پر همدې وخت محبوب یو چاته ټلېفون وکړ چې د مغول ګارډن ادرس تري واخلي، هغه ورته وویل: ((رېکشا ونیسئ هلته به مو بوځي.)) دا نو د ادرس پیدا کولو وروستۍ او اسانه لار ده، خو موږ بیا هم وویل: ((پلي به لاړ شو)) لږ څه وګرځېدو، خو لاره مو پیدا نه کړه، په پای کې بیا رېکشا ته مجبور شو، رېکشا مو ودروله، څرنګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې موږ ځلور تنه وو، نو (۲۰) روپۍ یې راځخه واخیستې، هلته د رېکشا قانوني استحقاق همدا درې تنه دي. ما ریکشا والا ته وویل: ((موږ خو ټول واړه واړه یو، محبوب خو لا بېخي ووړ دی، هغه وویل: ((ادمی هی)) ما ویل: ((ادمی هی خو چوټا چوټا

د هند جمهوري ریاست ته څېرمه د مغول ګارډن یوه برخه

هی))، هغه وویل: ((چې چرګان هم شئ تر دې مو ارزانه نه وړم.)) لنډه دا چې د مغول ګارډن دخولي دروازې ته ورسېدو. څرنګه چې دا باغ په کال کې یوازې د یوې میاشتې لپاره د عوامو پر مخ خلاصېږي، نو ځکه خو ګڼه ګوڼه په کې زیاته وي. مغول ګارډن د هند د جمهوري ریاست ماڼۍ سره متصل دی، په حقیقت کې اوسنی او پخوانی شاهی باغ دی او یوازې دولتي لوړ رتبه مامورین ترې په یوولسو میاشتو کې ګټه اخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پيل کې په دخولي دروازه کې تالاشۍ ته ودرېدلو، پر
تالاشۍ هم نوبت نه و، کتابونه، کتابچې، قلمونه، کمرې او بڼ ته
د ورتګ نور ممنوعه شيان يې ټول راځخه واخيستل، خپله خپله
نومره يې راکړه. باغ ته پلي ورداخل شو، رښتيا هم خورا لوی باغ
دی، ځای نيم يې د دمې لپاره کېږدۍ هم ودرولي، ځکه چې خلک
پلي ګرځي، نو طبعاً ستړي کېږي، اوبه هم څو ځايه ايښې وې او
وړيا ميلاوېدلې، باغ رښتيا هم د کتلو دی، سړی ورته حيرانېږي،

په مغول ګارډن کې د ډول ډول ګلانو يو انځور
په مغول ګارډن کې د ډول ډول ګلانو يو انځور

باغ له ډول ډول ګلانو ډک دی، نږدې (۲۲) ډوله ګلان په کې کرل
شوي، ونې يې ډول ډول وې، زړو ونو د تېرې زمانې د يادونو
کيسې کولې، بڼ څو بېلا بېلې برخې لرلې چې هرې برخې بيا جلا
ډيزاين درلود، د جمهوري رياست مخې ته چې کوم ډول چمنونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډيزاين شوي وو او د اوبو کومې فوارې په کې لګېدلې وې، هغونو بيا يو جلا خوند درلود. د هند د جمهوري رياست ودانۍ هم ډېره ښکلې او ډېره تاريخي ده. د هند د لومړي وزير او د بهرنيو چارو د وزارت مانۍ چې په سوټ بلاک (South Block) مشهورې دي، ددې ودانۍ په ختيزه څنډه او د ملي شورا ګرده ودانۍ هم ددې لويې مانۍ په شمال ختيزه څنډه کې واقع دي. د ودانيو دا مجموعه په نوي ډيلي کې د اصلي انګليسي معمارۍ يوه برخه ده. د جمهوري رياست دا مانۍ ډېر لوی تالارونه او (۳۴۰) اتاقونه لري، د (اشوکا) مشهور سالون د همدې مانۍ په درېيم پوړ کې واقع دی، چې د هند د جمهوري رياست مهمې غونډې او رسمي پروګرامونه همدلته ترسره کېږي. ددې سالون چت او د هغه د دېوالونو اوږدوالی (۷۵۰) متره ساحه رانغاړي، چې دا ټوله برخه په ښکلې ښه نقاشي شوې ده. مغول ګارډن د همدې مانۍ په غربي څنډه کې موقعيت لري، د مغول ګارډن زياتې برخې مو وکتلې، ډېرې زړه راکښونکې وې، هرې برخې يې ځانګړې ښکلا لرله، خو کمره يې نه پرېښودله چې موږ يې بېلابېل عکسونه اخيستي وای. په دې باغ کې تر دې حده وګرځېدلو چې نور مو نو په پښو کې د حرکت قوت پاتې نه و. همداسې له ښه راووتو، لکه څنګه چې مو د مغول ګارډن په باب اورېدلي و، همغه شان ښکلی او ښايسته و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوده پارک

کله چې له مغول ګارډن څخه راووتو، نو سروجني نګر مارکېټ ته لاړو، هلته مو جوس وڅښه او کورته مو هم یو څه سودا واخیسته. څه کم پنځه بجې وې د «بوده پارک» پر لوري لاړو، کله چې محبوب په سروجني نګر مارکېټ کې هر ریکشاوان ته ویلې:

((بوده پارک!)) نو هغه به یو څه تبسم وکړ، محبوب وویل: ((دې پارک کې لکه چې څه فساد شته.)) مورې ورته وویل: ((چې فساد په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دی، خو مه مو بيايه، پر کوم غضب مو ککړ نه کړې!)) هغه وويل: ((راځئ نو دا خو هم يو سيل دی اوس چې هندوستان ته راغلي ياست، د سيل ځايونه خو وګورئ!)) لاره کې ښايسته او ښکلي ځايونه مخې ته راغلل، په ډيلي کې هغه ډپلوماتيکه ساحه هم مخې ته راغله چې اکثره سفارتونه په کې دي، د افغانستان سفارت هم په همدې ساحه کې دی، د نړۍ د ډېرو لويو او پانګوالو هېوادونو سفارتونه هم همدلته دي. له دې ساحې تېر شو، نيم ساعت وروسته هغه پارک ته ورسېدو. محبوب ته مو وويل: ((ددې پارک نوم څه دی؟)) هغه وويل: ((بوده)) ما وويل: ((بوده که پوده؟)) دی هم خپله شکمن شو، ما ويل نوم خو يې په پښتو کې ښه نه دی د (ډېرو منفي کلمو) په وزن دی، چې د هندي اصلي تلفظ به يې څنګه وي، خدای دې خير کړي چې ټول لوده ګان او پوده ګان ورته روان نه وي. د بڼ دروازې کې چې کښته شو، نو ګڼه ګوڼه نه وه، شل دېرش موټره او څه رېکشاوې د دخولي دروازې په پارکينګ کې ولاړ وو، کله چې بڼ يا پارک ته داخل شو، اکثره طبيعي ونې په نظر راغلې، يانې نوی جوړ شوی پارک نه و، په پخواني ځنګله کې يې په اصطلاح اصلاحات راوستي وو او پارک يې په کې جوړ کړی و. باغ ته چې داخل شو او لږ څه وړاندې لاړو، نو ځای نيم تر ونې لاندې هلک او جلۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړه جوړه ناست دي، پر همغو کارونو لګیا دي چې حال د ویلو لایق نه دی، محبوب ته مې وویل: ((لکه چې دا بوده پارک ربښتیا هم د ښه وزن نه لري، راځئ چې ژر ژر پښې وباسو، له کوم غضب سره مخامخ نه شو.)) محبوب وویل: ((ما ته چا ویلي چې دلته د رخصتیو او مېلو پر ورځ دېر بدحال وي، خو نن لا په کې څوک نه شته.)) ما وویل: ((دا لا نه شته کار دي حالت ته رسېدلی، دا چې وای نو هغه به څه حال و؟)) ژر ژر له پارکه راووتو او په ډېر تکلیف مو د دروازې مخې ته رېکشا پیدا کړه، رېکشا کې کېناستو او د خپل استوګنځي پر لوري مو حرکت وکړ. وروسته بیا موږ ته څه ناڅه پته ولګېده چې د دې پارک نوم اصلاً (بودا پارک) دی، خو ورو ورو یې تلفظ (بوده پارک) شوی او یا لږ تر لږه محبوب موږ ته په دې ډول تلفظ کړی. که دا پارک ربښتیا هم د (بودا پارک) وي نو باید بیا خو یې مذهبي ارزښت او پاکوالی وساتل شي، خو چې اوس په کې څه کېږي او څه شوي دا په هېڅ وجه د (بودا) له تګلارې او فلسفې سره اړخ نه لګوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ال انډیا راډیو کتنه

له هغې ورځې چې زه هند ته راغلی یم، نو دا څوومه ځل دی چې محبوب الله محبوب ماته وایي: ((زموږ د راډیو مسولین هیله لري چې تاسو سره یو ځل وګوري، په تېره بیا پښتو څانګه. ددې ترڅنګ هیله لرو چې زموږ د ال انډیا راډیو پښتو څانګې سره یوه ځانګړې مرکه هم وکړې!)) ما وویل: ((محبوب صیبه! له مرکو څخه په کابل کې دومره په تنګ شوی یم چې سر مې په هندوستان ولګېد او بله دا چې دلته خو زه څه په رسمي سفر نه یم راغلی چې رسمي

ساحل، ایچ.کې پاني، یون او ممتاز ولي

اشخاصو سره ملاقات وکړم.)) خو څرنګه چې محبوب زما ډېر نږدې ملګری دی، نو ځکه مې ورته وویل: ((څنګه چې دې زړه وي همغسې وکړه.)) محبوب الله محبوب یوه ورځ زما لپاره د ملاقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمینه برابره کړه. ماسپښین یې ماپسې موټر راولېږه، زه (یون)، اجمل او اسدساحل ورسره په موټر کې سواره شو، ثنا الله تسل لا دا مهال تیار په راډیو کې منتظر و، تر نیم ساعت مزله وروسته راډیو ته ورسېدو. کله چې د راډیو ودانۍ ته ورد ننه شو، نو د پښتو څانګې مشر ښاغلي (ممتازولي) موږ ته هرکلی وو ایه، ورپسې خان صیب (انور احمد خان) راغی او موږ سره یې ښه ګرم ستړي مشي وکړل. خان صیب اصلاً کاکړ پښتون دی، د هند له پښتنو څخه دی، له کلونو راهیسې په همدې راډیو کې کار کوي. خان صیب اوس په هندي او انګرېزي ژبو خبرې کوي، پښتو یې هېره شوې، بیا هم څه ناڅه پرې پوهېږي، خو پښتنانه احساسات او خواص یې لاژوندي او قوي دي، زموږ په لیدو ډېر خوشاله شو، له لاسه یې ونیولم راساً یې د خپل مشر دفتر ته بوتلم، د ال انډیا راډیو د بهرنیو خپرونو د مسول ښاغلي (ایچ. کې پاني) دفتر ته لاړو، هغه په خپل دفتر کې موږ ته تود هرکلی وو ایه، خان صیب او محبوب صیب ورته زه ډېر لوی سړی معرفي کړم او ویې ویل چې د جمهور رئیس کرزي مشاور دی. ما وویل: ((مشاور نه یم، خو هملته چېرته کار کوم.)) ښاغلي (پاني) سره مو د افغانستان او سیمې د حالاتو په اړه لنډې خبرې وکړې، دوی د افغانستان او هندوستان د روابطو په اړه وپوښتل، ما وویل: ((اوسني حالات، روابط او شرایط د دولتونو او هم د ولسونو په ګچه ډېر ښه دي.)) ښاغلي (پاني) وویل: ((هند او افغانستان ډېر تاریخي او کلتوري اړیکي لري)). ما په افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د وروستیو پرمختیاوو په باب لنډ معلومات ورکړل او په افغانستان کې مې د هند او چین د بېلابېلو کمپنیو پانګونې ته اشاره وکړه. د خبرو په ترڅ کې ښاغلي (پاني) ته ټلېفون راغی او ماته پته ولګېده چې هغه کومې غونډې ته روان دی، نو ځکه مې خپلې خبرې رالنډې کړې، ورته مې وویل چې که ژوند ملګرتیا وکړه، بیا به بل وخت تفصیلي کتنه کوو، اوس اجازه غواړو. په پای

ایچ کې پاني، یون ته د ډالۍ د ورکړې پرمهال، ممتازولي هم حاضر دی

کې ښاغلي پاني د ال انډیا راډیو له خوا یوه ډالۍ چې د تحفې په کاغذ کې یې پوښلې وه، راکړه او ما ورته د خپلو ټولو چاپ شویو (۳۳) کتابونو یوه (سي ډي) ورکړه، دې سره مو له هغه رخصت واخیست او له دفتره رابهر شو. کله چې له دفتره رابهر شو، خان صیب (انور احمدخان) موږ سره تر یوه ځایه بدرګه شو، له هغه ځخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مو خدای پاماني واخیسته، ممتازولي موږ سره راغی، راته یې وویل: ((تاسو ته به د ال انډیا راډیو سټوډیوګانې او بېلابېلې څانګې وښیم.)) رښتیا هم ال انډیا راډیو ډېره پخوانۍ راډیو ده پر (۱۹۲۷م) کال د یوې خصوصي راډیو په توګه تاسیس شوې، خو په رسمي ډول پر (۱۹۳۶م) کال د یوې دولتي راډیو په توګه پیل شوې ده. کله چې هندوستان پر (۱۹۴۷م) کال خپلواکي ترلاسه کړه، ال انډیا راډیو (AIR) یوازې (شپږ) سټېشنه درلودل چې (اته لسو) ترانسمیټرو په کې کار کاوه، دا وخت ددې راډیو د پوښښ ساحه (۲،۵%) وه چې یوازې په سلو کې (یوولسو) خلکو ته یې خپل خدمات رسولای شول، خو اوس تر (۷۳) کلونو وروسته ال انډیا راډیو (AIR) له (۱۴۹) میډیم (MW) سره د خپرونو (۲۳۲) مرکزونه لري، (۵۴) لوړې (SW) فریکونسۍ او (۱۷۱ FM) ترانسمیټرونه لري. اوس یې په ټول هندوستان کې د پوښښ ساحه (۹۱،۷۹%) ده او (۹۹،۱۴%) خلکو ته یې خدمات ور رسېږي. دا په نړۍ کې د ولسواکۍ یوه ډېرهستره بېلګه ده. ال انډیا راډیو په کورنۍ کچه په (۲۴) لویو ژبو او (۱۴۶) وړو ژبو یا لهجو خپل خدمات وړاندې کوي او د بهر لپاره په (۲۷) ژبو خپرونې کوي چې په هغو کې یې (۱۷) د هند خپلې ژبې او (۱۰) یې بهرنۍ ژبې دي. په هند کې د راډیو سټېشن تر تاسیس وروسته پر (۱۳۱۷ل) کال په افغانستان کې (راډیو افغانستان) تاسیس شوه. ال انډیا راډیو ډیلي د بهرنیو خپرونو پښتو څانګه پخوا په پښتنو کې ډېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشهوره او محبوبه وه؛ نږدې پنځوس کاله یې د خلکو پر زړونو او فکرونو حکومت وکړ، خو په دې وروستیو اتو کلونو کې چې په افغانستان او ځینو نورو هېوادونو کې (FM) راډیوګانې دود شوي، د میډیم او شارټ راډیوګانو اورېدونکي یې خورا کم کړي دي. د (FM) راډیوګانو ترڅنګ نویو ټلویزیوني چینلونو هم په مجموع کې د ټولو راډیوګانو، په تېره بیا د (میډیم) او (شارټ) راډیوګانو بازار ډېر محدود کړی او ددې راډیوګانو اورېدونکي یې د ځان پر لوري کش کړي دي. د لیدنیو رسنیو (ټلویزیون) زور او ځواک خو هسې هم تر اورېدنیو رسنیو (راډیوګانو) دوه ځله زیات دی، راډیویي خپرونې یوازې اورېدل کېږي او ټلویزیوني هغه هم لیدل کېږي او هم اورېدل کېږي: (شنیده کی بود مانند دیده). ال انډیا راډیو پښتو څانګې هم په دې وروستیو څو کلونو کې خپل اورېدونکي له لاسه ورکړي، اوس یې د اورېدونکو ساحه یوازې ډیورنډ کرښې ته ورخېرمه پر قبایلو سیمو راڅرخي او له همدې سیمو ورته زیات لیکونه هم ورځي، خو یو وخت به له افغانستان او نورو پښتون مېشته سیمو دومره لیکونه ورتلل چې د ممتازولي په وینا دوی به یې په لوستلو، سپړلو او شمېرلو ستړي کېدل. زه هم یو وخت د ال انډیا راډیو ډیلي د پښتو څانګې دومره شوقي او دومره ګرم اورېدونکی وم چې هېڅ وخت مې نه قضا کوله. کله چې د ممتازولي غږ راباندې ولګېد، نو ډېر خوږ او اشنا و، ما ویل دې سړي سره لکه چې ډېر ناست یم، وروسته راته پته ولګېده چې دده

(c) ketabton.com: The Digital Library

غږ مې له همدې راډيو څخه اورېدلی دی، خو دا ډېره موده کېږي چې زه او زما په شان نور افغانان ددې راډيو د اورېدلو هغه پخوانۍ تلوسه نه لرو. ښاغلي ممتازولي موږ ددې راډيو پر پخوانيو او اوسنيو سټوډيوګانو وګرځولو، د پخوانيو او اوسنيو ترمنځ د ځمکې او اسمان توپير و، له هغې ورځې چې دا راډيو جوړه شوې بيا تر ننه پورې، هر بدلون چې په کې راغلی، نو زوړ سامان يې په يوه دهلېز کې د موزيم د توکو په شکل ساتلی، د راډيو ټول سامان له يوې ډېرې ابتدايي دستګاه څخه بيا تر اوسني عصري سيستم پورې ټول خوندي وو. دا راډيو سټېشن د يوه موزيم حيثيت لري چې سړی کولای شي په يوه ننداره کې ورڅخه د شپېتو - اويا کلونو په بهير کې د علم او ټکنالوژۍ د چټک پرمختګ څرک ولګوي. هند داسې يو عظيم هېواد دی چې هر چا هلته يوه خښته پر بله ايښې، نو هغه امانت پاتې شوې او بل بيا پرې بله ايښې او په دې ډول د هند د تمدن مانۍ همداسې روغه او اباده پاتې شوې ده.
سره له دې چې هندوستان له انګرېزي ښکېلاکه تر خپلواکۍ او د هند او پاکستان تر وېش وروسته، له پاکستان سره درې ځله لوی جنګونه کړي او دې جګړو دواړو هېوادونو او د هغوی بشري ځواک ته ډېر زيانونه اړولي، خو څرنګه چې هند په دې درې واړو جنګونو کې د يوه فاتح په توګه څرګند شوی، نو د عادت له مخې فاتح په جنګونو کې تر فتحې وروسته د خپلو زخمونو پر درد نه پوهېږي او د خپل بري په خوښيو کې ډوب وي، خو مفتوح که هر څومره تورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي وي، خو چې په وروستۍ پایله کې ناکام وګڼل شي، بیا نو ایله خپل زخمونه کوښېږوي، نو هندوستان هم په جګړو کې د زیان په انډول ډېرې بریاوې لرلې دي، بل دا چې دا جګړې داسې نه وې لکه د افغانستان په شان چې د هېواد ټولې سیمې دې را ونغاړي؛ جګړه اکثره پاکستان ته پر نږدې هندي سیمو او خپله د پاکستان پر خاوره او د پاکستان تر کنټرول لاندې سیمو متمرکزه وه.

هند د نړۍ له دوو سترو ولسواکو هېوادونو څخه یو دی؛ د افغانستان په شان په کې د سیاسي نظام په بدلون سره د ټول نظام اډانه نه بدلېږي، نو ځکه خو په هندوستان کې انکشاف د یو مستحکم تسلسل نتیجه ده. ما چې د ال انډیا راډیو ټول تاریخي تسلسل له نظره تېر کړ، نو د خپل هېواد د راډیو ټلویزیون پر برخلیک مې زړه وسوځېد.

د (۱۳۷۱ - ۱۳۷۵ل) کلونو په بهیر کې د تنظیمي جګړو له امله د افغانستان راډیو ټلویزیون ټولو تاسیساتو ته چې په مرکز (کابل) او (پنځه لسو) ولایتونو کې وو، په سلګونو ملیونه ډالره زیان اوښتی و، هغه څېړنیز هئیت چې همغه مهال د راډیو ټلویزیون تاسیساتو ته د رسېدلي زیان د څېړنې لپاره ګومارل شوی و، د افغانستان راډیو ټلویزیون د ټولو تاسیساتو زیان یې درې سوه (۳۰۰) ملیونه امریکایي ډالره اټکل کړی و. له دې زیان څخه زموږ د هېواد نورو تاسیساتو ته د اړول شوي زیان اندازه لګولای شو. د تېرو اوو اتو لسیزو په ترڅ کې په هند کې له ګرمو سیاسي جریانونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره سره هلته ډېر څه امانت پاتې دي، خو په افغانستان کې د اوو اتو لسیزو په ترڅ کې ډېر څه څو ځله اړول شوي را اړول شوي دي.

په هغو ټولنو کې چې د واک لېږد د (عدم تشدد) له لارې کېږي، خلک به يې دا ډول برخليک لري او په هغو کې چې د تشدد له لارې واک ترلاسه کېږي، د هغو برخليک به طبعاً په وينو سور وي.

ښاغلي ممتازولي د راډيو پر هره څانګه وګرځولو، پخواني او اوسنی ارشيف مو هم وکوت. (بلوڅي)، (دري) او ځينې نورې څانګې مو هم وکتلې، ثناالله تسل، اسدساحل او ښاغلی (محمدصادق رښتينی) چې په کندهار کې د کليد راډيو له لارې د شپږو مياشتو لپاره ال انډيا راډيو ته راغلی و، هم راسره ملګري

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو. ددې ځانګو تر کتنې وروسته محبوب مورږ ته د مرکې بلنه راکړه، د راډيو ستوډيو ته ورداخل شو، دا نو نوې ستوډيو وه، چې د غږ سمون (سونډ پروف) لپاره يې سپين لرګين پوښ ورکړی و،

يون او محبوب د مرکې په حال کې

سليقه يې ښه وه، خو بيا هم دومره ښکلې ستوډيوګانې نه وې، لکه په جرمني، روسيې او ځينو نورو هېوادونو کې چې ماليدلي وې، کېدی شي دا ستوډيوګانې هم څو کاله دمخه جوړې شوې وي، خو د استعمال له مخې نوې برېښېدې.

محبوب د مرکې په پيل کې مانه وپوښتل: ((اوس د هند او افغانستان اړيکې څنګه ارزوئ؟)) ما وويل: ((دا اړيکې اوس ډېر ښه دي، هم حکومتونه ښه اړيکې لري، هم ولسونه، د هند حکومت د افغانستان له بيارغونې او نوې جوړونې سره په سوونو مليونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالره مرسته کړې او ګڼ شمېر هندي کمپنۍ په افغانستان کې د سړک جوړونې، برېښنا او نورو تاسیساتو پر جوړونې مصروفې دي او زیاتو هندي کمپنیو هلته پانګونه کړې ده.)) محبوب بله پوښتنه وکړه: ((پاکستان په دې روابطو نه خپه کېږي؟)) ما وویل: ((د دوو هېوادونو په روابطو باید دریمګړی هېواد خپه نه شي، پاکستان هم ډېرو هېوادونو سره ښه اړیکي لري، نو افغانستان خو پر دې روابطو نه خپه کېږي. افغانستان جګړې ځپلی یو هېواد دی، د هر چا مرستې ته اړتیا لري، که هند وي که پاکستان او یا که د نړۍ کوم بل هېواد، چې افغانستان سره مرسته کوي او د افغانستان په بیاجوړونه کې برخه اخلي، افغانان یې هر کلی کوي. افغانان مرستې ته اړ دي او د هر چا بې غرضه مرستې مني.)) محبوب بله پوښتنه وکړه: ((پاکستان همېشه تور لګوي چې د هند قونسلګري د افغانستان له لارې په پاکستان کې مداخله کوي او افغانستان حق نه لري چې په کندهار، ننګرهار او پاکستان ته په نورو نږدې ولایتونو کې د هند قونسلګریو ته اجازه ورکړي، ځکه چې دا کار د پاکستان ملي امنیت ته ګواښ پېښوي؟)) ما په ځواب کې وویل: ((افغانستان یو خپلواک هېواد دی، د نړۍ له هر بل هېواد سره د ډیپلوماتیکو معیارونو مطابق روابط ټینګولای شي او په دې کې د دریم یا ګاونډي هېواد موافقې ته هېڅ اړتیا نه شته.

ایا افغانستان کله شکایت کړی چې پاکستان دې په کوټه او یا پېښور کې ددغه او یا هغه هېواد قونسلګریو ته د فعالیت اجازه نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکوي او دا ګڼي افغانستان ته خطر دی، د افغانستان دولت حق لري، پر خپلې خاورې بشپړ سیاسي واک ولري، همدا اوس په جلال اباد، کندهار، هرات او مزارشریف کې د پاکستان قونسلګرۍ هم فعالیت لري، سبا به ایران وایي چې پاکستان زموږ سیمه ییز رقیب دی، قونسلګري یې باید له هراته وباسئ ځکه چې دا موږ ته خطر دی او یا هم ازبکستان ووایي چې له مزارشریف څخه د پاکستان قونسلګرۍ وباسئ چې موږ ته خطر دی او یا هم هند ووایي چې موږ د افغانستان په بیارغونه کې تر پاکستان ډېره ونډه اخلو، نو د افغانستان په دغه او یا هغه ولایت کې دې د پاکستان قونسلګري نه وي. پر افغانستان د دا ډول شرایطو تحمیلول د افغانستان لپاره د منلو وړ نه دي او نه ډپلوماتیک اصول ددې غوښتنه کوي، هو! دا خبره سمه ده چې د افغانستان خاوره باید د هېڅ هېواد له خوا د افغانستان د ګاونډیانو پرضد ونه کارول شي. پاکستان باید له افغانستان سره خپل دا تشویشونه د ډپلوماتیکو سرچینو او خبرو اترو له لارې حل کړي، نه دا چې هند سره خپل رقابت ته زور ورکړي او په افغانستان کې د هند قونسلګریو د شتوالي او نورو پلمو له لارې د پخوا په څېر ځان ته په افغانستان کې د مداخلې لپاره لاره اواره کړي. افغانستان باید د سیمه ییزو قدرتونو د رقابت ډګر نه شي، پاکستان باید له دې خبرې هم یو ښه الهام واخلي چې که افغانانو خپله خاوره د هند په ګټه د پاکستان پرضد کارولای، نو د هند او پاکستان درې جنګونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې ښه مهال و؛ هغه وخت د پاکستان لاس تيار تر تيرې لاندې و، هغه مهال د پاکستان پرضد د افغانستان له خوا د بلې جبهې پرانيستل او په هغه کې د هند او افغانستان يو ځايي کېدون، د پاکستان د شتوالي چانس بېخي له منځه وړه، هغه مهال چې افغانانو دا کار ونه کړ او پاکستان دا دی تر ننه ژوندی پاتې شو، نو پاکستان هم بايد د افغانانو د هغې اوسېلې او احسان په مقابل کې ناوړه شکونه ونه کړي او نه د افغانانو له اوسني مجبوريت او مظلوميت څخه ناوړه ګټه پورته کړي.))

محبوب: ((کومه لاره موجوده ده چې افغانستان او پاکستان دواړه په ګډه په سوله او ورورولۍ کې ژوند وکړي؟))

ځواب: ((د پاکستان تر جوړېدو وروسته په وروستيو دوو لسيزو کې د پاکستان په پوځ کې له ځينو کړيو او په تېره بيا د پاکستان له څارګرې ادارې (I.S.I) سره داسې تصور پيدا شو، چې پر يوه وخت له دوو ځواکمنو ګاونډيو (هند) او (افغانستان) سره نه شي جنګېدلی، نو ځکه يې داسې يوه تيوري وضع کړه. (د افغانستان قوت د پاکستان تباهي او د افغانستان کمزوري د پاکستان پياوړتيا) له همغه وخت راهيسې يې په افغانستان کې د مذهب او نورو پلمو تر چتر لاندې بې دريغه مداخله وکړه او دا کار د افغانستان د تباهۍ او کمزورۍ سبب شو. دې کړيو داسې فکر کاوه چې د افغانستان په تباهۍ او کمزورۍ سره به د دوی پخواني ارمان پوره شي، خو د افغانستان د بربادۍ په وجه حالات داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلل چې دلته یو شمېر هغو افراطي حرکتونو، چې پاکستان یې په روزنه او پالنه کې لاس درلود، نړۍ ته خطر پېښ کړ او په دې ډول افغانستان ته د نړیوالې ټولنې د راتګ اړتیا راپیدا شوه. کله چې نړیواله ټولنه افغانستان ته راغله، پاکستان د سیمې او نړۍ په کچه منزوي شو او افغانستان کې یې هغه پخوانی رول له لاسه ورکړ، چې دوی پرې پانګه لګولې وه.

د تېرو څو کلونو تجربو وښودله چې د افغانستان ثبات، پاکستان او د سیمې ټولو هېوادونو ته په ګټه دی. د طالبانو د واکمنۍ پر مهال افغانستان ته د پاکستان د ټولو صادراتو اندازه نږدې (درې سوه) ملیونه ډالره وه، خو تېر کال دا صادرات نږدې (یو نیم زر) ملیونو ډالرو ته پورته شوي. هر څومره چې افغانستان کې اقتصاد غوړېږي، ډېره ګټه یې پاکستان ته رسي؛ همدا اوس په لسګونو پاکستاني کمپنۍ په افغانستان کې کار کوي، نږدې (۵۰) زره پاکستاني کارګر هلته پر کار مصروف دي، چې له دې درکه پاکستان هره میاشت په ملیونونو ډالر ګټي. افغانستان اوس د پاکستاني اموالو لپاره ښه مارکېټ دی، که افغانستان کې امن او ثبات وي، پاکستان کولای شي د افغانستان له لارې خپل اموال د مرکزي اسیا مارکېټ ته ولېږدوي او په دې ډول د نړۍ دا یو ستر بازار راخپل کړي. زه فکر کوم چې په پاکستان کې ځینې کړۍ باید نور خپل ذهنیت بدل کړي، خو اوس چې موږ ګورو په خواشینۍ سره چې بیا هم تر بېلابېلو پلمو لاندې د افغانستان په کورنیو چارو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې مداخله کېږي او د پخوانيو مرضونو او غرضونو سلسله لا اوس هم جاري ده، خو خپله پاکستاني ولس او ملکي انتخابي حکومت له افغانستان سره د ښو اړيکو غوښتونکي دي. زما په نظر يوازېنۍ لاره داده چې په پاکستان کې مشخصې، سياسي، مذهبي او پوځي کړۍ په افغانستان کې د مداخلې پخواني تسلسل په بشپړ ډول پرېږدي، افغانستان جګړې ځپلی دی، په نړدې لسيزه او يا دوه لسيزو کې پاکستان ته د ستر خطر پېښولو جوګه نه دی، خو دواړه هېوادونه يو بل ته د متقابل درناوي له لارې ډېره ډېره ګټه رسولای شي.)) محبوب نوري هم ډېرې پوښتنې وکړې، خو زه نه غواړم د هغو ټولو بيان دلته وکړم.

زما تر مرکې وروسته محبوب له ښاغلي اسدالله ساحل سره هم يو ادبي مرکه وکړه او ترهغه وروسته بيا ښاغلي ممتازولي ما سره د ادبي مسايلو په باب مفصله مرکه وکړه. د ادبي مرکې ضرورت دا و چې ما تر دې نېټې کال دمخه (۳۳) عنوانه بېلابېل ادبي، ټولنيز، علمي او سياسي کتابونه پر يوه وخت، په يوځايي ډول چاپ کړي وو. ددې کتابونو څو پکېجه (بستې) مې هندوستان ته هم لېږلي وو، ممتاز ولي او نورو دوستان پرې خبر وو. دوی ورته ډېر خوشاله وو، دا کتابونه زما د شلو کلونو د فرهنګي کار و زيار محصول وو. دا کتابونه مې د نږدې درې کلونو په ترخ کې له سره راټول، ترتيب، ايډېټ او چاپ کړل، نږدې (۳۵) زره مخه مې ايډېټ وکړ، نږدې پنځه مليونه (۵۰۰۰۰۰۰) افغانۍ يا سله زره (۱۰۰۰۰۰)

(c) ketabton.com: The Digital Library

امريکايي ډالره لګښت پرې راغی او د چاپ بهير يې په يو کال کې بشپړ شو.

د دې کتابونو چاپ نه يوازې د افغانستان فرهنګي کړيو ته يو ښه خبر و، بلکې تر هېواده بهر يې هم د ځينو فرهنګي ټولنو له خوا

يون له ممتاز ولي سره د مرکې پر مهال

تود هرکلی وشو. د لومړي ځل لپاره د افغانستان په تاريخ کې د يوه ليکوال ټول اثار پر يوه وخت د چاپ، سي ډي او انټرنېټ له لارې د لوستونکو د ګټې لپاره وړاندې شول. ښاغلي ممتازولي له ما سره په دې اړه هر اړخيزه مرکه وکړه، زه نه غواړم د هغې ټول تفصيل دلته راوړم، خو يوازې د کتابونو د ډلبندۍ او وېش د يوې پوښتنې ځواب دلته راوړم. ممتاز ولي وپوښتل چې کوم کتابونه په دې لړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې شامل دي؟ ما وویل:((زه بېلابېل اثار لرم چې نومونه به يې دلته بيان کړم:

اثار

الف پنځوني:

کتاب نوم	ژرنګوالی
• متکور	لومړۍ شعري ټولګه.
• په اورونو کې سندرې	دويمه شعري ټولګه.

ب راټولوني:

• هيلې	ګډه شعري ټولګه.
• نيمګړي ارمانونه	د حيران شعري ټولګه.
• د لوونو فصل	ګډه شعري ټولګه.
• د نازو انا ياد	د سيمينار د ليکنو ټولګه.
• د استاد الفت نثري کليات	داستاد الفت نثرونه.
• سيندونه هم مري	د اسحق ننګيال شعري منتخبات.

ج ژباړنې:

- د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه.
- دپوهنوال روستارتره کي اثر.
- .د افغانستان فرهنګي ميراثونو ته يوه کتنه.
- د نينسي دوپرې اثر.
- په افغانستان کې د جګړې جنايتکارانو محاکمه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د پوهنوال روستار تره کي اثر.

د یونلیکنې:

- د اماراتو سفر — د اماراتو یونلیک.
- که یون دی یون دی — د اروپا یونلیک.
- دپښتنیاگون ترځنډو — د واشنګټن یونلیک.

ه څېړنې او شننې:

- د محمد ګل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه.
- استاد زیار د پښتني فرهنګ یو ځلاند ستوری.
- دکابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود.
- د افغانستان فرهنګ ته اوښتي زیانونه.
- د پښتو شعر هندسي جوړښت.
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل.
- ساینسي پرمختیاوې.
- بېړنۍ لویه جرګه ولسواکي او زورواکي.
- اند یال خوشال.
- هیله د خپلو سریزو په لمن کې.
- کلتوري یون.
- فرهنګي فقر.
- مرکه او مرکې.
- خوشال په خپل ایډیال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دکتابونو په وړمو کې.
- افغانستان په سیاسي کړلېچ کې.
- پښتو لیکنی سمون.
- اوسنۍ رسنۍ.
- که نړیوال ماته وخوري؟)).

تر مرکې وروسته ښاغلي ممتاز ولي خپل دفتر ته بوتلو، هلته یې راباندې د شیدو چای وڅښنه، دفتر یې ډېر عصري نه و، ماته ډېر کلاسیک او پخوانی ښکاره شو، عیناً لکه د افغانستان د علومو اکاډمۍ دفترونه چې ګردونه او کتابونه یې دواړه پر مېزونو له ورایه ښکاري، خو د ښاغلي ممتازولي مینې، صمیمیت او مېلمه پالنې زموږ پام د دفتر له زاړه حالت او میتود څخه بلې خواته واړوه. ترچای څښلو وروسته مو له هغه څخه خدای پاماني واخیسته، هغه تر لاندیني پوړه پورې موږ سره راکښته شو او موږ د راډیو موټر تر راني کیستاټل هوټل پورې ورسولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لس مناظرې

د اپټېک (APTECH) د انګلیسي ژبې د کورس یوه ښېګڼه او ځانګړنه دا وه چې په یوه اوونۍ کې یې یوځل ضرور یو دوه صنفي مناظرې جوړولې. د مناظرې یا خبرو اترو لپاره به یې یوه داسې موضوع ټاکله چې نړیوال ارزښت به یې درلود او د بېلابېلو ټولنو او کلتورونو افرادو ته یې پوهاوی راپوهاوی ستونزمن نه و. موضوع به یوه ورځ دمخه ورکول کېدله او بیا به هر چا په ټولګي کې د هغې موضوع په باب رڼا اچوله، د یو بل نظریات به یې ردول او یا تائیدول، په دې ډول به بحث کله دومره ګرم شو، لکه په افغانستان کې چې کله کله په ټلویزیونونو او راډیوګانو کې د دوو مخالفو ډلو او لیډرانو ترمنځ ګرمه مناظره او بحث وي. مناظرو دوه غټې ګټې لرلې: یو دا چې موضوع ښه شاربل کېدله او ټول له یوې نوې، مهمې او نړیوالې موضوع څخه ښه خبرېدل او بله دا چې محاوره ډېره قوي کېدله، د بحث او خبرو اترو په جریان کې د یو بل له لهجې، تلفظ او محاورې څخه ښه خبرېدلو، د ساري په توګه مونږ ته ښه پته ولګېده چې د جنوبي اسیا هېوادونو خلک د (ش) تلفظ په (س) کوي، د عربي هېوادونو خلک هم د ځینو انګلیسي غږونو لکه (P)، (T) او (D) په تلفظ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشکل لري، هسپانوي ژبي او فرانسوي ژبي بیا له انګلیسي سره د ځینو ګډو لغتونو او مشترک لیکدود له وجې د ځینو انګلیسي لغتونو په سم تلفظ او مانا کې له ستونزو سره مخامخېږي. یوازې موږ (دري تنه) پښتانه وو چې د انګلیسي ژبې د ټولو غږونو له تلفظ سره مو دومره ستونزه نه درلوده. پښتو ژبه د نړۍ پنځوسو بېلابېلو غږونو په لرلو سره د نړۍ هغه یوازینۍ ژبه ده، چې په ډېرې اسانۍ سره د نورو ژبو د غږونو د جذب صلاحیت لري. پښتو په حقیقت او واقعیت کې د ژبو د زده کړو کیلي ده، د چا چې پښتو ژبه زده وي، د نورو ژبو زده کړه ورته ډېره اسانه وي، ددې علت دادی چې د هرې ژبې غږونه په پښتو کې شته، خو د پښتو ټول غږونه بیا په ټولو ژبو کې نه شته، په همدې وجه پښتانه د نړۍ هره ژبه د بلې هرې دویمې ژبې تر ویونکي ژر زده کوي، ان تر دې پورې چې خپله ژبه هېروي، خو د نورو هغه زده کوي، نو په دې ډول د کورس ښوونکې د لغتونو په تلفظ او اکسینټ (خجن غږ) کې له موږ سره ستونزه نه درلوده، خو د لغتونو زېرمه او مانا بیا هغه مشکل و چې طبعاً ټولو درلود.

د دوو میاشتو په بهیر کې موږ ټول ټال لس مناظرې ترسره کړې، چې په ځینو کې خورا مهم او ګرم بحثونه ترسره شول، په بحثونو کې له افغانستان څخه اجمل او ساحل، له کیوبا څخه رافیل، له کمبوډیا څخه مېرمن وینډي له روسیې څخه تاتیانا له موزمبیق څخه امیلای ډېره ونډه اخیسته، نورو هم په خپل وار

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره برخه درلودله. د کورس استادې هېڅوک داسې نه پرېښودل چې په مناظرې یا (Debet) کې برخه وانخلي. ددې کورس ګډونوال د هېوادونو په تفکیک سره، چې هر یو په بحث کې خپله خپله ونډه لرله په دې ډول دي:

ګڼه	نوم	هېواد
۱	کاستیلهو موسا امیلی (Castilho Mussa Amilai)	موزمبیق
۲	کیسون ډیو راوټ (Kisun Dev Raut)	نیپال
۳	لوک پراساد بشیال (Lok Prasad Bashyal)	نیپال
۴	رفعت القم (Rafat Alqam)	فلسطین
۵	مرینا اموسوا (Marina Amosova)	روسیه
۶	تاتیانا سامرینا (Tatiana Samarina)	روسیه
۷	محمد احمد عبدالله الصدیق رودوان (Mohammad Ahmad Abdullah Elsiddiq Rudwan)	سوډان
۸	محمد اسمعیل یون (Mohammad Ismael yoon)	افغانستان
۹	امبروس برټرانډ ایسي (Ambrose Brtrand Ayissi)	کامیرون
۱۰	اجمل فدایي (Ajmal Feday)	افغانستان
۱۱	اسدالله ساحل (Asadullah Sahil)	افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲	موینگ ویندي (Moeng Vandy)	کمبوډیا
۱۳	رافیل پیرز مالو ستینګا (Rafel Perez Malo Stinga)	کیوبا
۱۴	میریال بوټو (Myrielle Botou)	مدغاسکر
۱۵	سلما ابراهیم (Salma Ibrahim)	مالدیف
۱۲	محفینو جینټ پراسپر (Mahfeno Jeannot Prosper)	مدغاسکر

ښه به وي چې په ترتیب سره ددې مناظرو لنډیز دلته بیان کړم:

۱- ښځه کولای شي یوه ښه ملي لیډره شي؟

Can woman be a good national leader?

د جنورۍ پر (۸)مه نېټه دا موضوع بحث ته وړاندې شوه. زما (یون) نظر دا و چې ښځه د بشري ټولنې نیمه برخه ده او دوی کولای شي ملي لیډرشیپ ته ورسي. لکه څنګه چې تجربو ښودلې ده ښځه یوه ښه ښوونکې کېدلای شي داسې یوه ښه لارښوونکې هم ورځخه جوړېدلای شي، په کومو ټولنو کې چې لیډرشیپ ښځې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدلای هغه مهال هلته قانون او ډيموکراسي زيات واکمن شوي دي. موږ په نړۍ کې ګڼ شمېر داسې ښځې لرو، چې د خپل قوم مشري يې په ښه ډول ترسره کړې ده. مېرمن اندراګاندي، مېرمن بېنظير بوټو، مېرمن خالده ضيا، مېرمن مارکريت تاچر او اوسمهال مېرمن انګلامېرکل د نړۍ په کچه مطرح سياسي

مشراني وې او دي. ښه خبره داده چې په مېرمنو کې جنګسالاراني نه شته، يو زيات شمېر جنګونه چې د نرينه وو له خوا پيل شوي، اختتام يې د ښځو په وسيله شوی دی، د افغانستان په تاريخ کې موږ د غوره مېرمنو بېلګې لرو چې د سياسي مشرتوب لوړ کفايت يې درلود، لکه مېرمن نازو انا، زرغونه انا، بي بي زينب او نورې. همدا اوس که موږ د افغانستان پارلمان ته وګورو نو په سلو کې اوه ويشت غړي يې ښځې دي، چې که تر نرينه وو يې کفايت زيات نه وي، نو کم خو هم نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ما خبرې دې حد ته ورسولې، نو يو نيم لاس پورته کړ او زما د خبرو مخالفت يې وکړ.

مېرمن انګلا مېرکل

مېرمن تاچر

اسد ساحل وويل: ((زه له دې نظر سره مخالف يم، ښځه کولای شي، ښه ښوونکې شي، ښه وزيره شي، ښه وکيله شي، ښه انجنيره، ښه ډاکټره شي، داسې او داسې شي، خو د اسلام له نظره ښځه ښه ليډره يا مشره نه شي کېدلای. ځکه چې ښځه يو شمېر صحي او فزيکي مجبوريتونه او کمزورۍ لري چې په سختو شرايطو کې يې د هېواد مشرۍ ته نه پرېږدي.)) د ساحل دې خبرو پسې د ښځينه محصلينو د اعتراض يوه څپه پورته شوه، اسد ساحل ته يې ووېل: ((ولې يې نه شي کولای ته د ښځو مخالف يې.)) اسد ساحل که هر څومره ورته ووېل: ((د ښځو مخالف نه يم، په مشرتابه کې يې مخالف يم، اسلام موږ ته هر څه واضح کړي دي...)) خو هغوی نه منله، په دې ترڅ کې نورو هم ګڼ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلایل وویل: ((هر کار چې نر یې کولای شي، ښځه یې هم کولای شي، د ښځې مشري تر نر ځکه ښه ده چې د جګړې مخنیوی کوي، په ښځو کې وارلارډان، فراډان او قاچاقوړونکي نه شته، نو که ښځه مشره شي د ټولنې لپاره په ګټه ده.)) په همدې ګرم بحث کې خبره تر ټاکنې (لاس جګونې) ورسېده، په نتیجه کې د ښځو د لیډرشیپ پلویان زیات شول، (اسد ساحل) او له سوډان ځخه (محمدعبدالله) تقریباً یوازې پاتې شول.

۲- فساد یا کرپشن د بري یوازېنۍ اسانه لاره ده؟

Is Corruption an easy way to saccess?

د جنورۍ د (۱۱) مې نېټې لپاره همدا موضوع ټاکل شوې وه، ځرنګه چې زه د ټولګي د لومړي کتار پر لومړۍ څوکۍ کېناستم، نو معمولاً به په مناظرې یا ډیبېټ کې لومړۍ خبرې ما پیلولې، دا به د نورو لپاره یو ښه فرصت هم و چې زما پر خبرو زیاتونه وکړي، یا یې رد او یا یې هم تائید کړي. د کرپشن په هکله زما نظر دا و: [کرپشن د بري لپاره لنډه لاره ده، خو ډېره خطرناکه، یو څوک کولای شي د فساد له لارې ډېرې پیسې ترلاسه کړي، خو دا پیسې د ډېر وخت لپاره نه شي ساتلای، دی مجبور دی ددې پیسو د ساتنې لپاره وسلوال ساتونکي ولري او مجبور دی هغوی د پیسو په زور استخدام کړي، ځکه چې دا پیسې د نورو پیسو په زور ساتل کېږي، یوه مقوله ده چې: ((نامشروع پانګه په نامشروع امکاناتو ساتل کېږي)). دا ډول پیسې قانوني ملاتړ نه لري، د دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول پیسو ساتل هم د هر چا لپاره ممکن نه دي. لنډه دا چې کرپشن د لنډ وخت لپاره د بري اسانه لاره ده، خو د ډېر وخت لپاره نه...)) ماپسې د موزمبیق محصل (امیلای) نوبت واخیست، هغه د

کرپشن پر ډولونو او مرضونو رڼا واچوله: ((فردي کرپشن چې د فرد له خوا وي، دولتي چې د دولت په کچه موجود وي، ټولنیز چې د ټولنې په کچه وي، دا ټول په خپل ذات کې زیان رسوونکي دي.))

ځینو وویل: ((کرپشن ټولنیز انډول له منځه وړي او عدالت ته زیان اړوي.)) ځینو نورو وویل: ((کرپشن کې ګټه ده، پیسې دي، هر سړی حق لري چې له هرې ممکنې لارې پیسې ترلاسه کړي، دا د هغوی خپل مهارت او ذکاوت دی.)) ځینو بیا د دولتونو په کچه کرپشن ته ګوته ونیوله چې د نړۍ په ډېرو پرمختللو هېوادونو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم کرپشن په خپله اوچته کچه لیدل کېږي، هندوستان کې هم کرپشن په لوړه کچه دی، امریکا کې هم، پاکستان او ځینو نورو هېوادونو کې هم شته، لنډه دا چې د نړۍ هېڅ هېواد ترې خلاص

نه دی، خو ویل کېږي چې (نایجیریا) په کرپشن کې د نړۍ په کچه لومړی مقام لري.

د کرپشن موضوع هم ډېره جالبه وه او خورا اوږد بحث پرې وشو. ما فکر کاوه چې اوس زموږ په هېواد کې د اداري فساد پر ضد ډېرې خبرې کېږي او نړیوالې ټولنې هم د افغانستان حکومت له همدې خوړې ګوتې نیولی، نو کرپشن به یوازې زموږ په هېواد کې وي، خو کله چې مې انټرنېټ کې د څېړنې تکل وکړ او هلته مې انټي کرپشن (Anti Corruption) سایټ وکوت، نو چې د نړۍ د نورو هېوادونو کرپشن مې وکوت، افغانستان په کې ګرد سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکاريده هم نه. د نړۍ ګڼ شمېر هېوادونه او ان پرمختللي هېوادونه هم د کرپشن له رنځه خلاص نه دي.

د کرپشن بحث مو په خوند پای ته ورسوه، بيا به نو چې چا کله دروغ وويل او يا به يې هسې کومه خبره پټه کړه، نورو به ورته وويل: ((کرپشن به نه کوې)). (په خبرو کې هم کرپشن وي.)

۳- کمپيوټر دندې راکموي که نه؟

Have Computer decreased employments?

د جنورۍ د (۱۳) مې نېټې د بحث موضوع وه. موضوع بيا ما پيل کړه، ما وويل: ((کمپيوټر د کار يوه مهمه وسيله ده، چې کولای شي، په لنډه موده کې ډېر کارونه ترسره کړي، موږ کولای شو په کمپيوټر سخت او دقيق کارونه ترسره کړو. په تېره بيا په رسنيزه برخه کې کمپيوټر يو ستر انقلاب راوستی، د بېلګې په توګه د چاپي رسنيو په برخه کې چې پخوا کوم کار د لسو تنو له خوا ترسره کېده اوس د يوه کمپيوټر او يوه کمپيوټر اپرېټر په واسطه ترسره کېږي. موږ کولای شو له کمپيوټر څخه د ژوند په هر ډګر کې ګټه پورته کړو، لکه ښوونه او روزنه، رسنۍ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت، امنيت او نورو کې. کمپيوټر کولای شي د نړۍ په ځلورو ګوټونو کې په بليونونو بليونونو وګړي يو بل سره وصل کړي. اوس په نړۍ کې د ځوان نسل اکثره برخه کمپيوټر کاروي، خو زوړ نسل له کمپيوټر څخه ډېره ګټه نه اخلي، له همدې کبله دوی په ځينو ځايونو کې خپله دنده له لاسه ورکوي، نو ځکه خو دوی له پرمختګ او کمپيوټري پرمختيا سره ځرګند او ناځرګند مخالفت کوي.)) زما د خبرو لنډيز دا و چې کمپيوټر د اکثرو دندو او کارونو لپاره مهم او ضروري دی، خو يو شمېر نورو بيا زما د خبرو مخالفت وکړ، ويې ويل: ((کمپيوټر که له يوې خوا کارونه اسانوي، نو له بلې خوا کارونه کموي او له منځه يې وړي، د همدې کمپيوټر د کارونې له امله يو زيات شمېر خلک دندې له لاسه ورکوي، په ټولنه کې وزګارتيا راپيدا کوي. کله چې ټولنه کې خلک وزګار پاتې شي، فقر رامنځته کېږي او ټولنيز فساد ورڅخه زېږي، کمپيوټر کارونه راټولوي او ثمر يې څو محدودو کسانو ته ځي، محدود اشخاص ډېر پانګوال کېږي، خو عام خلک وزګار پاتې کېږي.)) دوی مثال ورکړ: ((پخوا به په يوه فابريکه کې په سلګونو او زرګونو خلکو کار کاوه، خو کله چې کارونه کمپيوټرايز شول، اوس همغه کار څو د ګوتو په شمار کسان کوي، دا کار د فابريکې خاوند ته په ګټه دی، خو هغو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارګرانو ته په زيان دی چې د کمپيوټر له امله وزګار شول.)) ما په ځواب کې ورته وويل: ((کمپيوټر د بشر د تفکر زېږنده ده او د اوسنۍ نړۍ د پرمختګ نښه، دا چې موږ له کمپيوټر سره مخالفت کوو، مانا دا چې د نړۍ له پرمختګ سره مخالفت کوو، پاتې شوه د اشتغال مسله، د ټولنې په پرمختګ سره د اشتغال شکل او ډول هم بدلېږي، د ساري په توګه پخوا خلکو په بېل او ځارويو په کرونده کې کښت کاوه، خو اوس يې په تراکتور او نورو عصري وسايطو کوي، دا ددې مانا نه ورکوي چې دا ټولنې

ته ځکه په تاوان ده چې هلته څو تنه بزګران وزګار پاتې شول، په دې کار سره موږ پاموړ بشري قوه سپما کړه، موږ کولای شو له دې قوې څخه په بل ځای کې کار واخلو. د وزګارتيا د مخنيوي په خاطر موږ کولای شو د نويو دندو او کارونو پر پيدا کولو فکر وکړو. کمپيوټر موږ سر په دې چاره کې هم مرسته کولای شي.)) خو زما دې خبرو بيا هم د ځينو قناعت حاصل نه کړ. ځينو وويل: ((سمه ده د کمپيوټر ګټې ډېرې دي، خو کمپيوټر تر زياته حده د انسان ټولنيز مناسبات قطع کوي، انسان يو ټولنيز موجود دی، کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ده ټولنيز اړيکي کمزوري شي، د ده اجتماعي چلند ورسره تغير کوي، مينه او عواطف يې مړاوي کېږي او له خپل همنوع سره يې د همکارۍ روحيه ورو ورو کمزورې کېږي او بيا دا روحيه له منځه ځي. د ښه ژوند لپاره په ټولنه کې د ساينسي پرمختګ او ټولنيزو روابطو ترمنځ يو تناسب په کار دی.))

۴- پر سکرين باندې د سګرټو د څکلو ښودل ضرر لري که نه؟

Should smoking scenes be banned on screen?

د جنورۍ د (۲۰)مې نېټې موضوع همدا وه. لومړۍ نوبت بيا زما و، ما وويل: [په مجموعي ډول د هر ډول سګرټو کارول روغتيا ته زيان اړوي. دغسې يې اعلانونه او پر سکرين ښودل يې هم ټولنې ته ځکه ضرر رسوي، چې د همدې اعلاناتو په وجه سګرټو ته مارکېټ پيدا کېږي، خو ځينې خلک فکر کوي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سګرټ کارول د دوی حق دی، دوی وايي موږ له دې حق څخه په هر ځای کې ګټه اخلو، که هغه په سينما کې وي، که پر سکرين باندې او که په نورو ځايونو کې، خو د هند په شمول ګڼو هېوادونو په عامه او ډله ييزو ځايونو کې د سګرټو څکل منع کړي دي. ځيني بيا د سګرټو څکل هم د انسان يو ديموکراتيک حق ګڼي. تراوسه پورې يو زيات شمېر پوهانو په دې باب څېړنه کړې او اکثره دې نتيجې ته رسېدلي چې پر سکرين باندې د سګرټو ښودل ضرر لري. پروفيسور سيمو چپمن (Prof: Simo Chapman) په خپله څېړنه کې څرګنده کړې چې پر سکرين باندې د سګرټو ښودل ضرر لري، په تېره بيا ماشومانو ته؛ د باليوډ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سینما ځینې فلمي ستوري هم دېته ورته نظر لري، هیمامیلاني او راکي سوانت وايي: ((د سګرټو او یا د هغو د اعلانونو ښودل په عامه ځایونو او فلم دواړو کې ضرر لري.)) خو د همدې بالیوډ سینما ځینې ستوري بیا له دې نظر سره موافق نه دي، دوی وايي: ((فلم- سکرین او سګرټ دوه جلا پدیدې دي؛ فلم فلم دی، تمثیل دی، دا ربښتیا نه دي، بلکې د ربښتیا په شان دي.)) خو ځینې نور بیا دا نظر ردوي او وايي: ((د فلم اکټور او هیرو ډېر مهم دی، هغه چې کوم اکټونه کوي، ماشومان او ځوان نسل د هغه تر تاثیر لاندې راځي او هغه تعقیبوي.))

د پورتنیو خبرو او دلایلو په پام کې نیولو سره زما نظر دا دی، چې د سګرټو ښودل او څکل پر سکرین، عامه ځایونو، دفترونو او نورو سیمو کې ضرر لري او ضرر یې هم ثابت دی.] زما په خبرو پسې نورو خپل نظرونه څرګند کړل، ځینو وویل: ((پر سکرین د سګرټو ښودل ضرر لري.)) او ځینو وویل: ((نه یې لري.)) له روسیې څخه تاتیانا وویل: ((دا د تجارتي کمپنیو حق دی چې خپل اعلان پر سکرین وښیي، دا نو بیا د خلکو کار دی چې دا علان تعقیبوي که نه!)) له کمبوډیا څخه وینډي وویل: ((که پر سکرین سګرټ ونه ښودل شي، نو د سګرټو ضد اعلان به له کومې لارې وښودل شي؟ د سګرټو د بندولو ښه لاره داده چې له قانوني لارو د هغوی مخنیوی وشي، نه دا چې پر سکرین پرې بندیز ولګول شي.)) تاتیانا وویل: ((کله کله په فلم کې یو کرکتر د سګرټو استعمال ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضرورت لري، هغه په دې مانا نه ده چې دې سګرټو ته تبليغ کوي، بلکې دا په دې مانا ده چې کرکتر رښتيا هم سګرټي دی او هلته بايد دی ضرور سګرټ وڅکي، نو که پر سکرين د سګرټو پر ښودلو بنديز ولګول شي د واقعي ژوند نورې برخې به له ستونزو سره مخامخ کړي.)) يو بل تن وويل: ((د سګرټو له اعلانونو ډېره ګټه ترلاسه کېږي او که پر سکرين باندې د سګرټو ښودل بند شي، هم ټلويزيونونه زيان کوي او هم تجارتي کمپنۍ. کوم څوک چې د سګرټو عملي دی، هغه په هر ترتيب سګرټ پيدا کوي، که په سکرين وښودل شي که ونه ښودل شي، نو که پر سکرين يې ښودل بند شي، نورو خلکو ته يې ډېر زيان رسېږي.)) اسد ساحل بيا هم مخالفت وښود او ويې ويل: ((پر سکرين د سګرټو بندېدل مهمه خبره نه ده، بايد دغه پديده په رښتيني ژوند کې بنده شي او وروسته دې پر سکرين خبرې وشي)) هغه وويل: ((مور غواړو په سکرين د رښتيني ژوند انځور وړاندې کړو. کله چې دا کار کوو، نو اړتيا لرو سګريټ هم استعمال کړو ځکه په رښتيني ژوند کې شته.)) د سګرټو پر موضوع هم ډېر اوږد او تونده بحث وشو، خو غټ ټکي يې همدا وو.

۵- خپلخوښې ځانوژنه: (The euthanasia)

د جنورۍ پر (۲۲) مه نېټه دا موضوع مطرح شوه، خپلخوښې ځانوژنه (The euthanasia) يوه مهمه موضوع ده، دا هغه ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانوژنه ده چې کله انسان له خپل ژوند څخه ډېر په تنګ شي، نور نو ټول امیدونه له لاسه ورکړي او یا هم دومره سپین ږیری شي

چې پښې ځان پسې راکاږي او یا له سختې ناروغۍ سره مخامخ وي، نو په دغسې حالاتو کې دی کولای شي په خپل لاسلیک او غوښتنه په خپله خوښه ځانوژنه وغواړي. دا ډول ناروغان بیا د مخصوصې پېچکارۍ په وسیله له منځه وړل کېږي او په اصطلاح له ژونده بېغمه کېږي. اوس په نړۍ، په تېره بیا په اروپا کې یو شمېر داسې ډلې او اشخاص شته چې غواړي دې موضوع ته قانوني بڼه ورکړي. د نړۍ په کچه تراوسه پورې په جرمني، ډنمارک او هالنډ کې له حکومتونو او پارلمانونو غوښتل شوي چې په خپله خوښه دې ډول ځانوژنې ته قانوني لاره خلاصه کړي، خو نورې نړۍ لا تراوسه پورې اکثرو له دې موضوع ډډه کړې ده. دا ډېره دردوونکې او حیرانوونکې موضوع ده، خو کېدی شي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکو څو لسیزو کې په ځینو پرمختللو هېوادونو کې پر یوې قانوني جنجالي موضوع بدله شي. ددې موضوع په اړه لا ما دمخه هم څه ناڅه معلومات درلودل، خو په انټرنېټ کې مې د څېړنې له لارې ډېر زیات مواد پیدا کړل، چې د هغو ټولو یادونه خپله یو ځانګړی کتاب او ان کتابونه غواړي. ددې موضوع د قانوني کولو پر ضد د بشري حقونو ګڼ شمېر ټولنې ولاړې دي او پر حکومتونو او پارلمانونو سخت فشار دی چې هېڅکله دې موضوع ته قانونیت ور نه کړي. د څو ورځنې معمول په څېر دا موضوع بیا ما پیل کړه. کله چې مې موضوع شروع کړه نو یو شمېر هغه کسان چې لا د موضوع پر محتوا نه و خبر، اصلي موضوع ته متوجه شول. زما نظر په دې باب داسې و: ((ژوند د خدای(ج) له خوا انسان ته یوه ډالۍ ده، یوازې الله تعالی کولای شي دا ډالۍ بېرته واخلي، د نړۍ ټولو ادیانو او مذهبونو لکه اسلام، عیسویت، بودیزم، یهودیت، سکیزم، هندویزم او نورو ټولو له یوې مخې ځانوژنه رد کړې، دا یې د انسان حق نه دی ګڼلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

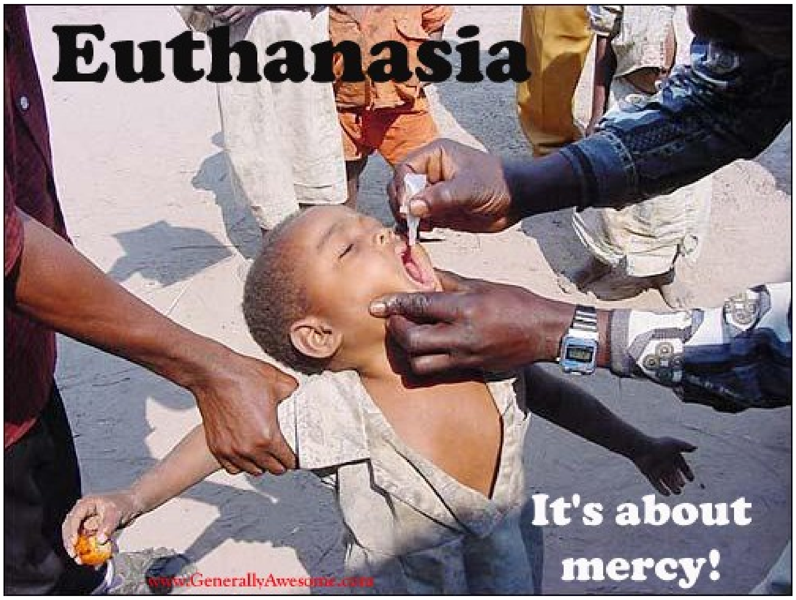

او په لويو ګناه ګانو کې يې حساب کړې ده. نو ځکه خو مونږ، ځانوژنه يو ستر جرم ګڼو. که چېرې څوک غواړي (The euthanasia) يا خپلخوښې ځانوژنې ته قانونيت ورکړي، په واقعيت کې دوی يو ستر جرم ته قانوني بڼه ورکوي او کله چې جرم د قانون يوه برخه شي، نو بيا هېڅکله خوندي ژوند نه شو کولای. زه فکر کوم خپلخوښې ځانوژنه د ژوند ارزښت او ماهيت راټيټوي او د ژوند طبيعي جوړښت ته بدلون ورکوي، تر دې وروسته به هرڅوک راپاڅېږي او د ژوند په طبيعي جوړښت کې به بدلون راولي او په دې ډول به ټول بشريت له يو ستر بحران سره مخامخوي. خپلخوښې ځانوژنه د کورنۍ د غړو ترمنځ کړکېچ

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامنځته کوي، صميميت له منځه وړي او د وخت په تېرېدو سره به ځينې کمپنۍ له دې حالت څخه د يوې تجارتي وسيلې په توګه ګټه پورته کړي، داسې دارو درمل به جوړ کړي چې د ځينو کورنيو غړي به يې د مال او ميراث په خاطر د کورنۍ په بل غړي کاروي او هغه به ځانوژنې ته تشويقوي، نو په دې ډول به بشري ټولنه له يوه رنځوونکي خطر او بحران سره مخ شي.))

ما پسې اسد ساحل خپل نظر څرګند کړ او ويې ويل: ((د اسلام له نظره د ژوند حق يوازې الله تعالی سره دی، هېڅوک حق نه لري چې دا حق سلب کړي.)) د اسد خبرې د کيوبا محصل ښاغلي رافايل په ټينګه رد کړې، ويې ويل: ((هغه انسان چې نور يې د ژوندي پاتې کېدو هېڅ چانس نه وي (د کوما په حالت کې وي)، له ژونده هم ډېر په تنګ شوی وي او خپله هم غواړي چې د خپلې ناروغۍ له رنځه خلاص شي، نو بيا خو په کارده چې ځانوژنه لاسليک کړي.)) ساحل ورته وويل: ((ته څه خبر يې چې هغه څه وخت مري؟ د مرګ او ژوند راز له الله تعالی سره دی، که بېرته ښه شي؟)) رافايل ساحل ته وويل: ((The euthanasia) دا مانا چې انسان د ژوند داسې يوې مرحلې ته رسېدلی چې د رغېدو هېڅ چانس نه لري او همداسې پاتې کېدل يې هم کورنۍ ته يو درونډ بار دی.)) خو اسد ساحل پر خپلې خبرې ټينګار کاوه، ساحل او رافايل سره ښه ګرم شول، دې کې له کمبوډيا څخه مېرمن وينډي وويل: ((زه خپله کيسه کوم، زما نيکه ډېر سپين ږيری او د رغېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه و ، پر لاره هم تللی نه شو ، موږ د کورنۍ ټول غړي يې په پالنه دومره ستړي وو چې حد نه لري، هغه خپله هم تر ژونده مرګ ښه ګاڼه، څو کاله دې حالت دوام وکړ ، زموږ ټوله کورنۍ د يوه مريض په ستونزه کې راګير وه، د ژوند له ډېرو نعمتونو بې برخې وو ، څرنګه چې کمبوډيا کې د ځانوژنې قانون نه و ، نو موږ ډېر کلونه صبر وکړ او د نيکه تر مرګه موده مو ډېره په تکليف تېره کړه، نو که په داسې حالت کې د ځان وژنې قانون وي، زما په نظر په ګټه ځکه دی چې د يو تن په له منځه تللو سره د نورو ژوند ښه کېدلای شي.)) ځينو نورو ټولګيوالو هم د ويندې خبرې تائيد کړې، له سوډان څخه (محمدعبدالله) او له فلسطين څخه (رفعت) د (ويندې) له خبرو سره موافق نه وو. ما (يون) وويل: ((که چېرې يوازې په دې هدف چې يو څوک د ژوند له کړاوونو ځان ژغوري او يا د خپلې کورنۍ د سوکالۍ او نېکمرغۍ لپاره خپل ځان له منځه وړي، نو بيا هغه څوک چې د يوه ارمان (ښه يا خراب) په خاطر ځان په بمونو الوزوي (ځانمرګي بريد کوي) هغه ته هم قانوني پلمه په لاس ورکوو او په دې ډول په نړۍ کې د ځانوژنې بېلابېلو ډولونو ته قانوني رنګ ورکوو.)) د ځينو نورو نظر بيا دا و: ((څرنګه چې ځانوژنه ټولو اديانو مردوده کړې نو په کار دي چې ډډه ترې وشي، خو د هغو ناعلاجه ناروغانو او يا هغو کسانو لپاره چې د ژوند تر کړاوونو د مرګ خوب ته ترجيح ورکوي، د هغو لپاره بايد داسې لارې چارې ولټول شي چې د طبيعي مرګ تر بريده يې پالنه وشي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د ژوند د ستړي کوونکي بار پېټی يې راکم شي.)) (اجمل)، (ايملا ى)، (ايما)، (لوک پراساد)، (ديو) او نورو ټولو په دې بحث کې ونډه واخيسته، د بحث په پای کې اکثريت په دې نظر وو چې ځانوژنه بايد قانوني نه شي، خو اقليت وويل چې بايد قانوني بڼه ورکړل شي.

۲ - د ښه ويناند ځانګړتياوې: (Dips for a good speaker)

دا د جنورۍ د (۲۷) مې نېټې موضوع وه، دا موضوع هم جالبه وه، ځکه په ژوند کې اکثره خلک غواړي چې ښه خبر لوڅ، ويناند او ژبور وي، پر دې موضوع مو په ډله ييز ډول کار وکړ، د ټولګي څو څو تنه (څلور پنځه تنه) سره کېناستل، د موضوع لپاره يې په سر کې غټ غټ ټکي ټاکل او بيا يې هغه تشريح کول. پر دې موضوع هم په ډله ييزه توګه کار وشو او هم په انفرادي توګه. مونږ د يوه ښه ويناند لپاره دغه لاندې ځانګړتياوې په ګوته کړې:

۱. پر خپل مسلک ښه پوهېدل.

۲. صفا اواز او ښکلی تلفظ.

۳. ژبنی مهارت

۴. د لغتونو پربمانه زېرمه

۵. اغېزناکه وينا

۱. که يو څوک پر خپل مسلک واکمن وي، هغه کولای شي په هغه برخه کې ډېر معلومات راټول کړي او بيا د خبرو پر وخت هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ښه شکل خلکو ته تشریح او واضح کړي، خو که معلومات یې کمزوري او ناکافي وي، هغه نه شي کولای هغه موضوع سمه واضح کړي.

۲. صفا اواز او ښکلی تلفظ ډېر مهم دی، که یو څوک د یوې موضوع په اړه سم او پوره معلومات هم ولري، خو چې هغه تشریح نه شي کړای، تلفظ یې سم نه وي او اواز یې صفا نه وي، خلک ترې ستړي کېږي، د ښه ویاند لپاره ښه طبیعي غږ هم په کار دی. په دې برخه کې به یو عملي مثال هم درکړو. موږ د پارلمان یو غړی لرو، پر موضوعاتو ښه حاکم دی، یوه ورځ یوه ټلویزیون ما (یون) ته وویل چې د پارلمان یو وکیل مې د مرکې لپاره په کار دی، ما له دې وکیل څخه هیله وکړه چې ټلویزیون ته لاړ شي او مرکه وکړي، هغه تلویزیون ته تللی و او مرکه یې کړې وه، کله چې له ټلویزیون څخه راوتلی و، نو ډېر خپه و، ما چې تپوس ترې وکړ ولې خپه یې؟ ده وویل: ((والله هغه موضوع مې سمه واضح نه شوه کړای.)) بله ورځ بیا د همغه ټلویزیون مسول ټلېفون وکړ چې د پارلمان یو غړی مې په کار دی، ما بیا دی ورولېږه، کله چې ټلویزیون ته ورسېده، نو ټلویزیون والا راته بیا زنګ وواهه، ولې یون صیب، ما وویل: ((ولې؟)) دوی وویل: ((تا خو بیا همغه سړی رالېږلی دی)) ما وویل: ((څه پرې شوي؟)) هغوی وویل: ((د ده سونډ سیستم خراب دی.)) نو په دې ډول څرګنده ده هغه څوک چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه ښکلی طبیعي اواز نه لري، که پر موضوع حاکم هم وي، ښه وياند کېدلای نه شي.

۳. د ښه وياند لپاره د ژبنيو مهارتونو زده کړه ډېره مهمه ده، وياند بايد پر دې پوه شي چې کوم لغت پر کوم وخت او کوم ځای کې څنګه تلفظ کړي او پر کوم وخت پر لغت فشار راوړي. پر ژبنيو مهارتونو او ګرامر پوهېدنه له وياند سره مرسته کوي چې خپله موضوع په ښه ډول تشريح کړي.

۴. د لغتونو زېرمه هم ډېره مهمه ده، يو وياند ته په کار دي چې خپله لغوي زېرمه زياته کړي، متبادل لغتونه وکاروي، په خبرو کې ټکنی نه شي، که چېرې لغوي زېرمه يې کمه وي، نو يا به تکراري لغتونه کاروي او يا به هم په خبرو کې ټکنی کېږي، کله چې خبرو کې ټکنی شو، نو د اورېدونکو لېوالتيا ورسره کمېږي او خبرې يې جذابيت له لاسه ورکوي.

۵. په وينا کې بايد اغېز موجود وي، سم تلفظ او شفاف غږ د وينا اغېز زياتوي، وياند بايد هره کلمه په داسې شکل تلفظ کړي چې اورېدونکي پرې پوه شي، د خبرو سرعت بايد دومره زيات نه وي چې يو لغت يې خلاص کړی نه وي، بل ورپسې پيل کړي، څکه چې اورېدونکي د هر لغت مانا تعقيبوي. وياند بايد د خپلې وينا محيط ته هم متوجه وي؛ که خلک د ستړيا احساس وکړي بايد يا موضوع بدله او يا هم خپلې خبرې لنډې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تر دې خبرو وروسته نورو ويناوالو هم د ښه ويناند ځانګړتياوې په ګوته کړې، ځينو د وينا وخت تخنيکي وسايلو ته هم اشاره وکړه چې بايد موجود وي او چک شي او ځينو د لباس په ګډون نورو ځانګړتياو ته نغوته وکړه.

۷- له کور څخه د دندو ترسره کول ممکن دي؟

Should working form home be encoaraged?

د فبرورۍ د (۲) مې نېټې موضوع همدا وه، چې له کوره د کارونو يا دندو ترسره کول ممکن دي که نه، ګټې يې څه دي او زيانونه يې څه دي؟ دا موضوع مناظرې ته وړاندې شوه. ما وويل: ((له کوره د کارونو ترسره کېدل ممکن دي. نن نړۍ ډېر پرمختګ کړی، موږ کولای شو د همدې ټکنالوژۍ په کارولو سره له کوره ډېر کارونه کنټرول او ترسره کړو.

موږ کولای شو په کور کې د کاري رابطې او ټليکمونېکشن اړيکې جوړ کړو او پر لږ وخت ډېر کارونه ترسره کړو. له کوره د کارونو ترسره کول دا ګټه هم لري چې د وخت او ترانسپورټي لګښت مخنيوی کېږي؛ ډېری کسان چې سهار له خپله کوره تر دفتره ځي نو وخت يې هم لګېږي او ترانسپورټي لګښت يې هم کېږي، نو له کوره په کارونو کې د دې دواړو سپما کېږي، خو له کوره د کارونو ترسره کول څه ستونزې او زيانونه هم لري: په کور کې کار کول کورني روابط زيانمنوي، مينه او صميميت کموي، د کار وخت په کې نه تضمنېږي، که په کور کې کارونه وشي، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور د ورکشاپ بڼه خپلوي، نو بیا خو باید ورته ورکشاپ یا کارخونه وایو، نه کور. کور د مینې، محبت، استراحت او کوروالۍ لپاره دی، نه د کار لپاره. په کور کې پوره وخت کار کول هم سخت کار دی. که کارونه کور ته را انتقال شي، نو د کور فزیکي بڼه هم باید بدله شي، اوسني کورونه باید تغیر ومومي؛ لوی شي. لنډه دا چې له کوره کارونه ممکن دي خو ګټې او زیانونه دواړه لري.))

زما په خبرو پسې ځینو وویل: ((د ټکنالوژۍ بهیر راروان دی، که څوک غواړي که نه غواړي، ځینې کارونه به کورونو ته انتقالېږي، همدا اوس په هندوستان کې یو شمېر خلک شته چې له بېلابېلو ادارو سره کار کوي، خو له کوره کارونه تر سره کوي.)) ځینو وویل: ((انلاین درس ورکول یې یوه بله بېلګه ده چې ښوونکی له خپله کوره ټولګي ته په سکرین درس ورکوي.)) ځینو بیا وویل: ((په ټولنه کې ځینې کارونه داسې دي چې کولای شو له کوره یې ترسره کړو، خو ځینې کارونه بیا داسې دي چې هغه په هېڅ وجه په کور کې نه شي ترسره کېدلای.)) ځینې نور بیا په کور کې د کار مطلق مخالف وو، ویل یې: ((په کور کې کار کول اجتماعي مناسبات کمزوري کوي، انسان ضرورت لري چې په خلاصه هوا و فضا کې وګرځي او چکر ووهي، کور د خوب او استراحت لپاره دی نه د کار لپاره، په یوه کور کې د ښځې او مېړه، خویندو او ورونو متفاوت او متضاد کارونه بله ستونزه ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یوه کورنۍ نه شي کولای خپل کاري او کورني روابط سره دوستانه وساتي.))، خو دا نظر هم موجود و چې که له کوره بهر ته کار پسې لاړ شو، هم خپل وخت ضایع کوو او هم ترانسپورټې لګښت کوو. پاتې شوه د تفریح او چکر مسئله، هغه نو که څوک په کور کې کار وکړي او ستړي شي، هم د باندې چکر او استراحت ته تللای شي؛ د کور کار د هغو مزاحمت نه کوي. لنډه دا چې دا مسئله هم ښه وشاربل شوه او ګرم بحث پرې وشو. کله چې پر یوه موضوع د نظر اختلاف وي، نو هغه موضوع له ټولو خواوو ښه څېړل کېږي او شنل کېږي، دا موضوع هم همداسې هر اړخیزه وشنل شوه.

۸- د مغزونو فرار: (Brain drain)

دا موضوع د فبرورۍ پر (۵) مه نېټه مطرح شوه. دا ټاپیک ماته ځکه ډېر جالب و چې په دې باب ما مخکې یو کتابګوټی لیکلی و: ((له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل)) چې انګلیسي محتوایي ژباړه یې همدا (Brain drain) وه.

زما دا کتابګوټی دوه ځله چاپ شو او په هغه کې له (۱۳۵۷-۱۳۷۷ ل) کال پورې (نږدې شل کلونه) له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل څېړل شوي دي. په افغانستان کې چې هر نظام راغلی، یو شمېر مسلکي کادرونه په کې یا له کاره ګوښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

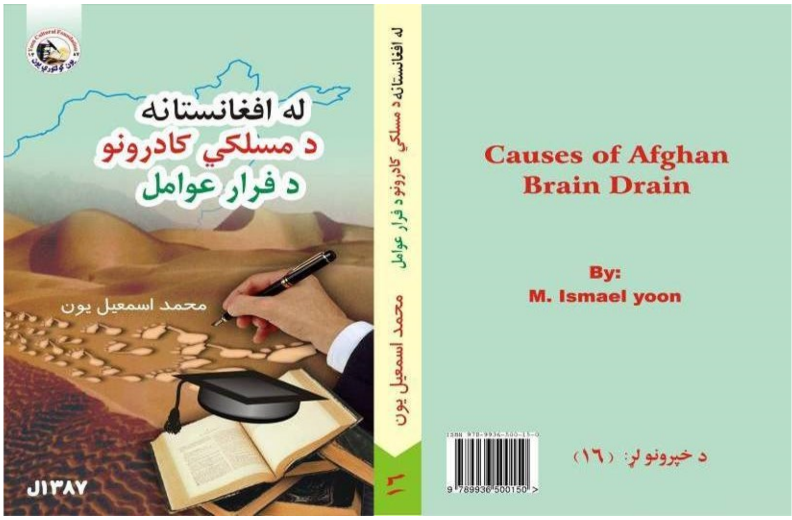

شوي او يا هم له هېواده مهاجرت ته اړ شوي دي. افغانستان د جګړې د شلو لومړنيو کلونو په ترڅ کې نږدې (پنځوس زره) مسلکي کادرونه له لاسه ورکړي دي. زما څېړنه خو يوازې د افغانستان پر محور راڅرخېدله، خو دلته دا موضوع نړيواله يا نړۍ شموله وه. نو ځکه خو ما يو ځل بيا انټرنېټ ته مراجعه وکړه او ومې کتل چې له افغانستان پرته نور هېوادونه هم دا ستونزه لري که نه؟ کله چې مې هلته وکتل نو له يو څو پرمختللو هېوادونو، لکه استراليا، کاناډا، امريکا او نوي زيلنډ پرته نور ټول ((د مغزونو فرار)) ستونزه لري. کله چې مناظره پيل شوه، نو لومړۍ خبرې بيا ما پيل کړې، ما وويل: {(د مغزونو فرار) ځينو هېوادونو او ټولنو ته يوه جدي ستونزه ده او که علاج يې ونه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ټولنه له فکري فقر سره مخامخولای شي. موږ کولای شو دا ستونزه په دریو کټګوریو هېوادونو کې جلا جلا وڅېړو:

۱. مخ پر ودې هېوادونه

۲. پرمختللي هېوادونه

۳. د درېیمې نړۍ هېوادونه

۱- په لومړۍ کټګورۍ هېوادونو کې ځینې یې خپل کادر له لاسه ورکوي، خو ځینې یې بیا یو څه ګټه هم بېرته ترلاسه کوي. هندوستان، چین، پاکستان، ایران، عراق او ځینې نور په دې ډله کې شامل دي. په دې هېوادونو کې ځینې یې د همدې کادرونو د نشتوالي له امله له ډول ډول اقتصادي، سیاسي او ټولنیزو ستونزو سره مخامخېږي او ځینو ټولنو ته د بې ثباتۍ ناروغۍ لاره پیدا کوي. خو په همدې کټه ګورۍ کې د چین او هندوستان په شان هېوادونه بیا کولای شي د کادر د انتقال یا صدور له لارې خپل هېواد ته ډېره مالي ګټه ورسوي. دا هېوادونه زیاتې بشري سرچینې او ځواک لري، د مسلکي کسانو هم په کې کمی نه شته، خو د کار د لټون لپاره دوی نورو هېوادونو ته ځي، له هغو څخه نقده مادي ګټه ترلاسه کوي او خپلو هېوادونو ته یې رالېږي. دوی فکر تولیدوي او په مقابل کې یې پیسې راټولوي. زه فکر کوم په داسې حالت کې د مغزونو فرار، لکه د چین او هند په شان هېوادونو ته په زیان نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- په دویمه کټه ګورۍ کې د نړۍ پرمختللي هېوادونه، لکه کاناډا، امریکا متحده ایالات، استرالیا او نور شامل دي. دا هېوادونه چې خاوره يې زیاته او بشري قوه یې کمه ده، تحصیل کړو او علمي کادرونو ته اړتیا لري، دوی ته دا په ګټه ده؛ ددې پرځای چې د کادرونو پر روزنې ډېر وخت او پیسې ولګوي، تیار کادرونه راونیسي. دوی د کادر پر رانیولو پیسې لګوي خو وخت سپما کوي. دې هېوادونو ته د مغزونو فرار د دوی په ګټه دی او دوی ته یو طلایي چانس دی.

۳- په دریيمه کټه ګورۍ کې د دریيمې نړۍ هېوادونه شامل دي. له دې هېوادونو څخه د مغزونو فرار دوی ته یوه ستره ستونزه ده. ځکه چې دوی د یوه کادر پر روزنې ډېرې پیسې او کلونه کلونه وخت لګوي، خو په ډېرې اسانۍ او لنډ وخت کې یې له لاسه ورکوي. افغانستان، بنګله دېش، ایتوپیا، سومالیا او نور په دې ډله کې شامل دي. د دریيمې نړۍ د هېوادونو بل مشکل دادی چې دا کادرونه یې بېرته خپلو هېوادو ته په اسانۍ نه ستنېږي. افغانستان د دې اوږدې جګړې په لومړیو شلو کلونو کې نږدې (پنځوس زره) کادرونه له لاسه ورکړي، خو د دوی ډېر کم شمېر هم بېرته خپل هېواد ته ستانه نه شول. په نورو هېوادونو کې د دوی فکر بدلېږي او بیا بېرته خپلې ټولنې سره ځان نه شي عیارولای. اوس چې زموږ د هېواد د بیارغونې وخت دی، تر (سل زرو) زیات بهرني متخصصین او کارګران افغانستان کې کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي او هره میاشت په سلګونو ملیونه ډالره بېرته له افغانستانه باسي، که موږ خپل کادرونه او مسلکي کارګران درلودلای، ددې بهرنیانو ګومارنې ته اړتیا نه پیدا کېده. دوی به زموږ د ټولنې په فزیکي اعمار کې مرسته وکړي، خو ذهني او فکري ودانۍ کې ډېر مثبت رول نه شي لوبولای. (د مغزونو فرار) زموږ په شان هېوادونو ته یو جدي مشکل دی، نو ځکه خو ځینې متخصصین د مغزونو فرار ته د (بشري پانګې الوتنه) (The human capital flight) وایي.} زما تر خبرو وروسته بیا بحث پیل شو، چا وویل: ((دا رښتیا هم ځینو ټولنو ته یو ستر زیان دی)) ځینو وویل: ((انسان ازاد پیدا شوی او د ازاد ژوند حق لري، دی چې هر چېرته ځان راحت احساسوي، هلته کولای شي ژوند وکړي.)) خو اسد ساحل له دې نظر سره مخالفت وکړ، ویې ویل: ((انسان رسالت لري، داسې نه شي کېدلای چې لګښت پرې د یوې ټولنې شوی وي او د خپل ځان د راحت په خاطر به بلې ټولنې ته ځي، دې سره به غریب هېوادونه نور هم غریب شي او بډایه به نور هم بډایه شي.)) خو د اسد له خبرې سره ټولو توافق ونه کړ، ځینو وویل: ((انسان ته تر ټولو قیمتي شی د هغه ژوند دی، دا چې یو انسان له یوې ټولنې بلې ته مهاجر کېږي، څه مجبوریتونه به لري، بل هېواد ته به د خپل ژوند د خوندیتوب په خاطر ځي، په ځینو ټولنو کې استبدادي رژیمونه وي، ځینو ته په کې د سر خطر وي، دوی مجبور دي له هغه ځایه کډه وکړي. هر چا باندې خپله ټولنه ګرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي خو کله کله هلته اورونه بادېږي، دوی نه شي کولای چې هلته ژوند وکړي.)) يو بل په کې لا دا هم وويل: ((ماته خپل ژوند مهم دی چېرته مې ښه هلته مې شپه، هغه ټولنه چې زما ژوند نه شي خوندي کولای، زه نه غواړم خپل ژوند له هغې نذرانه کړم.)) ددې موضوع وخت هم پر دې ګرم بحث پای ته ورسېد.

۹- د اعلانونو ګټه زياته ده که زيان؟

Advertising lose more harm than good?

د فبرورۍ پر (۱۵) مه نېټه دا موضوع وړاندې شوه. په سر کې بيا ما خبرې پيل کړې: ((زه فکر کوم اعلانونه زموږ د ننني ژوند يوه برخه ده. اعلانونه له خلکو سره د ارتباط نيولو اساسي او اسانه لاره ده، د ټولنې هره برخه لکه تجارت، سياست، ښوونه او روزنه او نور ټول اعلانونو ته اړتيا لري او له دې لارې خلکو ته خپل پيغام لېږدوي. اکثره رسنۍ د همدې اعلانونو له برکته چلېږي او له دې لارې ډېرې پيسې ترلاسه کوي. دا د ټولنې د دوو برخو: پيغام رسوونکو او پيغام اخيستونکو ترمنځ د ارتباط ښه وسيله ده. د اعلانونو په وسيله کولای شو پر ډېر کم وخت خپل پيغام مليونونو وګړو ته ورسوو، خو کله کله په اعلانونو کې مبالغه او وړه تېروتنه د لويو ستونزو سبب کېږي او د هغې تېروتنې اصلاح هم بيا اسانه کار نه دی. په ټوليز ډول که موږ د اعلانونو ګټې او زيانونه سره پرتله کړو، نو تر زيانونو يې ګټې زياتې دي.)) زما تر خبرو وروسته بيا ګرم بحث پيل شو، چا وويل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((ځينې اعلانونه له مبالغې ډک دي، پر واقعيت ولاړ نه دي، ګټه يې يوازې اعلانوونکي ته ډېره ده، عوام په کې زيان کوي، ځکه دوی په اعلان کې يو تېرويستونکی پيغام ځای کړی وي، ولس پرې غولېږي او د دوی اموال اخلي، خو کله چې يې استعمال کړي، هغه هغسې نه وي لکه په اعلان کې چې وي.)) دوی د بېلګې په توګه د بېلابېلو شامپوګانو، صابونونو او د سينګار د ځينو سامانونو د اعلاناتو يادونه وکړه. ځينو وويل: ((دا د هغو حق دی چې په هر ډول خپل اعلان جوړوي، خو اخيستونکی هم بايد له خپل شعوره کار واخلي.)) يو تن وويل: ((که اعلانونه تر قانوني چتر لاندې راشي او د مبالغه يي اعلاناتو مخه ونيول شي، نو بيا به يې زيان کم شي.)) خو يو شمېر نورو ويل: ((د اعلان جذابيت په همدې کې دی چې مبالغه په کې وي، که مبالغه په کې نه وي، بيا خو نو اعلان نه دی، عادي خبرې دي.)) بحث دوام وکړ خو عمومي نچوړ يې دا و چې د اعلاناتو ګټه د هغو تر زيانونو زياته ده.

۱۰ - پيسې مهمې دي که پوهه؟

Money or Education which one is important?

دا زموږ تقريباً وروستی موضوع وه، دا موضوع هم خورا جالبه او په زړه پورې وه. ټولو په کې فعاله ونډه واخيسته، ما وويل: ((موږ دوه ډوله پانګه لرو: يوې ته منقوله پانګه وايي، بلې ته نامنقوله. مانا دا: هغه پانګه چې د انتقال وړتيا ولري، هغې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

منقوله او هغه چې د انتقال وړ نه وي هغې ته نامنقوله پانګه وايي. پیسې منقوله پانګه ده، خو ځینې وخت داسې وي چې د انتقال وړتیا له لاسه ورکوي، پیسې هم په پوهه ساتل کېږي او په پوهه ګټل کېږي. که یو څوک ډېرې پیسې هم ولري، خو چې پوهه ورسره نه وي، کېدی شي پیسې ترې بېرته لاړې شي.

پیسې د ډېرو ګټو ترڅنګ خطر هم لري، غل- غدوی او نور سیالان کولای شي د یوه پانګوال سرې ژوند له خطر سره مخامخ کړي، خو پوهه داسې یوه پانګه ده چې هر چېرته د انتقال وړ ده او هر چېرته پرې پیسې ترلاسه کولای شې. زما د خبرو نچوړ دا دی چې پوهه بې ضرره پانګه ده او پیسې داسې یوه پانګه ده چې څه ناڅه خطر او ضرر هم ورسر ملګری دی. سره له دې چې د انسان لپاره دواړه مهمې دي، خو تر پیسو ماته پوهه ډېره مهمه ښکاري.)) زما خبرې ځینو ژر رد کړې، ویې ویل: ((که پیسې درسره نه وي پوهه نه شې ترلاسه کولای، اوس تعلیم هم په پیسو دی، که چېرې څوک غواړي ښه تعلیم وکړي، نو ډېرې پیسې باید مصرف کړي، همدا ټولګی یې یو مثال دی، موږ چې دلته د زده کړې په خاطر راغلي یو، پر موږ هر یوه ډېر لګښت راغلی دی، که چېرې د پیسو دا امکان نه وای، نو موږ دلته نه شو راتللای.)) یو بل وویل: ((د پوهې وروستی ثمر او نچوړ همدا پیسې دي، موږ چې غواړو پوهه ترلاسه کړو ددې په خاطر چې پیسې وګټو، نو چې پیسې ولرو د پوهې زحمت ګاللو ته څه اړتیا ده؟)) یو بل

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل: ((پیسې هم په پوهه ګټل کېږي چې پوهه ونه لري پیسې څنګه ګټې؟)) یو بل تن غږ کړ: ((د دنیا غټ ملیاردران چې وګورې هغوی اکثره نالوستي یا نیم لوستي کسان دي، یو یې هم لوړې او ځینې یې ان لومړنۍ زده کړې هم نه لري.)) د هند د یوه ملیاردر یادونه یې وکړه چې عادي لیک لوست کولای شي، یو بل په کې غږ کړ: ((که د پیسو ګټل په پوهه وای نو د دنیا ټول پوهان باید اوس پانګوال وای، په داسې حال کې چې خبره بېخي سرچپه ده.)) یو بل غږ کړ: ((ژوند لنډ او تنګ دی څوک چې پیسې ولري، هغه باید ژوند وکړي، هغوی له همدې پیسو څخه د ځان د حفاظت لپاره هم کار اخلي، څوک چې پیسې ولري همدا پوه کسان هم د هغو په خدمت کې دي، تاسې وګورئ په یوې فابریکې کې څو سوه کارګران، انجنیران او نور پوه کسان کار کوي، خو چې د فابریکې خاوند ته وګورې، نیمه سواد هم نه لري.)) ځینو وویل: ((موږ باید سواد یا زده کړه تعریف کړو. یو رسمي سواد دی او یو نا رسمي. ځینې پانګوال کېدلای شي پوره رسمي زده کړې ونه لري، خو نارسمي پوهه او تجربه یې زیاته ده، دوی خپل فکر کارولی چې دومره پیسې یې ترلاسه کړې، که نه هېڅ په هېڅه د پیسو ګټل اسان کار نه دی.)) د پیسو او پوهې ترمنځ دا بحث د چرګې او هګۍ کیسه شوه چې کومه یوه دمخه پیدا شوې، تر پایه پورې ټولګیوال توافق ته ونه رسېدل او بحث په همدې جنجال کې پای ته ورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هند کې فرهنګي ولولې

ښاغلي سرمحقق زلمي هېوادمل «په هند کې د پښتو ژبې او ادبیاتو د ایجاد او ودې پړاوونه» تر عنوان لاندې یو غټ او مهم کتاب لیکلی دی، دا کتاب په هند کې د پښتو ادبیاتو پر کمیت او کیفیت رڼا اچوي او دا څرګندوي چې هند د پښتو ادبیاتو د ودې او ټوکېدو یوه مهمه حوزه وه. هند نه یوازې د پښتو ادبیاتو، بلکې د فارسي ادبیاتو او همدارنګه د ختیځ د نورو ادبیاتو لوی مرکز هم ګڼل کېږي.

هندوستان په واقعیت کې د پښتو ادبیاتو او پښتني فرهنګ د غوړېدو او ټوکېدو یوه ستره حوزه ده. په هند کې د پښتو ادبیاتو د ټوکېدو څرګندې او رسمي نښې نښانې په (ملتان) کې د (لودي کورنۍ) له واکمنۍ څخه پیلېږي، ددې کورنۍ لومړی واکمن (شیخ حمید لودي) و چې په پښتنو کې خورا مشهور و، ان احمدشاه بابا یې هم په خپل یو شعر کې یادونه کړې ده:

د فرید او د حمید دور به بیا شي
که زه وکاندم په هر لوري تاختونه

د پټې خزانې له قوله د لودي کورنۍ د دوو غړو: (شیخ رضي لودي) او (نصر لودي) ترمنځ یوه شعري مناظره یا مناقشه شوې او دا په هند کې تقریباً د پښتو ادبیاتو لومړنۍ لاسته راغلې بېلګې دي. د پټې خزانې د لیک له مخې شیخ رضي لودي، د شیخ حمید

(c) ketabton.com: The Digital Library

لـودي وراره و. کله چې حميـد پـه ملتـان کې پاچا شـو، نـو دی يـې پښتونخوا ته د اسلام د تبليغ لپاره واستاوه او ده دوه کالـه د کسـي غره په لمنو کې تېر کړل او ډېر خلک يې مسـلمانان کړل. پټـه خزانـه وايـي: ((د شـيخ رضـي تربـور (نصـر) چـې د شـيخ حميـد زوی و، لـه قرامطه وو سره کېناست او د اسماعيليه فرقې عقايـد يـې زده کـړل او کله چې تر شيخ حميد وروسته دی پاچا شو، نـو يـې د قـرمطيت ترويج غوره کړ او قرامطه يې راوستل.

شيخ رضي چې سوچه مسلمان و، نو د خپل تربور دا وضعه پـرې ښه ونه لګېده، هغه تـه يې يـو پـارکی ووايـه او ور وايـې سـتاوه.)) دا پارکی دادی:

د الحـاد پـه لـور دې ترپلـل	ګــروه دې زمــوږ وکـــوراوه
مـــوږ رونلـــی پـــه زيارنـــه	تـــا پـــه تـــور وتـــوراوه
لرغـــون ولـــې ګروهېـــدلې	چــــې دې ګوښــــې اړاوه
هغـه ګروه دې اوس اړه کـړ	چــــې پلـــرو دې رڼـــاوه
لودي ستا په نامـه سپک سو	کــه هـــر څـــو مـــو درنـــاوه
نصره نـه مـو يـې لـه کهالـه	لـــودي نـــه يـــې پـــه کـــاوه
زموږ رغا ده ستا لـه ګروهـه	د ورځلـــوی پـــه رغـــاوه.

کله چې (نصر لودي) ته د خپل تربره (شيخ رضـي لـودي) پـارکی ورسېد، نو سملاسي يې د هغه تورونه رد کړل او پـه ځـواب کـې يـې ورته دا پارکی ووايه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الحاد په تور تورن سوم — زه لرغون خو ملحد نه يم
زما دښنه هسې تور راکړ — که ملحد يم د دښنه يم
له اسلامه نه ترپلمه — تورانو ښخه په ترپله يم
ګروه مې هغه لرغونی دی — اوس هم کروړ په لرغونه يم
د اسلام پر هسک به ځلم — و تورانو ته تياره يم
د لودي زوی سنتي يم — د حميد له لوړ کهاله يم
توراني دښن چې وايي — زه له ګروهه په اړه يم
دا يې تور تاسې دروهوي — زه مومن ستاسې په تله يم
د دښنو ويناوې مغره — زه لودي يمه ځو زه يم.

د لودي کورنۍ په واکمنۍ کې د پښتو ادبياتو دود همداسې پالل شوی. په تاريخونو کې راغلي چې د لودي کورنۍ د دربار ژبه هم پښتو وه. د سلطان بهلول لودي په باب په (تاريخ داودي) کې راغلي: ((گويند روزی که بر تخت نشست در ان هفته برای نماز حاضر شد. ملا قادن که يکی از اکابر ان شهر بود، برای خطبه خواندن بر منبر بر امد، خطبه به اتمام رسانيد وقت فرود امدن گفت: سبحان الله عجب قومی پيدا شدند نمی دانم پيرو دجال در ايشان باشد زبان ايشان اينست که مادر را مور می گويند و برادر را ورور می گويند وديه را شور می گويند و سياه را تور می گويند و ديگر را نور می گويند. در اين گفتن سلطان بهلول رومال را بر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لب گرفته تبسم کنان گفت: ملا قادن بس کن که ما هم بنده گان خدایم.))

د همدې سلطان بهلول لودي د واکمنۍ پرمهال پښتو ژبه او ادبیات وغوړېدل، خپله سلطان هم د شاعرۍ ښه ذوق درلود. پټه خزانه وایي: ((په هندوستان کې د برسات په موسم خلیل خان نیازي هسې رباعي انشا کړه او د سلطان بهلول پادشاه په مخه کې یې وویله)):

خړې اوريځې ژاړي له پاسه
کويله رېغ کا بېلتون له لاسه
يه هغه لوني ګوهر په خول ستا
دا مرحبا کا ستا زموږ مواسه

د پټې خزانې مولف محمد هوتک بیا لیکي: ((سلطان بهلول رحمة الله علیه چې دا رباعي ونغوږه، په ځواب کې یې دا رباعي سمدستي وویله)):

ملک به زرغون کړم په ورکړه راسه
ګوره اوريځې د داد له پاسه
خول مې د عدل په درو روڼ دی
جهان به زېب مومي زما له لاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندي چاپېريال نه يوازې د پښتو د ليکنې ادب لپاره يو ښه بستر و، بلکې زيات شمېر پښتو شفاهي ادبيات هم په هندي چاپېريال کې راټوکېدلي او يا د هندي چاپېريال يادونه او انځورنه په کې شوې ده. پښتو لنډۍ په دې برخه کې تر شمېر وتې دي:

په هندوستان دې ځلي جوړ شه
د بې ننګۍ اواز دې را مه شه مينه
د هندوستان سفر دې زار شه!
زما په تور اوربل کې سپين ولګېدنه

ولسي شاعر (محمد نور) وايي:

زما لالی دې ژوندی وينه
که دی په هر وطن کې وينه
که مسافر د تور دکن وي رابه شينه

د پښتو د افسانه يي کيسو، لکه مومن خان او شيرينو، موسی خان او ګلمکۍ چاپېريال هم هندي دی. په هندوستان کې د پښتنو د سياسي واکمنۍ تر پايته رسېدو وروسته هم يو زيات شمېر وتلو پښتنو شاعرانو په هندي چاپېريال کې خپل ادب غوړولی دی.

د خوشال بابا د شاعرۍ او ليکوالۍ يوه د پام وړ برخه په همدې هندي ماحول کې راټوکېدلې ده. د بند ډېره موده يې هم د هند د مغولي واکمنو په زندانونو کې تېره کړې ده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

هند په ما باندې دوزخ شه　　که په نور عالم جنت دی
بندیوان ورسره راغلم　　دا یو څو میاشتی فرصت دی
د بل حکم پرې زندان شي　　چې په خپل حکم عادت دی.

خوشال بیا د (رنتبور) تر زندان وروسته د مبارزې یو بل ګرم پړاو ته داخل شو:

پس له بنده دی دا عزم　　د خوشال د خاطر جزم
یا نیولی مخ مکې ته　　یا مغولو سره رزم

خوشال خپل دوه مهم اثار (دستار نامه) او (فراقنامه) په هند کې لیکلي او هم یې ګڼ شمېر شعرونه ویلي دي. تر خوشال وروسته د خوشال فرهنګیال زامن او د کورنۍ نورو غړو خپل پاموړ شمېر اثار په هندي چاپېریال کې لیکلي دي. د اشرف خان هجري د سوزناکې شاعرۍ ډېره برخه د هند په مغولي زندانونو کې بشپړه شوې ده. د روښان پیر د پلویانو؛ ملا ارزاني خویشکي او نورو فرهنګي بریاوې هم په هندي چاپېریال کې ترسره شوې، د اخند درویزه ننګرهاري فرهنګي پلویان هم یو زیات شمېر په همدې چاپېریال پورې اړه لري. شیخ عیسی مشواڼی، شیخ علي سرور لودي، شیخ بوستان بړیڅ، عبدالله قصوري، عبدالمحمد ترین، محمدخان ځمند، عبدالغني کاسي، عثمان، مشتاق احمد، د رحمان بابا د سبک پلویان؛ عبدالرسول، ملا لتاړ شلمانی، تنها او نور، رحمت داوي، قاسم علي خان اپریدي، منصور، ګلمیر، ظاهرالدین او داسې نور په لسګونو لیکوال او شاعران په هندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپېریال کې راټوکېدلي او پښتو ژبې او ادبیاتو ته یې ډېر څه ورکړي دي. د احمد شاه شاهي شاهنامې ناظم (حافظ ګل محمد) هم په هندي چاپېریال پورې اړه لري. د پښتو یو شمېر نور نوموتي شاعران د هندي سبک تر اغېز لاندې راغلي دي؛ کاظم خان شیدا، حمید مومند او نور یې ښې بېلګې دي. د حمید مومند د شاعرۍ ځینې برخې هم د هندي چاپېریال زېږنده دي:

د اشنا له خط و خال دا معلومېږي
چې حمید به مسافر د هندوستان شي

(ال انډیا راډیو ډیلي) هم د پښتو ژبې او ادبیاتو په غوړونه کې خپله برخه اخیستې، ددې راډیو هغه هندي کارکوونکي چې پښتو ژبه یې زده وه، پښتو ته پاموړ کار کړی، د (جواهر لال نهرو پوهنتون پښتو څانګې) هم په دې بهیر کې خپله ونډه اخیستې ده. لنډه دا چې هند او هندي چاپېریال د پښتو ادبیاتو په پنځونه او غوړونه کې مهم رول لرلی او هندوستان لا اوس هم د پښتو ادبیاتو یوه فرهنګي حوزه ګڼل کېږي، د زیاتو معلوماتو لپاره کولای شئ ((په هند کې د پښتو ژبې او ادبیاتو د ایجاد او ودې پړاوونه)) مهم اثر ولولئ.

هند داسې هوا، فضا او چاپېریال لري، چې که لیکوال سړی په کې څه موده تېره کړي، نو شعرونه او داستانونه پرې را اوري. زه چې کله هند ته لاړم، څو ورځې مې لا تېرې کړې نه وې چې شعر ته مې زړه وتوخنېده، د بېلابېلو لیکنو عنوانونه او موضوعګانې هم راباندې را ووربدل، که څه هم ما دلته نه غوښتل پر شعرونو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنو مصروف شم، په همدې خاطر راباندې ډېرې موضوعګانې او شعرونه راغلل او همداسې مې تېر کړل، خو دا یو دوه شعرونه او یوه لیکنه داسې وو چې ځان یې راباندې په زوره تحمیل کړ، لومړی شعر (خطا) نومېده چې دا دی دلته یې وړاندې کوم:

خطا

خندا سړي نه کېږي او ژړا سړي نه کېږي
د ژوند رنګارنګیو کې خو دا سړي نه کېږي

چې حورې وي، غلمان وي او ته ځانته په کې ګرځې
په داسې ننداروکې خو خطا سړي نه کېږي

ملا ویل ای ورونو ! د ملا شیطان ملا وي
دا غټې ګناهګانې چې ملا سړي نه کېږي

که هر څومره توبه کړي خو توبه یې نه قبلېږي
نو ځکه مسلسلې توبې بیا سړي نه کېږي

ترهغه به ګناه وي څو چې ساه وي په وجود کې
ګناه کله بې روحه بې له ساه سړي نه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملنګ چېرته په عمر کې کوم کلی دی وران کړی ؟
دا لویې ورانـۍ ټولې له پاچا سرې نه کېږي

بس غر دی او ستا سر دی ، زمانه ده اوستا لاس دی
همېش دا سر زوري (یونه) لـه تاسرې نه کېږي.

۲۰۱۰ د فبرورۍ ۱۶ مه
نوی ډیلي - هندوستان

لیکنه ((چرګان او پښتانه)) نومېده، چې یو ځانګړي دردناک واقعیت ورته مجبور کړم، دا لیکنه پر همغه وخت په بېلابېلو پښتو وېبپاڼو کې خپره شوه، نو ځکه یې دلته راوړل ضروري نه بولم. بل شعر (مخالف) نومېږي، چې دا هم د ځینو ځانګړو واقعیتونو انځورنه وه.

مخالف

اقرار کې مخالف دی په انکار کې مخالف
عجیبه شان جانان دی په هر کار کې مخالف

چې ناست مې پر اوږو وي، ښه خوشاله وي قانع وي
چې کوز یې له اوږو کړم نیمه لار کې مخالف

(c) ketabton.com: The Digital Library

منمـــه هـــر ســـړی کـــوي پاچـــا پســـې خبـــرې
خـو مـا غونـدې بـه څـوک وي پـه دربـار کـې مخـالف

بېګـــاه يـــې د مـــلا خبـــرې ټـــولې ومنلـــې
چـــې پاڅېـــده لـــه خوبـــه، شـــو ســـهار کـــې مخـالف

دې ټـولې زمـانې مـې پـر نـبض ووهلـې ګـوتې
يـو تـار يـم د درې تـارو پـه سـه تـار کـې مخـالف

زمـــا او ســـتا د ديـــن نظـــر اوبـــه دي او اورونـــه
تـــه ژونـــد کـــې مخـــالف، زه انتحـــار کـــې مخـــالف

هغـــه ســـړی يـو کـــې حســـاب نـــه دی ملګـــرو!
چـــې نـــه لـــري پـــه کلـــي نـــه پـــه ښـــار کـــې مخـــالف.

نوی ډيلی، هندوستان
د ۲۰۱۰ ميلادي کال د فبرورۍ ۱۲مه

د نورو ګڼو ليکنو موضوعګانې او شعرونه هم راباندې راغلل خو پر دې بريالی نه شوم چې د ليک جامه ور واغوندم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېلمستياوې

د دوه مياشتني کورس په بهير کې درې څلور ځله د (اپتېک) کورس او د کورس د ځينو نورو محصلينو له خوا مېلمستياوې وشوې. طبعاً په دې ډول مېلمستياوو کې ډېره ازادي وي. لومړيو دوو مېلمستياوو ته زه ځکه لاړ نه شوم، چې د ډېرې ګرمې او توندې موسيقۍ د اورېدلو زغم مې نه درلود. اسد ساحل او اجمل ته مې وويل: ((ځئ تاسې ځوانان ياست دواړه لاړشئ!)) مادوی ته وويل: ((هغوی بيا داسې فکر ونه کړي چې افغانان زموږ په پروګرامونو کې برخه نه اخلي، خو هلته چې مو څه وليدل او واورېدل، ومو څښل او يا مو وخوړل او يا مو څه وکړل، د هغو پوښتنه هم درڅخه نه کوم او تاسې يې هم ماته کيسه مه کوئ.)) اجمل او ساحل هغو پروګرامونو ته لاړل، پروګرامونه يې خوښ شوي وو، خو دا چې ګډا (نڅا) په کې جبري وه، دې نو لږ څه ځورولي وو. ګډا چې د چا زده وي، هغه چې کله موسيقي واوري، بيا ورته د ټينګې نه وي او چې زده يې نه وي او يا د شرم جذبه پرې غالبه وي، هغه ته نو بيا ډېره سخته وي، ماته ګډا تر هر څه سخت کار ښکاري او که ووايم چې په ژوند کې راته تر ټولو سخت کار همدا ښکاري، نو مبالغه به مې نه وي کړې، له کوچنيتوبه بيا تر دې دمه زما په ياد نه دي چې ما به د چا په واده او ښادۍ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نڅا کړې وي، اکثرو ودونو ته يوازې په دې خاطر نه تللم؛ هسې نه چې هلته ګډا جبري شي، دا چې ګډا عيب دی که هنر؟ پر دې زه بحث نه کوم، خو کوم شی چې ماته څرګند دی لږ تر لږه زموږ په کليوالي ټولنه کې د شرم يوه برخه ګڼل کېږي. اجمل او ساحل هم له دوارو محفلونو خوند اخيستی و، خو کله چې د نڅا مسله رامنځته شوې وه، دوی په ملي اتڼ ځان تېر کړی و او ورته يې ويلي وو چې دا زموږ ملي نڅا ده، هغوی هم دا ملي اتڼ ډېر خوښ کړی و.

بل محفل زموږ ټولګيوالو (امبروز) چې له (کاميرون) او (رفعت) چې له فلسطين څخه وو، جوړ کړی و او ماته يې په ډېر ټينګار وويل، خو زه هغه محفل ته لاړ نه شوم، اجمل او ساحل دوارو ته يې ګيله هم کړې وه چې (پروفيسور يون) زموږ په پروګرامونو کې ګډون نه کوي. وروستی ځل بيا هم همدې ښاغلو (امبروز) او (رفعت) بل پروګرام جوړ کړ، دوه ورځې دمخه يې پر تخته وليکل (Good by, why not party). له ولې نه (Why not) اصطلاح سره اوس موږ ټول اشنا وو، زموږ په ټولګي کې د فلسطين يو محصل و (رفعت) نومېده، د ښه شان و شوکت خاوند و، په فلسطين کې يې يو ساختماني شرکت هم درلود، د پيسو يې هم کمی نه و، په عمر هم پوخ و، خو هر څوک چې د محصلۍ پر څوکۍ کېني همغه د محصلۍ خصوصيت اخلي. د رفعت انګليسي په پيل کې ډېره ښه نه وه، خو وروسته وروسته د ګوزارې شوه، ښه شوه، نو کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې به په ټولګي کې د استادې يا محصل له خوا کومه خبره مطرح شوه، نو ده به په (Why not) (ولې نه) پوښتنه پيل کړه، هلته چې هيڅ (ولې نه) نه راتله، هم ده به کاروله، بالاخره دی په ټولګي کې په (Why not) مشهور شو.

د (Why not) پارټۍ يو انځور

ښاغلي (امبروز) ماته په ټولګي کې بيا بلنه راکړه او ويل يې چې دا ځل به حتمي راځې، په ټينګار سره يې وويل، لږه شېبه وروسته بيا راغی، ماته يې وويل: ((داځل راځې که نه؟)) ما ورته وويل (?Why not) هغه په خندا شو، نو ځکه د ماښام تر ډوډۍ وروسته د (Good by/ why not party) ته لاړو، دا پارټي په (B۵۱) مېلمستون کې جوړه شوې وه. کله چې د مېلمستون لاندې پوړ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېنـــته شــو، نــو د ســرو او شــنو رڼاګــانو بــاران وو، د ســګرټو او الکولو دودونه او بویونه وو.

کلـه چې پـر مـا د ښـاغلي (امبـروز) او ښـاغلي (رفعـت) سـترګې ولګېـدې، رامنـډه یـې کـړه: ((هـای پروفیسـور یـون ښـه راغلـئ!)) ښاغلی (امبروز) زما څنګ ته راغی، ډېره مننه یې وکړه، مـا ویـل

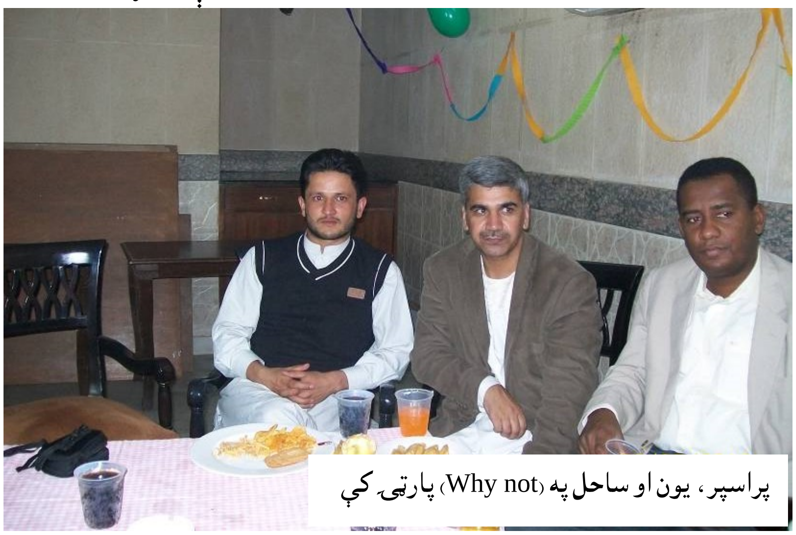

پراسپر، یون او ساحل په (Why not) پارټۍ کې

مـا خپلـه وعـده پـوره کـړه، ژر ژر یـې جـوس، پیپسـي او الکـولي څښاک راوړل، ما لږ جوس واخیستل او هلته لرې پر یوې څوکۍ کېناستم، موسیقۍ نو ښه په درز کې روانه ده، څوک جګېږي او څوک ټیټېږي، د ښځو او نرو توپیر نه ښکاري، پر دې وخت یو بـل فلسـطیني (ابـراهیم) د الکـولي څښـاک څـو بوتلـه زمـا مخـې تـه کېښـودل او ژر یـې د خپلې غـاړې کمرې تـه لاس کـړ، څو چې یې عکس اخیسته، ما ځان لرې کړ، له خندا شین شو، ما ته یې وویـل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((پروفیسور یون! ما ویل زه به دې یو عکس واخلم، خو ونه شو، ډېر بیدار یې.)) ځو شېبې نور کېناستم، نور مې طاقت ونه شو، ساحل ته مې وویل: ((ته به «امبروز» ته زما له خوا معذرت وړاندې کړې، زه ځم ورته ووایه چې خاص ستا په خاطر راغلم.)) زه یوازې له مېلمستونه راووتم او د خپل مېلمستون پر لوري رهي شوم، دا چې د «Why not» پارټي به څومره دوام کړی وي او څه به په کې تېر شوي وي، نور نو پرې خبر نه شوم.

ددې مېلمستیاوو ترڅنګ موږ ته په هند کې د بېلابېلو افغانانو او هندیانو له خوا د انفرادي مېلمستیا بلنه راکړل شوه، خو موږ د ورتګ وخت پیدا نه کړ. ښاغلی (رام پرکاش) هم د همدې مېلمه پالو په جمله کې و، چې هر وخت یې ټینګار کاوه.

ښاغلی (پرکاش) هندو دی، اصلاً د پښتونخوا په بونیر کې زېږېدلی، دومره خوږه پښتو وایي چې هېڅ فکر نه کوې پښتو به د هغه مورنۍ ژبه نه وي. ښاغلی رام پرکاش کلونه کلونه کېږي چې په ال انډیا راډیو ډیلي پښتو څانګه کې کار کوي، خو ددې ترڅنګ په کورټ یا محکمه کې د وکیل دنده هم ترسره کوي. د رام پرکاش له بلنې سره سره موږ هغه کره لاړ نه شو، نو ځکه خو یې یوه ورځ یوه قوطۍ قیمتي مټیان هلته راوړل، ما پر ټولو افغانانو ووېشل، ډېر خوندور وو. رام پرکاش تېر کال په کابل کې په پښتو نړیوال کنفرانس کې هم ګډون کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بري ليکونه

د فراغت ورځ د سړي لپاره د ډېرې خوشالۍ ورځ وي، که هغه له ښوونځي وي که له پوهنتونه، که له کورسه، که له عسکرۍ او یا هم له کوم بل تحصیلي او تعلیمي مرکزه. موږه دې ورځې ته شېبې شمېرلې، په پای کې همدا ورځ راورسېده، په کورس کې له

د بري ليکونو د وېش يو انځور

پلان سره سم اعلان وشو ، چې د فبرورۍ (۲۲) نېټه ستاسو د بري لیکونو ورځ ده، که رسمي لباس (دریشي) کې راشئ، ښه به شي. د فراغت جشن په (B۵۱) مېلمستون کې نیول شوی دی. په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېلمستون کې تيار د (اپټېک) کورس څو تنه زده کوونکي چې نن يې د فراغت ورځ وه، هم دېره وو. سهار (۹) بجې هلته لاړو، د انګليسي ژبې او ګرافيک کورس د دواړو نږدې پنځوس تنه فارغان ورته راغلي وو، چا دريشي کړې وه، چا هم خپل ملي لباسونه اغوستي وو، تېر دوه مياشتني درسي بهير اکثره ستړي کړي وو، ټول دې ورځې ته خوشاله وو، خو ځيني بيا په دې خپه وو چې د دوو مياشتو په بهير کې له يو بل سره ډېر اشنا شوي وو،

يون د فراغت په جشن کې

د بېلتون دا ننني ورځ ورته د زغملو نه وه. د کورس مسولين: (کارټېک)، مېرمن (سونيا)، د انګليسي ژبې استاده (مېرمن سوګتا چکروتي) او د ګرافيک کورس استاده (مېرمن ريمې کرن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټول راغلي وو، ټولو پاک او ښکلي کالي اغوستي وو، د ټولو خوله له خندا ډکه وه،د غونډې د مشر مېلمه په توګه يې له (زمبابوې) هېواد څخه يو تن ډيپلومات (نانډوس) رابللی و. د مفاهمې او کمونيکشن په برخه کې يې ډېر معلومات درلودل، د نړۍ په بېلابېلو هېوادونو کې يې د ملګرو ملتونو په ادارو کې کار کړی، تور پوټکی، لوړ قدی او خوش ټيپه سړی و، ډېره فصيحه او بليغه انګرېزي يې ويله، سړی يې له خبرو نه ستړی کېده، په نړۍ کې يې د کلتوري امتزاج په باب لنډې خبرې وکړې، بيا يې له يو نيم فارغ څخه ځينې پوښتنې هم وکړې، تر دې شېبې د فراغت غونډه په پرتمين ډول روانه وه. د نږدې (۳۲) هېوادونو فارغانو په کې ګډون درلود چې دغه لاندې هېوادونه په کې شامل وو: منګوليا، موزمبيق، نيپال، فلسطين، روسيه، سوډان، ترکمنستان، ويتنام، زمبيا، افغانستان، کاميرون، کمبوډيا، ارمنستان، بورکينافاسو، چيلي، کيوبا، لاوس، ليتوانيا، مدغاسکر، مالديف، ميانمار، زمبابوې، ايتوپيا، سريلانکا، بنګلادېش، تاجکستان، ګانا، اندونيزيا، سربيا، کولمبيا، ناميبيا او ازبکستان.

تر خبرو اترو وروسته د بري ليکونو وېش پيل شو، څرنګه چې افغانستان په (A) پيلېږي، نو لومړی نوبت زمونږ شو، مونږ په خوښۍ سره بري ليکونه واخيستل، بيا د هر هېواد په استازۍ يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن ته یو ځو دقیقې وخت ورکول کېده، چې لنډې خبرې وکړي، زموږ په استازۍ اجمل فدایي لنډې او خوږې خبرې وکړې او همداسې د هر هېواد په استازۍ یو تن. د خبرو مرکزي ټکي دا وو چې هر یو د کورس له اداري څخه خوښي څرګندوله او مننه یې کوله، اکثرو هندوستان خپل دویم کور باله او دلته یې د خپلو دوو میاشتنیو زده کړو په بهیر کې د خوږو خاطرو یادونه کوله. د فارغانو د اکثرو له څېرو څخه دا څرګندېدله چې له هند څخه خپلو هېوادونو ته رښتیا هم ډېر خوشاله روان دي، د هر یو په

افغان فارغان د کورس له استادې (مېرمن سوګتا چکروتي) سره

تندي کې ماته د خوشالۍ څرک ځکه ولګېده، چې ټولو دلته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناسیاسي زده کړې وکړې. دا زده کړې د پخواني شوروي اتحاد او یا هم د امریکا متحده ایالتونو او یا ځینو نورو هېوادونو په شان نه وي، چې د زده کړې ترڅنګ سیاسي غرضونه او مرضونه هم ورسره مل وي. دا یوازې او یوازې علمي زده کړې وي نور څه نه وو.

سره له دې چې د هندوستان حکومت پر دې هر محصل یاد ور

یون د بریلیک د اخیستو پر مهال

لګښت کړی و، یاني په اوسط ډول نږدې (درې لکه) هندي کلداري، خو کومه خوږه خاطره چې دې محصلینو له

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندوستانه خپل هېواد ته یوړه، له مادي پلوه د هغې قدر او مقدار څوک نه شي ټاکلی.

تر بري لیکونو وروسته یوه غرمنۍ هم په پام کې نیول شوې وه، تر هغه وروسته یو بل څخه د خدای پامانۍ اخیستل پیل شول، د خدای پامانۍ دا شېبې تر ټولو سختې او ترخې وې، زموږ د یوې ټولګیوالې خو ان په سترګو کې اوښکې راغلې او ژبه یې په خوله کې داسې بنده رابنده شوه چې د خبرو توان یې نه درلود، په همدې سوزناک حالت کې مو له (B۵۱) مېلمستونه د خپل استوګنځي پر لوري حرکت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هند کې د پښتنو واده

استاد خالق رشید راسره یوه ورځ دمخه خبره کړې وه: ((د جمعې ماښام د پښتنو واده دی چې چاسره وعده ونه کړې!)) ما ورته وویل: ((سمه ده.)) د جمعې ورځ ثناالله خان لالا هم راته زنګ وواهه

چې واده ته ځو، زاهد شاه انګار صیب هم له کابله راغلی و. استاد خالق رشید، ثناالله خان، انګارصیب، زه (یون) اسد الله ساحل، اجمل، ټول زموږ په اتاق کې ښاغلي (خلیل منګل) ته، چې په ډیلي کې یو روښنفکر او ملتپال افغان دی، منتظر وو، هغه څه کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه بجې راغی، دوه موټره او څه نور ملګري هم ورسره وو. ټول په دوو ګاډو کې کېناستو.

(۹) بجې مو له هوټله د واده محل پر لوري حرکت وکړ، نهه نیمې بجې هلته ورسېدو، واده د عمومي سړک پر سر په داسې یو

اسد ساحل د واده د جشن په یوه څنډه کې

هوټل کې جوړ شوی و چې د کابل د حضوري چمن تر نیمايي زيات شنه چمنونه یې لرل، ټوله سیمه په داسې ډول ګروپونو پوښل شوې وه چې د یوه عصري واده له شان سره مناسب و، لکه د هند راجاګانو او یا هم د عربو د شیخانو په شان، زموږ جنګسالاران لا تر اوسه دې سلیقې او دې حد ته نه دي رسېدلي. هوا او فضا ډېره ښه وه، پښتو سندرو او د ډولونو اوازان د عمومي سړک څنډې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم ښورولې، هرکلي کوونکو پښتنو مورږ ته تر حده زيات تود هرکلی وو ايه، په شنه چمن کې مېزونه او څوکۍ ايښي وو، د چمن يوه برخه ښځو او بله نرو ته ځانګړې شوې وه، خو په دواړو برخو کې د دواړو د شتوالي او ګرځېدو ممانعت نه و، ځينو ځايو کې خلک ګډ هم ناست وو، د هوټل خدمتګارانو مورږ ته ژر ژر ګرم کبابونه راوړل، خو اصلي ډوډۍ لا تراوسه پيل شوې نه ده، واده والا به دم ګړۍ زمورږ مېز ته راتلل او پوښتنه به يې کوله. استاد خالق رشيد يوه کوربه ته وويل: ((مورږ خپله راغلي يو، چا

راغوښتي نه يو)) هغه ورته وويل: ((خوند خو يې په همدې کې دی؛ ډېر نر کار مو کړی دی)) د پښتو سندرو په منځ منځ کې به

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه نیمه هندي سندره هم راغبرګه شوه. دې واده کې د خدای په فضل دومره پښتانه وو چې زړه دې پرې راټولېده، د پېغلو او ځوانانو شمېر هم خورا زیات و، خو د ټولو پښتو زده وه، واده د پکتیاوالو پښتنو و، انګارصیب هم په کې خپل کلیوال پیدا کړل، د ډول اواز ټول چمن سر په سر اخیستی و، د ډوډۍ دومره پرېماني وه چې هر چا څومره خوړلای شوه قید او حد په کې معلوم نه و، د هوايي پیشنګونو اورلوبه هم په کې ښه په درز روانه وه، اتڼونه هم په درز کې روان وو، ښځو او نرو دواړو په کې ونډه

درلوده: ‹هلک نری چنار دی جنۍ د ګلو ونه، په سر یې زرین شال دی په غاړه امېلونه›، څو شېبې وروسته د سورني غږ هم ورپسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راپورته شو، چې ډول هم ورسره مل و او ښځینه نڅا هم ورسره بدرګه روانه وه، ځو ځایه د ښځو او نرو نڅا روانه وه، د سټېج پر سر او هم نورو ځایونو کې تر مکس (ګډې) نڅا وروسته مست اتڼ شروع کېده، د اتڼ یوه ممیزه دلته دا وه چې زړې ښځې، پېغلې او ماشومان ټول په کې ولاړ وو، د ملا د تکفیر د ټاپې رنګ په کې نه ښکارېده، زموږ د (محبوبي) هم طاقت ونه شو د اتڼ په لیکو

وردننه شو. د اتڼ په لیکو کې خصوصاً په ښځینه وو کې اکثره افغان هندوانې او سکانې ښځې لیدل کېدې چې د افغاني هویت روح یې تازه کاوه، څومره وفادار دي هغه افغان هندوان او سکان خپل افغانستان ته، چې په افغانستان کې لا تراوسه هم خپلو ډېرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حقوقو ته نه دي رسېدلي خو زړونه يې د افغانستان له مينې ډک دي، خو لعنت پر هغو پښتنو او ناپښتنو ستميانو چې د افغانستان شيره يې ټوله وزبېښله، خو بيا يې هم له افغانستان

په واده کې يو يادګاري عکس

سره مينه پيدا نه شوه او د د ښمنۍ کچه يې راټيټه نه شوه. د ستېج پر سر د ښځو د اتڼ دومره اوږده ليکه راتاوه شوه چې ما تر اوسه په افغانستان کې دومره لوی ښځينه اتڼ نه و ليدلی.

پنځه لس کم يوولس بجې مې بيا يو ځل زړه کې تېر شول او يوه پوښتنه بيا په زړه کې وګرځېده چې دا واده د پکتياوالو پښتنو دی که د خوستيو افغان هندوانو؟ استاد خالق رشيد راته وويل:

((دا د خوست د هغو هندوانو واده دی چې دلته د هند په فريد اباد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې مېشته دي. (فريد اباد) د شېر شاه سوري نامه پورې تړلې سيمه ده، افغان هندوانو دلته يوه لويه ټولنه جوړه کړې ده. عجيبه خبره داده چې د دوی لومړۍ ژبه پښتو او دويمه يې هندي

ده)) دا وخت نو بيا دا پښتانه هندوان تر ذاتي پښتنو هم پر ما ګران شول، له (۵) کلن ماشوم څخه نيولې تر (۷۰) کلن سړي او ښځې پورې د ټولو اتڼ زده و، دلته اتڼ رښتيا د ملي اتڼ په مانا و.

څو دقيقې وروسته په پښتو ژبه د ملي اتڼ لپاره انانس وړاندې شو، انانسر د خوست هندو پښتون و. وروسته په کابل کې د صرافانو د اتحاديې رئيس (امين جان خوستي) ته چې له کابله

همدي واده ته راغلی و، بلنه ورکړل شوه، ده د افغان هندوانو ددې واده له امله خوښي څرګنده کړه او د ټولو پښتنو په استازۍ يې تبريکي ورکړه، ده د واده والو نومونه واخيستل چې ټولو کې (سنګ سنګ) راتلل، خو پوره نومونه يې ما يادښت نه کړای شول. د امين جان خوستي تر خبرو وروسته انانسر وويل: ((اوس له افغانستان څخه راغلو مېلمنو ته هرکلی وايو، افغانستان ته دعا کوو چې خدای(ج) دې په کې امن او سوکالي راولي.)) وروسته بيا

د اتڼ سندره پيل شوه، امين جان خوستی يې په سر کې او محبوب ورپسې ودرېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر اتڼ وروسته مو له ثنا الله خان لالا څخه وپوښتل چې په کشمیر کې څومره پښتانه دي؟ ثنا الله خان لالا وویل: ((هسې خو پښتانه ډېر دي، خو هغوی چې همدا اوس سوچه پښتو وايي له (۱۵-۲۰) زرو تنو پورې دي.

په اتڼ پسې بل اتڼ پيل شو، واړه او زاړه ټول په کې تاوېدل، اتڼ د ټولو د اسې زده و لکه مذهبي ارکان چې د خلکو په ياد وي، که مذهبي مراسم ترې وباسو، نو زموږ تر ډېرو پښتنو ددې هندوانو پښتونولي څو ځله زياته وه، وروسته راته امين جان خوستي وويل چې (۴۵۰) کورنۍ خوستي هندوان دلته اوسېږي.

لږه شېبه وروسته د خوست يو هندو چې کورنۍ يې په هند کې

ده زما څنګ ته راغی، راته يې وويل: ((يون صيب مرکې دې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټلویزیون کې اورم من من غوښه اخلم، ډېر زیات خوشالېږم، زموږ د ټولو افغانانو افتخار یې)) پر دې وخت بیا ما فکر وکړ چې پښتون دی، خو انګار صیب راوپېژنده ویې ویل: ((دده نوم (بسنت) دی.)) زوی یې هم ورسره و، ماشوم و، پښتو یې ویله، بسنت وویل: ((له پنځه لسو کلونو راهیسې مې ماشومان همدلته اوسي، په کور کې ورسره پښتو وایو، د دوی ټولو پښتو زده ده.)) دې وخت کې امین جان خوستی هم راغی، ویې ویل: ((یون صیب زموږ افتخار دی.)) انګار صیب ورته وویل: ((څوک چې پر یون صیب افتخار نه کوي)) امین جان خوستي وویل: ((هغه به له پښتو سره جوړ نه وي.))

کوم هندوان چې هلته ولاړ وو، هغوی زما دومره توصیف وکړ چې زه ځان سره وشرمېدم، هلته راته دا پته ولګېده، چې که څوک په صداقت سره ډېر کم کار هم وکړي، د خلکو په زړه کې خپل ځای نیولای شي. هېڅوک په زوره پر خلکو ځان نه شي منلای او هېڅوک په زوره د خلکو له زړونو څخه څوک نه شي ایستلای. پنځه لس کم دولس بجې وې چې د واده له چمنه راووتو، خو پر دې ټول وخت هېڅ پوه نه شو، لکه د سترګو په رپ کې هسې تېر شو.

واده په فرید اباد کې د (خالصه ګارډن په نامه) و. (خالصه) په خوست کې هغه کلي دی چې اکثره د خوستیو هندوانو کورونه په کې وو، نو ځکه یې د واده لپاره ددې هال نوم هم (خالصه هال) غوره کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډیلي کې وروستۍ ورځ

هر څومره چې د مساپرۍ شېبې لنډېدلې، هماغومره مو په خپل وطن پسې زړه سولېده. د سفر لومړۍ اوونۍ چې تېره شوه، نو په ډيلي کې مو زړه تنګي پيل شوه، هسې خو هند، پاکستان او ځينې نور هېوادونه له کلتوري پلوه افغانستان سره دومره نږدې دي چې سړی په کې ځان ډېر پردی نه احساسوي، خو بيا هم، مذهبي، سياسي، ژبنۍ او قومي پولې کلتوري واټن زياتوي او ذهني فاصله رامنځته کوي. مور به ويل: ((کله به وي چې بېرته د خپل هېواد غېږې ته ستانه شو.)) د هند د کلتور مثبت او منفي اړخونه، کلتوري واټن، د عملي او سينمايي تصويرونو تضاد او نور مو ټول وارزول، له دې ټولو ذهني انځورونو سره سره مو غوښتل په هند کې د خپل سفر دا وروستۍ ورځ ښه تېره کړو. کله چې په هند کې د پښتنو هندوانو يا هندي پښتنو له واده څخه د شپې (۱۲) نيمې بجې راروان شو، نو انګار صيب او نورو انډيوالانو ته مې وويل چې د شنبې ورځ زموږ وروستۍ او د رخصتۍ ورځ ده، سهار به وختي لاړ شو، کور ته به سودا موداهم وکړو او پاتې تاريخي ځايونه به هم وګورو، (پرانه کلا) او ځينې نور ځايونه پاتې دي، که موزيم مو وکوت هم ډېره به ښه شي. يو ملګري په کې وويل چې ژوبڼ يې هم د ليدو دی، ما ويل ژوبڼ خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرو ځايونو کې دی، په ځينو ځايونو کې ترې دېوال تاو دی او په ځينو کې نه، خو حيوانات بيا په دواړو ځايونو کې شته، په ځينو

ساحل، انګار، يون او اجمل

کې څلور پښيز دي او په ځينو کې دوه پښيز، په ځينو کې خبرې نه شي کولای، خو په ځينو کې د اپلاتون په خبره ناطق دي، خو که موزيم مو وکتلای شو، ډېره به ښه وي، دوی ټولو راسره ومنله!

(c) ketabton.com: The Digital Library

سروجني نگر بازار

د شنبې ورځ سهار مې محبوب او انگار صیب ته زنگونه ووهل ما ویل چې ځانونه تیار کړئ ځو مهم ځایونه وگورو. هغوی وویل: ((موږ یو یو نیم ساعت کې دررسېږو.)) محبوب صیب له موږ لرې، خو انگارصیب راسره نږدې و. ساحل او اجمل سره مې چې مشوره وکړه، هغوی وویل: ((یو یو نیم ساعت کې به موږ ټک و پک سودا وکړو، بیا به تر غرمې وروسته دوی سره لاړ شو. دې وخت نه به هم گټه پورته کړو، دوی ته به ببرته احوال ورکړو چې تر

سروجني نگر مارکیټ یوه څنډه

غرمې وروسته راشي.)) ما ویل سمه ده، هغوی دواړو ته مې ببرته

(c) ketabton.com: The Digital Library

زنګ وواهه، هغوی هم وویل: ((سمه ده.)) زه(یون)، اجمل او ساحل دریواړه په (۲۰) دقیقو کې سروجني نګر بازار ته لاړو، دا یو لوی بازار دی چې ارزانه او قیمتي شیان دواړه په کې پیدا کېږي، خو که ساده سړی پرې پېښ شي، ډېر ارزانه شی هم پرې په لوړ قیمت پلورلای شي. د هر شي د لومړي او وروستي بیې ترمنځ تفاوت پنځه ځله وي، مثال که دوی وویل چې دا شی په پنځه سوه دی، نو ته به ورته سل روپۍ وایې. که په ډیکو ډیکو تر (۱۵۰) پورته شوې نو سودا دې اخیستې ده، لنډه دا چې تر هغه دې نه پرېږدي چې ترڅو یې دربانديې خرڅه کړې نه وي. موږ پر لسو بجو هلته ورسېدو، اکثره دکانونه تړلي وو، خو دا لوی مارکېټ او بازار دی، سړی په کې په پلي ورو ورو تګ په نږدې یوه ساعت کې یوه حلقه یې مزل کولای شي، موږ هم یوه دوره بشپړه کړه، بېرته چې د پیل نقطې ته راتلو، نو اکثره دکانونه بېرته شوي وو، یوولس بجې وې، په څو دکانونو کې مو د شیانو بېلابېلې بیې وکړې، یوه کې خو مو لس جوړې ښځینه لباسونه واخیستل، خو هټیوال ته مو وویل چې یو ځل یې له پلاستیکونو راوکاږه چک یې کړه، هغه وویل: ((دا زموږ ډېر وخت ضایعه کوي، تاسې زموږ کارت واخلئ، کور کې یې چک کړئ کوم چې داغدار و، بېرته یې راوړئ.)) موږ وویل: ((ته نو خپل کار په موږ کوې موږ به بیا دوه سوه روپۍ کرایه ورکوو او یا به له افغانستانه راځو او تاته به دوه درې جوړې داغداره کالي راوړو چې ته یې بیا بدل کړې او نور یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عوض راکړي او بیا به همغه ورځ همدا جنس کالي تیار اېښي وي؟.)) دوی خپلې جامې واخیستې او موږ خپلې پیسې بېرته ترې واخیستې. په دې مارکېټ کې د سړک د غاړې یا د دکان ترمخې او دکان دننه شیان، که جنسیت یې یوشان هم وي، نرخونه یې ډېر توپیر لري، د هټۍ رنګارنګ ډیزاین، سره او شنه ګروپونه پر نرخونو مستقیم تاثیر لري. ساده زړي او یو نرخي اروپایان یې که

د سروجني نګر مارکېټ یوه بله ګوښه

په هر څومره نرخ راضي کړل، نو پرځان نه پوهېږي. په اروپا کې د شیانو نرخونه ثابت وي، یو زیات شمېر یې چې هندوستان ته راشي، نو په نرخونو کې چنې نه وهي، ځکه چې هلته د چنې وهلو کلتور نه شته، بل په هند کې شیان تر اروپا څو ځله ارزانه دي، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه خو دوی ته د هټیوالو لومړی نرخ هم رښتینی ښکاري، خو موږ افغانان چې له هندي کلتور سره ډېر روږدي شوي یو، لومړنی نرخ وروستی نرخ نه ګڼو، ځو ځایه نور هم وګرځېدو، د یوه دکان ترمخه مو پر غوړېدلي چپرکټ همغه شان ښځینه جامې چې په مخکني دکان کې مو ورسره بیه غوڅه کړې وه، پیدا کړې، دولس جوړې مو تر هغه دکانه هم لږ څه ارزانه پیدا کړې، جوړه مې (۲۳۵) کلداري ترې واخیستنه، په داسې حال کې چې د دوی لیلام شوی نرخ (۲۵۰) کلداري و، خو موږ سره یې ځکه جوړجاړی وکړ چې دا د هټیوالو په اصطلاح د دوی (لومړی دسلاپ) و. اجمل او ساحل په دکان کې د ماشومانو لپاره د لوبو سامان واخیست، ما هم څه نوره ټک و پک سودا وکړه، لویې لویې کځوړې مو هم واخیستې او د هوټل پر لوري رهي شو. په هوټل کې مو لږ دمه وکړه، محبوب صیب او انګار صیب هم راغلل، وخت د ماسپښین (۲) بجې دي، پنځه واړه له هوټله ووتو، رېکشا ته مو لاس ونیوه، دوه رېکشاوې پر یو وخت نه پیدا کېدې، په پای کې مجبور شو، په یوه رېکشا کې ټول کېنو، خو هغه وویل: ((پوره سل کلداري به راکوئ!)) موږ وویل: ((پرانه (زړې) کلا ته به مو بوځې.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیرالمنازل مسجد

کله چې له راني کیسټال هوټل څخه په رېکشا کې کېناستو نو تر نیم ساعت مزله وروسته رېکشاوان ټاکلي هدف ته ورسولو ، ویې ویل: ((دغه ښې لاس ته (پرانه کلا) ده)) موږ یې د دوه طرفه سړک چپ لاس کې کوز کړو.

د خیرالمنازل مسجد نقشه او نېټه لیک

کله چې له رېکشا څخه کښته شو ، نو په چپ لاس کې مو متصله یوه بله تاریخي ودانۍ مخې ته راغله، ما دوی ته وویل: ((تاسې راځئ اول همدا ودانۍ وګورو!)) د ودانۍ په عمومي دروازه کې اوسپنیزه پنجره یې دروازه له لرې بنده ښکارېده، خو د یو کسیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورتګ ور یې ببرته و، ما چې وکتل، دوی ته مې وویل: ((دا خو
ببرته دی راځئ چې ورشو که ممانعت نه وي ورداخل به شو.)) لږ
چې ورنږدې شو، نو پر ډېرلیک مو سترګې ولګېدې چې ددې
مسجد د لرغونتیا نېټه پرې لیکل شوې وه؛ د اکبر پاچا زمانه. پر
(۱۵۱۲م) کال ددې مسجد ودانۍ جوړه شوې وه، دننه

یون، انګار، اجمل او ساحل د خیرالمنازل مسجد مخې ته

ورننوتو، هېڅوک هم په کې نه ښکارېدل، یوازې په یوه کونج کې
یوه سپین ږیري سړي د مسجد د بوال ته ډډه لګولې وه، مسجد به
د دوو جریبو ځمکې ساحه کې جوړ شوی و، خو دا ټوله برخه
مسجد نه و، ګردچاپېره نورې دوه پوړیزه ودانۍ هم په کې وې
چې اوس اکثره نړېدلې وې او سولېدلې دېوالونه یې ښکارېدل. د
مسجد مخې ته په عمومي انګړ کې یو دایروي حوض و، چې
غالباً د اودسونو لپاره به ترې ګټه پورته کېده، خو اوس فعال نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارېده، ترڅنګ يې يوه څاه هم وه چې که څه هم لرغوني به نه وه، خو لرغوني ښکارېدله. زاړه لوښي يې هم ترڅنګ ايښي وو او د نيم متر په لوړوالي تر ځمکې لوړه يوه سوپه يې پرې جوړه کړې

وه، اوس هم دې څاه اوبه ورکولې. شاوخوا چې مو نور وکتل، ډېرې او خاورې پرتې وې، د بيا رغونې د کارونو تصوير يې وړاندې کاوه، خو نن پرې کار روان نه و، کېدی شي نن د رخصتۍ او يا هم کوم بل علت له وجې کار بند شوی وي، شاوخوا مو عکسونه واخيستل، د مسجد ترمخه لوحه (۵۰۰) کلونو حدود ښيي، ناست سړي مونږ ته وويل: ((ځلور بجې جمع کېږي که چېرې راتلئ نو بيا راشئ!)) مونږ وويل: ((اوس هم خلک دلته لمانځه ته راځي؟)) ده وويل: ((هو راځي.)) څو شېبې نور هم دلته وګرځېدو. بيا د (پرانه کلا) پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانه کلا

د ډيلي ښار په داخل کې يوه تاريخي ودانۍ هم (پرانه) کلا يا زړه کلا ده چې په ښه موسم کې ورته هره ورځ په سلګونو څه چې په زرګونو ليدونکي او کتونکي ورځي. کله چې مو خيرالمنازل

يون، انګار، محبوب او اجمل پرانه کلا ته پر غځېدلي سړک

مسجد وکوت، نو تر هغه وروسته د (پرانه کلا) پر لوري وخوځېدو، دا کلا له خيرالمنازل مسجد څخه لرې لري په يوه نسبتاً جګ ځای کې موقعيت لري، زموږ ترمخه ډلې ډلې محصلين او زده کوونکي هم ور روان وو. د کلا شاوخوا لکه د نورو تاريخي کلاګانو په شان د يوې اوږدې ويالې دفاعي ليکه هم راتاوه وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو د عمومي دروازې کيڼ اړخ ته د سل مترو په واټن د اوبو يو شين ډنډ هم ښکاريده چې وړې تفريحي کښتۍ په کې ګرځېدلې.

ساحل، انګار، يون او محبوب په پرانه کلا کې

کله چې د کلا دخولي دروازې ته ورنږدې شو، نو اجمل فدايي تر نورو دمخه شو او د ټکېټونو له غرفې څخه يې دخولي ټکېټونه راواخيستل، د کلا د ددې دروازې مخې ته څو شېبې تم شو، څو عکسونه مو واخيستل، د دروازې په خوله کې يې زموږ دخولي ټکېټونه وکتل، منځ کې يې نيم کړل، يوه برخه يې دوی واخيستله او بله يې موږ ته راکړه. کله چې کلا ته ورداخل شو، نو پر لويې او پراخې ځمکې مو سترګې ولګېدې چې رنګارنګ چمنونه، ډول ډول ونې او نوې او زړې ونې په کې له ورايه ښکارېدل. په پرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلا کې ډېرې ابادۍ وې، يو لوی جومات هم په کې اباد و، خو عمومي دېوال ته ورځېرمه ودانۍ اکثره له منځه تللې وې. د پرانه کلا اساس د شېرشاه سوري په واکمنۍ کې اېښودل شوی او يو شمېر ودانۍ هم په کې نورې ابادې شوې، چې د مغولو واکمنۍ د مهال دي.

يون او انګار د (قلعه کهنه مسجد) مخې ته

په همدې کلا کې د شېرشاه په واکمنۍ کې د (قلعه کهنه مسجد) په نامه يو لوی جامع جومات هم ودان شوی چې تراوسه پورې تر زياتې کچې جوړ پاتې دی. ددې جومات د ودانۍ نېټه (۱۵۴۱م) کال دی. مسجد په عمومي ډول له سرو ډبرو جوړ دی، دخولي دروازه، محراب او ځينې نورې برخې يې له سپينو مرمرو جوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، په سپينو مرمرو او سرو ډبرو کې د قران کريم مبارک ايتونه په ډېر ښکلي او ظريفانه ډول ليکل شوي، عجيبه ښکلا خو يې دا وه چې کله د قران کريم د يو آيت شريف د کلمې يوه برخه په يوه ډبره کې نه ده بشپړه شوې، نو بله ډبره چې بيا د هغې له پاسه راغلې او د ايت شريف د کلمې امتداد هلته تعقيب شوی، دومره په ظرافت سره کلمې اوبدل شوي چې هېڅ تصور نه کېږي، يوه کلمه دې په دوو ډبرو کې غځېدلې وي.

ساجل د (قلعه کهنه مسجد) په انګړ کې

د مسجد مخې ته د نورو مسجدونو په څېر د اوداسه لپاره حوض جوړ شوی و، په مسجد کې د سپينو مرمرو کارول هغه پيلامه ده چې تر دې نېټې وروسته په نورو مغولي ستايل ودانيو کې پسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعقیب شوې او زیاته شوې ده. ټوله کلا او پـه تېره بیا دا جومات پـه داسې یو لوړ ځای کې ودان دي چې نـیم ډیلی ورڅخه ښکاري.

محبوب، انګار، اجمل او یون د (پرانه کلا) په یوه چمن کې د خبرو اترو پرمهال

په جومات کې مو یوه دعا وکړه، کله چې لـه جومات څخه رابهر شو، نو اجمل او ساحل تیار ځان سره (سپرایټ) او لږ څه (چپس) راوړي وو، په یوه چمن کې کېناستو، موږ ویـل دمه به مو راسته شي. انګار صیب او محبوب صیب یوه پنجه ګرم سیاسي او ادبي بحث وکړ، خو بحث صمیمي و، ښه د ګپ او شپ و، کله به یې غږونه پورته شول خو بېرته به راکښته شول، د محبوب ټینګار دا و چې پښتانه باید ځان ورسوي او که نه په دې خبرو چې دا ځینې لیکوال یې په کوروکلي کې سره یادوي، د نړۍ لـه کاروانه شاته پاتې کېږي، محبوب وویل: ((زه یو هنرمند سړی یم، زه باید ځان بالیوډ او هالیوډ ته ورسوم.)) خو انګار صیب به لږ نور هم په

(c) ketabton.com: The Digital Library

عذاب کړ: ((یاره محبوبه! چې ما هم ځان سره کش نه کړې نه دې پرېږدم.)) محبوب ورته وویل: ((ستا ذهنیت قبیله یي دی ته باید (brain wash) شي (ماغزه دې ووینځل شي).)) محبوب پرځینو سیمه ییزو لیکوالو هم سخته نیوکه وکړه چې پر تاویلو ما ویلو وخت تېروي، تجربه يې محلي ده، مطالعه نه کوي او هنري ذوق نه لري، خو لنډه دا چې انګار صیب او محبوب صیب ښه ګپ ولګاوه، له هغه ځایه راپاځېدو، په کلا کې لږ نور هم وګرځېدو، د ګرځېدو پر مهال مو ددې کلا د جوړېدو پر نېټه سترګې ولګېدې، پر یوه سیمنټي ډبرلیک لیکل شوي وو چې دا کلا د شېرشاه سوري له خوا جوړه شوې ده، هملته مو شېرشاه سوري ته د دعا لاسونه پورته کړل. په هند کې تر شېرشاه سوري دمخه او وروسته ډېر پښتانه پاچایان او واکمن تېر شوي، چې هر یو په تاریخ کې خپل خپل ځای لري، دلته به په لنډیز د ځینو د نومونو او د واک د کلونو یادونه وکړو:

په هند کې د پښتنو افغان شاهانو واکمني

ګڼه	نوم	د واکمنۍ موده
۱	جلال الدین فیروزشاه	۱۲۹۰-۱۲۹۶م
۲	علاوالدین خلجي	۱۲۹۶-۱۳۱۶م
۳	مبارک خان (قطب الدین مبارکشاه)	۱۳۱۶-۱۳۳۰م
۴	سلطان بهلول لودي	۱۴۵۱-۱۴۸۹م

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	سلطان سکندر لودي	۱۵۱۷-۱۴۸۹م
۶	سلطان ابراهیم لودي	۱۵۲۶-۱۵۱۷م
۷	شېرشاه سوري	۱۵۴۵-۱۵۳۹م
۸	اسلام شاه (سلیم شاه)	۱۵۵۳-۱۵۴۵م
۹	محمد شاه	۱۵۵۴-۱۵۵۳م
۱۰	فیروزشاه	(اپریل۲۹-می۲، ۱۵۵۴)م
۱۱	ابراهیم شاه	۱۵۵۵-۱۵۵۴م
۱۲	سکندر شاه	۱۵۵۵-۱۵۵۵م
۱۳	عادل شاه	۱۵۵۶-۱۵۵۵م

پر پورتنیو واکمنانو سربېره پښتنو افغان واکمنو د هندوستان پر بېلابېلو برخو واکمنۍ کړي، نوابۍ خو یې زیاتې وې چې د بېلګې په توګه مو یوازې د (بهوپال) او (ټونک) نوابیو یادونه وکړه، خو داسې واکمنان چې د هند پر یوه لویه برخه یې واکمنۍ کړي، له هغې جملې څخه په (بنګال او بیهار) کې د غلجیانو او کرلاڼیو واکمني او په (مالوه) کې د غوریانو او غلجیانو د پاچایانو واکمني ده، چې دلته یې یادونه کوو:

ګڼه	نوم	د واکمنۍ موده
۱۴	بختیار خلجی	۱۲۰۵-۱۲۰۲م
۱۵	امیرعلي مروان خلجی	۱۲۱۲-۱۲۰۵م
۱۶	امیر عوض (غیاث الدین) خلجی	۱۲۲۶-۱۲۱۲م
۱۷	تاج خان کرلاڼی	۱۵۲۵-۱۵۲۴م

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸	سلیمان شاه کرلاني	۱۵۲۵ - ۱۵۷۲م
۱۹	داود کرلاني	۱۵۷۲ - ۱۵۷۶م
پرمالوه واکمن		
۲۰	دلاورخان غوري	۱۴۰۱-۱۴۰۵م
۲۱	سلطان هرشنګ	۱۴۰۵-۱۴۳۵م
۲۲	محمود غلجي	۱۴۸۲-۱۵۰۰م
۲۳	سلطان ناصرالدین	۱۵۰۰-۱۵۱۲م
۲۴	سلطان محمد شاني	۱۵۱۲ - ۱۵۳۴م

او همداسې نور په لسګونو واکمنان چې د هند یوه پراخه برخه یې کنټرول کړې وه. دا واکمن هر یو د هند او افغانستان په تاریخ کې خپل خپل ځای لري، خو شېرشاه سوري هغه عظیم انسان دی چې نن د نړۍ دوه ستر ملتونه (هندیان) او (افغانان) دواړه پرې ویاړ کوي. د شېرشاه د کارنامو په باب مو ډېر څه اورېدلي او ډېر څه مو په کتابونو کې لوستي دي، د ټولو راوړل دلته ناشوني دي، خو ښه به وي چې د پیاوړي لیکوال ښاغلي (نثار احمد صمد) د یوې لیکنې او څېړنې لنډیز دلته راوړم چې د شېرشاه په باب یې کړې ده: {د شېرخان نیکه ابراهیم هند ته تر تګ مخکې د غزني د سیمې او هند ترمنځ د اسونو تجارت کاوه، د ده زوی (میاحسن) د سلطان سکندر لودي په پوځي خدمت کې ځان شامل کړ او د بیهار په سسرام کې جاګیر (جایداد او ځمکې) ورکړ شو. دا سیمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی تـه ځکـه اشـنا وه چـې د خلجیـانو (بختیـار) درې سـوه کالـه مخکې د (محمد غوري) په زمانه کې دلته مېشته شوی و.

حسـن خـان دوه مـاينې لرلې چې لـومړنۍ يې خپلـه پښتـنه وه او دويمـه يې هـم هنـدۍ مینځـه وه. لـه افغـاني مېرمنـې څخـه يې دوه زامـن وزېږېـدل چـې مشـر يـې (فريـد) او كشـر يـې هـم (نظـام) نومېده، لـه دويمې يـانې هندۍ مېرمنـې څخـه يـې شپږ زامـن وزېږېـدل چـې لـه هغـوی نـه يې (سـليمان) او (احمـد) د خپلـو ناسـكه ورونـو سـره رقابـت او مخالفـت كـاوه. فريـد (شېرخان) هغه مهال وزېږېده چې حسن خان پـه سسـرام كې اوسېده. د فريـد خان د ولادت په هكله يو پـه زړه پـورې روايت دا دی چې كله د ده مور حامله وه، نو يـوه شپه يې خوب وليـده، چې لـه اسمان څخـه سپوږمۍ برابره ددې په غېږ كې راولوېږي، دا ددغـه حيرانونكي او هيبتناكـه خوب د ليدلو لـه امله يو دم راپاڅېده او خپـل مېړه (حسن خان) يې راويښ كړ او ټول خوب يې ورته ووايه. حسـن خـان چې ډېر متدين او ځيرک انسان و، ددې خوب پر تعبير وپوهېده او بې لـه ځنډه راولاړ شـو او خپلـه مېـرمن يې څـو ځُرې (چلاخې)

شېرشاه سوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووهله. ماندينې چې يې دا ناوړه غبرګون ولید، نو پوښتنه يې ورڅخه وکړه چې ولې مې ناحقه وهې؟ حسن په ځواب کې ورته وويل: ((ما له پوهانو او بزرګانو څخه اورېدلي چې که څوک دغسې ښه خوب ويني نو بايد چې د بېرته ويده کېدو موقع ور نه کړی شي، مبادا چې د خوب غلبه د دې ښه خوب ليدلو نتيجه ورباطله کړي، ما ځکه ته ووهلې چې ددې تکليف او درد له امله بېرته خوب در نه شي او مورږ د هغه له ښه انجام څخه برخمن شو.))

په هر حال، فريد خان پر ۸۷۸ هـ ق (۱۴۷۳م) کال د بيهار په سسرام کې وزېږېد، د مشر اولاد په حيث پر خپل پلار ډېر ګران و. دا لا څه، فريد له هماغه کوچنيوالي څخه ډېر ذهين، ځيرک او پوه هلک و چې د هر چا په زړه کې به يې ژر ځای نيوه.

يو روايت دی چې وايي کله فريد کوچنی هلک و، نو د کوچنيانو د عامې قاعدې مطابق يې يوه ورځ شوخي کوله او پلار يې په تنګ کړ او کوم شی يې ورڅخه غوښته، دا مهال ناڅاپه يو ملنګ يا درويش پر لاره تېرېده، هغه چې کله د هلک دا نارې او زارۍ وليدې، نو په خندا شو او داسې يې وويل: ((د خدای هم څه حکمت او کمال دی، د هندوستان پاچا د يو دومره کوچني شي لپاره ژاړي او زارۍ کوي.)) په دې خبرې سره د فريد پلار مياحسن هېښ پېښ شو، يو ځل يې خپل زوی او بيا يې همغه ملنګ ته په ځير ځير وکتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرید په هلکتوب او ځوانۍ کې دیني تعلیم حاصل کړ او ټول مروجه علوم یې په کفایت او لیاقت سره بشپړ کړل. وروسته له خپل پلار څخه د میرې او ناسکه ورونو د بدچال چلند په وجه خوابدی شو او په بیهار کې بهادرخان (مشهور په سلطان محمد) ته د خدمت لپاره لاړ.

یو روایت دی چې وایي یو وخت سلطان محمد د ښکار او تفریح لپاره کوم ځنګل ته تللی و چې فرید خان هم ورسره ملګری و، دا وخت نابېره یو زمری د ده مخې ته راغی، فرید هم بې له ځنډه خپله توره راوکښله او پر زمري یې سخت ګوزار وکړ، بس په همدې یوه حمله یې زمری پر منځ دوه ځایه کړ او ځای پرځای یې وواژه. واکمن سلطان محمد چې د فرید خان دغه زړورتوب او توریالیتوب ولید، نو هغه ته یې د ((شېرخان)) لقب ورکړ، هو فرید له همدې ورځې څخه نور نو د شېرخان په نوم اوښار شو.

په ((تاریخ خان جهان لودی)) کې راغلي چې شېرشاه یوه ورځ له خپلو څو ملګرو سره د بیهار د ((بلیا)) د ښارګوټي په بازار کې روان و، چې نابېره د یو مجذوب (ملنګ یا فقیر) سترګې پرې ولګېدې او سم له لاسه یې غږ وکړ چې وګورئ د ډیلي پاچا پلی روان دی! شېرخان چې کله ددې خدای دوست ملنګ خبره واورېده، نو خپلې پګړۍ ته یې یوه بله غوټه هم ورکړه، په زړه کې یې د ډیلي د پاچاهۍ خیال او اراده ورپیدا شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرید خان چې نور نو شېرخان و، څه موده وروسته له سلطان محمد څخه رخصت واخیست او سسرام ته ولاړ او بېرته بیهار ته ستون نه شو، د (جونپور) حاکم (محمد خان سوري) چې د شېرخان سوري له زیاتېدونکي نفوذ او شهرت څخه وېرېده، پاچا ته دده په هکله منفي تبلیغ پیل کړ، محمد خان سوري د سلطان محمد په هدایت شېرخان ته یو لیک ولېږه او له خپلو ناسکه ورونو سره یې د هغه د ځمکنۍ دعوې ختمول وغوښتل، خو شېرخان په ځواب کې ورته ولیکل: «دا افغانستان نه دی چې جایداد د یو چا وي خو قبضه بل چا پرې لګولې وي، بلکې په هندوستان کې چې پاچا کوم نفر ته جاګیر ورکړی، نو هماغه نفر یې مالک وي نه بل څوک، تر ننه خو د واکمنانو دا دستور دی چې د کوم مړه کس جایداد د سپېڅلي شریعت پر اساس د هغه وارثانو ته وېشل کېږي او څوک چې د امارت لایق وي نو هغه ته حکومت او سرداري ورکول کېږي، دلته خو ملکیت د هغه چا وي چې توریالی وي.

د شاهي فرمان له مخې د سسرام جایداد زما په تصرف کې دی، له دې څخه به هېڅ ته ان یوه لوېشت ځمکه هم ور نه کړم.»

محمد خان سوري هم د خپل وفادار غلام (ښادي) په مشرۍ یو لښکر برابر او مقابلې ته ورولېږه، شېرخان خپل منتظم (ملک سکهر) ته چې د (تانډا) او (خواص پور) د جایداد چارې یې ورسپارلې وې، د مقاومت سپارښتنه وکړه، خو د هغه کسان لږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو او د (ښادي) د لوی پوځ پر وړاندې مات شول او ملک په خپله هم ووژل شو. شېرخان چې دا ماتې ولیده، نو یوه نوې ستراتیژي یې غوره کړه، له زیاتو سوغاتونو سره د بابر اخښي (جنید برلاس) ته ورغی چې د (کتړه) او (مانکپور) حاکم و، په نتیجه کې جنید لوی پوځي کمک ورکړ او شېرخان هم پر (۱۵۲۷م) کال پر (جونپور) سخته حمله پسې وکړه او محمد خان سوري او خپل ورور سلیمان ته یې سخته ماتې ورکړه چې هغوی د (رُهتاس) غرونو ته پناه یوړه.

شېرخان نور نو د جونپور او څېرمه سیمو جاګیر هم خپل کړ او ویې غوښته چې تیت او پرک پښتانه سره یو موټی کړي، په دې لړ کې یې محمد خان سوري ته د پخلاینې لیک ولېږه او هغه هم

د واکمنۍ پرمهال د شېرشاه سوري سکه

ببرته راغی او دده ملګری شو، هو! شېرخان وروسته له دې د پښتنو اتحاد، عظمت او واکمنېدلو ته لېچې ونغښتلې، په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترخ کې يې په زړګونو لودي او نور پښتانه د ملي پيوستون او پښتونولۍ پر اساس سره يو موټی کړل.

شېرخان چې کله ډاډه شو، نو د جاګير چارې يې خپل کشر ورور (نظام) ته وسپارلې او خپله يو ځل بيا (جنيد برلاس) ته ورغی او هغه يې هم له ځان سره (بابر) پاچا ته بوت، يو روايت دی چې شېرخان يوه ورځ له سلطان جنيد سره د بابر دربار ته د ډوډۍ خوړلو لپاره ورغی، دا مهال د ده مخې ته په چيني کاسه کې د ماهيچې يوه لويه ټوټه ايښودل شوې وه، ښايي دا به يې پخوا نه وه خوړلې يا د غاښونو د کمزورۍ له امله به وو چې يو دم يې له خپلې ملا څخه سپلاخۍ (پېشقبضه) راوکښله (يو بل روايت هغه خنجر ذکر کړی دی) او هغه غوښه يې ټوټه ټوټه کړه او وروسته يې په قاب کې کېښودله او په ډاډه زړه يې وخوړله. بابر د شېرخان دا عجيب او غريب حرکت وليد او خپل خليفه يې ورته متوجه کړ او په غوږ کې يې يو څه ورته وويل. د ډوډۍ تر خوړلو وروسته بابر وويل چې ددغه ځوان افغان له څېرې څخه د پاچاهۍ نښې ښکاري، ما په زړګونو رئيسان او افغانان ليدلي، خو د هغوی له يوه څخه هم په زړه کې دغسې نه يم وېرېدلی، زما زړه راته وايي چې دغه ځوان بايد قيد کړم، خو جنيد برلاس (ميرخليفه) ته د شېرخان په هکله معلومات ورکړل او بل دا چې شېرخان ميرخليفه ته هم سوغاتونه ورکړي وو، نو ځکه ميرخليفه هم په خپل وار بابر ته ډاډ ورکړ چې شېرخان نه کوم لوی پوځ لري، نه سامان الات او

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسایل، نو ځکه هغه شاهنشاه ته هېڅ خطر نه شي پېښولای، که تاسو دغه افغان بندي کړئ نو ضرور به نور افغانان پر تاسو بې باوره شي او ستونزې به راولاړې کېږي، شېرخان هم په دې حساسیت پوه شو او له رخصت اخیستلو پرته ووت او خپل جاګیر ته وخوځېد، نور نو له مغولو سره دده مخالفت په نفرت بدل شو.

شېرخان له خپل کشر ورور (نظام) او عزیزانو (پښتنو) سره تر مشورې وروسته بېرته د بیهار واکمن سلطان محمد ته ورغی، سلطان محمد چې دده تدبیرونه لیدلي وو، ډېر خوشاله شو او خپل کوچنی زوی (جلال خان) یې د روزلو لپاره وروسپاره، څه موده وروسته سلطان محمد وفات شو او د جلال خان مور (دودو) هم پسې وفات شوه او شېرخان د جلال خان د مرستیال په توګه د بیهار اداره په خپل لاس کې واخیسته او نور نو لوی دولتي مقام ته ورشامل شو. د بنګال پاچا (مخدوم عالم) د جنګ لپاره (قطب خان) ورولېږه خو شېرخان د زړګونو پښتنو په توره سخته ماتې ورکړه او قطب خان شخصاً د (حبیب کاکړ) په نېزه ووژل شو، شېرخان ته لویه خزانه، اسونه، فیلان او تجهیزات په لاس ورغلل او د واکمنېدو اساس یې کېښود، وروسته یې د بنګال له پاچا سره جګړه وکړه او یوه یوه سیمه یې نیوله؛ (چینار) یې ونیو، د (رهتاس) او (ګور) کلاوي یې ونیولې، وروسته یې له رهتاس څخه تر (قنوج) او (سنبل) پورې ټولې سیمې فتح کړې، په قنوج کې یې همایون ته ماتې ورکړه، څو چې تر ډیلي پورې یې ټول هندوستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

فتح کړ او په دې ډول یې پر هند باندې د افغانانو بالقوه واکمني بیا راپیل کړه (۱۵۳۹م) کال.

شېرشاه چې کله پاچا شو، نو ستراتیژیک هدف یې دا و چې ځوانان په شور او خوځښت راولي او د پښتنو وفاداري او هوډ ژوندي وساتي، تاریخ پوهان د شېرشاه طاقت، محنت او موفقیت ته په درنه سترګه ګوري، د ځمکنیو چارو شرایط یې سم کړل، نوی مالیاتي سیستم یې جوړ او رایج کړ، ځمکني اصلاحات یې وکړل او له کروند ګرو سره یې حکومت مستقیماً وتړه. یاغیانو، ظالمانو او حق خوړونکو د شېرشاه له وېرې د فساد او تېرې جرئت نه شو کولای، د ده یو خاص عادت دا و چې شخصاً به د نزاع او مناقشې ځای ته تللو او هلته به یې ماجرا او د دعوې موضوع په سترګو لیدله، هغه به یې ارزوله، بیا به یې قضاوت کاوه او بیا به یې فیصله کوله، کله چې به یې فیصله صادروله نو د هغې تطبیق به یې هم جداً تعقیباوه او همدا کار ده د بریالیتوب اصلي عامل و، شېرشاه سوري په ډېر لږ وخت کې ډېر زیات اصلاحي، جوړښتي او عمراني کارونه کړي دي، چې د هند او افغانستان تاریخونه پرې ویاړي.

د شېرشاه په کړو وړو کې متقابل احترام، نرمښت، انصاف، اخلاق او د پخلاینې احساس نغښتی و، ده به د عدالت پر مهال د خپل رعیت او خپلو اولادونو یا کورنۍ توپیر نه کاوه، وایې چې یو وخت د ده زوی عادل خان (چې په عین حال کې ولیعهد هم و)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه ورځ پر فيل سپور و او د اګرې په کوڅو کې تېرېده، څنګه چې فيل ډېر لوړ او د کورونو دېوالونه کښته وو، نو نابېره يې سترګې د يو بقال په کور کې پر يوې ځوانې ښايسته ښځې ولګېدې چې د کور په غولي (انګړ) کې لمبېده، عادل چې ورته وکتل نو پام يې ورو غورځاوه، ښځه چې ډېره حياداره وه، ځان يې شرمنده احساس کړ او د نامحرم سړي دغه عمل يې د ځان پر وړاندې سپکاوی وباله، کله چې يې مېړه کور ته راغی، مېرمنې يې کيسه ورته وکړه چې د واکمن زوی دغسې توهين کړم، مېړه يې هم سملاسي د واکمن (شېرشاه سوري) دربار ته د شکايت لپاره ورغی او ټوله کيسه يې ورته وکړه، پاچا چې کله دا ماجرا واورېده، نو له قهره سور او شين شو او په لوی دربار کې يې دا امر وکړ چې دغه بقال دې همداسې پر فيل سپور شي او د عادل خان مېرمن (د پاچا نږور) دې هماغسې مخامخ توهين کړی شي او کټ مټ بدل دې ترې واخيستل شي، د شېرشاه په دې حکم سره په دربار کې غوغا او هنګامه پورته شوه له هرې خوا او هرې خولې څخه د شفاعت او سفارش غږ راپورته کېده، خو لوی واکمن شېرشاه سوري هدايت وکړ چې نه، دلته شفاعت او واسطه ځای نه شي نيولای، ځکه زما په فکر د يو معمولي رعيت لور يا نږور کټ مټ زما د لور يا نږور غوندې مقام او حيثيت لري او دا زما عدالت دی چې هرومرو به عملي کېږي. دا مهال په دربار کې چوپه چوپتيا خپره شوه او د لوی پښتون واکمن د امر په مقابل کې چا د نورو دلايلو او عذر

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرائت نه شو کولای. کله چې بقال ولیده پاچا په رښتیا هم ډېر جدي دی او امر یې عملي کېدونکی دی، نو مداخله یې وکړه او رامخته شو او په ډېره عاجزۍ سره یې د عرض اجازه وغوښته، پاچا ورته وویل: ((ووایه څه وایې؟)) بقال په زاریو او ننواتو سره ورته وویل چې لوی ټولواکه! ماته خپل انصاف راورسېد او هرڅه مې ترلاسه کړل او بدل مې واخیستل شو، دا چې زه په خپله عارض وم، خو ستاسې ټینګ عزم او پرېکړې ماته هرڅه راکړل، ستاسې نږور زما خور ده، ایا تاسو غواړئ چې د مېرمنې غوندې مې خور هم کټ مټ توهین شي؟ لوی واکمن هم نرم شو او د پښتونولۍ د رموز او شرافت له مخې یې خپله نږور معاف کړه او بقال یې ونازاوه، هو! دغه دی د یو لوی واکمن لوی عزم، لوی انصاف، لوی شهامت او بالاخره لوی صفت.

لوی شېرشاه د خپل څه باندې پنځه کلن واک پر مهال مسلسل کوښښ کاوه چې لومړی په هندوستان کې استوګن پښتني قومونه سره متحد کړي او بیا د پښتونخوا پښتانه د هندوستان له پښتنو سره وصل او یو لاس کړي، دی چې کله د خپلو سوبو په لړ کې (جیلم) ته راورسېد، نو له خپلو شمالي پښتنو ورونو سره یې لیده کاته هم پیل کړل، ویل کېږي چې د روه (پښتونخوا) د هېواد له لرې لرې سیمو څخه په زرګونو پښتانه راتلل او د ده په لښکرو کې تنظیمېدل، شېرشاه د (مالګو) د غرنۍ لړۍ په لمن کې د (خوشاب) کمپ جوړ کړ، دلته هره ورځ جرګې کېدلې او پښتانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

حتی له (کابل) او (کندهار) څخه راتلل، ځینې وایي چې د (هلمند) تر لمنو پورې پښتانه د شېرشاه لیدو او جرګو ته راتلل، په دغو خلکو کې (شیخ بایزید سروانی) د (شیخ کته) زوی هم شامل و چې د پښتنو یو منلی پیر او د ((شېرشاه تاریخ)) لیکوال هم دی. کله چې بایزید راغی نو شېرشاه سوري یې مخې ته ورغی او په پښتو ژبه یې د زړه له کومي ورته وویل: ((ای شیخه! راشه چې سره غېږ په غېږ شو)).

د شېرشاه سوري د واکمنۍ په شمالي خوا کې د (کامران) حکومت و چې ډېر پیاوړي او منظم ځواکونه یې لرل. شېرشاه دومره طاقت نه درلود، چې هغه ته یې ماته ورکړې وای، همدا علت و چې د پښتنو پیوستون او تورې ته اړ و، نو ځکه ده غوښتل چې لومړی د لویدیځ خواته مخه کړي، د ده لومړی هدف د (نیازیو) سیمې وې چې د اباسین پر دواړو غاړو مېشته وو، د (کالا باغ) په ګاونډ کې یوه سیمه وه (عیسی خېل) نومېده چې د غلجیو پښتنو د یوې څانګې نوم هم و. د دې سیمې نیول ځکه اسانه و چې دده په لښکرو کې زیات شمېر نیازي پښتانه شامل وو او د ده ستر جنرال (هیبت خان) په خپله نیازی و چې دا مهال په دې سیمه کې د ده والي هم و چې ملتان او پنجاب دواړه یې په قلمرو کې شامل وو. شېر شاه خپل وراره (مبارک خان) چې د مینځی زوی و، د هیبت خان تر امر لاندې موظف کړ چې د نیازیو سیمه ونیسي، دا چې څه پېښ شول کیسه یې داسې ده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نیازیو د (سمبل خېلو) په ټبر کې یو سړی چې (الله داد) نومېده ډېره ښایسته لور درلوده، چې د ښکلا صفت یې شاوخوا سیمو ته رسېدلی و، له مخ څخه یې د ښایست لمبې پورته کېدې، مبارک خان چې کله دا نجلۍ ولیده، نو زړه یې بایلود او پرې مین شو. ده د روه (پښتونخوا) دود دستور هېر کړ او الله داد ته یې پټ رویبار واستاوه او د لور غوښتنه یې ځنې وکړه. الله داد هم د مبارک خان حضور ته راغی او احترام یې وکړ او په ډېر عزت سره یې ورته وویل چې ته به په خپل حرم سرای کې ډېرې مینځې لرې او حرم به دې له پاک لمنو ښځو څخه ډک وي او پر دې سربېره عالیجناب خو په هند کې لوی شوی او د لوړ کلتور خاوند دی، خو زما لور یوه کلیواله نجلۍ ده او یوازې د (روه) پر کړو وړو پوهېږي، په لنډه توګه ستاسې او زما د لور ترمنځ ډېر زیات توپیر موجود دی یانې زما لور ستاسو لیاقت نه لري او د واده امکان یې نه لیدل کېږي.

مبارک خان ډېر په قهر شو او د (سمبل) کورنۍ پر ځورولو یې پیل وکړ تر څو الله داد مجبور کړي چې خپله لور ده ته په نکاح کړي، خو الله داد قطعاً دې کار ته نه حاضرېده، مبارک خان هم له ظلم او یرغل څخه کار واخیست، د سمبل پر یو کلي یې حمله وکړه او یوه مینځه یې وتښتوله، د ټولې قبیلې جرګه ورغله او د ښځې تښتول یې د پښتونولۍ خلاف عمل وباله، خو مبارک خان د هغوی خبره ونه منله، هغوی هم په قهر شول او خبرداری یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړ چې ګوره! ته په هند کې لوی شوی یې، د پښتنو دود دستور دې نه دی زده، هېڅکله باښه پر باز باندې ظلم نه شي کولای، موږ ستا د تره په وجه چې پاچا دی ستا احترام کوو، که نه ته خو د یوې مینځې زوی یې، پام کوه چې نور پر موږ غرض ونه کړې، زموږ ښځې په عزت سره پرېږده او نور موږ مه ځوروه! مبارک خان په ځواب کې ورته وویل چې تاسې څه شرف نه لرئ، زه به خپل حرم سرای ډک کړم، دا نجلۍ هم نه ازادوم او د (الله داد) لور هم په زوره بیایم، خو جرګه والو په قهر سره ورته وویل چې که ژوند دربانـدې ګـران دی، نـو زمـوږ لـه ښـځمنو څخـه لـرې ګرځـه، ددې اخطار پـه اورېدو سره مبارک خان خپلو سړو تـه امر وکړ چې د کوتکو او سوټیو پـه وهلو یـې وباسئ، دا مهـال د خلکـو قهـر وپارېد که څه هم وسلې یې د باندې ایښې وې، خو پـه تشو لاسو یې پر مبارک خان حمله وکړه، دی او د ده ټول سړي یې ځای پر ځای ووژل.

شېرشاه چې پر دې پېښه خبر شو، نو هیبت خان ته یې ولیکل چې: ((سوریان هسې هم لږ دي خو چې خپل نور افغانان یې پسې وژني نو بالاخره یو سور به هم پاتې نه شي، سمبلیان دهیبت خان خپل قوم دی، باید دوی ته سزا ورکړل شي چې نور بیا ددې جرئت ونه کړي چې والي ووژني.)) سمبل هم ټول غرونو ته وختل او هیبت خان ځکه تعقیب نه کړل چې هغه سیمه د شېرشاه په قلمرو کې نه وه، هیبت خان هم نیازی و له هغوی سره یې چل وکړ او ټولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته يې د عفوې اعلان وکړ، د قبيله يي اړيکو په اعتماد (نهه سوه نرينه) له خپلو کورنيو سره بېرته خپلو مېنو ته راستانه شول، هيبت خان هم ټول نرينه ترې ووژل او ښځې يې شېرشاه ته ورواستولې. شېرشاه پر دې عمل باندې ډېر خواشينی شو او ورته ويې ويل: «د قبيلو ترمنځ دومره لوی خيانت او جنايت تر اوسه هېچا هم نه و کړی، ايا هيبت خان غواړي چې مستقل حکومت وکړي؟ څنګه يې دومره خلک، هغه هم د خپل قوم، بېګناه ووژل؟ ده پښتو او پښتونواله هېره کړې ده.» شېرشاه بې له ځنډه هيبت خان برطرف کړ او مخکې له دې چې سزا ورکړي يا دا مساله ژر تر ژره حل کړي، په خپله د اجل مېلمه شو (**۱۵۴۵**م) کال.

شېرشاه صرف يو پاچا يا دنيايي انسان نه و، بلکې د دين ډېر پابند او شريعت ته تسليم و، په هر کار کې يې د دين او شريعت اصلي اصول تطبيقول. روايت دی چې شېرشاه يو لمونځ هم نه قضاکاوه، کله چې به د لمانځه وخت شو نو کار به يې پرېښود او لمونځ به يې ادا کړ، د تهجد لمونځ يې هم تل ادا کاوه او ډېر ذکر يې کاوه او دعاګانې به يې کولې. د علماوو او فضلاوو ډېر درنښت يې کاوه، په دربار کې يې روحانيونو خاص مقام درلود، سربېره پر دې شېرشاه يو صوفي انسان و او ويل کېږي چې د (ملک العلما حضرت شاه بدن منيري) مريد و، يو روايت ډېر مشهور دی وايي چې د عربستان په شګو کې يو سړی له تندې او ګرمۍ څخه بې هوښه پروت و، دا مهال يو بوډا ورته راغی چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبو ژۍ ورسره وه، څنګه چې دا يو داسې ځای نه و چې د اوبو د راوړلو امید ورته شوی وای، نو دغه سړی حیران شو او مخکې له دې چې د بوډا اوبه وڅښي د هغه د نوم او ادرس پوښتنه يې وکړه او ورته ويې ويل چې ترڅو خپل ځان را ونه پېژني، دا اوبه نه څښم، بوډا هم ناچاره شو او ځان يې داسې وروښود: «زما نوم فریدالدین دی چې په شېرشاه سره مشهور یم، که بیا ددغسې اوبو څښلو هیله درسره پیدا شوه نو د هندوستان په سسرام کې يې زما له تالاب څخه څښلی شې.» ددې کیسې اصلیت که هر څه وي، وي به خو بې څه هم نه ده او دا چې له شېرشاه څخه په وروستي عصر کې دا کیسه دومره مشهوره ده په خپله د شېرشاه اسلام پالنه ثابتوي.

(سراولف کېرو) داسې لیکي: «شېرشاه سوري د لوی پښتون ټبر او پښتنې ټولنې یوه داسې مهمه ټوټه ده چې نورې ټولې ټوټې سره نښلوي، تر ده وروسته به دا قوم تل سترګې پر لاره وي چې د شېرشاه سوري غوندې لارښود يې په برخه شي تر څو دا ټوټې او پارچې قوم بیا سره سريښ کړي او د پښتون ټبر په تاریخ کې ځای ولري.»

وايي چې یوه ورځ شېرشاه ډېر غمګین و، اه يې وکېښ او په ژړا کې يې سلګۍ ووهلې، د مجلس خلک ټول خپه شول او یوه درباري ورڅخه وپوښتل چې دولتي، تشکیلاتي او مالي چارې، اردو، شاهي کړه وړه، قوانین او مقررات ټول تنظیم شوي دي، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړه موده کې ډېر کارونه اجرا شوي او هر څه چې تاسې امر کړي، هغسې اجرا شوي دي، نو پر دغو ټولو سربېره ولې دومره خپه یاست؟ شېرشاه هېڅ ځواب ور نه کړ، خو د ده ملګرو ډېر ټینګار وکړ او دی یې مجبور کړی چې ځواب ورکړي، شېرشاه داسې وویل: «تاسې حق وایاست، مګر څلور غوښتنې زما په زړه کې دي چې نه یې شم عملي کولای او دا ارمان به له ځانه سره ګور ته یوسم، هغه دا چې لومړی مو کاشکې د (روه) غرنۍ سیمې پرېښې وای او ټول اوسېدونکي مې له (نیلاب) څخه تر (لاهور) پورې په هوارو او خړوبه ځمکو کې ځای پر ځای کړي وای، دوی به د مغولو د هر ډول تېري مخنیوی کړی وای او هم به یې څوک نه پرېښودل چې د کابل له لورې د هند د نیولو لپاره راتلای او همدارنګه په اوارو سیمو کې د اوسېدلو بله ګټه دا وه چې د غرو خلک به متمدن شوي او پوهه به یې زیاته شوې وای، دویم دا چې زه غوارم لاهور بېخي ونړوم، ځکه لاهور داسې ښار دی چې له شمال څخه هر تېري کوونکي ته ټول جګړه ییز امکانات برابروي، هر یرغلګر له لاهور څخه ځان اکمالوي او پر هند برید کوي، دریېم ارمان مې دا دی چې تر مکې معظمې پورې یوه لویه لاره جوړه کړم او د هغې په اوږدو کې پنځوس لویې لویې ودانۍ جوړې کړم چې زموږ حاجیان په راحت شپې په کې تېرې کړي، څلورم غوارم چې په پاني پت کې د سلطان ابراهیم ښکلې مقبره جوړه کړم په دې شرط چې مخامخ یې د چغتای سلطان بابر قبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته جوړ کړم، ځکه چې سلطان ابراهیم د ده له لاسه شهید شو ، دا ځلور هیلې زما د زړه ارمانونه دي چې له ځان سره به يې ګور ته يوسم.›› هو! شېرشاه په رښتيا هم دا ځلور واړه ارمانونه ګور ته له ځانه سره یوړل.

د شېرشاه پـه دې لنډ بيان کې دده د جنګ پوهنې، تاکتيک پوهنې، ستراتيژۍ پوهنې، معمارۍ، ابادۍ، دين دوستۍ او پښتونولۍ فلسفه نغښتې ده چې څېړنه يې پوره يو کتاب په بر کې نيسي، خو د لاهور له نړولو څخه يې مراد فزيکي نړول نه، بلکې ستراتيژيک بدلون او د يو متبادل ښار جوړول و.

افغانانو ته د شېرشاه سوري وصيت (عباس سرواني) داسې رانقل کړی دی: ‹‹ زه په دې پوره باور لرم چې که د افغانانو ترمنځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې اتفاقي نه وي، نو هېڅ قوم په توريالیتوب کې له افغانانو سره برابرېدی نه شي، زه له خپلو عزیزانو څخه دا هیله کوم چې په خپلو کې کینه له منځه وباسي او ټول په خپلو کې سره یو لاس شي.))

شېرشاه سوري بالاخره د (کالنجر) د مضبوطې کلا د نیولو پر مهال چې (راجاکریت سنګهـ) له خپل پوځ سره په کې پټ و، په هغه اور کې سخت ټپي شو چې د بمونو په ډیپو کې د یو بم د لګېدلو له امله ولګېد. کله چې څه لږ وروسته د کلا د فتحې خبر ورکړل شو، نو بې له ځنډه یې داسې وویل: ((یا الله تاته شکر پرځای کوم، همدا زما وروستۍ هیله وه.)) دا د ۹۵۲هـ کال د ربیع الاول د میاشتې لسمه او (د ۱۵۴۵م کال د مې ۲۲مه)) نېټه د

په سسرام کې د شېرشاه سوري د مقبرې یو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

شنبې ورځ وه. تر دې وروسته چې نیم بدن یې سوځېدلی و، پسې وفات شو او په سسرام کې خاورو ته وسپارل شو.

په سسرام کې د شېرشاه سوري زيارت ته خاص او عام ورځي} شېرشاه نه يوازې د افغانانو وياړ دی، بلکې د ټول هند ستر ملت هم پرې وياړي. پر (۱۳۸۷ل) کال د ملګرو ملتونو د تاريخي اثارو د ساتنې ادارې (يونسکو) او د هندوستان د حکومت له خوا د شېرشاه سوري مقبره، د هندوستان په تاريخي اثارو کې وشمېرل شوه او د خونديتابه لپاره يې سپارښتنې وشوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انډیا ګېټ

کله چې له زړې (پرانه کلا) څخه راوګرځېدو ، نو انګارصیب، محبوب صیب، اسد ساحل، اجمل او ما (یون) ټولو مصلحت وکړ، چې (انډیا ګېټ) به ګورو ، استاد خالق رشید خو لا دمخه موږ ته د انډیا ګېټ په باره کې معلومات راکړي وو ، چې یو غزنیچي افغان په ویاړ ویلي وو: ((زما د پلار نوم د انډیا ګېټ په دروازه لیکل شوی دی)). انډیا ګېټ ته لاړو ، لومړی شاوخوا

اجمل،محبوب، یون او انګار انډیا ګېټ ته ورڅېرمه

وګرځېدو ، بیا ګېټ ته نږدې لاړو ، د ګېټ پر سر لیکل شوي نومونه مو وکتل، که څه هم د ټولو لوستل ګران کار و ، خو بیا مو هم ځینې ولوستل، پر دې ګېټ د هغو انګرېزانو او هغو هندیانو

نومونه ليکل شوي چې د انګرېزانو په اصطلاح له برتانوي هند

انګار، محبوب او يون د انډيا ګېټ ترڅنګ

څخه يې په مېړانه دفاع کړې ده. د ګېټ د برنۍ خوا په يوه ځانګړې برخه کې د ګڼو هغو افغانانو يا پښتنو نومونه هم ليکل شوي چې د برتانوي هند پر وړاندې جنګېدلي، پر هغو مو چې سترګې ولګېدې، نو يو ځل بيا مې د غزنيچي افغان خبره په ذهن کې راوګرځېده، چې ويل يې: ((زما د پلار نوم د انډيا ګېټ په دروازه ليکل شوى دى.)) انډيا ګېټ د انګرېزانو له خوا پر (۱۸۵۷م) کال جوړ شوى دى، په دې ځلي کې د برتانوي هند د پوځونو خلاف د درې سوو ګوريلايي جنګونو د مهمو ګډونوالو او د هغو پرضد د برتانوي هند د جنګېدليو پوځيانو نومونه ليکل شوي او همدارنګه د افغان انګليس د لومړي جنګ د برخوالو زيات شمېر نومونه په کې ليک دي. ددې ځلي بنسټ د برتانوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

معمار ایډوین لوټین (Edwin Lutyen) له خوا ایښودل شوی دی.
د ګېټ په خوا کې هندي پولیس په خاص نظم او دسپلین ولاړ

انډیا ګېټ په ماښام کې

دي، په سلګونو څه چې په زرګونو لیدونکي یې ګړۍ په ګړۍ
لیدو ته راځي، د شپې له خوا نو بیا ښېخي ډېره ګڼه ګوڼه وي، د
ځلي شاوخوا لوی تفریحي چمنونه دي چې لیدونکو ته د ځلي تر
لیدو وروسته د ګرځېدو او دمې زمینه برابروي، همدلته د اوبو
داسې یو حوض هم شته چې وړې دوه نفري یا درې نفري تفریحي
کښتۍ په کې ګرځي او د شپې له خوا په لسګونو خلک په دې
کښتیو کې د حوض منځ کې ګرځي راګرځي، څو شېبې هلته
وګرځېدو، څو یادګاري عکسونه مو واخیستل او بیا د (پلیکا)
بازار پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلیکا بازار

نږدې ماښام و چې پلیکا بازار ته ورسېدو. پلیکا بازار د ډیلي ښار په منځنۍ برخه کې موقعیت لري. دا یو سرپټی او ځمکتلی بازار دی، چې خورا ګڼه ګوڼه پکې وي، د دکانونو شمېر یې

د پلیکا بازار مخه

زیات نه دی؛ ټول به درې څلور سوه دکانونه پکې وي، خو ګڼه ګوڼه پکې خورا زیاته وي، لوکس بازار هم نه دی، پاس چت ته یې چې وګورې، کنډو کپر سمنټ، وتلي سیخان او د غنو ځالې په کې له ورایه ښکاري، خو زیات خلک ورته راځي او زیاته سودا په کې خرڅېږي، هتیوال یې داسې دي، لکه سرې غومبسې، تر څو چې یې چېچلی نه یې پرېږدي دې نه، همداسې درپورې نښتې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکان تـه دې هـم پـه غـبـږ کې ځګوي، لـه لارې دې کشـوي، دلتـه د هټیوالۍ داسې یو کلتور واکمن دی چې پـه هـر ترتیب وي، سـودا دربانـدې خرڅوي. کلـه چې د کوم هټیـوال پـر کـوم بـهرنـي سـترګې ولګـي بيـا خـو نـو پـه هـېڅ وجـه تـرې خلاصـېدی نـه شـي. پـه دې مارکېټ کې نرخونه ثابت څه چې نیمـه ثابت هـم نـه دي. نرخونـه پـه سلو کې له (لسو) څخه تر (نویو) پورې کښته پورته کېږي، که کوم ساده زړی بهرنی پرې برابر شو ، نـو پـه همغـه یـو وار کـې تـرې غـرز جګوي.

موږ چې لږ لږ په هندي پوهېدلو ، څېرې او جامې مو هم د هند د کشمیریانو په شان وې، نو په اسانۍ يې نه شو تېرایستلای، هر دکان ته چې به پورته شو ، نو په بيه کې به جوړ نه شو. یو دکان کې مو ښځينه شالونه بيه کړل، يو دانه يې په دولس سوه کلداري، بيا يې نهه سوه کړل، په پای کې يې شپږ سوه کړل، خو په بيه کې جوړ رانغلـو ، بـل دکـان تـه لاړو ، هغـه لـومړی نهـه نـيم سـوه وويـل، خـو وروستۍ بيه يې پنځه سوه شوه، خو بيا هم سره جوړ نـه شـو ، بـل دکان ته لاړو ، هغـه لـومړۍ بيـه نهـه سـوه، بيـا شـپږ سـوه کـړه، مـوږ ورته وويل: ((يوه دانه دوه سوه، خو دولس دانې درڅخه اخلو.)) ده سره هم جوړ نه شو ، کله چې له دکانه راووتو ، څو دکانه راغلو ، نـو یو شاګرد يې راپسې راولېږه، بېرته لاړو ، بيا چنې چنې شوې، خو په پای کې مو يو دانه په (درې سوه) کلداري ترې واخيست. ددې مارکېټ د هټيوالو ترمنځ سره له دې چې ظاهري رقابت ښکاري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر یو دې خپل دکان ته کشوي، خو په عمومي نرخونو او په دې کې چې پېرودونکی ترې اخر تش لاړ نه شي، ټول پټه همغږي لري. دې مارکېټ کې (شله توب) دومره زیات دی، لکه په (پېښور) کې چې کله هم د سورلۍ موټر روان وي، نو کلینر سورلۍ والا په غېږ

د پلیکا بازار لاندېنی پوړ

کې خېږوي او ډېر حرمت یې کوي، خو د کښېته کېدو پر وخت د یوې سپورې خبرې ترخنګ کله کله یوه لغته هم ورپسې حواله کړي. سره له دې چې په هند کې ګڼې داسې مغازې او مارکېټونه شته چې هلته د چنې وهلو کلتور نه شته، لکه ستي واک (City Walk) او نورو کې، نرخونه ثابت دي عیناً غربي کلتور حاکم دی، خو د هغوی برعکس بیا ځینې داسې نور مارکېټونه شته، لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلیکا بازار، مینا بازار، سروجني نګر، لجپتنګر، زوړ ډیلی او ځینې نور چې ثابت نرخونه په کې نه شته. دا چې دې ډول مارکېټونو ته ولې ډېر خلک راځي، ددې یو علت دادی چې پېرودونکي کولای شي، په ازاد زړه او خپله خوښه، د خپلې خوښې شی په ارزانه او مناسب قیمت ترلاسه کړي. که څه هم ددې مارکېټونو د اموالو کیفیت چندان ښه نه وي، خو قیمتونه یې تر ډېره حده د پېرودونکي له خوښې او جیب ځواک سره مناسب وي. په پلیکا بازار کې مو نوره ګڼه سودا هم وکړه او بیا د خپل استوګنځي پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډیلي کې وروستۍ شپه

د ماښام تر ډوډۍ وروسته په اتاق کې ټول د خپلو شیانو پر انتظام مصروف شو. ما خپل دوه بیکونه برابر کړل، ټول (۳۵) کیلو شاوخوا شول، یو وړوکی بیک مې د لاسي بیک په توګه هم له ځان سره د اخیستو په نیت برابر کړ، کله چې ټول د کالیو له ځای پرځای کولو بېغمه شو او لاندې رسپشن کې مو هم د سهار د تګ وخت فکس کړ، نو ټول بېرته خپلو اتاقونو ته راغلو، هوټل والا وویل: ((سهار ټیک څلور بجې به تاسو ته د هوټل مخې کې موټر ولاړ وي، ټول باید پر همدې ټایم ویښ او تیار اوسئ.)) موږ اوو تنو افغانانو: [زرغونې پوپل، نذیرې هاشمي، نثار احمد بخشي، فرهاد، اسد ساحل، اجمل فدایي او ما (یون)] خپلې غوټې منظمې کړې او ټولو وتللې، د ښځینه وو دوو هغو غوټې تر څلوېښتو کیلو زیاتې وې، ما ورته وویل: ((ځئ په هوایي ډګر کې به یو بل سره مرسته وکړو، د چا چې وزن کم و، هغه به بل سره به مرسته کوي.))

اسد ساحل او اجمل فدایي زما اتاق ته راغلل، له محبوب صیب او ښاغلي انګار سره مو ګپ شپ پیل کړ. لومړی مو پر فرهنګي مسایلو بحث وکړ، ما انګار صیب ته وویل: ((د فرهنګي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمت لپاره تر ټولو ښه معیار کار دی، تر هغه چې چا کار نه وي کړی، باید د خدمت دعوې ونه کړي.

یو شمېر لیکوالو کار ته کار ویلی، خپل کار کوي، د چا خبرو پسې نه ګرځي یو شمېر نورو بیا دې ته کار ویلی چې په نورو پسې ټنګه خبرې وکړي، خپله کوم تولید نه لري، غواړي نورو سره ځان په تله کې واچوي او په دې ډول په اصطلاح ځان مطرح کړي.)) محبوب وویل: ((تر څو چې دا ځینې لیکوال مکیوال له قبیله یي ذهنیت څخه ځان و نه باسي، دنیا ونه ګوري، ځان او دنیا مطالعه نه کړي له دوی څخه څه نه جوړېږي، پر همدې تاویلې ما ویلې به وخت تېروي، زه خو نور دې لیکوالو سره د خبرو وخت نه لرم او نه پرې خپل وخت مصرفوم.)) انګار صیب هم همدا خبره کوله چې: ((باید یو اساسي کار وکړو نور نو دنیا سره په دې خبرو مقابله نه شو کولای، دا ځل خو زما زړه دی چې خوست ته لاړم، اساسي کار ته ملا تړم.)) محبوب ورته وویل: ((ځان باید ماډرن کړو ماډرن)) انګار وویل: ((یاره زما زور چې رسېدلی ددې یو څو تنو لیکوالو سابه خو مې په مالګه کول.))؛ محبوب ته یې ټنګزنې اشاره وه. محبوب وویل: ((زه نوره خپله انرژي له وروسته پاتې خلکو سره نه مصرفوم، زه غواړم د نړۍ ادبیات مطالعه کړم، زه غواړم په انګرېزۍ او هندۍ کې مې لیکنې چاپ شي چې په ملیونونو خلک یې مطالعه کړي، هم د ژوند ، هم د شهرت او هم د کمال خاوند شم. دا په ننګرهار او خوست کې څو تنه هسې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاویلو ما ویلو انرژي مصرفوي...)) د انګار او محبوب خبرې ورو ورو د ټکر خواته روانې وې، یو وخت خبره دېر ترخه حالت ته ورسېده، خو مونږ کوښښ وکړ چې د دېر تریخوالي مخه ونیسو. تر فرهنګي مسایلو وروسته مو یوه پنجه سیاسي بحث هم وکړ، خو په هغه کې دومره اختلاف پیدا نه شو. محبوب سره مو ټوکه کوله، مونږ ورته ویل: ((وارخطا کېږه مه ژوند درته جوړ و.)) هغه بیا وویل: ((یاره تاسو بیا دا خبرې کوئ زه خپله ژوند نه شم جوړولای؟ زه چې څومره د ژوند په خوند پوهېږم او ځان سره کوم پلان لرم، هېڅوک یې هم نه لري، سړی خو چاته نه وايي چې زما پلان څه دی، زه نه غواړم چې هرڅوک زما د ژوند په باب خبرې وکړي، زه خو څه Subject (مضمون) نه یم چې هر سړی مې سپړي.)) محبوب ته مو وویل: ((ښه اوس دا باب پرېږده، دا ووایه چې افغانستان ته بېرته راځې که نه؟)) هغه وویل: ((وبه ګورم چې چېرته زما هنر غوړېدلای شي؟)) له محبوب او انګار صیب سره دا ګرم بحث ټوله شپه دوام وکړ، د شپې مو هېڅ خوب ونه کړ، ان تر هغه وخته چې سهار وختي څلور بجې له رسپشنه زنګ راغی چې ځانونه تیار کړئ!.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ډيلي نه تر کابله

سهار څلور بجې ټول تيار شو، د راني کيسټال هوټل مخې ته پلنکوچ ته ورته يو موټر ولاړ و، زموږ د اوو تنو د کاليو او زموږ د ځايونې وړتيا يې درلودله، ټول په موټر کې سواره شو، خو مخکې تر دې د هوټل رسپشنست د خپل يادښت يوه کتابچه د خپل دفتر د مېز پر سر موږ ته کېښوده، چې يو يادښت ورته وليکو. هر چا لنډ لنډ يادښت وليکه، ما هم څو جملې وليکلې او په هغه موده کې چې موږ دلته او سېدلي وو، په هغې کې مې د دوی له چلند او مېلمه پالنې څخه خوښي څرګنده کړه او مننه مې ترې وکړه، خو زموږ ځيني انډيوالان ترې دومره خوشاله نه وو او ګيلې يې ترې لرلې. پنځه لس دقيقې تر څلورو تېرې وې چې موټر حرکت وکړ.

له انګار صيب او محبوب صيب سره مو همدلته خدای پاماني وکړه او موټر د هوايي ډګر پر لوري حرکت وکړ. سهار وختي و، په سړکونو کې ګڼه ګوڼه نه وه، موټروان په خپله طبعه حرکت کاوه، پنځه بجې وې چې د اندرا ګاندي نړيوال هوايي ډګر ته ورسېدو. د خپلو بيکونو لپاره مو لاسګاډي راواخيستل، هر چا خپل خپل بيکونه ځای پر ځای کړل، د درېيم وره (ګېټ) له لارې ټرمينل ته داخل شو. په ترمينل کې هم ګڼه ګوڼه نه وه، هر څه د پلان مطابق

ترسره شول، یوازې د تلې پر وخت زموږ د ډلې د یوې غړې (مېرمن نذیرې هاشمي) بیکونه درانه وختل او تلونکي هغې ته ډېره ستونزه پیدا کړه، هغه شخص سره ما خبره وکړه، ما ورته ویل: ((زه به درته یو څه شیرني درکړم، دا مېرمن اوس نه شي کولای دا شیان کم کړي.)) هغه وویل: ((خیر دوه زره کلداري دې راکړي)) ما ویل هغه پیسې نه لري، زه ورسره مرسته کوم، نو بیا یې ما ته وویل: ((خیر ته یې راکړه،)) ما ورته وویل: ((درکوم یې خو دومره

نذیره هاشمي او یون په ډیلي هوایي ډگر کې

نه.)) پنځه سوه کلداري مې ورته لاس کې کېښودې، بیک یې تېر کړ، وروسته بیا راغی، ماته یې وویل: ((دا خو کمې دي)) ما ورته وویل: ((گوره دا پیسې ما درکړې، هغې سره نه شته.)) دې سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړی غلی شو، نور څه یې ونه ویل. تر دې چکه چې تېر شو، نو (مېرمن نذیرې هاشمي) د راحت احساس وکړ، ما ورته وویل: ((نور خو څه مشکل نه شته؟)) هغې وویل: ((ډېره مننه کور دې ودان!)) د خروجي وېزې تر چکه هم تېر شو، ټول کارونه په نورمال ډول ترسره شول او هېڅ مشکل پېدا نه شو، وروستي ترمینل ته ورسېدو، د همدې ترمینل خولې ته موټر راځي او مسافرین بیا تر الوتکې رسوي. تر دې وخته به نږدې یونیم ساعت وخت لګېدلی وي، ساعت نږدې شپږ نیمې بجې و، په دې هال کې مسافرین ښه ستړي ستومانه سره ناست وي، چا پر څوکۍ سر اېښی وي؛ ویده وي، څوک کتاب او یا اخبار لولي، څوک خپل لیپټاپ کمپیوټر ته ناست وي، څوک ګرځي، په دې هال کې د خوراک او څښاک شیان هم پرېمانه دي، خو د اور په بیه، د سوغاتونو د خرڅلاو دکانونه هم په کې زیات دي، خو هر څه په کې ښه قیمته دي. دلته مې ماشومانو ته بسکېټونه او نور خوراکي شیان واخیستل، تر اتو بجو همدلته اخوا دېخوا وګرځېدو، یو شمېر افغانانو سره مې هم وکتل چې یا هند ته راغلي وو او یا هم له نورو هېوادونو څخه د هند له لارې افغانستان ته تلل. څو دقیقې تر اتو تېرې شوې چې د ترمینل له وروستۍ خروجي دروازې ووتو، په یوه لوی (۳۰۳) ته ورته ګاډي کې کېناستو او د الوتکې پر لوري مو حرکت وکړ. تقریباً نیم ساعت وخت یې ونیو چې الوتکه الوتو ته چمتو شوه. هوا او فضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه وه، د الوتنې پر وخت الوتکه له کومې ستونزې سره مخامخ نه شوه، کله چې هوا ښه نه وي، د هند او افغانستان د هوايي چلند الوتکې دومره غرزېږي، لکه چکله موټر چې په خامه سړک کې روان وي، خو دا ځل د خدای په فضل په ارامه توګه تر کابله را ورسېدو، خو کابل کې بیا هوا باراني وه، د کابل پر وخت څه کم لس بجې وې چې الوتکه پر هوايي ډګر کښېنته شوه، نوي ترمینل ته

یون او زرغونه پوپل د ډيلي هوايي ډګر په خروجي ترمینل کې

داخل شو. اکثرو ته خپل خپلوان د هرکلي لپاره راغلي وو، په تېره بیا (مېرمن زرغونې پوپل) او مېرمن نذیرې هاشمي) ته چې دا دوه میاشتې یې له خپلې کورنۍ څخه لرې په مسافرۍ کې تېرې کړې وې. مېرمن نذیرې ته یې خپل کوچنی زوی هم راغلی و. نذیرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشمي ماته پنځه سوه روپۍ ونيوې چې ما ددې په خاطر هند کې کمېشنکار ته ورکړې وې، ما ويل نه يې اخلم، دا دې ستا ددې کوچني زوی تحفه وي، د هغه پر سر مې لاس کش کړ او د خپل کور پر لوري رهي شوم. په کور کې مې نو ماشومان راته سخت په انتظار وو، کله چې مې دروازه ټک ټک کړه، نو ټول راغاړې وتل، (ودان) او (سوله) په غاړه کې راولوېدل، (هيله)، (سمسور) او مور يې لږ لرې ولاړ وو، ودان او سوله خو مې څو شېبې غېږ کې ونيول، ستړيا مې ووته، کله چې مې له غېږې کوز کړل، نو سملاسي يې د خپلو تحفو پوښتنه وکړه، ما نو د دوی ټول فرمايشونه، چې په ټلېفون کې يې راته ويلي وو، يو په يو پوره کړي وو، د هغو په ليدو نو دوی دومره خوشاله شول چې حد نه لري، خو دې سره سره يې انتقاد وکړ: ((ډېر وخت دې تېر کړ، مورږ ته دې دروغ ويلي وو؛ اول دې ويلي وو چې پنځه شپږ ورځې تېروم، بيا دې دوه مياشتې تېرې کړې، ممي جان (مور) مې درته ډېره په قهر وه، بيا به دومره وخت نه تېروې!)) ما وويل: ((بس بېخي يې نه تېروم)) خپلې خونې ته لاړم، دې سره نو زما دا سفر چې له همدې خونې پيل شوی و، تر دوه مياشتني واټن وروسته بېرته همدې خونې ته په راتګ سره پايته ورسېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه

محمد اسمعیل یون د حاجي محمدخان زوی پر ۱۳۴۶ل کال، د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ دنیازیو په یوې روښنفکرې کورنۍ کې زېږېدلی دی.
لومړنۍ زده کړې یې د الینګار ولسوالۍ د سلینګار په لومړني ښوونځي کې سرته رسولي، تر هغه وروسته کابل ته راغی او په خوشال خان لېسه کې شامل شو. پر (۱۳۶۲ل) کال له نومورې لېسې څخه په دویم نومره بریالی او پر (۱۳۶۷ل) کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شو. پر (۱۳۷۰ل) کال له نومورې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال بېرته دپښتو څانګې د کدر غړی شو. پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳۸۵ل) کال په نوموړې ځانګه کې د ماسترۍ دوره پيل شوه، يون په ډېر ښه او برياليي ډول دا دوره پايته ورسوله او د ماسترۍ ډېپلوم يې ترلاسه کړ.

محمد اسمعيل يون له (۱۳۷۰ ل) کال څخه بيا تر ننه پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي تدريسي غړی او د «پوهندوی» علمي پوړۍ ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد يون د «کابل پوهنتون»، «هيلې» او «شمشاد» مجلو د چلوونکي دنده هم په ښه ډول ترسره کړې ده. په پېښور کې د چاپېدونکې «معارف» مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنګه ديو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد يون پر (۱۳۸۱ل) کال، په جلال اباد کې، د بېړنۍ لويې جرګې لپاره د ختيزو ولايتونو د انتخاباتي دفتر مشر شو، ددې جرګې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرګې غړی، بيا د جرګې د غړو له خوا د بېړنۍ لويې جرګې دلومړي منشي په توګه انتخاب شو. استاد يون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسه خپل ملي او تاريخي مسوليت ادا کړ او د هېواد دښمنه عناصرو د توطيو مخه يې ونيوله.

تر دې جرګې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوين بهير پيل شو، نو استاد يون بيا ددې بهير لپاره د ختيزو ولايتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختيزو ولايتونو کې د اساسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

قانون د لويې جرګې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له خوا ترسره شول.استاد يون د اساسي قانون د تصويب په لويه جرګه کې د نوموړې جرګې د دارالانشا د غړي په توګه خپل فعال رول ادا کړ. تاکل شوې وه، استاد يون په ختيزو ولايتونو کې، د افغانستان د جمهوري رياست لپاره، د عمومي ټاکنو د دفتر مسول شي، خو په کابل کې د لويو جنګسالارانو او ځينو تنظيمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملګرو ملتونو د زيات فشار له امله له کاره ګوښه شو.ملګرو ملتونو(UNAMA) استاد يون ته وړانديز وکړ، چې په کابل کې به تر دې لوړه دنده دروسپارو، خو استاد يون ونه منله او خپلې استادۍ ته يې دوام ورکړ.

درې کاله وروسته يې د ځينو ملګرو په زيات ټينګار او غوښتنه، د جمهوري رياست د ملي امنيت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د رياست دنده ومنله او په کابل پوهنتون کې پر استادۍ سربېره لا تر اوسه دا دنده پر مخ وړي.استاد يون پر (۱۳۸۵ل) کال د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توګه غوره شو او دا دنده يې هم په ښه ډول ترسره کړه.

استاد پر (۱۳۸۹ل) کال د سولې د ملي مشورتي جرګې غړی و، په دې جرګه کې يې د تنظيمواکانو، غلو جنګسالارانو او انحصارګرو پر وړاندې په ټينګه مبارزه وکړه. په همدې وجه انحصارګرو ددې جرئت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه کړ چې د ټاکنو له لارې ځان د جرګې ریاست ته ورسوي، نو ځکه یې د انتصاب لاره غوره کړه.

استاد یون د خپلواک لیکوال په توګه په تېرو شلو کلونو کې ګڼ شمېر فرهنګي او ټولنیز خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، رادیویي او ټلویزیوني مرکو کې یې د و اقعیتونو او حقایقو د څرګندبیان له امله د خلکو په زړونو کې ځای نیولی دی. که څه هم ډېر خلک د یون لیکنې، مرکې او نظریات خوښوي، خو یو شمېر داسې خلک هم شته، چې د یون سرسختي مخالفین دي، د هغه ملي او ګټورو نظریاتو ته هم غلط رنګ او تعبیر ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره یې زورواکي، ځینې یې درباري غوړه مالان او ځینې یې د سیاسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د استاد یون نظریات خپلو شخصي او تنظیمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه یې په ټینګه مخالفت کوي. زه ددې شاهد یم، هر کله چې یون کومه لیکنه او مرکه کړې، نو دده پر وړاندې یې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپارولي دي، منفي غبرګونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سیاسي بهیر کې یې ډېرې نامشروع ګټې ترلاسه کړې او ځانونه یې مطرح کړي دي.

مثبت غبرګونونه اکثره د ولس د مشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد یون په دغسې سختو اغزنو او تنګو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرایطو کې بیا هم خپل فرهنګي، سیاسي او ټولنیز کار ته دوام ورکوي. که یوازې په رسنیزه برخه کې مو د یون صیب سیاسي - اخلاقي مبارزې او جرئت ته پام وکړو، نو دا مبارزه ددې سبب شوه چې په افغانستان کې د یو مشخص تنظیم رسنیز انحصار مات کړ او د یو زیات شمېر ځوانانو د جرئت وزرونه وغوړېږي، د تنظیمي دېوانو د میډیایي وهم په ماتولو کې د یون صیب رول تر هر چا زیات جوت و.

دا اوسنی فرهنګي کار و، چې تاسو یې اوس په مسلسل ډول ګورئ، دا د تېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له تېرو دوه درې کلونو راهیسې پرې په منظم ډول کار شوی، اوډل شوي او دادی ستاسو مخې ته اېښودل کېږي، په داسې یو دولتي دفتر کې چې بوختیاوې په کې ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنګي کار سرته رسول اسانه کار نه دی.استاد یون پر خپلو فرهنګي کارونو سربېره د ګڼو فرهنګي ټولنو د غړي، همکار او موسس غړي په توګه هم خپل فرهنګي رول ادا کړی دی،په پېښور کې یې د دوو المان مېشتو فرهنګي ټولنو (دافغانستان د کلتوري ودې ټولنې) او(د پښتني فرهنګ د ودې پراختیا ټولنې) د همکار په توګه د بېلابېلو لیکوالو په لسګونو اثار، ایډېټ او چاپ کړي دي، دغه راز یې په سلګونو کورنیو مشاعرو، ادبي غونډو او سیمینارونو کې ونډه اخیستې ده، خپله یې هم په لسګونو مشاعرې، سیمینارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي. استاد یون په هېواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د یو شمېر علمي او رسنیزو مرکزونو په جوړونه کې هم خپل رول ادا کړی دی، د (کونړ پوهنتون)، (لغمان پوهنتون) او (ژوندون راډیو ټلویزیون) په تاسیس کې دده رول خورا اساسي و.

سربېره پر دې، په یو زیات شمېر، ملي او نړیوالو کنفرانسونو کې یې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړې ده. دلته به یې د اثارو یادونه وکړو:

اثار

الف پنځونې:

کتاب نوم	خرنګوالی	چاپکال
• متکور	لومړی شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• په اورونو کې سندرې	دویمه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷

ب راټولونې:

• هیلې	ګډه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• نیمګړي ارمانونه	د حیران شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• د لوونو فصل	ګډه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• د نازو انا یاد	د سیمینار د لیکنو ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• د استاد الفت نثري کلیات	داستاد الفت نثرونه	درېیم ۱۳۸۷
• سیندونه هم مري	د اسحق ننګیال شعري منتخبات	دویم ۱۳۸۷

ج ژباړنې:

- د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپوهنوال روستارتره کي اثر دویم ۱۳۸۷

- د افغانستان فرهنګي میراثونو ته یوه کتنه
  د نینسي دوپرې اثر دویم ۱۳۸۷
- په افغانستان کې د جګړې جنایتکارانو محاکمه
  د پوهنوال روستار تره کی اثر دویم ۱۳۸۷

د یونلیکنې:

- د اماراتو سفر د اماراتو یونلیک دویم ۱۳۸۷
- که یون دی یون دی د اروپا یونلیک لومړی ۱۳۸۷
- دپنتاګون ترڅنډو د واشنګټن یونلیک لومړی ۱۳۸۷
- د کرېملین په زړه کې د مسکو یونلیک لومړی ۱۳۸۹
- د ډیلي تخت هېرومه د هندوستان یونلیک لومړی ۱۳۸۹

هـ خېړنې او شننې:

- د محمدګل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه دویم ۱۳۸۷
- استاد زیار د پښتني فرهنګ یو ځلاند ستوری دویم ۱۳۸۷
- دکابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود دویم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنګ ته اوښتي زیانونه دویم ۱۳۸۷
- د پښتو شعر هندسي جوړښت شپږم ۱۳۸۷
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل دویم ۱۳۸۷
- ساینسي پرمختیاوې دویم ۱۳۸۷
- بېړنۍ لویه جرګه ولسواکي او زورواکي دویم ۱۳۸۷
- اندیال خوشال لومړی ۱۳۸۷
- هیله د خپلو سریزو په لمن کې لومړی ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- کلتوري يون لومړی ۱۳۸۷
- فرهنګي فقر لومړی ۱۳۸۷
- مرکه او مرکې لومړی ۱۳۸۷
- خوشال په خپل ایډیال لومړی ۱۳۸۷
- د کتابونو په ورېمو کې لومړی ۱۳۸۷
- افغانستان په سیاسي کړېلچ کې لومړی ۱۳۸۷
- پښتو لیکنی سمون لومړی ۱۳۸۷
- اوسنۍ رسنۍ لومړی ۱۳۸۷
- که نړیوال ماته وخوري؟ لومړی ۱۳۸۷

خدای (ج) دې استاد یون ته ډېر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم تاند لري، الله(ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په فرهنګي کارو زیار کې ورته دنور زغم او اوسېلې هیله لرم.

په درناوي

وفاالرحمن وفا

کابل افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

This document was created with Win2PDF available at http://www.daneprairie.com.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library